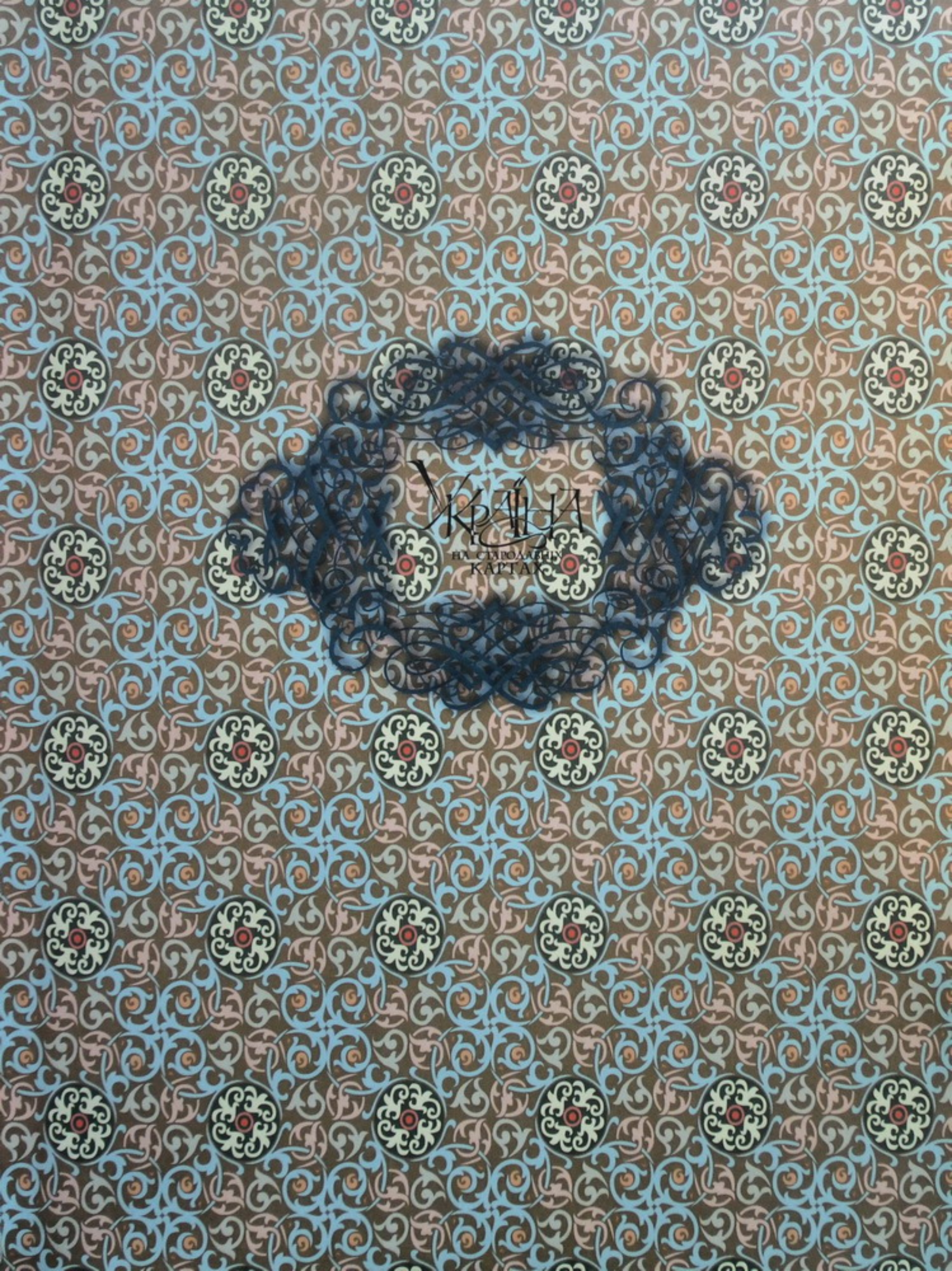

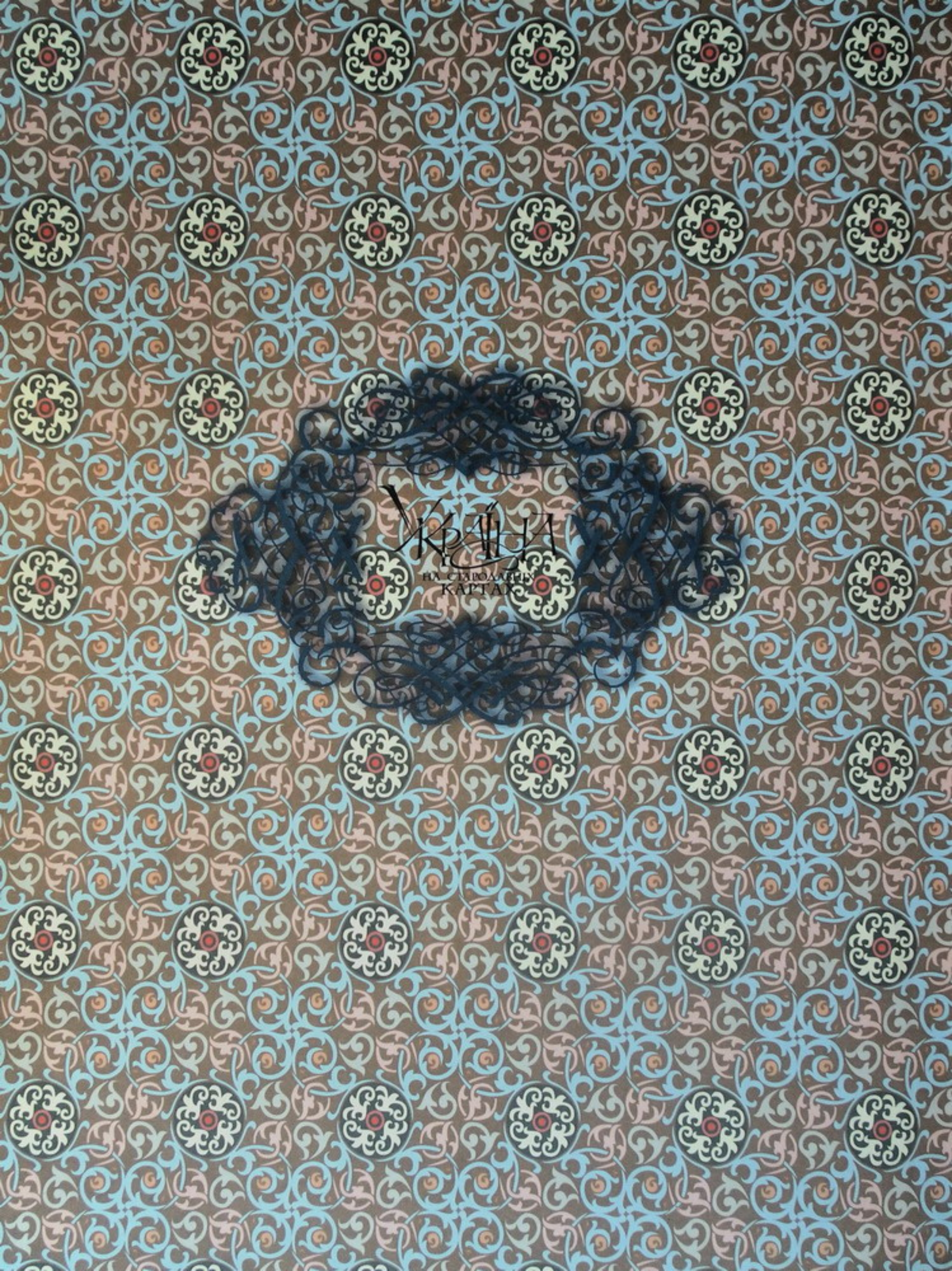
УКРАЇНА

НА СТАРОДАВНІХ
КАРТАХ

КРАИНА
НА СТАРОМАРИН
КАПТАК

Україна
на стародавній
картці

Марія Вавричин
Ярослав Дашкевич
Уляна Кришталович

УКРАЇНА НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ

ПАМ'ЯТКИ КАРТОГРАФІЇ УКРАЇНИ

MONUMENTA CARTOGRAPHICA UCRAINAE

Випущено на замовлення
Державного комітету
телебачення
і радіомовлення України
за Програмою випуску
соціально значущих
видань

ДНВП
«Картографія»
2004

УКРАЇНА

М. Вавричин
Я. Дашкевич
У. Кришталович

НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ

Кінець XV - перша половина XVII ст.

ДНВП
«Картографія»
2004

УДК 528.9(477)(091)(084)

ББК 26.17.(4УКР)я6

В12

Серія

«Пам'ятки картографії України»

(Продовження серії, започаткованої В. Кордтом у 1899 р.)

Редакційна колегія

Ярослав Дашкевич (голова),

Юрій Лоза,

Ігор Сапожников,

Ростислав Сосса,

Павло Сохань

Переклав англійською

Лесь Герасимчук

Редактор

Олена Буряк

Літературний редактор

Марія Максименко

Художнє оформлення

Михайло Гутман

У виданні вміщено репродукції карт фондів Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України та Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка

ДНВП «Картографія» складає щиру подяку всім, хто сприяв появі цього видання:

Львівському відділенню Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Центральному державному історичному архіву України у Львові та особисто Олександрові Гольку, Ганні Демченко, Олександрові Мазуренку, Неонілі Падюці, Степанові Ямелинцю

- © М. Вавричин, Я. Дашкевич, У. Кришталович, коментарі, 2004 р.
- © Л. Герасимчук, переклад англійською, 2004 р.
- © Р. Сосса, передмова, 2004 р.
- © ДНВП «Картографія», 2004 р.

ISBN 966-631-526-2

П Е Р Е Д Н Є С Л О В О

Кожний етап людської цивілізації полишив прийдешнім поколінням велике різноманіття картографічних творів, що в скорім часі ставали пам'ятками історії науки і техніки, безцінним джерелом інформації, а деякі – ще й правдивими витворами мистецтва.

Карти й атласи минулого незрідка слугували першовитоками географічних та історичних знань, утримували дані, що їх важко, а то й неможливо було віднайти в інших джерельних свідченнях.

Саме тому публікація картографічних пам'яток у світовій практиці оддавна стала одним із превалюючих напрямів наукових досліджень. Поза тим, що з плином часу карти дедалі активніше виступали предметом наукових зацікавлень, до них почали виявляти інтерес колекціонери. Бажання багатьох дослідників, так само як і прагнення колекціонерів, мати копії стародавніх карт і атласів немало прислужилися популярності цих творів.

Факсимільні видання здебільшого присвячуються окремим картографічним творам. Доволі поширеними є наукові публікації, де групування факсиміле карт підлягає певному принципу – чи територіальному, чи хронологічному, чи то за місцем зберігання тощо.

Зображення території України на старовинних картах зафіксоване в дуже віддаленому од нас часі, тож і звернення до цієї теми з метою наукового вивчення так само давнє. Багате місце серед досліджень, присвячених темі відображення українських територій на стародавніх картах, займають факсимільні видання. Одним із таких відомих нам факсимільних видань, здійснених у 1893 р., є план Києва, що його у 1695 р. уклав полковник Г. Ушаков, додавши до нього науковий коментар. А в 1919 р. теж у Києві граф Михайло Тишкевич видав невелику добірку старовинних карт території України у вигляді атласу. І понині взірцевим серед факсимільних видань стародавніх карт вважається фундаментальний чотиритомний атлас Веніаміна Кордта (1899, 1906, 1910, 1931 pp.). Першим випуском серії «Пам'ятки картографії України» («*Monumenta Cartographica Ucrainae*») і своєрідним продовженням серії, започаткованої В. Кордтом іще у 1899 р., стало факсимільне видання у 2000 р. «Спеціальної карти України Гійома Левассера де Боплана 1650 року» (8 аркушів у папці), доповнене ґрунтовним коментарем і покажчиком назв об'єктів, відображених на карті.

Пропоноване видання «Україна на стародавніх картах» включає репродукції західноєвропейських середньовічних карт із зображенням території України, що зберігаються у фондах знаних львівських бібліотек – Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України та Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка.

F O R E W O R D

Every stage of human civilization leaves for posterity a variety of cartographic works destined to document the history of science and technology, provide priceless information, and sometimes presenting great artistic values.

Quite often old maps and atlases contained important geographical and historical data, which could be hardly found elsewhere.

For this reason the publication of cartographic material has long become a major direction of in scientific research. Besides their scientific value the old maps became an important attraction for collectors. Both researchers, and collectors wished to have copies of old maps and atlases at their disposal and it triggered interest in this field.

As a rule, facsimile editions are dedicated to separate cartographic works. Usually, these are scientific publications of facsimile maps grouped according to territorial, chronological, custody-keeping or some other principle.

The earliest mapping of Ukraine was performed in the olden times; therefore, the scientific research in this field was started long ago. The facsimile editions occupy a considerable place in this domain. One such facsimile publication undertaken in 1893 contains the plan of Kyiv brought out with scientific commentaries by Colonel H. Uzhakov in 1695. In 1919, also in Kyiv, Count Mykhailo Tyszkiewicz brought out a small selection of old maps of the territory of Ukraine as an atlas. There was an exemplary four-volume fundamental edition of Veniamin Kordt's old maps' facsimiles (1899, 1906, 1910, and 1931). In 2000, the *Special Map of Ukraine of Guillaume Le Vasseur de Beauplan from 1650* (8 leaves to a folder) appended with the in-depth comments and index of mapped objects inaugurated the series *Monumenta Cartographica Ucrainae* continuing the series founded by V. Kordt in 1899.

The album *Ukraine On Old Maps* includes reproductions of Western European medieval maps showing the territory of Ukraine, which are preserved in the funds of the Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of the NAS of Ukraine and Scientific Library of the Ivan Franko Lviv National University.

The Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of the NAS of Ukraine has a collection of over 20,000 maps and atlases (is second only to the V.I. Vernadsky National Library of the NAS of Ukraine having over 43,000 of cartographic editions). The cartographic funds of the Lviv Scientific Library were formed in 1940 when the new academic library brought together over 80 existing libraries with centennial and older traditions. The main collection included cartographic works owned by the Taras Shevchenko Scientific Society, Ossolineum (the latter included the family collec-

Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника НАН України містить колекцію карт і атласів, що налічує понад 20 000 примірників (за кількістю картографічних одиниць зберігання в Україні поступається лише Національній бібліотеці ім. В. І. Вернадського НАН України, що утримує понад 43 000 примірників картографічних видань). Картографічні фонди Львівської наукової бібліотеки почали формуватися одночасно із створенням її у 1940 р. як академічної шляхом об'єднання понад 80 діючих тоді бібліотек, що мали свої багатолітні, часом навіть столітні, традиції. Основою картографічної колекції бібліотеки послужили картографічні твори із зібрань бібліотек Наукового товариства ім. Шевченка, «Оссолінеума» (до фондів цієї наукової установи ввійшли колекції родини князів Любомирських та бібліотека Павліковських), Народного дому. Найціннішу частину колекції становлять картографічні стародруки XVI–XVII ст.

Картографічна збірка відділу стародруків, рукописних та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка налічує понад 1 500 карт і атласів. Фонди її формувалися завдяки тому, що в часи Австро-Угорської монархії та довоєнної Польщі до бібліотеки надходили обов'язкові бібліотечні примірники. Крім того, бібліотека здійснювала закупівлю картографічних творів у львівських книготорговців; долучилися до цієї справи і приватні колекціонери, що поповнювали зібрання карт подарунками. Картографічні фонди бібліотеки хоч і невеликі за кількістю одиниць зберігання, надзвичайно цінні своїми атласами кінця XVI–XVII ст.

Вміщені в альбомі старовинні карти території України видрукувані в період од 1493 р. до 1649 р., подані вони в хронологічному порядку.

У другій половині XV ст. в Європі започатковується і набуває розвитку книгодрукування (у т.м числі й картодрукування). Видання «Географії» давньогрецького вченого Клавдія Птолемея теж стало поступом у справі розвитку укладання карт. Перевидання «Географії» вміщували 27 стародавніх птолемеївських карт, так званих *tabula antiqua*, які поступово уточнювалися і доповнювалися тогочасними відомостями про навколишній світ. Поряд з цими картами до «Географії» додаються численні нові карти – *tabula moderna* (сучасні карти). Перше друковане видання «Географії» К. Птолемея побачило світ 1477 р. у м. Болонья (Італія). Останні три видання, із відретушованих у 1695 р. плит, здійснені у Нідерландах (1704, 1704, 1730 pp.). У XVI ст. під впливом «Географії» К. Птолемея значного поширення набули зведені описи відомого світу – космографії, які видавалися порівняно з «Географією» у зменшеному форматі. У середині XVI ст. Себастьян Мюнстер,

титулярний радник (належав до бібліотеки князів Любомирських і Павліківських), і Публічний центр. Найціннішою частиною колекції є картографічний стародрук з кінця XVI ст. (Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника НАН України).

Титулярний радник (належав до бібліотеки князів Любомирських і Павліківських), і Публічний центр. Найціннішою частиною колекції є картографічний стародрук з кінця XVI ст. (Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника НАН України).

Титулярний радник (належав до бібліотеки князів Любомирських і Павліківських), і Публічний центр. Найціннішою частиною колекції є картографічний стародрук з кінця XVI ст. (Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника НАН України).

Титулярний радник (належав до бібліотеки князів Любомирських і Павліківських), і Публічний центр. Найціннішою частиною колекції є картографічний стародрук з кінця XVI ст. (Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника НАН України).

Титулярний радник (належав до бібліотеки князів Любомирських і Павліківських), і Публічний центр. Найціннішою частиною колекції є картографічний стародрук з кінця XVI ст. (Львівська наукова бібліотека ім. Василя Стефаника НАН України).

поряд з перевиданнями «Географії», започаткував видання «Космографії», що неодноразово перевидавалася з доповненнями різними мовами. Серію видань «Географії» здійснив італійський вчений Джованні Антоніо Маджіні. Кінець XVI ст. ознаменувався в європейській картографії появою великих атласів Абрагама Ортелія, Герарда Меркатора, які відкрили нову епоху у розвитку світової картографії. Ці атласи зі змінами та доповненнями витримали багато перевидань. XVII ст. дарує нам численні атласи Йона Блай та Віллема Блай, Яна Янсона, Герарда де Йоде та Корнеліса де Йоде, Генріка Гондія та ін.

До видання «Україна на стародавніх картах» увійшло 83 факсиміле стародавніх карт із зображенням українських земель од кінця XV до середини XVII ст., авторами яких є знамінітні картографи минулого: Клавдій Птолемей, Герард Меркатор, Себастьян Мюнстер, Йодок Гондій, Віллем Блай, Джованні Антоніо Маджіні, Абрагам Ортелій, Вацлав Гродецький, Герард де Йоде, Бернард Сильван, Джакомо Гастальді, Томаш Маковський, Ісаак Масса, Йоганн Гютер, Сигізмунд Герберштайн та ін. Територія України із різною ступінню детальності та достовірності відображена на картах світу, на Четвертій та Восьмій картах Європи, на Другій карті Азії, на численних картах окремих країн з прилеглими до них краями (Польщі, Литви, Росії, Угорщини, Румунії, Туреччини тощо). Ці карти були включені до різноманітних видань «Географії», «Космографії», географічних трактатів, підручників з географії, до географічних атласів (великих і кишенькового формату).

Зображення території України на стародавніх картах відповідало тогочасним уявленням західноєвропейських картографів про наш край. Тож і не дивно, що деякі з карт мають неточності та помилки при відображенні тих чи тих елементів географічної основи. Загадковим і досьогодні є показ на окремих картах неіснуючих Амадоцьких гір і Амадоцького озера. Але попри всі похибки, неточності, перекручення, ми переймаємося розумінням того, що часом і людьми збережена важлива топонімічна інформація. Ці карти із їхніми сюжетами – точними і часом найвими, високохудожніми і примітивними – не лишають читача байдужим, спонукають до подальших пошуків і досліджень.

Вихід у світ пропонованого альбому репродукцій стародавніх карт є продовженням започаткованих в Україні традицій факсимільних перевидань картографічних творів, що мають історичне та наукове значення. Видання «Україна на стародавніх картах» є другим випуском відродженої серії «Пам'ятки картографії України».

The territory of Ukraine with different level of accuracy is represented on the maps of the world, on the Fourth and Eighth maps of Europe, on the Second map of Asia, on numerous maps of separate countries with neighboring states (Poland, Lithuania, Russia, Hungary, Romania, Turkey etc). These maps appeared in various editions of *Geography*, *Cosmography*, geographical treatises, textbooks on geography, and geographical atlases (both big and pocket ones).

The mapping of Ukraine in those times reflected the Western European concept of our land. Therefore, there is no wonder that we come across inaccuracies and mistakes in certain elements of geographical basis. The sporadic mapping of the non-existent Amadok Mountains and Amadok Lake remains a mystery up to now. But despite all errors, inaccuracies, and misrepresentation we understand that time and people preserved important toponymic information. These maps with their subjects-exact or sometimes naive, artistic and primitive-rivet everybody's attention and encourage further research.

This album of reproductions of the old maps is a continuation of the series of reproductions of cartographic works in Ukraine which have historical and scientific value. The album *Ukraine On Old Maps* is the second issue of the revived series the *Cartographical Monuments of Ukraine*.

Rostyslav SOSSA

[Карта Середньої та Східної Європи] 1493 р., Нюрнберг

Автор: Єронім Мюнцер (Hieronymus Münzer), Микола з Кузи (Nicolaus Cusanus)

Видавець: Антоній Кобергер (Antonius Koberger)

Гравець: Міхаель Вольгемут (Michael Wohlgemut), Вільгельм Плейденвурф (Wilhelm Pleydenwuff)

У книзі: REGISTRUM HUJUS OPERIS LIBRI CRONICARUM CVM FIGURIS ET IMAGINIBUS AB INITU[M] MUNDI COMPLETO IN FAMOSISSIMA NURENBERGENSI VRBE OPERI DE HYSTORIJS ETATUM MUNDI AC DESCRIPTIONE VRBIVM, FELIX IMPONITUS - FINIS. COLLECTUM BREVI TEMPORE AUXILIO DOCTORIS HARTMANI SCHEDEL, QUE FIERI POTUIT DELIGENTIA. - ANNO 1493. - S. 299

Дереворит
Однокольорна
Папір
57,8 × 39 см
Мова: латинська

Карта без заголовка, має однолінійну рамку. На полі карти підписані сторони світу: *Mitnacht, Mitag, Occident, Orient*.

Карта охоплює територію від Бретанії (*Britania*), Нормандії (*Normandia*), Англії (*Anglia*), Ірландії (*Ibernia*) на заході до західного узбережжя Чорного моря та дельти Дунаю на сході. Приські хребти на карті зображені художнім малюнком. Підписано назви: Русь (*Russia*), Мазовія (*Mosovia*), Польща (*Polonia*), Волощина (*Walachia*), Трансильванія (*Transilvania*), Угорщина (*Vngaria*), Моравія (*Moravia*), Туреччина (*Turchia*), кордони не показано. Позначена незначна кількість міст, на території Західної України – Львів (*Lemberg*), Польщі – Краків (*Cracouia*), Росії – Новгород (*Nogradum*), Псков (*Pleigo*).

Карта, автором якої є нюрнберзький лікар Є. Мюнцер (1437–1508 рр.), вміщена в «Хроніці світу» нюрнберзького гуманіста Г. Шеделя (1440–1514 рр.), виданій у друкарні А. Кобергера (бл. 1440–1512 рр.) у Нюрнберзі.

Карта Є. Мюнцера є варіантом карти Середньої і Східної Європи Миколи з Кузи середини XV ст. – першої новітньої карти Середньої і Східної Європи, на якій показано багато об'єктів. На українських землях позначені міста: Дрогобич, Стрий, Жидачів, Долина, Галич, Львів, Глиняни, Белз, Луцьк, Острогор, Кам'янець, Хмельник, Зиньків,

Брацлав, Черкаси. Нині карта вважається втраченою, до нас дійшли тільки її переопрацьовані варіанти. Найближчими до оригіналу є карти Нікола Германа (1491 р.), римського картографу Гейнріха Мартелло і венеційського гравера Джованні Андреа Вавассоре. Переопрацювання карти, здійснене Є. Мюнцером, вважається найпримітивнішим варіантом карти.

[Map of the Central and Eastern Europe] 1493, Nuremberg

Author: Hieronymus Münzer, Nicolaus Cusanus

Publisher: Antonius Koberger

Engraver: Michael Wohlgemut, Wilhelm Pleydenwuff

In the book: REGISTRUM HUJUS OPERIS LIBRI CRONICARUM CVM FIGURIS ET IMAGINIBUS AB INITU[M] MUNDI COMPLETO IN FAMOSISSIMA NURENBERGENSI VRBE OPERI DE HYSTORIJS ETATUM MUNDI AC DESCRIPTIONE VRBIVM, FELIX IMPONITUS - FINIS. COLLECTUM BREVI TEMPORE AUXILIO DOCTORIS HARTMANI SCHEDEL, QUE FIERI POTUIT DELIGENTIA. - ANNO 1493. - S. 299

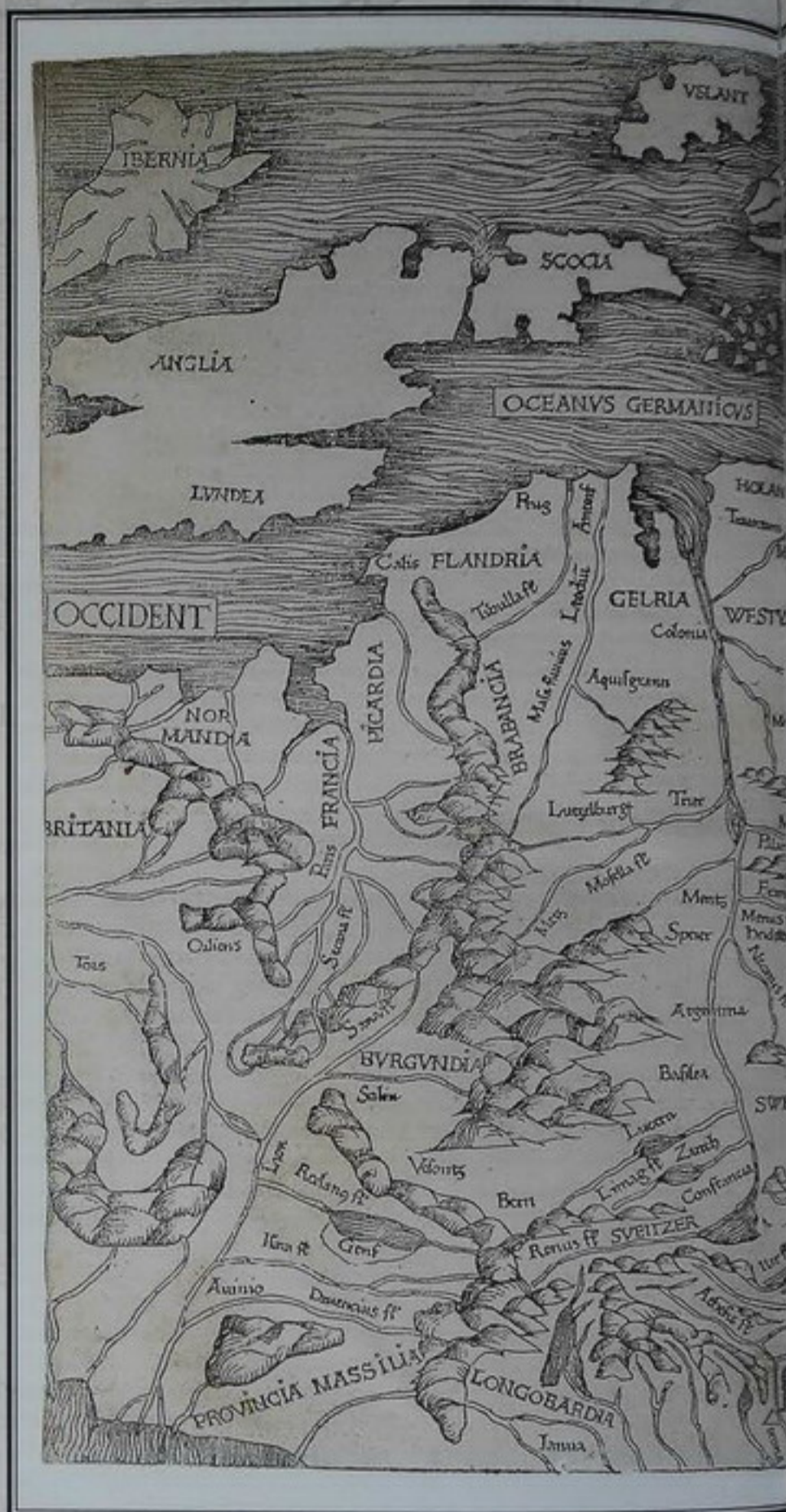
Woodcut
One-color
Paper

57,8 × 39 cm
Language: Latin

This untitled map has one-line margin. The cardinal points are inscribed on the map *Mitnacht, Mitag, Occident, Orient*.

The map shows the territory from Brittany (*Britania*), Normandy (*Normandia*), England (*Anglia*), Ireland (*Ibernia*) in the west to the western shore of the Black Sea and the Danube Estuary in the east. The mountain ridges are artistically drawn. The names inscribed are Rus (*Russia*), Mazovia (*Mosovia*), Poland (*Polonia*), Walachia (*Walachia*), Transylvania (*Transilvania*), Hungary (*Vngaria*), Moravia (*Moravia*), Turkey (*Turchia*), no borders are shown. A small number of cities are denoted: Lviv (*Lemberg*) in the Western Ukraine, Krakow (*Cracouia*) in Poland, Novgorod (*Nogradum*) and Pskov (*Pleigo*) in Russia.

The map, made by the Nuremberg doctor H. Münzer (1437–1508) was included into the *Chronicle of the World* by the Nuremberg humanist H. Schedel (1440–1514), printed at the printing plant of A. Koberger (c. 1440–1512) in Nuremberg.

H. Münzer's map is a variant of the map of the Central and Eastern Europe of Nicolaus Cusanus (mid-15th c.), the first modern map of the Central and Eastern Europe showing many objects. In Ukrainian lands such cities as Drohobych, Strij, Zhydachiv, Dolyna, Halych, Lviv, Hlyniany, Belz, Lutsk, Ostroh, Kamyanets, Khmilnyk, Zinkiv, Braclaw, and Cherkasy are shown. Today we have only the revised copies of this map. The closest to original maps include maps of Nicola German (1491), Roman map-maker Heinrich Martello and Venetian engraver Giovanni Andrea Vavasore. H. Münzer's emendations are considered the most primitive variant.

Дашкевич А. П. Територія
 України. – С. 88–89;
Корот В. Матеріали по
 історії. 1899. – С. 2–3;
Сосса Ф. І. Історія
 картографування. – С. 22;
Bagrow I., Skelton R. A.
Meister. – С. 118;
Buczek K. Dzieje. – С. 17–23;
Encyklopedia. –
 С. 1175, 1598;
Katalog dawnych
map. – Т. 1. – С. 19–21.

Тут і далі, під кожною з карт,
 наводяться скорочені
 бібліографічні описи. Повністю
 Список використаної літератури з
 усіма елементами
 бібліографічного опису – згідно з
 стандартами – подано в кінці
 альбому.

Henceforth you will find
 bibliographical references below
 each map. The standard summary
 bibliographical description is at the
 end of the album.

QUARTA · EVROPAE · TABVLA
Четверта карта Європи
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo),
Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)

Видавці: Якобо Пенгт з Леуки
(Jacobus Pentius de Leucho)

Гравець: Якобо Пенгт з Леуки

В атласі: CLAVDII PTHOLEMAEI
ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE
CVM TABVLIS ET VNIVERSALI
FIGVRA ET CVM ADDITIONE LO-
CORVM QVAE A RECENTI ORBIS
REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA
EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENE-
TIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE
LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI.
Die XX. MENSIS MARTII. – Tab. V

Дереворит
Двоколірна
Папір
31 – 39,5 × 35,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою, в окремій рамі, прикрашений з двох сторін черепашками. Другий заголовок – *GERMANIA* – розташований на полі карти і написаний літерами червоного кольору. Карта має форму трапеції і дволінійну рамку, видрукована з двох плит. У бокових рамках трапеції вказані градуси – 47, 50, 55, 59, у верхній і нижній – 25, 30, 35, 40, 45. Поза боковими рамками містяться тексти з інформацією про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін. Наприклад, у лівому нижньому куті – *Milla passus 42*, у правому нижньому куті – *Par per Boryfene dif equi. Hor. A habens max diez horaz 16*. У кутах рамки розміщено чотири малюнки – амфора, кувалда, таріль і таця.

Карта виконана двоколірним друком. Чорним кольором підписано назви місцевостей, лісів і гір, червоним – морів, племен і країн.

Годано густу мережу населених пунктів на територіях між Рейном, Дунаєм і Віслою, позначено головні річки, гірські хребти і країни. В тій частині карти, що охоплює територію України (до неї відноситься назва *Sarmatiae Europae pars*) позначені тільки Карпати (*montes Sarmatici, Carpatus mons*) і землі, де проживало плем'я язигів¹ (*Iazygum metanastarum pars*). Ліси і гори зображені художніми малюнками.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея.

Клавдій Птолемей (87–150 рр. або бл. 100–168 рр.), давньогрецький математик, астроном і географ з Александрії, де працював у знаменитій Александрійській бібліотеці. Автор трактатів з астрономії, географії і музики. В праці *Syntaxis mathematica*, відомій од 827 р. під арабською назвою *Almagest*, виклав теорію геоцентричної системи світу, на зміну якій в XVI ст. прийшла геліоцентрична система М. Коперника. На основі власних математичних розрахунків і праць грецьких і римських попередників – історика Геродота з Галікарнасу (V ст. до н.е.), Гіпократа (450–377 р. до н.е.), Аристотеля (384–322 р. до н.е.), а також свого вчителя Маринуса з Тира К. Птолемей створив працю *Географія*, яка стала першою спробою відтворення світу в картографічному зображенні.

Цієї К. Птолемея не мали послідовників, а його праця була в забутті аж до XV ст. В 1482 р. з'явилося два видання *Географії* в Ульмі і Флоренції, доповнені новими картами – *tabula moderna*. Од початку XV ст. праця Птолемея в поєднанні з морськими картами (портоланами) та новими географічними відкриттями стала для картографів основним інформаційним матеріалом для створення сучасніших карт.

Одним із унікальних є венеційське видання *Географії* 1511 р. Її випустив у світ Бернард Сильван з Еболи – португальський монах, що жив на початку XV ст. у Венеції. До його видання увійшло 28 карт (у тім числі карта світу у формі серця, на якій Сильван позначив відкриття Колумба, вона вперше надрукована двома кольорами, сучасні назви на карті подані червоним кольором). Б. Сильван актуалізував усі 27 Птолемеєвих *античних карт (tabulae antiquae)*, додавши сучасні назви, також друковані червоним кольором. Виправлення, зроблені Б. Сильваном, стосуються положення об'єктів на карті, що їх Б. Сильван описав у вступі до свого видання. В такий спосіб редагував карти лише Б. Сильван, інші автори залишали *античні карти* без змін, а додавали *сучасні карти (tabulae modernae)*, на яких зображали тогочасний відомий їм світ.

Праця Б. Сильвана вирізняється також способом видання – вперше застосовано двоколірний і двосторонній друк.

¹ Язиги – сарматське плем'я, яке спочатку жило на узбережжі Чорного й Азовського морів, а в часи панування римського імператора Клавдія (10 р. до н.е. – 54 р. н.е.) перекочувало на нижню Дунай.

QUARTA · EVROPAE · TABVLA
The fourth map of Europe
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Bernardus Sylvanus

Publisher: Jacobus Pentius de Leucho

Engraver: Jacobus Pentius de Leucho

In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI
ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE
CVM TABVLIS ET VNIVERSALI
FIGVRA ET CVM ADDITIONE LO-
CORVM QVAE A RECENTI ORBIS
REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA
EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENE-
TIIS, PER IACOBUM PENTIUM DE LE-
UCHO ANNO DOMINI M.D.XI.
Die XX. MENSIS MARTII. – Tab. V

IS, PER IACOBUM PENTIUM DE LE-
UCHO ANNO DOMINI M.D.XI.
Die XX. MENSIS MARTII. – Tab. V

Woodcut
Two-color
Paper
31 – 39,5 × 35,5 cm
Language: Latin

The map title is above the upper border in a frame decorated with shells on two sides. The second title – *GERMANIA* – is written in red in the margin. The trapezoid map with two-line border was printed from two plates. Along the lateral margins of trapezoid the degrees – 47, 50, 55, 59 are indicated; along the upper and bottom margins – 25, 30, 35, 40, 45. Beyond the lateral borders there are texts with information about climate, duration of daylight during summer solstice, distance between meridians, etc. For example, in the lower left corner: – *Milla passus 42*, in the lower right corner – *Par per Boryfene dif equi. Hor. A habens max diez horaz 16*. In the inside corners there are four pictures: amphora, mug, plate, and dish.

This is the two-color printing. The names of territories, forests and mountains are signed in black; seas, tribes and countries – in red.

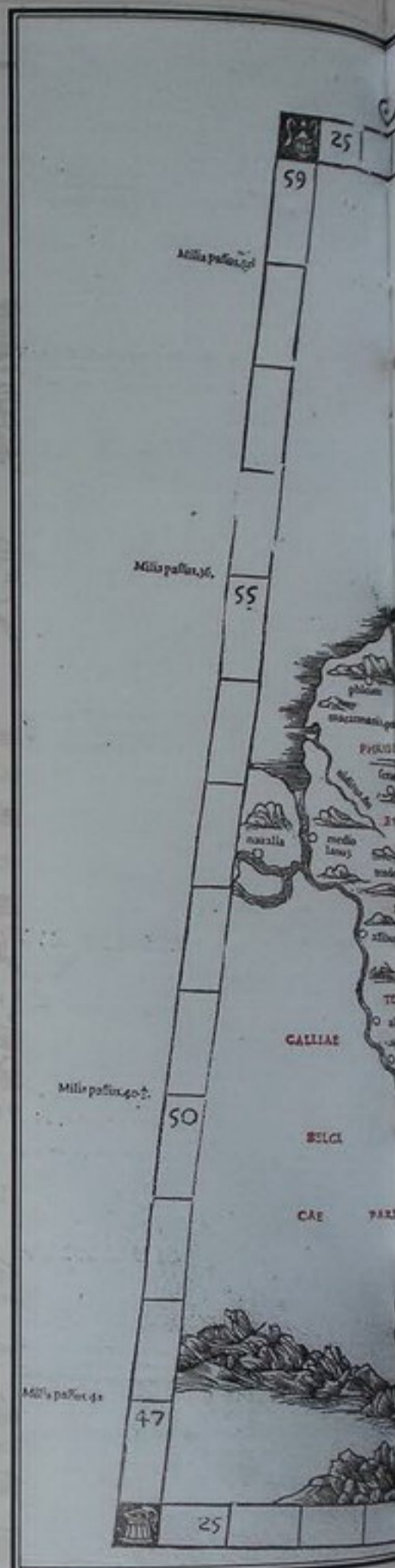
The thick network of settlements is shown among Rhine, Danube and Vistula, main rivers, mountain ridges and countries. The Ukrainian part of the map features the name of *Sarmatiae Europae* and brings out only the Carpathians (*montes Sarmatici, Carpatus mons*) and lands of Yazygi tribe¹ (*Iazygum metanastarum pars*). Forests and mountains are represented by artistic pictures.

Geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map.

Claudius Ptolemy (87–150, or c. 100–168), Greek astronomer, mathematician, and geographer from Alexandria, where he worked in the famous Alexandrine Library. He wrote treatises on astronomy, geography and music. In his *Syntaxis mathematica* known from 827 under its Arabic title *Almagest* he expounded the theory of geocentric system of the world, which in the 16th c. was replaced by the heliocentric system of Copernicus. On the basis of his own mathematical computations and works of his Greek and Roman predecessors – historian Herodotus from Halicarnassus (5 c. BC), Hippocrates (450–377 BC), Aristotle (384–322 BC), and his teacher Marinus from Thira C. Ptolemy created his *Geography* which became the maiden attempt of cartographic imaging of the world.

The ideas of C. Ptolemy had no followers, and his work was in oblivion up to the 15th c. In 1482 there appeared two editions of *Geography* in Ulm and Florence supplemented with the new maps – *tabula moderna*. From the early 15th c. the C. Ptolemy's work in combination with portolani and geographic discoveries provided the fresh data for cartographers which were working to create updated maps.

The Venetian edition of *Geography* (1511) is a unique one. It was published by Bernardo Silvano from Eboli, a Portuguese monk working in Venice in the early 16th c. This edition included 28 maps (with one in the form of a heart, on which B. Silvan marked the discovery of Columbus; it was initially printed in two colors, with contemporary names in red.) B. Silvan updated all 27 Ptolemy's *tabulae antiquae* adding contemporary names also in red. In his foreword Silvano explained the amended positioning of ob-

jects on the map. So, only B. Silvan corrected maps; all other authors left *tabulae antiquae* as they were adding *tabulae modernae* to map modern world.

The work of Silvano is characterized by the progressive two-color and two-side printing.

¹ Yazygi as a tribe belonged to Sarmatians and at first settled along the shores of Black and Azov seas; at the time of Roman Emperor Claudius (10 BC – 54 AD) they moved to the lower Danube.

30

35

40

45

59

29 PARAL. differt ab equinoctiali hor. 4.
habens maximum diem horarum 18

18 PARAL. differt ab equinoct. hor. 5.
habens maximum diem horarum 17.

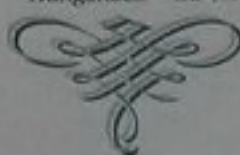
17 PARAL. differt ab equinoct. hor. 5.
habens maximum diem horarum 17.

16 PARAL. differt ab equinoct. hor. 6.
habens maximum diem horarum 16.

15 PAR. per Byzant. differt ab
hor. 4 habens max. diem horarum

CLII. SEPTIMVS

Геродот. История – С. 547–599;
Дашкевич Я. П. Покрайні
нотатки. – С. 82–87;
Дитмар Ф. В. От Птолема до
Колумба. – С. 32–34;
Potter J. Antique maps. – P. 73;
Szentáteska L. Sarmacia na
mapach. – S. 73–74;
Szatmáry T. Descriptio
Hungariae. – OL 47.

OCTAVA · EVROPAE · TABVLA
Восьма карта Європи
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo),
Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)

Видавець: Якобо Пент з Леуки
(Jacobus Pentius de Leucho)

Гравець: Якобо Пент з Леуки

В атласі: CLAVDII PTHOLEMAEI
ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE
CVM TABVLIS ET VNIVERSALI
FIGVRA ET CVM ADDITIONE LO-
CORVM QVAE A RECENTI ORBIS
REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA
EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETI-
S, PER IACOBUM PENTIUM DE
LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI.
Die XX. MENSIS MARTII. – Tab. IX

Дереворит

Двоколірна

Папір

31 – 39,5 × 35,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в окремій рамці, над картою; рамка прикрашена з двох сторін візерунком. Карта трапецевидної форми, має дволінійну рамку. В бокових рамках трапеції підписано градуси – 47, 50, 55, 60, 63, у верхній і нижній – 43, 45, 50, 55, 65, 70, 73. Поза боковими рамками міститься інформація про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін.

Карта надрукована в два кольори. Чорним підписано назви місцевостей, лісів і гір, червоним – морів, племен і країн.

На карті підписано європейську Сарматію (*Sarmatia Europae*), частину Азійської Сарматії (*Sarmatiae Asiaticae Pars*), Таврику Херсонеську (*Taurica Chersonesus*).

Пуста мережа населених пунктів позначена на території Кримського півострова, між Дністром (*Tyras f.*), Дніпром (*Borysphenes f.*) та Азовським морем (*Paltis Maeotis*), серед них *Ordesus*, *Olbia*, *Firum*, *Amadocba*, *Amagarium*¹. Найбільша ліва притока Дніпра (Прип'ять) на карті не має назви, бере початок біля Амадоцького озера (*Amadoca palus*), розташованого південніше гірського масиву *Pauca mons*. На узбережжях Чорного і Азовського морів позначено тільки річки і підписано назви племен на місцях їхньої осілості. На території Таврії підписано назву племені тавроскіфів (*Tavroschytae*)², вище Карпат (*Carpatas mons*) – карпів (*Carriani*)³, на північно-східному бе-

резі Азовського моря (теперішня Запорізька і Донецька області) – язигів (*Iazyges*), роксоланів (*Rhoxolani*)⁴ і аланів (*Alanni scythae*)⁵. На інших землях показані головні річки, гірські пасма і країни. Гори на карті показані стилізованим малюнком.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея. Вона увійшла до видання Птолемеєвої *Географії* Бернарда Сильвана у Венеції. Свої карти Б. Сильван видавав у формі трапеції, що було запозичено Птолемеєм у арабських картографів. В Європі карти такої форми видавали рідко. Праця Б. Сильвана не набула популярності і не стала основою для створення нових карт.

¹ Назви населених пунктів не відповідають ні латинським, ні татарським (місцевим) назвам. Прадоподібно, Б. Сильван не користувався даними К. Птолемея, давньогрецькими кодексами і старими картами, а використав відомості, зібрані під час своїх подорожей.

² Тавроскіфи – жителя Таврії, станом на 1511 р. це мали б бути татари.

³ Вперше про плем'я карпів згадує Ефор з Кіме (Воліда), учень Ісократ, автор жесвітньої історії (бл. 360 р. до н.е.), локалізуючи його на території Карпат, над горішнім Прутом і Дністром та північніше. У II ст. плем'я перейшло на нижній Дунай, у III ст. переміжене римлянами, переселилося у Паннонію.

⁴ Іраномові сарматські племена, у II ст. до н.е. – IV ст. н.е. жили у Північному Причорномор'ї, звідси їх виставили гунни. На території України створили міждержавне об'єднання на чолі з царем Тасієм. Воювали проти Херсонеса, Ольбії, нападали на римські володіння на Дунаї.

⁵ Іраномові племена сарматського походження, з I ст. жили між нижнім Дунаєм, Південним Уралом і Північним Кавказом. В 372 р. розбиті гуннами, згодом частина переселилася на Піреней і в Північну Африку, а інші увійшли до Хазарського каганату.

Геродот. История. – С. 547–599;

Katalog wystawy zbiorów. –

S. 73–74;

Дитмар Ф. Б.

От Птолемея до Колумба. –

C. 32–36;

Lelevel J. Géographie. – Т. II. –

S. 155–157;

Mofski P. M. Cartographia. –

S. 8–12;

Szaniawska L. Sarmacja na

mapach. – S. 166–167;

Salmány T. Descriptio

Hungariae. – Ol. 47.

OCTAVA · EVROPAE · TABVLA
The eighth map of Europe
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo),
Bernardus Sylvanus

Publisher: Jacobus Pentius de Leucho

Engraver: Jacobus Pentius de Leucho

In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI
ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE
CVM TABVLIS ET VNIVERSALI
FIGVRA ET CVM ADDITIONE LO-
CORVM QVAE A RECENTI ORBIS
REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA
EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETI-
S, PER IACOBUM PENTIUM DE
LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI.
Die XX. MENSIS MARTII. – Tab. IX

Woodcut

Two-color

Paper

31 – 39,5 × 35,5 cm

Language: Latin

The map title is in a separate frame; above the map the frame is ornamented on two sides. This is a trapezoid map with a two-line border. The sides of trapezoid have degrees signed – 47, 50, 55, 60, 63; the upper and bottom sides – 43, 45, 50, 55, 65, 70, 73. Outside the lateral borders there is information about climate, duration of daylight during the summer solstice, inter-meridian distance, etc.

The map is printed in two colors. The names of territories, forests and mountains are signed in black; seas, tribes and countries – in red.

The map carries the names of European Sarmatia (*Sarmatia Europae*), part of Asian Sarmatia (*Sarmatiae Asiaticae Pars*), and Chersonesus Taurica (*Taurica Chersonesus*).

The thick network of settlements is marked on the territory of the Crimean peninsula among Dniester (*Tyras f.*), Dniipro (*Borysphenes f.*) and the Sea of Azov (*Paltis Maeotis*), among them: *Ordesus*, *Olbia*, *Firum*, *Amadocba*, *Amagarium*¹. The major left tributary of Dniipro (Prypyat, w/o name on the map) originates near the Amadoc Lake (*Amadoca palus*) to the south of the mountain range *Pauca mons*. On the shores of the Black and Azov seas only rivers were mapped and the settled tribes inscribed. In the Taurica the Tauriscythians were indicated (*Tavroschytae*)², above the Carpathians (*Carpatas mons*) – Carpians (*Carriani*)³; on the NE shore of the Sea of Azov (Zaporizhia and Donetsk oblasts) – Yazygs (*Iazyges*), Roxolans (*Rhoxolani*)⁴ and Alans (*Alanni scythae*)⁵. On the rest of the territory main rivers, mountain ranges and coun-

tries were shown. Mountains on the map are conventionalized.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. The Venetian Bernardo Silvano included this map into his edition of the Ptolemy's *Geography*. B. Silvano brought out trapezoid maps which Ptolemy adopted from the Arabic cartographers. In Europe such maps were rarities. B. Silvano's work wasn't a success and was never used as a base for the new maps.

XXI. PARS differt a equioribus
horis & habet maximam
longitudinem.

XX. PARS differt a equioribus
horis & habet maximam
longitudinem.

XIX. PARS differt a equioribus
horis & habet maximam
longitudinem.

XVIII. PARS differt a equioribus
horis & habet maximam
longitudinem.

XVII. PARS differt a equioribus
horis & habet maximam
longitudinem.

XVI. PARS differt a equioribus
horis & habet maximam
longitudinem.

XV. PARS differt a equioribus
horis & habet maximam
longitudinem.

CLII. SEP

¹ The names of settlements correspond with neither antique, nor Tatar (local) names. Maybe, B. Silvano did not use C. Ptolemy's information. Old Greek codexes or old maps, but stuck to data of his own travels.

² Tauroscythians settled in Taurica in 1511 those had to be Tatars.

³ The Carpians were mentioned for the first time by Egebor from Kime (Acollida), pupil of Isocrates, author of the world history (c. 360 B.C.), localizing the tribe in the Carpathians, over the upper reaches of Prut, Dniester and further north. In the 2nd c. the tribe moved to the lower Danube,

in the 3rd c., defeated by Romans, it proceeded to Pannonia.

⁴ Iranian-speaking Sarmatian tribes, which in 2nd to 4th B.C. lived in southern Pseudomomyra, from where they were forced out by Huns. In Ukrainian lands they created the intertribe association led by the tsar Tasi. They organized excursions against Chersonesus and Olbia, and attacked Roman possessions on the Danube.

⁵ Iranian-speaking Sarmatian tribes, from the 1st c. they settled among lower Danube, Southern Ural and Northern Caspian. Huns crashed them in 372; a part moved to Pyrenees and Northern

Africa, and the rest was integrated into the Khazar Kaganate.

NONA · EVROPAE · TABVLA
Дев'ята карта Європи
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей
(Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo),
Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)

Видавець: Якобо Пент з Леуки
(Jacobus Pentius de Leucho)

Гравер: Якобо Пент з Леуки
В атласі: CLAVDII PTHOLEMAEI
ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHI-
AE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI
FIGVRA ET CVM ADDITIONE LO-
CORVM QVAE A RECENTI ORBIS
REPERTA SVNT DILIGENTI CVRA
EMENDATVS ET IMPRESSVS, VENE-
TIIS, PER IACOBVM PENTIUM DE
LEUCHO ANNO DOMINI M.D.XI.
Die XX. MENSIS MARTII. — Tab. X

Дереворит
Двоколірна
Папір
33 – 38 × 31 см
Мова: латинська

Заголовок розташовано над картою, в окремій рамці, прикрашений з обох боків візерунком. Карта має форму трапеції і дволінійну рамку. В бокових рамках трапеції вказані градуси – від 41 до 49, у верхній і нижній – від 43 до 58. Поза боковими рамками подано інформацію про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін.

Карта надрукована у дві фарби. Чорним кольором підписано назви місцевостей, лісів та гір, червоним – морів, племен та країн.

Карта охоплює територію від Балканського півострова (територію сучасних Румунії, Болгарії і європейської частини Туреччини) до Карпат (*Carpathus mons*), на північ від яких показано Європейську Сарматію (*Sarmatae Evrophae Pars*). На карті подано окраїну українських земель, що названа Нижньою Мізією (*Mysia infe*) біля дельти Дунаю (*Ister f*); показані гирла Дністра (*Tyras f*), Дніпра (*Boristhenis f*) і Тилігулу (*Axaces f*), уздовж яких позначені міста Ніконіум (*Niconium*), Офійса (*Opbysa*), Физея (*Physeia*), на правому березі Дністра – місто Тира (*Tyras*). На узбережжі Чорного моря (*Mare Ponticum vel Pontus Euxinus*) та в дельті Дунаю показані грецькі колонії *Tbiagola*, *Psedosimus*, *Calestemiam*, *Sbilla*, *Arpiepolis* та Тилігульський лиман, зображений у вигляді озера (*Tbiagola palus*), на 47° пнш. – острів Зміїний (*Ieucahis*). Вся територія суходолу на

карті представлена як горбиста місцевість, на українських територіях, вище русла Дністра, малюнком у вигляді широкого пасма гір зображені Карпати.

На тій водній поверхні морів подано горизонтальне штрихування (для надання об'ємності зображенню), приські хребти показані художніми малюнками – ці ознаки притаманні всім картам, виданим Б. Сильваном. На західному узбережжі Чорного моря і частині Балканського півострова – густа ме-

режа населених пунктів, тоді як на інших землях позначені тільки головні річки, гори і племена.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея, походить з венеційського видання Птолемеєвої *Geographia* Бернарда Сильвана 1511 р.

P. A. E. · T A B V L A

15. PARAL. differt ab egebrodia hoc qd
habent maximum diem horarum 16.

CLI. SEPTIMUM

14. PAR. per Pontum differt ab egebro
hoc qd habet maximum diem horarum 15.

CLI. SEXTVM

13. PAR. per Byzantium differt ab egebro
hoc qd habet maximum diem horarum 14.

12. PAR. per Nicopolim differt ab
egebro hoc qd habet maximum diem horarum 13.

CORVM QVAE A RECENTI ORBIS RE-
PERTA SVNT DILIGENTI CVRA
EMENDATVS ET IMPRESSVS. VENETI-
S, PER IACOBUM PENTIUM DE LE-
UCHO ANNO DOMINI M.D.XI.
Die. XX. MENSIS MARTII. - Tab. X

Woodcut
Two-color
Paper
33 - 38 x 31 cm
Language: Latin

The title is over the map in a frame ornamented on two sides. The trapezoid map has two-line borders. The lateral sides of trapezoid feature the indicated degrees from 41 to 49; the upper and lower sides - 43 to 58. Beyond the side borders there is information about climate, length of daylight during the summer solstice, distance between meridians etc.

The map is a two-color print. The names of territories, forests and mountains are signed in black; seas, tribes and countries - in red.

The map shows the territory from the Balkan peninsula (territory of modern Romania, Bulgaria and European part of Turkey) to the Carpathians (*Carpatus mons*) to the north of which the European Sarmatia is shown (*Sarmatiae Europae Pars*). On a map the borderlands of Ukraine are shown under the name of Lower Mysia (*Mysia inf.*) near the delta of Danube (*Ister f.*), mouths of Dniester (*Tinas f.*), Dniro (*Boristensis f.*) and Tylligul (*Actaces f.*), along which the cities of Nicomium, Ophiusa, Physea are marked; on the right bank of Dniester - the city of Tyra (*Tyras*). On the coast of the Black Sea (*Mare Ponticum vel Pontus Evxinus*) and in the delta of Danube the Greek colonies *Thiagola*, *Pseudostimus*, *Calestemium*, *Chilla*, *Arlepoltis* are shown as well as the Tylligul estuary which is mapped as a lake (*Thiagola palus*). In latitude 47°S there is the Zmiyiny Island (*Ieuca ins.*). All mainlands are shown on the map as hilly territory. Over Dniester, on the Ukrainian territory, the Carpathians are depicted as a wide range of mountains.

The sea surface is covered with horizontal hatching (to create a stereoscopic picture); mountain ridges are shown as artistic pictures which is characteristic for all maps of Silvano. On the western coast of the Black sea and a part of the Balkan Peninsula there is a dense network of settlements, while on other lands only main rivers, mountains and tribes are marked.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map. This map is from the Venetian edition of the Ptolemy's *Geography* of Bernardo Silvano, 1511.

Репродукция. История. - С. 547-599;
Katalog wystawy zbiorów. -
S. 73-74;
Дитмар Ф. Б.
От Птолемея до Колумба. -
С. 32-36;
Léveillé. Géographie. - T. II. -
S. 155-157;
Mojski P. M. Cartographia. -
S. 8-12;
Szaniawska L. Sarmacja na
mapach. - S. 12-24.

NONA · EVROPAE · TABVLA
The ninth map of Europe
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Bernardus Sylvanus
Publisher: Jacobus Pertius de Leucho

Engraver: Jacobus Pentius de Leucho

In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHICAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA ET CVM ADDITIONE IO-

SECUNDA ASIAE TABVLA
Друга карта Азії
1511 р., Венеція

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Бернард Сильван (Bernardus Sylvanus)

Видавець: Якобо Пент з Леуки (Jacobus Pentius de Leucho)

Гравець: Якобо Пент з Леуки

В якому: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA. ANNO DOMINI M.D.XI. Die. XX. MENSIS MARTII. - Tab. XVII

Дереворит

Двоколірна

Папір

31 - 38 × 33 см

Мова: латинська

Заголовок розміщено над картою, в окремій рамці, прикрашений з двох сторін візерунком. Карта має форму трапеції, дволінійну рамку. В бокових рамках трапеції вказані градуси - від 47 до 62, у верхній і нижній - від 61 до 88 з проміжком 2°. Поза боковими рамками подано інформацію про клімат, тривалість дня під час літнього сонцестояння, відстань між меридіанами та ін.

Карту надруковано у два кольори. Чорним підписано назви місцевостей, лісів та гір, червоним - морів, племен та країн.

Карта охоплює територію частини Європейської Сарматії та Азійську Сарматію - від Кавказьких гір (*Caucasus mons*) на півдні до витоків Волги (*Rha f.*) на півночі. Європейська і Азійська Сарматії розмежовані річкою Дон (*Tanais f.*). В Кавказьких горах зображено три брами¹ - дві Сарматські (*Sarmatae porte*) і Албанська (*Albaniae porte*). На Кавказькому хребті, східному узбережжі Азовського моря (*Palus Meotides*), північному узбережжі Чорного моря (*Pontus Euxini Pars*) позначено густу мережу населених пунктів.

Українські території представлені західним узбережжям Азовського моря (*Palus Meotides*) і Кримським півостровом (*Taurica Chersonesus*), на яких не позначені населені пункти, річки та гори.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея, походить з венеційського видання Птолемеєвої *Географії*, виданого Бернардом Сильваном 1511 р. На тлі водної поверхні морів подано горизонтальне штрихування (для надання об'ємності зображенню), гірські хребти показані художнім малюнком - ці ознаки характерні для всіх карт, виданих Б. Сильваном.

¹ Можливо, так позначені гірські перевали.

SECUNDA ASIAE TABVLA
The second map of Asia
1511, Venice

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Bernardus Sylvanus

Publisher: Jacobus Pentius de Leucho

Engraver: Jacobus Pentius de Leucho

In the atlas: CLAVDII PTHOLEMAEI ALEXANDRINI LIBER GEOGRAPHIAE CVM TABVLIS ET VNIVERSALI FIGVRA... ANNO DOMINI M.D.XI. Die. XX. MENSIS MARTII. - Tab. XVII

Woodcut

Two-color

Paper

31 - 38 × 33 cm

Language: Latin

The title is over the map in a frame ornamented on two sides. The trapezoid map has two-line borders. In the lateral margins degrees from 47 to 62 are marked; in the upper and bottom margins - from 61 to 88 with the 2° interval. Beyond the lateral borders the information is given about climate, length of daytime during summer solstice, distance between meridians etc.

The map was printed in two colors. The names of territories, woods and mountains are written in black; names of seas, tribes and countries are in red.

It shows a part of European Sarmatia and Asian Sarmatia from the Caucasian mountains (*Caucasus mons*) on the south to the sources of the Volga (*Rha f.*) in the north. European and Asian Sarmatias are delimited by the river Don (*Tanais f.*). Three gates are shown in the Caucasian mountains: two Sarmatian (*Sarmatae porte*) and Albanian (*Albaniae porte*). The Caucasian Ridge, eastern shore of the Sea of Azov (*Palus Meotides*) and northern shore of the Black Sea (*Pontus Euxini Pars*) are covered with a dense network of settlements.

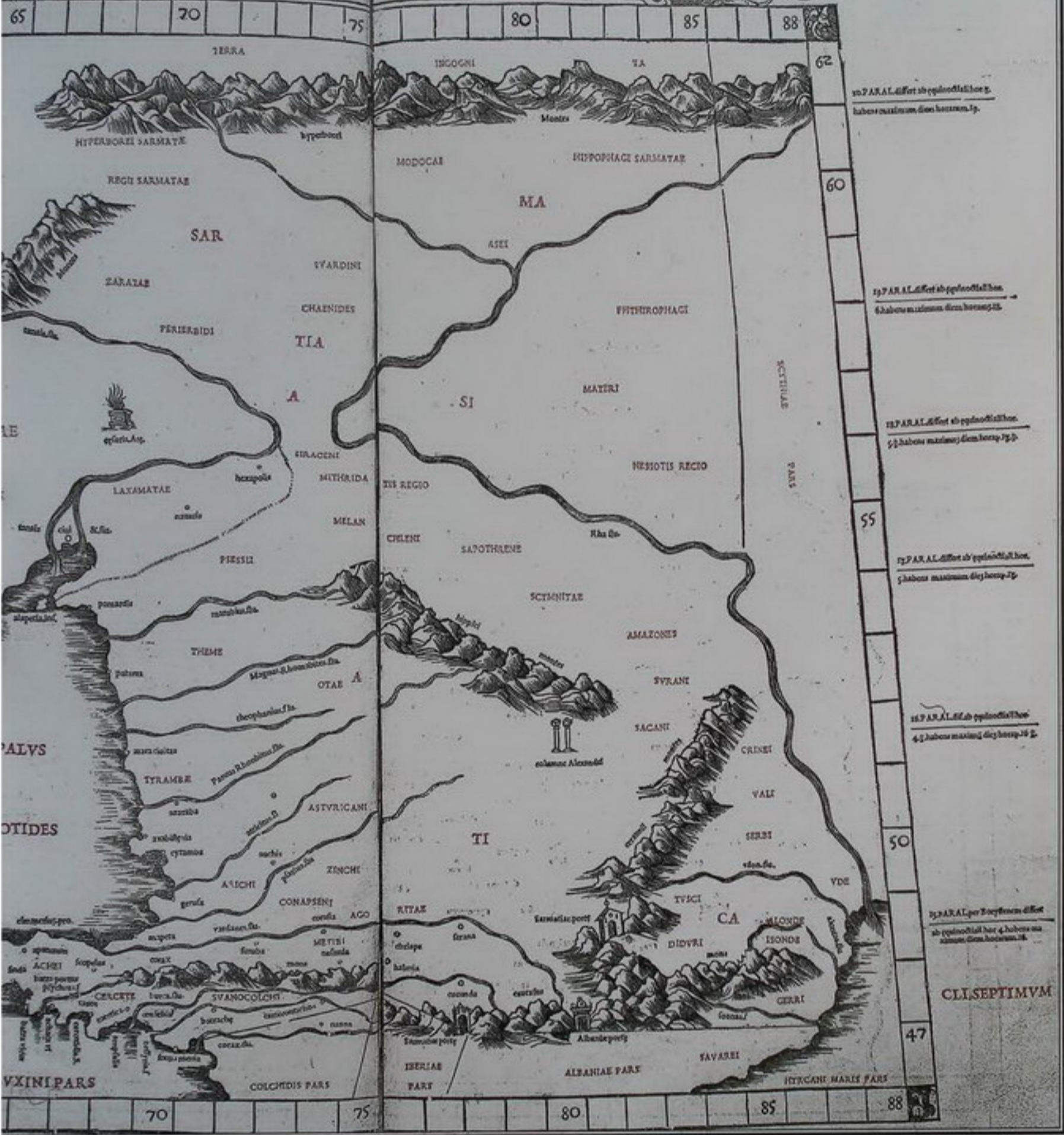
Ukrainian territories are presented by the western coast of the Sea of Azov (*Palus Meotides*) and Crimean peninsula (*Taurica Chersonesus*), on which no settlements, rivers and mountains were marked.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map. This map is from the Venetian edition of the C. Ptolemy's *Geography* brought out by Bernardo Silvano in 1511. On the sea surface there is horizontal hatching (to display this image) mountain ridges are drawn artistically which is characteristic for all maps published by B. Silvano.

¹ Maybe it is a sign for a mountain pass.

SECUNDA ASIÆ TABVLA

10 PARALLELUS ab æquinoctiali hor. 7.
habens maximum diem horum. 19.

19 PARALLELUS ab æquinoctiali hor.
6 habens maximum diem horum. 18.

18 PARALLELUS ab æquinoctiali hor.
5 habens maximum diem horum. 17.

17 PARALLELUS ab æquinoctiali hor.
4 habens maximum diem horum. 16.

16 PARALLELUS ab æquinoctiali hor.
4 habens maximum diem horum. 15.

15 PARALLELUS per Erythraeos difert
ab æquinoctiali hor. 4 habens maximum
diem horum. 14.

CLII SEPTIMUM

Геродот, Историк. — С. 547—599;
 Каталог выставки сборов. —
 С. 73—74;
 Дитмар Ф. Б.
 От Птолемея до Колумба. —
 С. 32—36;
 Lelewel J. Géographie. — Т. II. —
 С. 155—157;
 Szczygińska L. Sarmacja na
 mapach. — С. 214;
 Mojżel P. M. Cartographia. —
 С. 8—12.

GENERALE PTOLEMEI
Генеральна карта світу
Птолемея
1513 р., Страсбург

Автор: Клавдій Птолемея (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Нікола Герман (Nicolaus Germanus)

Видавці: Якобо Еселер (Jacobus Eszler), Георгій Убелін (Georgius Ubellin)

Гравер: Мартін Вальдсеємюллер (Martin Waldseemüller)

Друкер: Йоганн Шотт (Johann Schott)

В атласі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICAE DISCIPLINAE PHILOSOPHIE DOCTISSIMI GEOGRAPHIE OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GREGORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM. CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATUM ARGENTINAE SUB ANNUO MDXIII MARCI XV. - P. 21

Дереворит

Сдвоколірна

Папір

45-59 × 55 см

Мова: латинська

Заголовок розташовано над картою, яка має форму трапеції (нижні кути основ трапеції зрізані), дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Навколо карти розміщено символічні зображення вітрів: *Sepentrio, Aquilo, Cecias, Subsolanus, Eurus, Euronester, Austroestes, Austrofrons, Africasibis, Favonius, Caerus, Circius*.

Територію від Піренейського півострова до Азовського моря названо Європою (*Europa*), на схід від Каспійського моря – Азією (*Asia*). Східна Європа має на карті назву Європейської Сарматії (*Sarmatia Europa*).

На карті показано гідрографію, рельєф та населені пункти. Гірські масиви, у вигляді суцільних смуг, утворюють замкнуті системи, що переходять одна в одну.

Територія сучасної України на карті зображена узагальнено. Нанесено Дніпро (*Borystenes fl.*) з правою, без назви, притокою, дві річки, теж без назви, на Півнобережжі Азовського моря (*Paludes meotides*) – дуже велике, у вигляді трикутника, простягається далеко на північ, аж до узбережжя Балтійського моря. На Чорному морі (*Mare ponticum sive pontus eucaius*) зображено Кримський півострів (*taurica*).

Карта входила до *Географій* К. Птолемея – твір, де автор синтезував географічні відомості давньогрецьких вчених, їхні знання про об'єкту, виклав принципи створення карт на математичній основі, подав близько 8000 відомостей на той час географічних об'єктів та вказав їхні координати.

GENERALE PTHOLEMEI
The general map of the world
of Ptolemy
1513, Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Nicolaus Germanus
Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Uebelin

Engraver: Martin Waldseemüller
Printer: Johann Schott

In the atlas: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICÆ DISCIPLINÆ PHILOSOPHIÆ DOCTISSIMI GEOGRAPHIÆ OPUS NOVISSIMA TRANSDUCTIONE E GRÆCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM. CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATUM ARGENTINÆ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. - P. 21

Woodcut
Monochrome
Paper
45 - 59 × 55 cm
Language: Latin

The title of the map is above the trapezoid map (the lower angles of trapezium are cut); there is a two line border with marked degrees. All around the borders there are symbols of winds: *Septentrio, Aquilo, Cecias, Subsolanus, Eurus, Euroauster, Atsternotes, Asteriafricus, Africislibis, Favonius, Caurus, and Circius*.

The territory from the Pyrenees to the Sea of Azov is named Europe (*Europa*), to the east of the Caspian Sea - Asia. Eastern Europe is named European Sarmatia (*Sarmatia Luropa*) on the map.

The map shows surface waters, relief and settlements. Mountain ranges are shown as the closed loop systems.

The territory of the contemporary Ukraine is generalized. In Pravoberezhia there are Dniro (*Borystenes fl.*) with a right unnamed tributary and two unnamed rivers. The vast triangular Sea of Azov (*Paludes meotides*) extends far north up to the Baltic Sea. On the Black Sea (*Mare pontium sive pontus evxinus*) there is the Crimean Peninsula (*tavrica*).

The map is from C. Ptolemy's *Geography* which summed up the knowledge of old Greek scientists, their information on *oikoumenē*, mathematical principles of mapping, showed 8000 known geographical objects at the time as well as their coordinates.

- Данишевич Я. Р. Територія України. - С. 88-93;
Данишевич Я. Р. Україна на картах. - С. 94-100;
Кордон В. Матеріали по історії. 1899. - С. 3;
Кордон В. Матеріали по історії. 1910. - С. 9;
Dziukowski M. Katalog atlasów. - No 1;
Katalog dawnych map. - T. I. - S. 23-25;
Mojski P. M. Cartographia. - S. 37;
Rastawiecki E. Mapografia. - S. 2;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach. - S. 43-45.

OCTAVA EVROPE TABVLA
Восьма карта Європи
1513 р., Страсбург

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemeus), Нікола Герман (Nicolaus Germanus)

Видавці: Якобо Еслер (Jacobus Eszler), Георгій Убелін (Georgius Ubelin)

Гравець: Мартін Вальдсеємюллер (Martin Waldseemüller)

Друкар: Йоганн Скотт (Johann Schott)

У книзі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICE DISCIPLINE PHILOSOPHIE DOCTISSIMI GEOGRAPHIE OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRECORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS, DATUM ARGENTINE SUB ANNU[S] MDXIII MARCI XV. - P. 8

Дереворит
Однокольна
Папір
30 - 45 x 35,7 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований над її верхньою рамкою. Карта має форму трапеції, трилінійну рамку, на якій подано поділки та підписи градусів.

На карті зображена територія від Одеру на заході до Дону (Tanaïs fl.) на сході. На півночі - частина Скандинавського півострова та острів Готланд (Gothia insula), на півдні - Кримський півострів (Taurica sphaerone), Азовське море (Paludes Meotides) та Сиваш (Bicis palus), частина Чорного моря (Ponti Euxini pars) і північне Причорномор'я. Позначені гори: Сарматські (Sarmatici montes), Карпати (Carpaty mons), Амадоцькі (Amadoci montes), Бідонські (Bidonus mons), Алаунські (Alaunus mons); річки: Дунай (Danubis fl.), Дністер (Tyras fl.), Південний Буг (Aclaces fl.), Дніпро (Borysbenes fl.), у Приазов'ї - річка Каркініт (Carcinitus fl.); племена: карпи (Carpiant), амадоки (Amadoci), пекіни (Peucini), бастарни (Basterne), роксолани (Rosolani per totum), тунни (Tunni), будини (Bodini).

Міста згруповані переважно вздовж річок, на узбережжя Чорного і Азовського морів та на Кримському півострові. Вздовж Дністра показано міста: Клепидава (Cleridava) - приблизно на місці сучасного Кам'янця-Подільського та Урбантанаріум (Urbanatanarium), Іераклея (Hierach); вздовж Південного Бугу - Одреса (Odressus); вздовж Дніпра - Азагарум (Azaganum), Метрополіс

(Metropolis), Ольвія (Olbia) і Борисфен (Boristenes).

Історична карта з елементами карти К. Птолемея майже без змін повторювалася в усіх виданнях *Географії* К. Птолемея, починаючи од ульмського видання 1482 р. до видання 1541 р. Карту також вміщували у виданнях малого формату з деякими змінами (зменшували розмір та генералізували). На пізніших картах Європи XVI ст. окремі території, зокрема північне Причорномор'я, Кримський півострів, Приазов'я, показані на основі карт К. Птолемея.

OCTAVA EVROPE TABVLA
The eighth map of Europe
1513, Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Nicolaus Germanus
Engraver: Martin Waldseemüller
Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Uebel

Printer: Johann Schott
In the book: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICAE DISCIPLINAE PHILOSOPHIAE DOCTISSIMI GEOGRAPHIAE OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE ET GRECORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM. CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATUM ARGENTINAE SUB ANNO MDXIII. MARCIJ XV. - P. 8

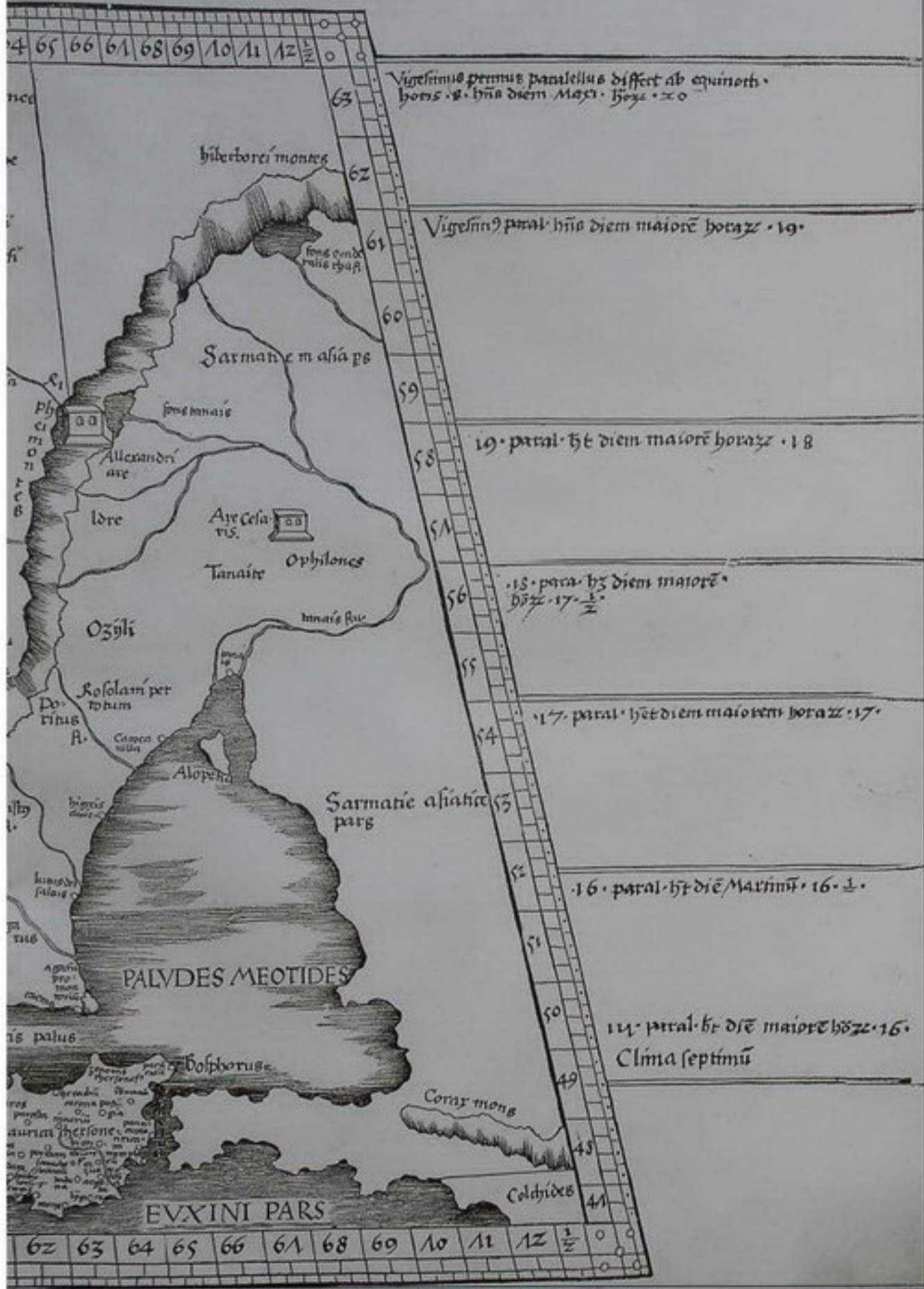
Woodcut
One-color
Paper
30 - 45 x 35.7 cm
Language: Latin

The title of the map is in the upper margin. The map has the form of a trapezoid; it has a three-line frame with the marked divisions and grades.

The map shows the territory from Oder in the west to Don (Tanaïs flu) in the east. In the north - a part of Scandinavian Peninsula and Gotland Island (Gotlyia insula); in the south - Crimea Peninsula (Taurica cherson.) Sea of Azov (Paludes Meotides) and Syvash (Bicis palus), part of the Black Sea (Ponti Euxini pars) and northern Prychornomorya. The mountains are shown as follows: Sarmatian (Sarmatici mons), Carpathians (Carpat) mons, Amadok (Amadoci montes), Bidon (Bidonus mons), Alaun (Alaunus mons); rivers: Danube (Danubis fl.), Dniester (Tyras fl.), Pivdenny Buh (Axiaces fl.), Dniro (Borysthenes fl.); in Pryazovya: Karkinit River (Carcinitus fl); tribes: Carpians (Carpiant), Amadoks (Amadoci), Peucins (Peucini), Basternes (Basterne), Roxolani (Rosolani per totum), Huns (Chuni), Bodinis (Bodini).

The urban settlements are grouped along the riverflows, along the Black and Azov Sea shoreline and in the Crimea. Along the Dniester it shows such cities as Klepidava (Clepidava) in place of the contemporary Kamyanets Podilsky and Urbanitarium, Heracleum (Herach); Odresa (Odressus) on the Fivdenny Buh; down the Dniro River - Azagarium, Metropolis, Olbia and Boristenes.

This is historic map with the elements of the Ptolemy's map. Without any changes this map was included into all editions of the Geography of C. Ptolemy, from the Ulm edition in 1482 up to 1541. With some amendments they included it into small-format editions (they reduced dimensions and generalized the map). The later maps of Europe from the 16th c. certain territories, especially the northern Prychornomorya, Crimea, and Pryazovya, were also based on C. Ptolemy's maps.

Дашкевич Я. Р. Територія України. - С. 88-93;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах. - С. 94-100;
Кордт В. Матеріали по історії. 1899. - С. 3;
Кордт В. Матеріали по історії. 1910. - С. 9;
Dziłkowski M. Katalog atlasów. - № 1, Katalog dawnych map. - T. I. - S. 23-25;
Mojski P. M. Cartographia. - S. 37;
Rastawiecki E. Mapografia. - S. 2;
Szantaweska L. Analiza. - S. 43-45.

TABVLA MODERNA SARMATIE EVR SIVE

46

44

44

43

42

41

40

49

48

47

46

44

DA
TIA

SVETIE
PARS

MARE

POMERAN

PRVSSY

POLONIE
PARS

KVIAVIA

M A G N E

G E R M A N I

P A R S

POLONIA MAIOR

PO
LONIA
MINOR

BOEMIA

Heremina Silva

BAVARIA

AVSTRIA

HVNGAR
IA

A L P E S

BOS SINE ET

ITALIE PARS

Venetia

SCLAVONIE PARS

UNGARIE · POLONIE · RUSSIE · PRUSSIE · ET VALACHE

46
44
44
43
42
41
40
40
48
47
46
44

C H I A

TABVLA · MODERNA · SARMATIE · EVR · SIVE HVNGARIE · POLONIE · IVSSIE · PRVSSIE · ET · VALACHIE
Сучасна карта Європейської Сарматії або Угорщини, Польщі, Русі, Пруссії і Волощини 1513 р., Страсбург

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Мартін Вальдземюллер (Martin Waldseemüller)

Видавець: Якобо Еслер (Jacobus Eszler), Георгій Убелін (Georgius Ubelin)

Гравець: Мартін Вальдземюллер

Друкар: Йоганн Скотт (Johann Schott)

У книзі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICÆ DISCIPLINÆ PHILOSOPHIÆ DOCTISSIMI GEOGRAPHIÆ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRÆCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATUM ARGENTINÆ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – P. 7

Дереворит

Одноколірна

Папір

54,5 × 38,3 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований над її верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів вздовж західної та східної рамок.

Найдетальніше показано територію від Одера до Дніпра і західного узбережжя Чорного моря. Територія на захід від Одера названа частиною Великої Німеччини (*Magne Germanie pars*). Землі на лівому березі Дніпра подані схематично. У верхньому правому куті зображено Московське князівство (*Ducatus Moscovia*), на південь від нього – Біла Русь або Московія (*Russia Alba sive Moscovia*), на півдні – Перекопська Татарія (*Tartaria Precopiensis*). На півночі – Скандинавський півострів з підписом – Швеція (*Svetie pars*), на півдні – північне узбережжя Туреччини, північ Італії. На карті позначено гірські хребти, серед яких зазначені Карпати (*Carpatius Mons*), Герцинський ліс¹ (*Silva Hertinia*) – гірський хребет, що перетинає Центральну і Східну Європу з південного заходу на північний схід. На півночі це пасмо гір продовжують Рифейські гори (*Riffel Mons*). Позначено частину України – Русь (*Russia*) на північному сході від

Герцинського лісу та Поділля (*Podolia*) на південь від Карпат.

На території України зображено дельту Дунаю, річку Дністер, в окремих частинах названу по-різному: у верхів'ї – Турло (*Turlo fl*), в нижній течії – Дністер (*Neffer fl*), та річку Дніпро, також під двома назвами – Борисфен (*Boristhenes fl*) і Дніпро (*Neper fl*). На карті вперше позначено багато українських місць: Холм (*Cnelmen*), Самбір (*Sambor*), Стрий (*Striy*), Глин'яни (*Gliniani*), Буськ (*Buzsko*), Львів (*Leopolis*), Городок (*Grodeck*), Смотрич (*Smotricz*), Скала (*Schala*), Кам'янець (*Kamenetz*), Галич (*Halicz*), Коломия (*Colomia*), Долина (*Dolina*), Київ (*Kyow*), Канів (*Kaniov*), Черкаси (*Cerkafsy*), Вишнівець (*Vyshnyovetsz*), Хмельник (*Chmielnik*), Брацлав (*Bratslavia*), Луцьк (*Lutcko*). На Чорному морі (*Ponti Evxini Pars*) позначена Каркінітська затока (*Sinus Carcinitus*), Кримський півострів (*Taurica Chersonesus nunc minor Tartaria*). Назви об'єктів у північному Причорномор'ї подано за середньовічними портоланами.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*), створена на основі карт Центральної Європи Ергарда Етцлауба та Марко Беневентано й карти Бернарда Ваповського, що входила до римського видання *Географії* К. Птолемея 1507 р.

¹ Назва цього гірського пасма походить від назви гір Рифі на заході Німеччини. Герцинський ліс вперше було позначено на карті Міколи з Кузи (середина XV ст.), півніше його позначали на багатьох картах XVI ст.

TABVLA · MODERNA · SARMATIE · EVR · SIVE HVNGARIE · POLONIE · RVSSIE · PRVSSIE · ET · VALACHIE
Modern map of European Sarmatia or Hungary, Poland, Rus, Prussia, and Walachia 1513, Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Martin Waldseemüller
Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Ubelin

Engraver: Martin Waldseemüller
Printer: Johann Schott

In the book: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICÆ DISCIPLINÆ PHILOSOPHIÆ DOCTISSIMI GEOGRAPHIÆ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRÆCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATUM ARGENTINÆ SUB ANNU[S] MDXIII. MARCIJ XV. – P. 7

Woodcut

One-color

Paper

54,5 × 38,3 cm

Language: Latin

The map has two-line borders with degrees marked along the left and right borders. The map title is above the upper border.

The best elaborated is the territory from Oder to Dniπρο and western Black Sea shore. The territory westward of Oder is named a part of the Great Germany (*Magne Germanie pars*). The lands on the left bank of Ukraine are only sketched. Moscow principality (*Ducatus Moscovia*) is shown in the upper right corner; down south—White Rus or Muscovy (*Russia Alba sive Moscovia*), in the south—Perekop Tartary (*Tartaria Precopiensis*). In the north there is Scandinavia with the inscription *Sweden (Svetie pars)*; in the south—the northern shore of Turkey, and north of Italy. The map shows mountain ranges with the wooded Carpathians (*Carpatius Mons*), Harzian Wood¹ (*Silva Hertinia*), the mountain range crossing the Central and Eastern Europe from SW to NE. In the north this range is continued by Riffian Mts (*Riffel Mons*). A part of Ukraine is shown: Rus (*Russia*) to the NE from the Harzian Wood and Podillia (*Podolia*) to the south of Carpathians.

On the territory of Ukraine the map shows the Danube Estuary, Dniπρο, the different stretches of which are named differently—Turlo (*Turlo fl*) at the head and Dniπρο (*Neffer fl*) in the lower reaches, and Dniπρο, also under two names—Boristhenes (*Boristhenes fl*)

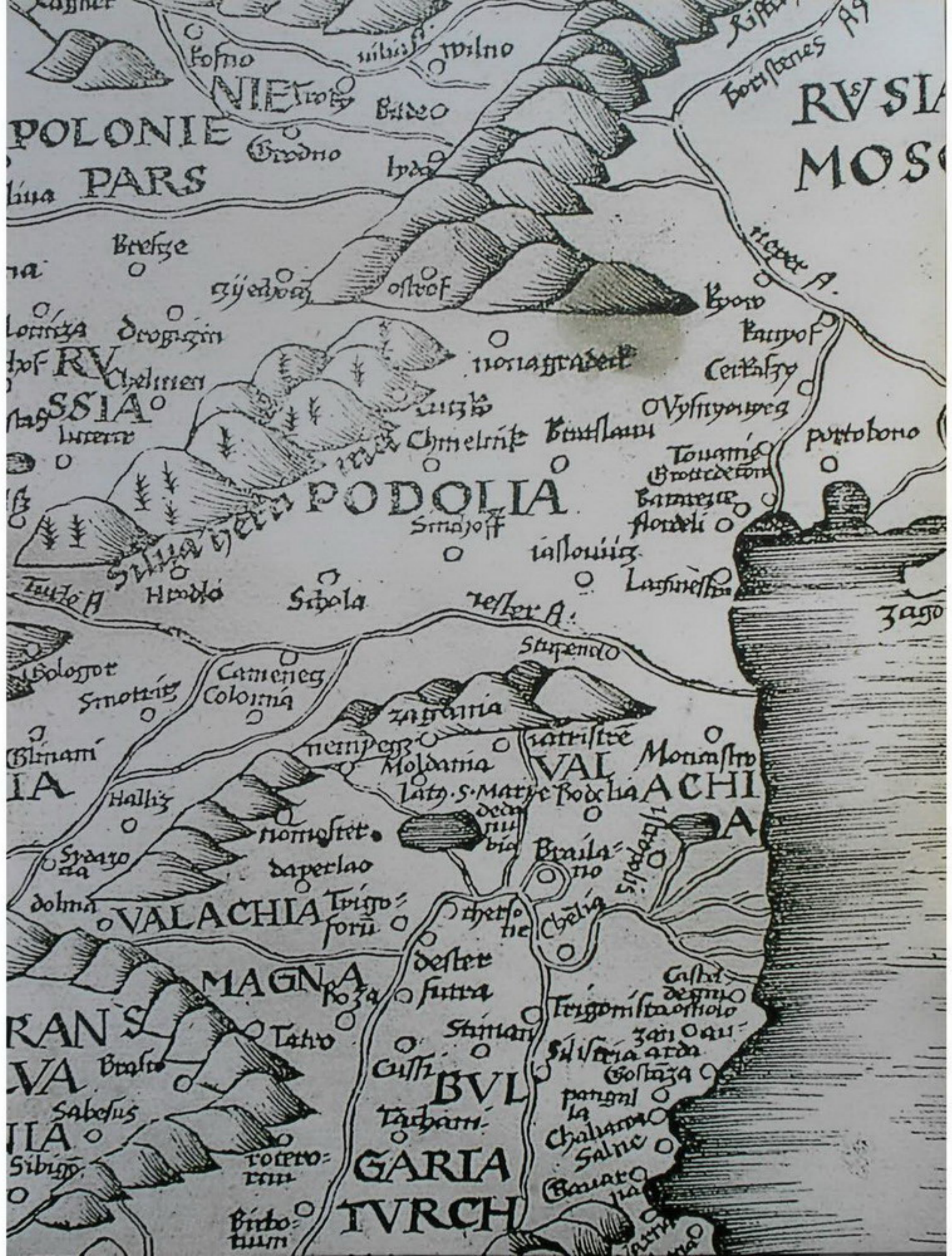
and Dniπρο (*Neper fl*). Many Ukrainian cities are marked for the first time: Kholm (*Cnelmen*), Sambir (*Sambor*), Striy (*Striy*), Hlynianiy (*Gliniani*), Busk (*Buzsko*), Lviv (*Leopolis*), Horodok (*Grodeck*), Smotrych (*Smotricz*), Skala (*Schala*), Kamyanets (*Kamenetz*), Halych (*Halicz*), Kolomyia (*Colomia*), Dolyna (*Dolina*), Kyiv (*Kyow*), Kaniv (*Kaniov*), Cherkasy (*Cerkafsy*), Vyshnivets (*Vyshnyovetsz*), Khmilnyk (*Chmielnik*), Braclaw (*Bratslavia*), Lutsk (*Lutcko*). On the Black Sea (*Ponti Evxini Pars*) the Gulf of Karkin (*Sinus Carcinitus*), and the Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus nunc minor Tartaria*) are shown. The names of objects in the northern Porychornomorya follow the Middle Age portolan charts.

Geographical *tabula moderna* is based on the map of Central and Eastern Europe of Erhardt Etzlaub and Marco Beneventano and the map of Bernard Wapowski included into the Roman edition of C. Ptolemy's *Geography* in 1507.

¹ The name of this mountain range is derived from the Harz Mountains in the west of Germany. For the first time the Harzian wood was shown on the map of Nicolaus Cusanus (mid-15th c.); later it was marked on many 16th c. maps.

- Вавришин М. Г. Карти українських земель. – С. 40–45;
Вавришин М. Г. Матеріали до історії. – С. 101–102;
Дашкевич Я. Р. Територія України. – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля. – С. 155–169;
Кордт В. Матеріали до історії. 1899. – С. 2–3;
Кордт В. Матеріали до історії. 1910. – С. 7–10;
Огородник Т. М., Падюк Н. В. Картографічна збірка. – С. 83–84;
Сосса П. І. Історія картографування. – С. 24;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister. – S. 474, 549;
Buczek K. Dzieje. – S. 11, 17–23;
Dzibowski M. Katalog atlasow. – № 1;
Encyklopedia. – S. 2425;
Katalog dawnych map. – T. 1. – S. 23–25;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 18, 21;
Mojski P. M. Cartographia. – S. 9–11, 37–38;
Olszewicz B. Kartografia polska. – S. 12;
Rastawiecki E. Mapografia. – S. 2;
Szankowski L. Sarmacja na mapach. – S. 45.

SECUNDA ASIAE TABULA
Друга карта Азії
1513 р., Страсбург

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Нікола Герман (Nicolaus Germanus)

Видавець: Якобо Еслер (Jacobus Eszler), Георгій Убелін (Georgius Uebelin)

Гравець: Мартін Вальдсесмюллер (Martin Waldseemüller)

Друкар: Йоганн Скотт (Johann Schott)

У книзі: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICAE DISCIPLINAE PHILOSOPHICAE DOCTISSIMAE GEOGRAPHICAE OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GREGORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATUM ARGENTINAE SUB ANNO MDXIII MARCI XV. — S. 18

Мідерит

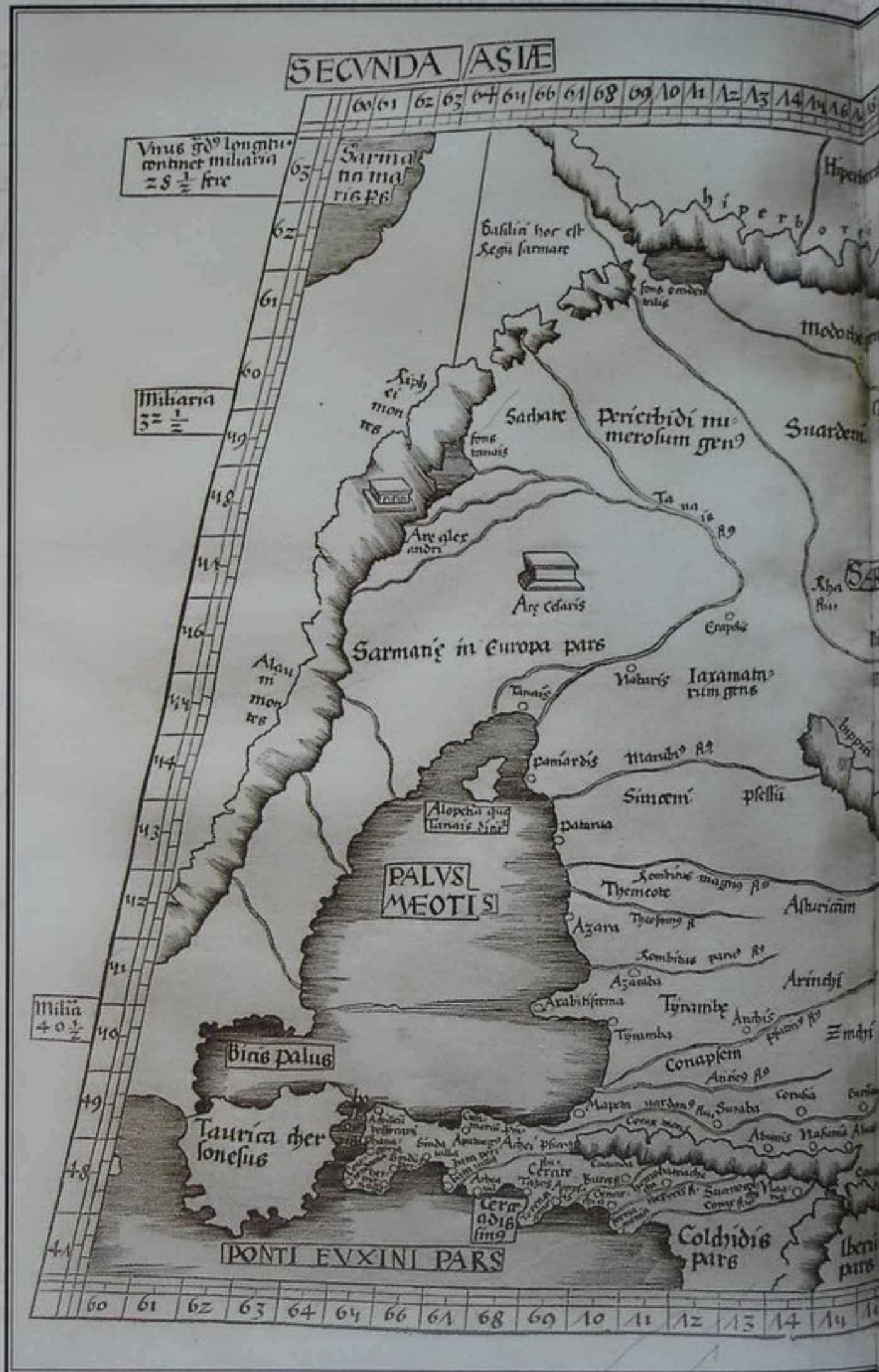
Сідноколірна

Папір

30,1 – 54,8 × 38,5 см

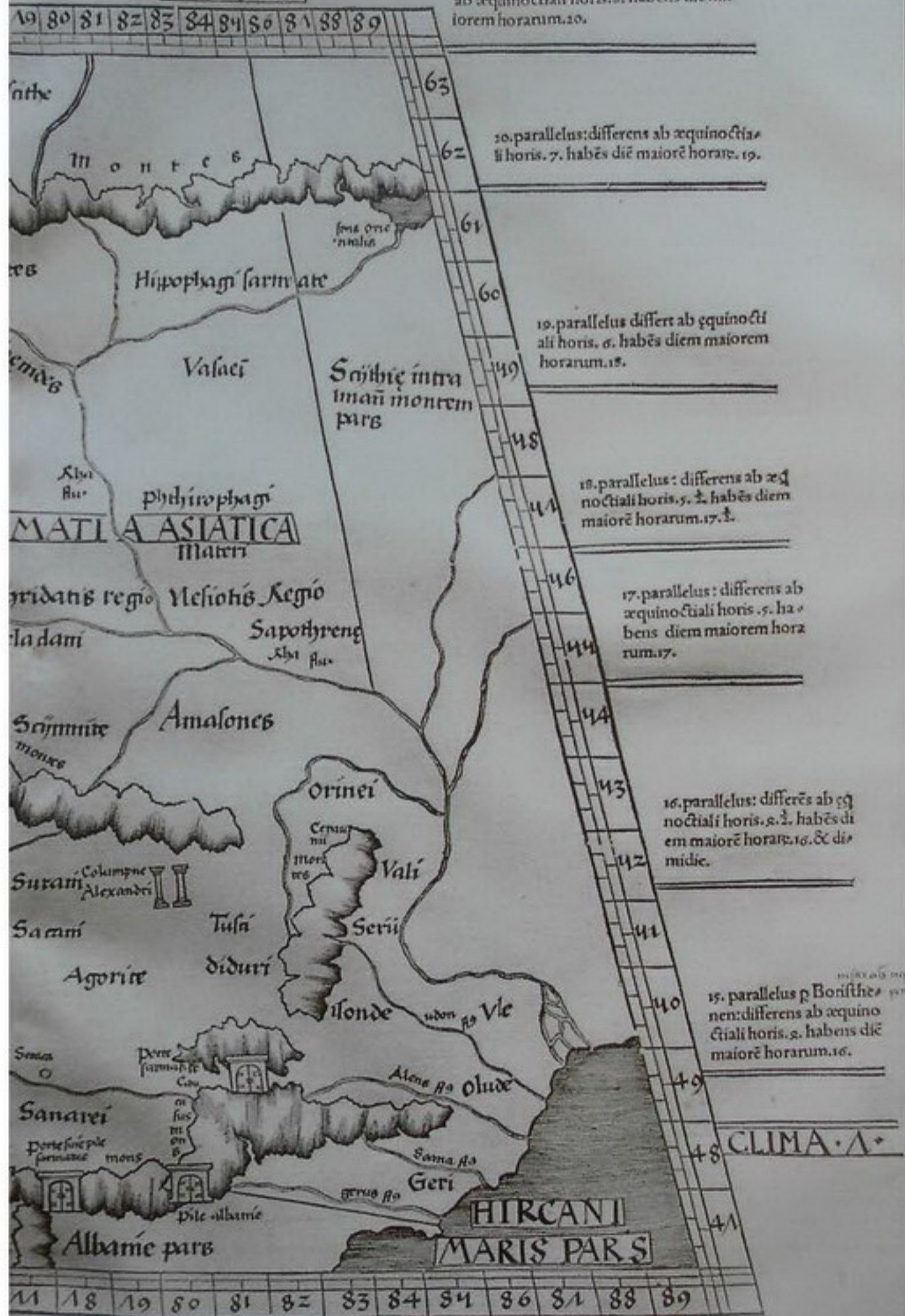
Мова: латинська

Карта має трапецієвидну форму, подвійну рамку з поділками та підписами градусів. Заголовок розташований над верхньою рамкою. На карті зображені частини: Європейської Сарматії (*Sarmatiae in Europa pars*), Азовського моря (*Palvus Meotis*), Приазов'я з Сивашем (*Bicis Palus*), Кримського півострова (*Taurica Chersonesus*), Чорного моря (*Ponti Euxini pars*), ланцюга Алаунських гір (*Alauni montes*), що переходять у Ріфейські гори (*Riphei montes*). З цих гір витікають три річки без назви, які перетинають Приазов'я і впадають в Азовське море. У Призові позначено Жертовник Цезаря (*Arae Caesaris*), у Ріфейських горах – Жертовник Олександра (*Arae Alexandri*).

TABVLA

21. parallelus p Thylen insulā : differens ab æquinoctiali horis. 6. habens diē maiorem horarum. 20.

SECUNDA ASIAE TABULA
The second map of Asia
1513 p., Strasbourg

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Nicolaus Germanus
Publisher: Jacobus Eszler, Georgius Uebelin

Engraver: Martin Waldseemüller

Printer: Johann Schott

In the book: PTOLEMEI VIRI ALEXANDRINI MATHEMATICÆ DISCIPLINÆ PHILOSOPHIÆ DOCTISSIMI GEOGRAPHIÆ OPUS NOVISSIMA TRADUCTIONE E GRÆCORUM ARCHETYPIS CASTIGATISSIME PRESSUM: CETERIS ANTE LUCUBRATORUM MULTO PRESTANTIUS. DATUM ARGENTINÆ SUB ANNO[S] MDXIII. MARCIJ XV. - S. 18

Copperplate engraving

One-color

Paper

30.1 - 54.8 x 38.5 cm

Language: Latin

The map is trapezoidal with double margin with points and grades signatures. The title is over the upper margin. The map shows the parts of European Sarmatia (*Sarmatiae in Europa pars*), Sea of Azov (*Palus Maeotis*), Pryazovya with Syvash (*Bicis Palus*), Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*), Black Sea (*Ponti Euxini pars*), chain of Alau Mt. (*Alauni montes*) grading into Riphei mountains (*Riphei montes*). Therefrom three unnamed rivers flow through Pryazovya and into the Sea of Azov. In Pryazovya the Caesar's Altar is marked (*Ary Caesaris*), while in Riphei mountains the Alexander's Altar is shown (*Ary Alexandri*).

Васильев М. Г. Материалы до

истории. - С. 101-102;

Данилюк Я. Р. Территория

Украины. - С. 88-89;

Данилюк Я. Східне Поділля. -

С. 155-169;

Кордт В. Материалы по истории.

1899. - С. 2-3;

Кордт В. Материалы по истории.

1910. - С. 7-10. Огородник Т. М.

Падюка Н. В. Картографічна

збірка. - С. 83-84;

Сосца П. І. Історія

картографування. - С. 24;

Bagrow L, Skelton R. A. Meister. -

С. 474, 549;

Buczek K. Dzieje. - С. 11, 17-23;

Dzibowski M. Katalog atlasow. - № 1.

Encyklopedia. - С. 2425;

Katalog dawnych map. - T. I. -

С. 23-25;

Imago Poloniae. Dawna

Rzeczpospolita. - С. 18, 21;

Mojski P. M. Cartographia. -

С. 9-11, 37-38;

Olczewicz B. Kartografia

polska. - С. 12;

Rastawiecki E. Mapografia. - С. 2;

Szaniawska L. Analiza. - С. 45.

**POLONIA ET VNGARIA · XV ·
NOVA TABVLA**
Нова карта Польщі
та Угорщини
1540 р., Базель

Автор: Бернард Ваповський
(Bernard Wapowski), Себастьян
Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Себастьян Мюнстер
Гравець: Ганс Гольбайн (Hans
Holbein)

Друкар: Генрік Петрі (Henrich
Petri)

У книзі: GEOGRAPHIA VNIVER-
SALIS VETUS ET NOVA, COMPLECTENS
CLAUDII PTOLEMAEI ALEXANDRINI
ENARRATIONIS LIBROS VIII. – BASILEA,
APUD HENRICUM PETRUM, MENSE MARTIO ANNO
MDXL. – P. 42

Дереворит
Одноколірна
Папір
34,5 × 25,7 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою¹. Північна і південна рамки карти – однолінійні, західна і східна – дволінійні з позначенням градусів. На полі карти, поряд зі східною рамкою, у готичному щиті – герб Кримського ханства.

Карта охоплює територію від Одру (*Odera fl.*) до верхів'я лівих приток Дніпра.

На українських землях виділено території: Русь (*Russia*), Волинь (*Volhynia*), Поділля (*Podolia*), Кодима (*Codimtia*), Покуття (*Pocutze*), Біла Русь (*Russia Alba*), Бессарабія (*Bessarabia*), Мала Татарія (*Tartaria minor*), Перекопська Татарія (*Tartaria Praecopien[sis]*), Кримські гори і Карпати – без підписів. Лісові масиви показані біля Десни і на правому березі Дніпра – Чорний ліс (*Nigra sylva*). Гідрографічна мережа представлена річками (деякі – з подвійними назвами): Дніпро (*Neper fl., Neper q[ui]l[is] Borysthenes fl.*) з притоками Сож (*Sofa fl.*), Десна (*Defna fl.*), Псел (*Pfola fl.*), Оріль (*Arila fl.*), Самара (*Samar fl.*), Кінська (*Conscuoda fl.*), Прип'ять (*Pripectus fl.*), Стыр (*Styr fl.*), Горинь (*Horinea fl.*), Тясмин (*Tasmen fl.*) і Тетерів (*Teretenia fl.*), який впадає у Прип'ять. Бог (Південний Буг) (*Bog fl.*) поданий з притоками Соб (*Sob fl.*), Савранка (*Sauran fl.*), Сніюха (*Syniukha fl.*). Усі річки басейну Богу (Південного Бугу) витікають з Амадоцького болота (*Amadoca palus*). Нижче Галича у Дністер (*Neper fl., Tynas et Neper fl.*) впадає Луква (*Lokow fl.*). Дністровський

ліман названий Обидовим озером (*Lacus Obidoua*). Зображені також частина Чорного моря (*Pontus Euxinus*) з Каркінітською затокою (*Sinus Carcinus*), Тилігул (*Telikol*) та озеро в гирлі Дунаю – *Lacus Robne*. На карті подано густу мережу населених пунктів. Показано міста: Куликів (*Culicow*), Потелич (*Pofthiltz*), Хучурган (*Cutzurban*), Оріхів (*Orybow*), Холм (*Cbehm*), Городок (*Grodek*), Львів (*Leopol*), Рогатин (*Robatin*), Галич (*Hallitz*), Кам'янець (*Camenetz*), Дубно (*Duben*), Рів (*Rov*), Бакота (*Bucota*), Любеч (*Lubycz*), Стародуб (*Starodub*), Чуднів (*Cudnow*), Житомир (*Szytomirs*), Звенигород (*Szyningrod*), Вишгород (*Vifigrod*), у гирлі Дністра – Білгород (*Wuffenburg*, *Neper alba Bialogrod*), в гирлі Дунаю – Клік (*Kylica*). Виділені центри єпископств: Київ (*Kyonia*), Луцьк (*Lutzie*), Перемишль (*Premisilia*). З татарських міст подано Аслан (*Osklany*), Очаків (*Oczakow*), Перекоп (*Presop*), Керкел (*Kerkel*), Реллеве (*Cofo*), Мангун (*Moncop*).

Для укладення карти С. Мюнстер використав карту Південної Сarmатії Б. Ваповського. Карта вперше була вміщена у базельське видання *Географії* К. Птолемея, здійсненого С. Мюнстером 1540 р. Карта друкувалася у виданнях *Географії* К. Птолемея 1542, 1545, 1551, 1552 рр. У 26 перших виданнях *Космографії* С. Мюнстера ця карта друкувалася під назвою *Landtafel de Vngorland, Polands, Russen, Littau, Walachei und Bulgarei*².

¹ Цифра XV у заголовку карти означає її порядковий номер у групі сучасних карт (*tabulae moderna*), доданих до видання.

**POLONIA ET VNGARIA · XV ·
NOVA TABVLA**
The new map of Poland
and Hungary
1540, Basel

Author: Bernard Wapowski, Sebastian Münster

Publisher: Sebastian Münster

Engraver: Hans Holbein

Printer: Henrich Petri

In the book: GEOGRAPHIA VNIVERSALIS VETUS ET NOVA, COMPLECTENS CLAUDII PTOLEMAEI ALEXANDRINI ENARRATIONIS LIBROS VIII. – BASILEA, APUD HENRICUM PETRUM, MENSE MARTIO ANNO MDXL. – P. 42

Woodcut

One-color

Paper

34.5 × 25.7 cm

Language: Latin

The map title is over the upper border¹. Upper and bottom borders are one-line and side borders are two-line with degrees marked. There is the National Emblem of Crimean Khanate on the Gothic escutcheon near the eastern border.

The map shows the territory from Oder (*Odera fl.*) to the heads of the left tributaries of Dniro.

The following territories are brought out in Ukrainian lands: Rus (*Russia*), Volyn (*Volhynia*), Podillia (*Podolia*), Kodyma (*Codimtia*), Pokutia (*Pocutze*), White Rus (*Russia Alba*), Besarabia (*Bessarabia*), Little Tartary (*Tartaria minor*), Perecop Tartary (*Tartaria Praecopien[sis]*). The Carpathians and Crimean Mountains

are unsigned. Woods are shown near Desna and on the right bank of Dniro: Chorny Wood (*Nigra sylva*). The surface water includes rivers (some of them have two names)–Dniro (*Neper fl., Neper q[ui]l[is] Borysthenes fl.*) with tributaries Sozh (*Sofa fl.*), Desna (*Defna fl.*), Psel (*Pfola fl.*), Oril (*Arila fl.*), Samara (*Samar fl.*), Kinska (*Conscuoda fl.*), Prypyat (*Pripectus fl.*), Styr (*Styr fl.*), Horyn (*Horinea fl.*), Tiasmyn (*Tasmen fl.*) and Teteriv (*Teretenia fl.*), which flows into Prypyat.

Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.*) is mapped with tributaries Sob (*Sob fl.*), Sauranka (*Sauran fl.*), Syniukha (*Syniukha fl.*). All rivers of the Boh (Pivdenny Buh) Basin flow out of the Amadoc Bog (*Amadoca palus*). Lukva (*Lokow fl.*) flows into Dniro (*Neper fl., Tynas et Neper fl.*) below Halych. The Dniro Estuary is called the Obidove Lake (*Lacus Obidoua*). Other objects include a part of the Black Sea (*Pontus Euxinus*) with the Gulf of Karkinit (*Sinus Carcinus*), Tylihu (*Telikol*) and

T VNGARIA. XV. NOVA TABVLA.

a lake in the Danube Estuary—*Lacus Rofone*. There is a dense network of settlements. The following cities are shown: Kulykiu (*Culicow*), Potelych (*Postyllitz*), Kuchurhan (*Cutzurhan*), Orikiu (*Oryhow*), Kholm (*Chelm*), Horodok (*Grodek*), Lyiv (*Leopot*), Rohatyn (*Rohatyn*), Halych (*Haltz*), Kamyanets (*Camenetz*), Dubno (*Duben*), Riv (*Row*), Bakota (*Bucota*), Liubech (*Lubycz*), Starodub (*Starodub*), Chudniv (*Cudnow*), Zhytomyr (*Szytomir*), Zvenyhorod (*Suyntigrod*),

Vyshhorod (*Vifigrod*), Biltorod (*Wysfenburg*, *Nester alba* *Bialogrod*) in the Dniester Estuary, Kiliya (*Kylla*) in the Danube Estuary. Three bishoprics are shown: Kyiv (*Kyviu*), Lutzk (*Lutzk*), Peremyshl (*Premisla*). The Tatar cities include Aslan (*Ostam*), Ochakiv (*Oczakow*), Perekop (*Prekop*), Kerkel (*Kerkel*), Hezeve (*Cofo*), and Manhup (*Moncop*).

S. Münster used the map of the Southern Sarmatia of B. Wapowski. For the first time it was included into the

Basel edition of C. Ptolemy's *Geography*, made by S. Münster in 1540. It appeared in the editions of C. Ptolemy's *Geography* in 1542, 1545, 1551, and 1552. In 26 initial editions of the *Cosmography* of S. Münster it appeared under the title *Landtafel de Vngerland, Polands, Rüssen, Littaw, Walachel und Bulgareti*.

¹ Arabic numerals XV in the map title denote its number in the group of *tabula moderna* in the appendix.

- Basypisnyy M. P. Materialy po istorii*. — C. 105;
- Danukovskiy R. P. Territoriya Ukrainy*. — C. 89;
- Danukovskiy R. Sxizme Podolia*. — C. 155-169;
- Kopeln B. Materialy po istorii*. 1910. — C. 12;
- Cicca P. I. Territoriya kartograficheskoy*. — C. 24-25;
- Buczek K. Dzieje*. — S. 25, tabl. IX;
- Bzinskowska J. Litwie mapy*. — S. 17-21;
- Katalog dawnych map*. — T. I. — S. 28-29;
- Olszewicz B. Kartografia polska*. — S. 16;
- Stankowska L. Sarmacja na mapach*. — S. 42-55;
- Szeliga J. Mapy ziem*. — S. 20-25.

VON DEM POLAND.
BESCHREIBUNG ALER LÄNDER
SO ETWAN DEM KÖNIGR[EICHE]
POLAND VNDERWORFFEN
SEIND GEWESEN ODER SONST
MIT IM ZUSCHAFFEN GEHABT.
CAP. LIIII.

Про Польщу. Опис усіх країн,
які коли-небудь підкорило
Королівство Польщі, або
взагалі мали з ним справу.

Розділ 54.

1550 р., Базель

Автор: Йоганн Гонттер (Johann Honter), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Себастьян Мюнстер

Гравер: Йоганн Гонттер

Друкар: Генрік Петрі (Henrich Petri)

Дереворит

Одноколірна

Папір

13,2 × 8 см

Мова: латинська, німецька

VON DEM POLAND.
BESCHREIBUNG ALER LÄNDER
SO ETWAN DEM KÖNIGR[EICHE]
POLAND VNDERWORFFEN SEIND
GEWESEN ODER SONST MIT IM
ZUSCHAFFEN GEHABT.
CAP. LIIII.

About Poland. Description
of all countries the Kingdom
of Poland ever conquered
or dealt with.

Chapter 54.

1550, Basel

Author: Johann Honter, Sebastian Münster

Publisher: Sebastian Münster

Engraver: Johann Honter

Printer: Henrich Petri

Woodcut

One-color

Paper

13.2 × 8 cm

Language: Latin, German

The title is above the upper margin; one-line margin.

The map shows the territory from Gdansk (*Dantzig*) to Peremyshl (*Premysl*) in the north and down to Torun (*Thorn*) to Kyiv (*Kyouia*) from west to east.

The Ukrainian regions are signed as *Russen* and *Podolia*; there are mountains w/o sign in the SW (Carpathians). Down above the Boh (Pivdenny Buh) (*Bog flu.*) and Vyshhorod town (*Vissegrod*) woods are shown. The surface water is represented as a common system. Three rivers flow out of the Sarmatian Lake (*Sarmatis see*): Narva (*Nareffl.*), Buh (Zakhidny Buh) (*Bug fl.*) and a river w/o name with Horodok (*Grodec*) and Vyshhorod situated near it. River Boh (Pivdenny Buh) flows from the Amadok Lake (*Amadoca see*). Among other Ukrainian cities there are Kholm (*Chelm*), Lviv (*Lemburg*), and Lutsk (*Lutcko*).

It is based on the map of J. Honter supplementing his versified geography manual *Rudimenta cosmographiae...* published in Braşov in 1530. This is one of six maps of separate countries made by Honter himself. It was included into the subsequent editions of the manual, into the *Cosmography* of S. Münster during the 16th c., and *Opera omnia* of Aeneas Silvius (1551).

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою; рамка карти – однолінійна.

Карта охоплює територію від Гданська (*Dantzig*) до Перемишля (*Premysl*) з півночі на південь, від Торуня (*Thorn*) до Києва (*Kyouia*) з заходу на схід.

На українських землях позначено регіони під назвами Русь (*Russen*) і Поділля (*Podolia*); у південно-західній частині – гори без назви (Карпати). У південній частині, над Богом (Південним Бугом) (*Bog flu.*) і містом Вишгород (*Vissegrod*), зображено великі лісові масиви. Гідрографічна мережа показана як єдина система. Із Сарматського озера (*Sarmatis see*) витікають три річки – Нарва (*Nareffl.*), Буг (Західний Буг) (*Bug fl.*) та річка без назви, на якій розташовані Городок (*Grodec*) і Вишгород. З Амодоського озера (*Amadoca see*) витікає Буг (Південний Буг). З українських міст позначено також Холм (*Chelm*), Львів (*Lemburg*), Луцьк (*Lutcko*).

Карта укладена на основі карти Й. Гонттера, доданої до його віршованого підручника з географії *Rudimenta cosmographiae...*, виданого у Брашові 1530 р. Карта є однією з шести карт окремих країн, виготовлених самим Гонттером. Вона друкувалася в наступних виданнях підручника, в *Космографії* С. Мюнстера упродовж XVI ст., та у книзі *Opera omnia* Енея Сильвія (1551 р.).

*Katalog dawnych map...
T. 1. – S. 32;
Imago Poloniae. Dawna
Rzeczpospolita... – S. 24–26;
Olszewicz B. Kartografia
polska... – S. 14–18;
Szelińska J. Mapy ziem... – S. 18–27.*

VON DEM KÖNIGREICH
POLAND, DAS IN SARMATIA
AUCH BEGRIFFEN WIRTSAMPT
ANDERN LÄNDERN DIESEM
KÖNIGREICH ZÜGHEÖRIG.

CAP[UT] XLIX

Про Королівство Польщі, що
також розташоване
у Сарматії, із зображенням
інших земель, які належать до
цього Королівства. Розділ 49
1550 р., Базель

Автор: Йоганн Гонтер (Johann
Honter), Себастьян Мюнстер (Se-
bastian Münster)

Видавець: Себастьян Мюнстер

Гравець: Йоганн Гонтер

Друкар: Генріх Петрі (Henrich
Petri)

Дереворит

Одноколірна

Папір

15,5 × 11,5 см

Мова: латинська, німецька

Заголовок карти розташовано
над верхньою рамкою. Карта має
однoliniйну рамку.

Карта охоплює територію від
Одери (*Oder fl.*) на заході до Дону
(*Tanais fl.*) на сході, від південного
узбережжя Балтійського моря на
півночі, до північного узбережжя
Чорного моря і Приазов'я на пів-
дні. Зображені Пруссія (*Prußen*),
Великопольща (*Gros Polonia*), Ма-
лопольща (*Klein Polonia*), Угорщи-
на (*Ungern*), Волощина (*Walachy*),
Молдавія (*Moldaw*), Бессарабія
(*Besarabia*), Московія (*Moscou*), Лі-
вонія (*Livonia*), Самогітія (*Samogitia*),
Литва (*Lietaw*), Сарматія (*Sarmatia*),
Псковщина (*Pleskouia*), Тар-
тарія (*Tartaria*).

З українських земель позначені
Русь (*Rußen*) з містами Львів (*Lemburg*),
Перемишль (*Premisjel*), Луцьк
(*Lutzko*) та Карпатами (без підпи-
су), зображений також Київ (*Kiew*).
Між річками Південний Буг та
Дністер показана територія Поді-
лля (*Podolia*) з містами Кам'янець
(*Camenetz*), Городок (*Grodec*). Те-
риторія Правобережної України
та Приазов'я укладена з викорис-
танням зразка – карти Європейсь-
кої Сарматії Клавдія Птолемея з за-
значенням місць оселості племен
бастарнів (*Baßerna*) та гемаксобів
(*Hamaxobif*). Кримський півострів
(*Taurica Cher*) має овальну форму,
на ньому показано міста Кафа
(*Caffa*) і Перекоп (*Perecop*).

Доволі густа гідрографічна ме-
режа: річка Дніпро (*Borysthenes*) з
двома притоками – Прип'ять і Дес-
на (без підписів назв), Дністер
(*Nester fl.*), Бог (Південний Буг) (*Bog*

fl.), Прут (*Pрут fl.*), а також Сарматсь-
ке озеро (*Sarmatis see*) та Амадоць-
ке болото (без підпису), Чорне мо-
ре (*Euxiniſch möre*).

Описана карта є переопрацю-
ванням карти Дунайських країн Й.
Гонтера (1534 р.). Карта Й. Гонтера
була створена на основі карти Пів-
денної Сарматії (1528 р.) Б. Вапов-
ського до шкільного підручника
Rudimenta cosmographica (1530 р.).
З невеликими змінами у заголовку,
шрифтах та написанні назв карта
друкувалася в усіх базельських ви-
даннях *Cosmographia* до 1570 р.

VON DEM KÖNIGREICH POLAND,
DAS IN SARMATIA AUCH
BEGRIFFEN WIRTSAMPT ANDERN
LÄNDERN DIESEM KÖNIGREICH
ZÜGHEÖRIG. CAP[UT] XLIX
On the Kingdom of Poland,
which is situated in Sarmatia as
well, with mapping of other lands
which belong to this Kingdom.

Part 49

1550, Basel

Author: Johana Honter, Sebastian
Münster

Publisher: Sebastian Münster

Engraver: Johann Honter

Printer: Henrich Petri

Woodcut

One-color

Paper

15,5 × 11,5 cm

Language: Latin, German

The map title is over the upper bor-
der. The map has one-line borders.

The map shows the territory від
Oder (*Oder fl.*) in the west, to Don
(*Tanais fl.*) in the east, from the south-
ern shore of the Baltic Sea in the
north to the northern Black Sea shore
and Pryazovya in the south. The map
shows Prussia (*Prußen*), Wielkopol-
ska (*Gros Polonia*), Malopolska (*Klein
Polonia*), Hungary (*Ungern*), Walach-
ia (*Walachy*), Moldova (*Moldaw*),
Besarabia (*Besarabia*), Muscovy
(*Moscou*), Livonia (*Livonia*), *Samogit-
ta*, Lithuania (*Lietaw*), *Sarmatia*,
Pskovschyna (*Pleskouia*), Tartary
(*Tartaria*).

Ukrainian lands are shown to con-
tain Rus (*Rußen*) with the cities Lviv
(*Lemburg*), Peremyshl (*Premisjel*),
Lutsk (*Lutzko*) and Carpathians (un-
signed); Kyiv (*Kiew*) is also mapped.
Between rivers Pivdenny Buh and
Dniester Podillia (*Podolia*) is shown
with the cities Kamyanets (*Ca-
menetz*) and Horodok (*Grodec*). The
Right-Bank Ukraine and Pryazovya are

Von dem Königreich Poland/
Das in Sarmatia auch begriffen wirt/sampe
andern Ländern diesem Königreich zuge-
hörig. Cap. xlix.

mapped according to the model map
of European Sarmatia of Claudius Pto-
lemaeus with marked settlements of
the tribes of Bastarns (*Baßerna*) and
Hamaxobis (*Hamaxobif*). The Crime-
an Peninsula (*Taurica Cher*) is shown
oval and featuring the cities of Kafa
(*Caffa*) and Perekop (*Perecop*).

The surface water network is rather
dense: rivers Dniro (*Borysthenes*)
with two tributaries–Prypyat and Des-
na (unnamed), Dniester (*Nester fl.*), Boh
(Pivdenny Buh) (*Bog fl.*), Prut (*Pрут
fl.*), as well as Sarmatian Lake (*Sarmat-
is see*), Amadoc Bog (unsigned), and
Black Sea (*Euxiniſch möre*).

This is a remake of the map of Danu-
be countries of J. Honter (1534). The
latter was based on the map of the So-
uthern Sarmatia (1528) of B. Wapow-
ski from the schoolbook *Rudimenta
cosmographica* (1530). With minor
changes in the title, fonts and name
spelling the map appeared in all Basel
editions of *Cosmography* up to 1570.

- Васильченко М. Г. Матеріали до
історії... – С. 101–109;
Данкович Я. Східне Поділля... –
С. 155–169;
Katalog dawnych map... –
T. I – S. 89–90, 95;
Imago Poloniae, Dawna
Rzeczpospolita... – S. 25;
Mojstel P. M. Cartographia... –
S. 82–84;
Olszewicz B. Kartografia polska... –
S. 14–15;
Ruland H. L. A Survey of the
duble... – P. 84–96;
Szeliga J. Mapy ziem... –
S. 18–19, 24–25

**DESCRIPTIO DE LA
MOSCOUIA PER GIACOMO
GASTALDO PIAMO[N]TE/E
COMOGRAPHO
IN VENETIA MDL**

**Опис Московщини Джакомо
Гастальді, п'ємонтійця,
космографа у Венеції 1550
р., Венеція**

Автор: Джакомо Гастальді (Giacomo Gastaldi), Сигізмунд Герберштайн (Sigismund Herberstein)

Видавець: Джованні Баттіста Педрезано (Giovanni Battista Pedrezano)

Гравець: Джакомо Гастальді
У книзі: COMMENTARII DELLA MOSCOVIA ET PARTIMENTE DELLA RUSSIA, ET DE LA ALTRE COSE BELLE ET NOTABILI COMPOSTE GIÀ LATINAMENTE PER IL SIGNOR SIGISMONDO LIBERO BARONE IN HERBERSTEIN, NEIPERG ET GUETNBAG, TRADOTTI NOUAMENTE DI LATINO IN LINFUA NOSTRA UOOLGARE ITALIANA - IN VENETIA, PER GIANO BATTISTA PEDREZZANO, M.D.C. - P. 90-91

Деревогит
Сдиноклірна
Папір
24 - 37,8 × 25,7 см

Мова: італійська, латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутному картуші, розміщеному на полі карти, ближче до правої рамки. Карта має форму трапеції, дволінійну рамку з позначеннями і підписами градусів. Сторони світу підписані за рамкою: *Tramontana*, *Mezo giorno*, *Occidente*, *Oriente*. По обидва боки карти - зображення вовків, лисів, ведмедя, татарського вершника.

Карта охоплює територію від південного узбережжя Льодовитого (Білого) моря (*Mare Glaciale*) до Грузії (*Iberi provincia*) з півночі на південь, від східного узбережжя Балтійського моря (без назви) до північного узбережжя Каспійського моря (*Mare di Chivalinssco moria*, *altri mare di Bachiv*) з заходу на схід.

В тій частині карти, що охоплює українські землі, показані Кримський півострів (без підпису), Бессарбія (*Bessarabia*), Кодимія (*Codimia*), Куманія (*Cumania*), Хозарія (*Gazaria*), Чорне (*Mare Maggiore*) та Азовське (*Mare Dille Zabache*) моря.

Зображені річки: Дніпро (*Neper F.*) з притоками Сож (*Soja F.*), Десна (*Desna F.*), Сейм (*Sem F.*), Самара (*Somar F.*), Оріль (*Arella F.*), Псел (*Psola F.*), а також Тасмени (*Tasmena F.*), Прут (*Prut F.*), Дністер (*Tiras F.*), Прип'ять (*Pripecz F.*), Бог (Півден-

ний Буг) (*Bog F.*), Кінська (*Constanoda F.*). На території України зображено два неіснуючих озера: Обидове (*Obidono lago*) - між містами Кучурган (*Cutzlirhan*) і Очаків (*Orzakouu*), та озеро без назви біля міста Кам'янець (*Camenes*), в яке впадають п'ять річок. Подана густа мережа населених пунктів: Київ (*Chouia*), Канів (*Caniou*), Білгород (*Rofone Byalogrod altri Moncastro*), Чуднів (*Czudnouu*), Новгород-Сіверський (*Novogradeck*), Стародуб (*Starodub*), Любеч (*Lubica*), Вишгород (*Vishgrad*), Чернігів (*Czernigo*), Житомир (*Szilomirs*), Овруч (*Ovrez*), Гродок (*Grodeck*), Брацлав (*Bratzlau*), Гів (*Rouu*), Бакота (*Bacota*). На Кримському півострові: Судак (*Soldaya*), Зебано (*Zebano*), Керкел (*Czerkel*), між пониззям Дніпра і Кримом: Аслан (*Ojalam*), Пидя (*Pidea*), тут же позначені соліні озера (*Saline*). Гори і ліси на карті зображені у вигляді художніх малюнків: гори - зі зрізаними вершинами, ліси - невеликими групами листяних і хвойних дерев.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея, є зменшеним і частково переробленим варіантом карти Московії, вигравіюваної на міді А. Піншфогелем 1549 р., вміщеної до віденського видання книги німецького посла у Москві 1516-1518 і 1526-1527 рр. барона Сигізмунда фон Герберштайна *Regum Moscoviticarum Comentarii* (Записки про Московію). Дереворитну копію карти виконав Дж. Гастальді до італійського видання книги С. фон Герберштайна (вийшла друком у Венеції у 1550 р.).

**DESCRIPTIO DE LA MOSCOUIA
PER GIACOMO GASTALDO
PIAMO[N]TE/E COMOGRAPHO
IN VENETIA MDL**

**The description of Muscovy by
Giacomo Gastaldi from Piedmont,
cosmographer in Venice, 1550
1550, Venice**

Author: Giacomo Gastaldi, Sigismund Herberstein

Publisher: Giovanni Battista Pedrezano

Engraver: Giacomo Gastaldi

In the book: COMMENTARII DELLA MOSCOVIA ET PARTIMENTE DELLA RUSSIA, ET DE LA ALTRE COSE BELLE ET NOTABILI COMPOSTE GIÀ LATINAMENTE PER IL SIGNOR SIGISMONDO LIBERO BARONE IN HERBERSTEIN, NEIPERG ET GUETNBAG, TRADOTTI NOUAMENTE DI LATINO IN LINFUA NOSTRA UOOLGARE ITALIANA - IN VENETIA, PER GIANO BATTISTA PEDREZZANO, M.D.C. - P. 90-91

Woodcut

One-color

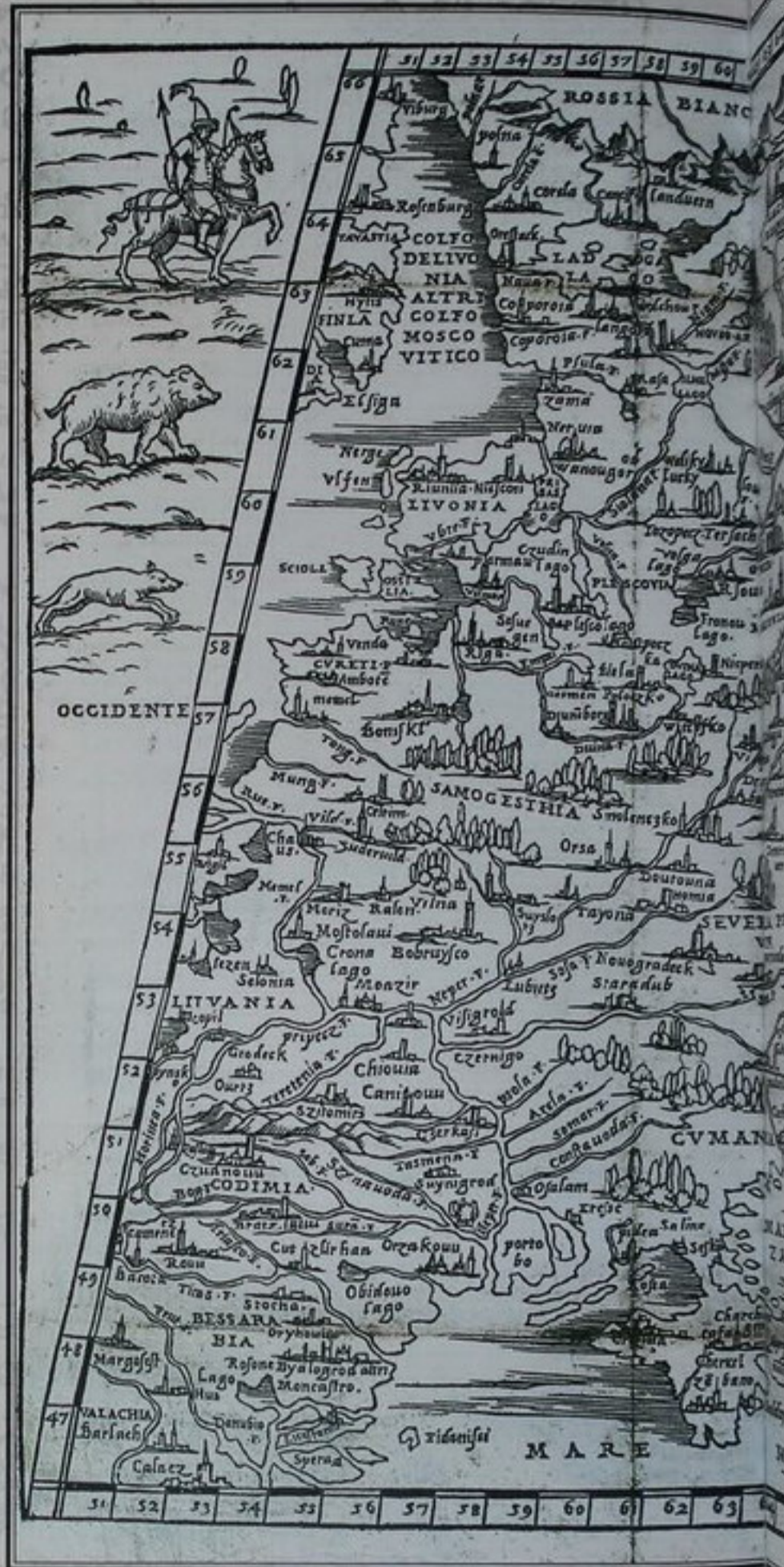
Paper

24 - 37,8 × 25,7 cm

Language: Italian, Latin

The title is in the rectangular cartouche closer to the right border. The trapezoid map features the two-line border with degrees marked and signed. The cardinal points are signed beyond the border: *Tramontana*, *Mezo giorno*, *Occidente*, *Oriente*. On both sides there are pictures of wolves, foxes, bear, and Tartar rider.

The map shows the territory from the southern shore of the Glacial (White) Sea (*Mare Glaciale*) down to Georgia (*Iberi provincia*), from the

eastern shore of the Baltic Sea (unnamed) to the northern shore of the Caspian Sea (*Mare di Chivalinssco moria*, *altri mare di Bachiv*).

The Ukrainian lands are represented by the Crimean Peninsula (unsigned), *Bessarabia*, *Codimia*, *Cumania* (*Cumania*), *Khazaria* (*Gazaria*). The Black (*Mare Maggiore*) and Azov (*Mare Dille Zabache*) seas are mapped.

The rivers marked are as follows: Dniipro (*Neper F.*) with tributaries Sozh (*Soja F.*), Desna (*Desna F.*), Seym (*Sem F.*), Samara (*Somar F.*), Oril (*Arella F.*), Psel (*Psola F.*), as well as Ti-

asmen (*Tasmena F.*), Prut (*Prut F.*), Dniester (*Tiras F.*), Pripyat (*Pripecz F.*), Boh (Південний Буг) (*Bog F.*), Kinska (*Constanoda F.*). Two non-existing lakes are mapped on the territory of Ukraine: Obydove (*Obidono lago*) between the cities of Kuchurhan (*Cutzlirhan*) and Ochakiv (*Orzakouu*) and near Kamyanets (*Camenes*) an unnamed lake into which five rivers flow. The dense network of settlements is shown: Kyiv (*Chouia*), Kaniv (*Caniou*), Bilhorod (*Rofone Byalogrod altri Moncastro*), Chudniv (*Czudnouu*), Novhorod-Siversky (*Novogradeck*),

deck, Starodub (Starodub), Liubech (Lubica), Vyshhorod (Vysigrod), Chernihiv (Czerntgo), Zhytomyr (Szytomir), Ovruch (Ourz), Horodok (Grodok), Bracław (Bratzlau), Riv (Rouss), Bakota (Bacota). On the Crimean Peninsula - Sudak (Soldaya), Zebano (Zebano), Kerkele (Czerkel) between the lower reaches of Dniro and Crimea - Aslan (Ojalam), Pidea; there are also salt lakes (Saline). Mountains and woods are marked with artistic pictures, mountains are with the cut tops and woods—with clusters of broad-leaved and conifer trees.

Geographical *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map is a diminished and partially remade variant of the map of Muscovy engraved on copper by A. Hirschfogel in 1549 and included into the Viennese edition of the book of the German Ambassador to Moscow in 1516-1518 and 1526-1527 Baron Sigismund von Herberstein *Rerum Moscoviticarum Commentarii* (Notes on Muscovy). The woodcut copy was executed by G. Gastaldi for the Italian edition of the same book which came out in Venice in 1550.

Дашкевич Я. Східне Поділля. — С. 13-21;
 Дашкевич Я. Р. Територія України. — С. 89;
 Кордт В. Матеріали по історії. 1899. — С. 7;
 Сосса Р. І. Історія картографування. — С. 34;
 Постніков А. Розвиток картографії. — С. 131;
 Вагров Л. А. History. — P. 86-90;
 Вагров Л. А. the sources. — P. 33-38;
 Буцек К. Dzieje. — S. 26, 27, 33, 43, 45;
 Katalog dawnych map. — T. I. — S. 96.

INISCO
 MONTA...
 DI BACHAY

MOSCOVIA SIGISMUNDI LIBERI
BARONIS IN HERBERSTEIN,
NEIPERG, ET GVTTENHAG
ANNO M.D. XLIX
Московія Сигізмунда,
вільного барона
в Герберштайні, Нейперзі
та Гуттенгазі 1549 року
1551 р., Базель

Автор: Сигізмунд Герберштайн
(Sigmund Herberstein)

Видавець: Йоганн Опорин (Jo-
hannes Oporinus)

Гравець: Августин Гіршфогель
(Augustin Hirschvogel)

У книзі: RERUM MOSCOVITICA-
RUM COMMENTARII SIGISMUNDI
LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN,
NEIPERG, ET GVTTENHAG. - EX
OFFICINA IOANNIS OPORINI. - ANNO
SALUTIS HUMANAЕ M.D.LI. - P. 1

Шкала лінійного масштабу:
Distantia per miliaria

Мідерит

Однокольна

Папір

37,5 × 26 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у
лівому верхньому куті, у прямокут-
ній рамці. Карта має художньо
оформлену рамку. Справа, посере-
дині, – шкала лінійного масштабу.
На полі карти вказані сторони сві-
ту: *Septentrio, Meridies, Occidens, Ori-
ens*. В лівому нижньому куті карти –
герб С. Герберштайна.

Карта охоплює територію від
Ботнічної затоки у Балтійському
мері і Фінляндії до річки Об. Зліва –
текст про кордон Лівонії і Московії
(*Finlandiae Pars Sinus Livonicus et
Ruthenicus. Ruthenorum seu moscovita-
rum[m] fines*). Справа вгорі – текст
про прабатьківщину угорців (*Ungari-
ae, inde Vngarorum[m] origo*).

З українських територій на кар-
ті показано Придніпров'я, Приаз-
ов'я, північне Причорномор'я.
Подано частину Чорного моря
(*Ponti Euxini pars*) й Азовське море
(*Meotis Palus*). Лісові масиви зобра-
жені художнім малюнком у вигляді
двох листяних дерев у трьох міс-
цях: північніше Стародуба (*Staradub*),
західніше Черкаси (*Circasi*),
над Прип'яттю. Зі спотворенням
зображені річки Дніпро (без назви)
та його притоки Прип'ять (*Fl.
Prepecz*) з Туром (*Thur fl.*), Сейм (*Fl.
Sem*), Десна (*Desna fl.*). У Приазов'ї –
це Сиверський Донець (*Minor Tanais
vel Donecz*), Соснова (*fl. Schoksna*), на
заході – Дністер (*Tiras alias Nester*).
Показано не густу мережу насе-
лених пунктів, серед яких міста Ста-
родуб (*Staradub*), Чернігів (*Czerni-*

go), Київ (*Kiow*), Кам'янець (*Came-
necz*), Черкаси (*Circasi*), Очаків
(*Oczakow*), Білгород (*Moncastro, Bi-
elogorod*), в Криму – Кафа (*Carpha*) і
Манчуп (*Maneup*). Над Азовським
морем подано місто під назвою Го-
лова Св. Іоанна (*Caput S. Iohan-
nitis*). Територія України подана
деформовано – стиснута у на-
прямку з півночі на південь.

Описана карта є зменшеною
версією карти Московії С. Гербер-
штайна, виготовленої у 1546–1547
рр. Друкувалася у виданнях книги
С. Герберштайна 1551, 1571 рр.
Входить також до *Космографії*
С. Мюнстера, використовувалася
іншими картографами.

MOSCOVIA SIGISMUNDI LIBERI
BARONIS IN HERBERSTEIN,
NEIPERG, ET GVTTENHAG ANNO
M.D. XLIX

The Muscovy of Sigmund, free
baron in Herberstein, Neuburg
and Gettenhag, in 1549
1551, Basel

Author: Sigmund Herberstein

Publisher: Johannes Oporinus

Engraver: Augustin Hirschvogel

In the book: RERUM MOSCOVITICA-
RUM COMMENTARII SIGISMUNDI
LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN,
NEIPERG, ET GVTTENHAG. - EX
OFFICINA IOANNIS OPORINI. - ANNO
SALUTIS HUMANAЕ M.D.LI. - P. 1

Line scale: *Distantia per miliaria*
Copperplate engraving

One-color

Paper

37.5 × 26 cm

Language: Latin

The map title is in the upper left
corner rectangular frame. The map
has an artistic margin. The line scale is
on the right in the middle. The cardinal
points are inscribed on the map:
*Septentrio, Meridies, Occidens, and
Oriens*. The coat of arms of S. Herber-
stein is in the lower left corner.

The map shows the territory from
the Gulf of Bothnia in the Baltic Sea
and Finland to the River Ob. On the
left there is a text on the border of Li-
vonia and Muscovy (*Finlandiae Pars
Sinus Livonicus et Ruthenicus. Ruten-
orum seu moscovitarum[m] fines*). On
the upper right there is a text on
the native land of Magyars (*Ungari-
ae, inde Vngarorum[m] origo*).

The Ukrainian territories are
shown to include Prydniprovyia,
Pryazovya, and northern Prychorno-
morya. A part of the Black (*Ponti Eu-
xini pars*) and Azov seas (*Meotis
Palus*) are shown. Woods are drawn
as two broad-leaved trees in three
places: north of Starodub (*Staradub*),
west of Cherkasy (*Circasi*), and on
Prypyat. Dniro (unnamed) and its
tributaries Prypyat (*Fl. Prepecz*) with
Tur (*Thur fl.*), Seym (*Fl. Sem*), and
Desna (*Desna fl.*) are distorted. In
Pryazovya it is Siversky Donets (*Mi-
nor Tanais vel Donecz*), Sosnova (*fl.
Schoksna*), in the west - Dniester (*Ti-
ras alias Nester*). There is a settle-
ment network including Starodub
(*Staradub*), Chernihiv (*Czernigo*),
Kyiv (*Kiow*), Kamyianets (*Came-
necz*), Cherkasy (*Circasi*), Ochakiv
(*Oczakow*), Bilhorod (*Moncastro, Bi-
elogorod*), in the Crimea - Kafa (*Car-
pha*) and Manchup (*Maneup*). North of
the Sea of Azov there is a city named
St. John's Head (*Caput S. Iohan[nis]*).

The territory of Ukraine is deformed
with the north-south squeeze.

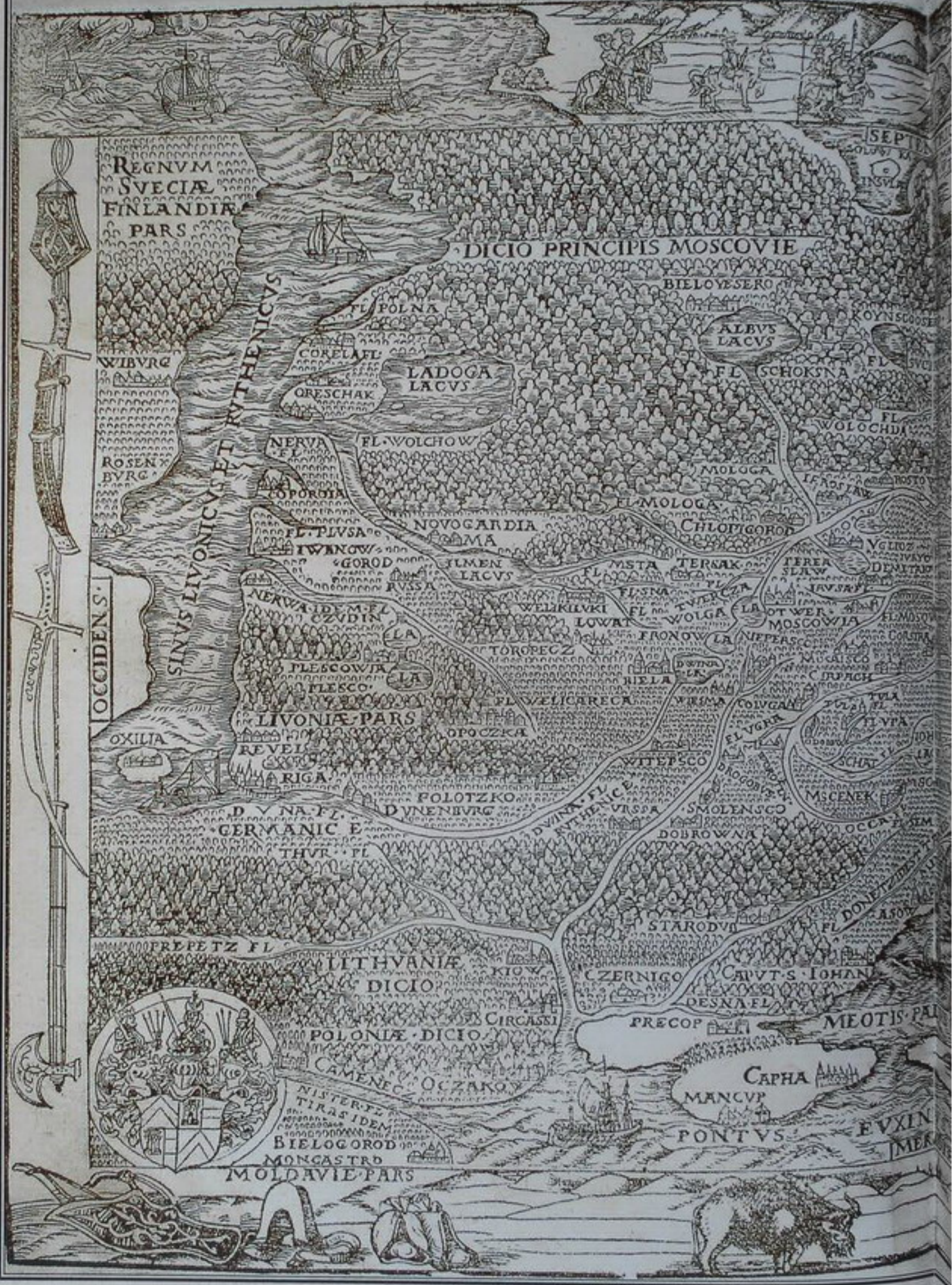
This is a diminished version of the
map of Muscovy of S. Herberstein
made in 1546–1547. It appeared in
S. Herberstein's book in 1551 and
1571. It was also included into the
Cosmography of S. Münster and other car-
tographic editions.

Дашкевич Я. Р. Територія України. — С. 89;
 Кордт В. Матеріали по історії. 1899. — С. 6-8;
 Сосса Р. Історія картографування. — С. 34;
 Alexandronicz S. Mapa. — S. 34;
 УРЕС. — Т. I. — С. 392;
 Bagrow I. A the sources. — P. 33-48;
 Буцек К. Dzieje. — S. 26, 27, 33, 43, 45;
 Каталог давних мап. — Т. I. — S. 93, 94, 96-97.

MOSCOVIA SIGISMUN- NIS IN HERB- Designatae fyluae non ca-

ANDI LIBERI BARO.

ERSTAIN

carent suis incolis.

**MOSCOVIA SIGISMVNDI LIBERI
BARONIS IN HERBERSTAIN.
DELDNATJK YULUJ NON
SARENT LUIS INCOLIS**
Московія
Сигізмунда,
вільного барона
в Герберштайні,
з позначенням лісів
1556 р., Базель

Автор: Сигізмунд Герберштайн
(Sigismund Herberstein)

Видавець: Йоганн Опорін (Jo-
annes Oporinus)

Гравець: Августин Гршфогель
(Augustin Hirschvogel)

Друкар: Йоганн Опорін

У книзі: RERUM MOSCOVITICA-
RUM COMIENTARIH SIGISMUNDI
LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN,
NEYPERG, ET GUTTENHAG. – BASI-
LIAE, PER IOANNEM OPORIN[UM]
1556. – S.2

Дереворит

Одноколірна

Папір

33,7 × 21,5 см

Мова: латинська

Карта має художньо оформлену
рамку, у верхній частині якої – чо-
тири мініатюри зі сценами з подоро-
жок Герберштайна, у бокових
частинах – різні види зброї, в пра-
вому нижньому куті зображено
постать великого князя Василя IV,
в нижній рамці – зображення тура
і бика, сагайдака з луком, кінської
упряжі й міхів. Вгорі, справа, на по-

лі карті – зображення жінки зі спі-
петром у руці з двома написами
обабіч: *Artea Anes* та *Slata Baba*. В лі-
вому нижньому куті – герб Гербер-
штайна, у лівій верхній частині –
напис: *Dicio principis Moscovie*. У
правій частині карті – текст, що
стосується прабатьківщини угор-
ців: Югра, відділя угорці (*Iugra,
unde Hungari*).

Карта охоплює територію від
Ботнічної затоки і Фінляндії до річ-
ки Об. Зліва підписані Лівонська та
Руська затоки (*Sinus Livonicus et
Ruthenicus*). На карті позначені:
Швеція і Фінляндія (*Regnum Sueciae
Finlandiae Pars*), Литва і Польща
(*Lithvanie dicio, Poloniae dicio*), Си-
бірська провінція (*Sibir provincia*),
територія проживання ногайських
татар (*Nogaishi Tartare*).

Показані частина Чорного моря
(*Pontus Euxinus*) й Азовське море
(*Meotis Palus*). З великими помил-
ками зображена гідрографія, зокре-
ма річки Дніпро (без назви),
Прип'ять (*Prepetcz fl.*), Тур (*Tur fl.*),
Десна (*Desna fl.*), Донець (*Donetz-
dest Tanais minor*). Показано неба-
гато населених пунктів, серед яких
міста: Чернігів (*Czernigo*), Київ (*Ki-
ow*), Кам'янець (*Camenez*), Очаків
(*Oczakow*), Білгород (*Bielogorod
Moncastro*), у Криму – Перекоп (*Pre-
cop*), Кафа (*Carpha*) і Мангун
(*Mancup*), біля західного узбережжя
Азовського моря – місто з назвою
«Голова Св. Іоанна» (*Caput S. Io-
han[is]*). Територія України дефор-
мована – стиснута по вертикалі.

Описана карта у багатьох де-
тальх повторює карту Московії
С. Герберштайна 1549 р. Зміни
стосуються оформлення карті,
характеру і розміщення написів
безпосередньо на карті. На описаній
карті, на відміну від поперед-
ньої, значна частина території
зображена вкритою лісом.

Дашкевич Я. Р. Територія
України. – С. 89;
Дашкевич Я. Східне Поділля. –
С. 155–169;

Кордт В. Матеріали по
історії. 1899. – С. 8–9;
УРЕС. – Т. I. – С. 392;

Льото Т. Україна. – С. 51–65;

Сосса Р. Історія

картографування. – С. 34;

Bagrow L. A the sources. –

Р. 33–48;

Buczek K. Dzieje. –

S. 26, 27, 33, 43, 45;

Katalog dawnych map. –

T. I. – S. 93–94, 96–97.

MOSCOVIA SIGISMVNDI LIBERI
BARONIS IN HERBERSTAIN.
DEIGNATE FLUË NON CARENT
SUIS INCOLIS

The Muscovy of Sigismund, free
baron in Herberstein, with
woods denoted
1556, Basel

Author: Sigismund Herberstein
Publisher: Joannes Oporinus
Engraver: Augustin Hirschvogel
Printer: Joannes Oporinus
In the book: RERUM MOSCOVITI-
CARUM COMMENTARIJ SIGISMUNDI
LIBERI BARONIS IN HERBERSTEIN,
NEYPERG, ET GUTTENHAG. - BASI-
LIAE, PER IOANNEM OPORIN[UM]
1556. - S.2

Woodcut
One-color
Paper
33.7 × 21.5 cm
Language: Latin

The map has an artistic margin: in the upper part there are four miniatures with the Herberstein's travel scenes; lateral parts feature armaments; in the lower right corner there is a drawing of the Grand Duke Vasilij IV; in the bottom margin there are images of aurochs and bull, quiver with arrows, harness and skin. On the upper right a woman is drawn with a scepter and inscriptions on both sides - *Atrea Ants* and *Slata Baba*. The Herberstein's coat of arms is in the lower left corner; there is an inscription on the upper left: *Dico principis Moscovie*.

On the right there is a text on the native land of Magyars: Ugria, whence come the Hungarians (*Ugra, unde Hungari*).

The map shows the territory the Gulf of Bothnia and Finland to the River Ob. On the left Livonian and Ruthenian Bays (*Stus Livonicus et Ruthenicus*) are signed. The map denotes Sweden and Finland (*Regnum Sveciae Finlandic Pars*), Lithuania and Poland (*Lithvaniae dictio, Poloniae dictio*), Siberian Province (*Sibir provincia*), and settlements of Nogai Tatars (*Nogaiski Tartare*).

A part of Black Sea (*Pontus Euxinus*) and the Sea of Azov (*Meotis Palus*) are shown. Surface water is shown with blunders, especially Dniro (unnamed), Prypyz (*Propetiz fl.*), Tur (*Thur fl.*), Desna (*Desna fl.*), Donets (*Donetzidest Tanais minor*). Scarse settlements are shown and include such cities as Chernihiv (*Czernigo*), Kyiv (*Kiow*), Kamyaryets (*Camenetz*), Ochakiv (*Oczakow*), Bilhorod (*Bielogorod Monastro*), Perekop (*Precop*), Kafa (*Capha*) and Manhup (*Mancup*) in the Crimea, St John's Head (*Caput S. Iohan[is]*) on the western shore of the Sea of Azov. The territory of Ukraine is deformed: vertical squeeze.

In many cases this map follows the S. Herberstein's map of Muscovy from 1549. There are changes in design and presentation of inscriptions. Unlike the previous one, this map shows the territory covered with woods for the most part.

EUROPA DAS EIN DRITTHEL
DER ERDEN, NACH
GELEGENHEIT VNDER ZEITEN
Европа, третина землі,
за станом на наш час
1559 р., Базель

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Генрік Петрі (Henrich Petri)

Гравер: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)

У книзі: COSMOGRAPHIAE UNIVERSALIS. LIBRI VI. IN QUIBUS IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTORUM TRADITIONEM, DISCRIBUNTUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PARTIUM SITUS, PROPRIAEQUE DOTES REGIONEM, TOPOGRAPHICAE EFFIGIESETC. ATQUE MEMORABILUM IN HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RERUM HISTORIA. - BASILIAE, MDLIX. - APUD HENRICUM PETRI. - P. 3-4

Дереворит

Однокольна

Папір

34 × 26 см

Мова: німецька

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має односторонню рамку. На тлі Атлантичного океану зображено одну каравелу. Карта зорієнтована на південь. Показано територію Європи від західного узбережжя Чорного моря до Іспанії (Hispania), зображені також країни Середземномор'я: Іспанія, Італія (Italia), Греція (Graecia) та частина Британських островів: Великобританія (Anglia), Ірландія (Ibernia).

На території України показано: Русь (Russia), Волинь (Volhinia), Поділля (Podolia), Дністер (без назви). На території Східної Європи позначені тільки міста Краків (Cracovia), Відень (Vienna), Прага (Praga). Гори і лісові масиви зображені художніми малюнками.

Географічна сучасна карта (tabula moderna) з елементами карти Птолемея, є варіантом карти Tabula Europae VIII з першого видання С. Мюнстера Географії Птолемея 1540 р. Карта, віддрукована з цієї самої дошки, увійшла також до першого базельського видання Космографії С. Мюнстера 1544 р. Пізніше входила до всіх атласів Мюнстера, друкованих німецькою і латинською мовами.

EUROPA DAS EIN DRITTHEL DER
ERDEN, NACH GELEGENHEIT
VNDER ZEITEN
Contemporary Europe as one
third of the Earth
1559, Basel

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Sebastian Münster
Publisher: Henrich Petri
Engraver: Hans Holbein

In the book: COSMOGRAPHIAE UNIVERSALIS. LIBRI VI. IN QUIBUS IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTORUM TRADITIONEM, DISCRIBUNTUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PARTIUM SITUS, PROPRIAEQUE DOTES REGIONEM, TOPOGRAPHICAE EFFIGIESETC. ATQUE MEMORABILUM IN HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RERUM HISTORIA. - BASILIAE, MDLIX. - APUD HENRICUM PETRI. - P. 3-4

Woodcut

One-color

Paper

34 × 26 cm

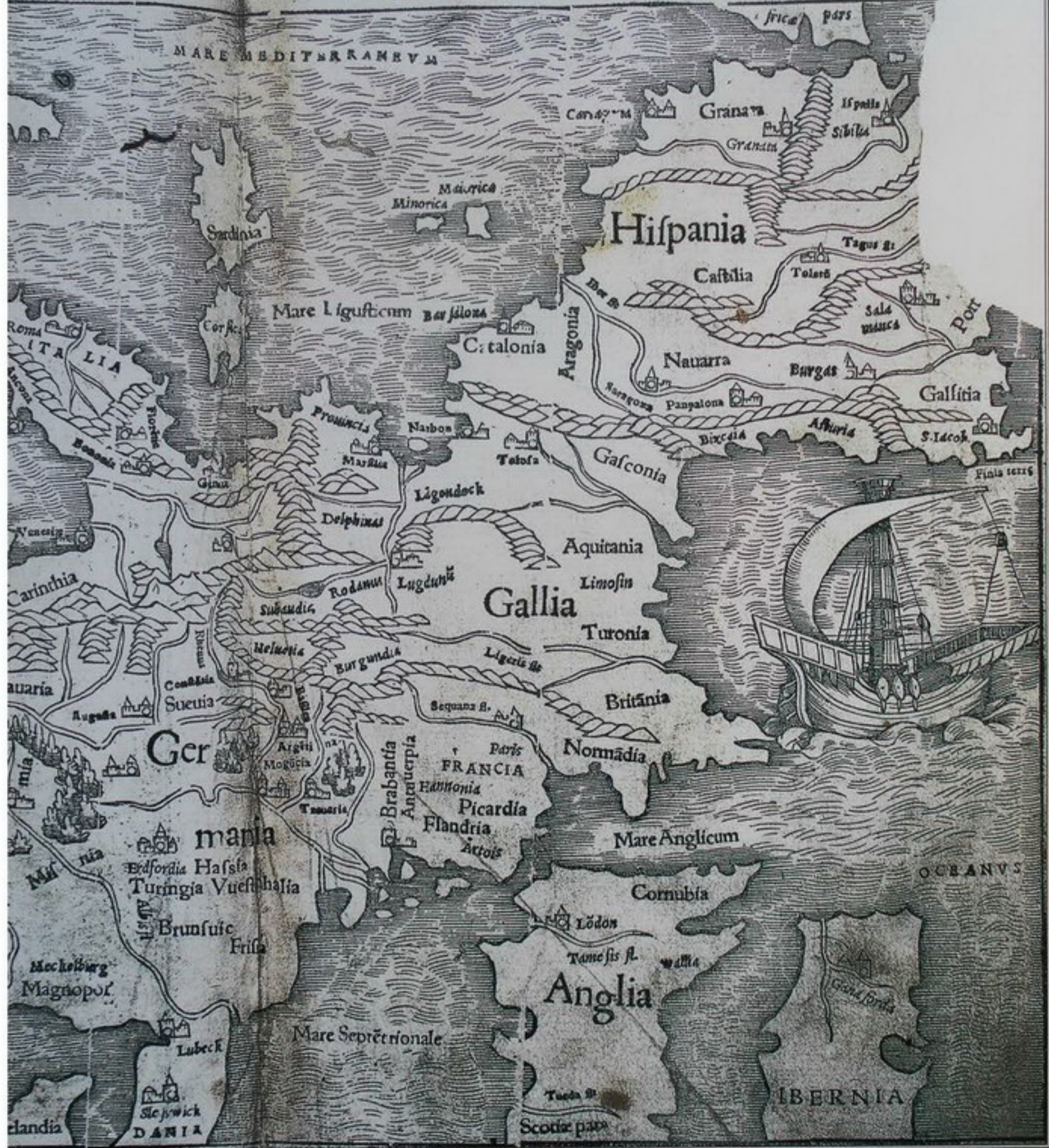
Language: German

The map title is above the upper border. The map has one-line borders. One caravel is shown on the Atlantic. The map has southward orientation. It shows Europe from the Black Sea western coast (unnamed) to Spain (Hispania), Mediterranean countries - Spain, Italy (Italia), Greece (Graecia) - and a part of British Isles - Great Britain (Anglia) and Ireland (Ibernia).

The Ukrainian territory features Rus (Russia) Volyn (Volhinia), Podolia (Podolia), Dniester (unnamed). The only settlements shown in the Eastern Europe are Cracow (Cracovia), Vienne (Vienna), Prague (Praga). Mountains and woods are mapped as pictures.

Geographical tabula moderna with the elements of the Ptolemy's map is the first variant of the map Tabula Europae VIII from the first S. Münster's publication of the Ptolemy's Geography (1540). Printed from the same plate the map was also included into the first Basel edition of S. Münster's Cosmography (1544). Later it was included into all Münster's atlases printed in German and Latin.

Alexandrowicz S. Mapa... - S. 33-67;
 Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... - S. 75-137;
 Katalog dawnych map... - T. I - S. 29, 92-93;
 Libuana... - P. 22;
 Mojski P. M. Cartographia... - S. 42-43;
 Rastawiecki E. Mapografia... - S. 117-119;
 Ruland H. L. A Survey of the globe... - P. 84-94.

**POLONIAE ET VNGARIAE
NOVA DESCRIPTIO**
Новий опис Польщі
та Угорщини
1559 р., Базель

Автор: Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Генрік Петрі (Henric Petri)

Гравець: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)

В атласі: COSMOGRAPHIAE UNIVERSALIS LIBRI VI. IN QUIBUS IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTURUM TRADITIONEM, DESCRIBUNTUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PARTIUM SITUS, PROPRIAQUE DOTES REGIONEM, TOPOGRAPHICAE EFFIGIES ET MEMORABILUM IN HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RERUM HISTORIA. – BASILIAE, MDLIX. – APUD HENRICUM PETRI. – P. 11–12

Дереворит

Однокольна

Папір

34,6 × 25,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою. Карта з лівого і правого боків у дволінійній рамці з позначеннями градусів, зверху і знизу – однієї лінійної рамки. З правого боку карти, посередині, в готичному шрифті – тамга гербу Кримського ханства.

Карта охоплює територію від Вільнюса (*Vilna*) на півночі до Софії (*Sophia*) на півдні, від Одербурга (*Oderburg*) на заході до Азовського моря (*Bicis palus*) на сході.

На карті зображені без кордонів: Русь (*Russia*), Московія (*Moscovia*), Литва (*Lithuaniae ducatus*), Мазовія (*ducatus Masovia*), Польща (*Polonia*), Поділля (*Podolia*), Подкарпаття (*Pokutze*), Волинь (*Volhinia*), Молдавія (*Moldavia*), Бессарабія (*Bessarabia*), Перекопська і Мала Татарія (*Tartaria Precopien[sis], Tartaria minor*), Кодзімлія (*Codimlia*), Біла Русь (*Ressia Alba*).

Територія України зображена до верхів'їв лівих приток Дніпра, на півдні – Кримський півострів. Тут позначені річки: Дніпро (*Neperid, Borysthenes fl., Neper fl.*) з притоками Псаом (*Psol*), Самарою (*Samar fl.*), Кінською (*Conscavoda fl.*), Тасмином (*Tasmena fl.*), Синохою (*Szynoioda fl.*), Сожем (*Soja fl.*), Десною (*Defna fl.*), Сеймом (*Sem fl.*); Бог (Південний Буг) (*Bog fl.*) з притоками Собом (*Sob fl.*) і Савранкою (*Sauran fl.*). На Поділлі зображено Амадоцьке болото (*Amadoca palus*), з якого витікають шість річок – притоки

Прип'яті, Південного Бугу і Дністра. Мережа населених пунктів представлена значною кількістю міст, позначених переважно вздовж річок, на Дніпрі – це Любич (*Lubycz*), Вінгород (*Vilfgrod*), Київ (*Kyovia epatus*), Канів (*Caniow*), Черкаси (*Czerkasi*), Аслан (*Oslam*), Очаків (*Ozakow*); вздовж Дністра – Палич (*Halicz*), Куликів (*Culicow*), Кам'янець (*Camenetz*), Бакота (*Bacota*), Стіна (*Stana*), Орхів (*Orybow*), Кучурган (*Cuczurban*), Білгород (*Wyfl Jenburg, Wyakgrad*), Кілія (*Kyilia*) та ін. На Кримському півострові подані тільки Кафа (*Coffa*), Керкел (*Kerkei*) та Мангуп (*Moncop*), а також дві річки без назв, які витікають з Кримських гір (не підписані).

На карті з елементів рельєфу по-

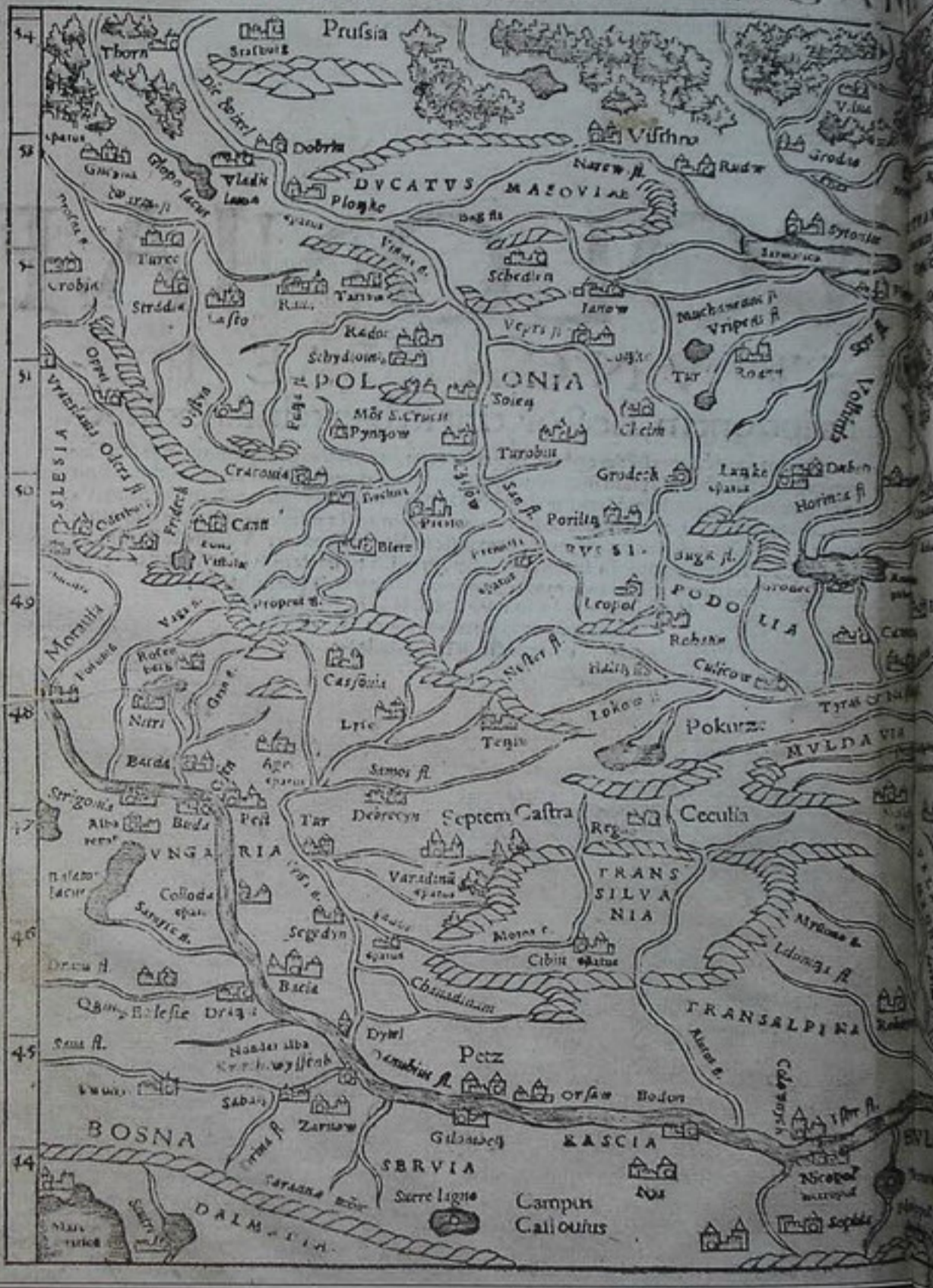
казані Карпати (без назви) та окремі пагорби біля Києва, Львова. З лісових масивів на території України позначений тільки Чорний ліс (*Nigra silva*) південніше Черкас. Розміщення населених пунктів та русла річок на карті показані зі значним спотворенням.

Описана карта представляє собою географічну сучасну карту (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея. Вона увійшла до *Landtafel des Ungerrkanids / Poland / Rüssen / Litauen / Walachien und Bulgerei* карта друкувалася у базельських німецькомовних виданнях *Cosmographia* 1550, 1569, 1574, 1578 рр.

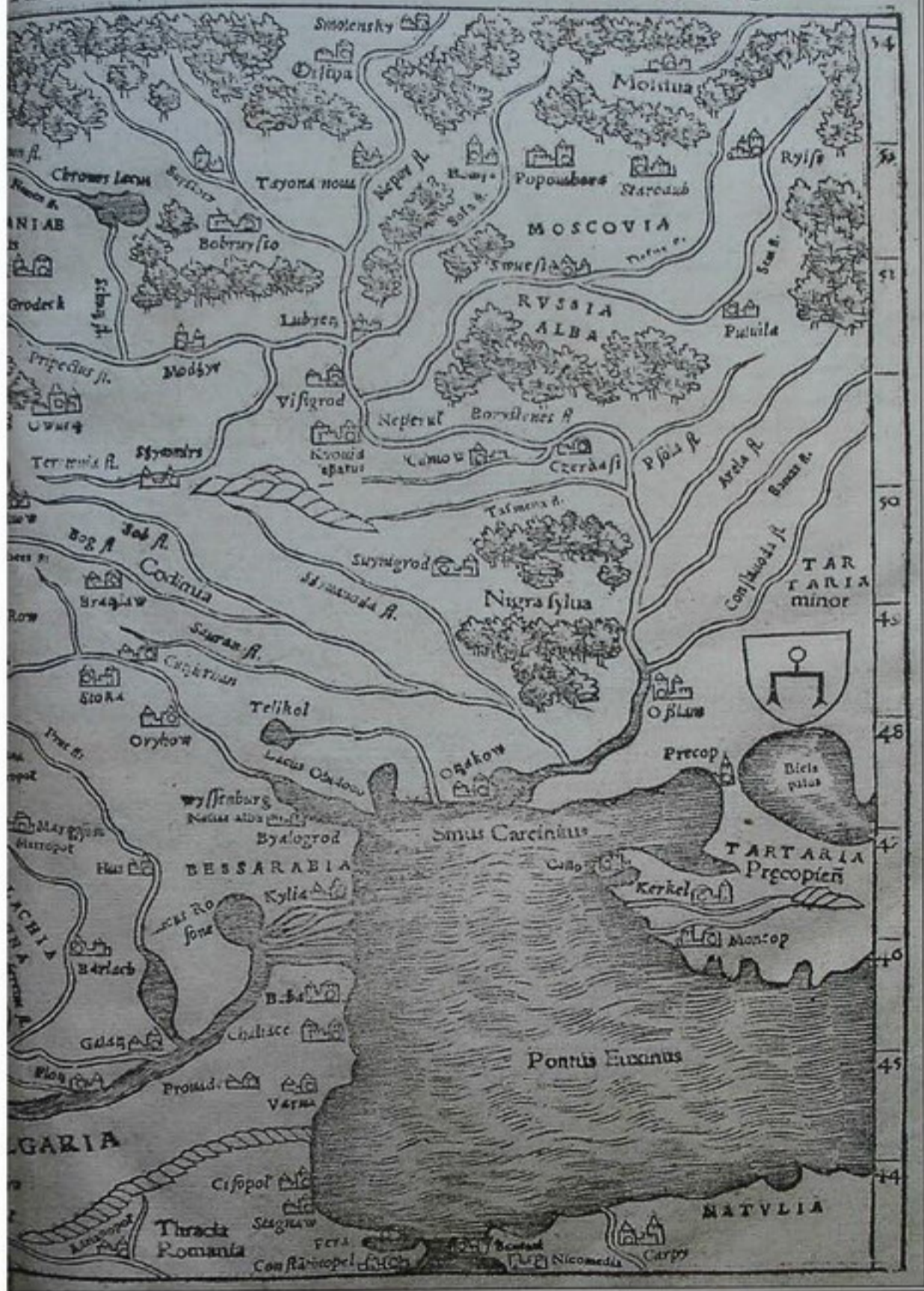
з 1544 р.; у латинські видання 1550, 1552, 1554 рр. карта увійшла під заголовком *Poloniae et Vngariae nova descriptio*; у французькому видання 1552, 1556 та 1565 рр. карта увійшла під назвою *Nouvelle description de Pologne & Hongrie*; під заголовком *Landtafel des Ungerrkanids / Poland / Rüssen / Litauen / Walachien und Bulgerei* карта друкувалася у базельських німецькомовних виданнях *Cosmographia* 1550, 1569, 1574, 1578 рр.

¹ За проханням слов'янської історико-картографічної комісії, карта Південної Сарматії була створена Б. Ваповським на основі реконструкції карти Угорщини хорвата Стефана Бродяцького (1470–1539 рр.), який перебував у 1527 р. у Кракові, співпрацював із Б. Ваповським.

POLONIAE ET VNGARIAE

ENOVA DESCRIPTIO

POLONIA ET VNGARIAE NOVA
DESCRIPTIO
New description of Poland
and Hungary
1559. Basel

Woodcut
One-color
Paper
34.6 x 25.5 cm
Language: Latin

Buczek K. Dzieje... - S. 29-32;
Imago Poloniae. Dawna
Rzeczpospolita... - S. 24;
Katalog dawnych map...
T. I - S. 30;
Radam H. L. A Survey of
the duble... - P. 84-96;
Szabmany T. Descriptio
Hungariae... - Ol. 89.

Author: Sebastian Münster
Publisher: Heinrich Petri
Engraver: Hans Holbein
In the atlas: COSMOGRAPHIAE
UNIVERSALIS. LIBRI VI. IN QUIBUS
IUXTA CERTIORIS FIDEI SCRIPTO-
RUM TRADITIONEM, DISCRIBUN-
TUR OMNIUM HADITALIS ORBIS PAR-
TIUM SITUS, PROPRIAQUE DOTES
REGIONEM, TOPOGRAPHICAEFFFI-
GIESETC. ATQUE MEMORABILIMUM IN
HUNC USQUE A. 1559, GESTARUM RE-
RUM HISTORIA. - BASILIAE, MDLIX. -
APUD HENRICUM PETRI. - P. 11-12

The map title is over the upper margin. On the left and right borders are two-line with degrees marked; upper and bottom borders are one-line. On the mid-right Gothic shield there is a *tamga*, the National Emblem of the Crimean Khanate.

The map shows the territory from Vilnius (*Vilna*) in the north down to *Sophia*, from Oderburg (*Oderburg*) in the north down to the Sea of Azov (*Bicis palus*).

The map shows without borders Rus (*Russia*), Muscovy (*Moscovia*), Lithuania (*Litvaniae ducatus*), Mazovia (*du-*

catus Masotiae), Poland (*Polonia*), Podillia (*Podolia*), Pokuttia (*Pokutze*), Volyn (*Volhynia*), Moldova (*Moldavia*), Besarabia (*Bessarabia*), Perekop and Minor Tartary (*Tartaria Praecoptien[sis]*, *Tartaria minor*), Kodymia (*Codimia*), and White Rus (*Russia Alba*).

The territory of Ukraine ranges from the heads of the left tributaries of Dnipro to the Crimean Peninsula down south. There are such rivers as Dnipro (*Neperul*, *Borystenes fl.*, *Neper fl.*) with tributaries Psel (*Psol*), Samara (*Samar fl.*), Kinska (*Conscawoda fl.*), Tiasmyn (*Tajmena fl.*), Syniukha (*Szynouoda fl.*), Sozh (*Sofa fl.*), Desna (*Dejna fl.*), Seym (*Sem fl.*); Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.*) with tributaries Sob (*Sob fl.*) and Savranka (*Sauran fl.*). In Podillia there is the Amadoc bog (*Amadoca palus*) from which six tributaries of Prypyat, Pivdenny Buh and Dniester flow out. There is a vast network of cities marked along the rivers; along Dnipro-Liubych (*Lubycz*), Vyshhorod (*Vyghorod*), Kyiv (*Kyovia opatus*), Kaniv (*Caniow*), Cherkasy (*Czerkasi*), Aslan (*Oslam*), Ochakiv (*Ozakow*); along Dniester - Halych (*Halicz*), Kulykiv (*Cidicow*), Kamyanets (*Camenetz*), Bakota (*Bacota*), Stina (*Stana*), Orikhiv (*Oryhow*), Kuchurhan (*Cuczurhan*), Bilborod (*Wyffenburg*, *Byalograd*), Kilya (*Kylla*) etc. The only marks on the Crimean Peninsula are Kafa (*Coffa*), Kerkei (*Kerkei*) and Manbup (*Moncop*), as well as two unnamed rivers flowing out of the Crimean Mountains (unsigned).

The map shows the Carpathians (unnamed) and hills near Kyiv and Lviv. The only woodland marked is the Chorny forest (*Nigra fylua*) down from Cherkasy. The situation of settlements and channels is distorted.

Geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. It was included into the Ptolemy's *Geography* (1540). It was based on the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528)¹. In German editions of C. Ptolemy's *Geography* the map was published with minor corrections after 1540 and in over 25 editions of S. Münster's *Cosmography* from 1544: in Latin editions of 1550, 1552, 1554 the map was titled *Poloniae et Vngariae nova descriptio*; in French editions of 1552, 1556 and 1565 - *Nouvelle description de Pologne & Hongrie*; as the *Landtafel des Ungernlands / Poland / Rüssen / Liteaw / Walachei und Bulgarei* the map appeared in Basel German editions of *Cosmography* in 1550, 1569, 1574, and 1578.

¹ According to the Slovak historian of cartography I. V. Prikri the map of Southern Sarmatia was based by B. Wapowski on the map of Hungary of the Croat Stefan Brodacki (1470-1539) which cooperated with B. Wapowski in Krakow in 1527.

Scala miliarium Germanicorum.

Venedicus sinus

BALTICVM MARE

antiqua
M
AI
OCCIDENTS.

SILESIAE
PARS.

POLONIAE
finitimarumque
locorum descrip-
tio auctore
WENCESLAO
GODRECCIO
Polon.

MERRI

POLONIAE FINITIMARUMQUE LOCORUM DESCRIPTIO. AUCTORE WENCESLAO GODRECCIO. POLONO
 Польща, описана в її кордонах і місцевостях Вацлавом Гродецьким, поляком 1570 р., Антверпен

Автор: Вацлав Гродецький (Wacław Grodzki)

Видавець: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)

Гравець: Франціск Гогенберг (Franciscus Hogenberg)

Друкар: Егідій Коппеній Діст (Aegidius Coppenius Diest)

В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM. AUCTORIS AERE ET CURA IMPRESSUM ABSOLUTUMQUE APUD AEGID. COPPENIUM. ANTWERPIAE XX MAII 14.D.LXX. – P. 86

Шкала лінійного масштабу:
 Scala miliarium Germanicorum
 Мідерит
 Багатоколірна
 Папір
 49,5 × 37,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, прикрашеному орнаментом в стилі бароко, у лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. У лівому верхньому куті – шкала лінійного масштабу. На полі карти підписані сторони світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. На тлі Балтійського моря – зображення парусного корабля.

Карта охоплює територію від Балтійського моря (*Balticum Mare*) на півночі до гирла Дніпра на півдні, від Одери на заході до Дніпра на сході.

Пунктирною лінією з кольоровими кантами на карті позначені кордони держав та межі воєводства Литви (*Magnus Ducatus Lituaniae*), Лівонії (*Livoniae Pars*), Самогії (*Samogitia*), Померанії (*Pomerania*), Слезії (*Silesiae Pars*), Угорщини (*Hungariae Pars*), Молдавії (*Moldaviae Pars*).

Умовними знаками на карті показано рельєф, гідрографію та населені пункти. Зокрема художнім малюнком позначено Татри (*Tatri Montes*) і Карпати (без назви), малюнком у вигляді груп листяних дерев показано ліси на правому березі Дніпра та Прип'яті, на Поділлі та на Підляшші Дніпро (*Borifthenes fl.*, *Nyepes fluvius*, *Nieper flu. qui Prol. Borifthenes*) зображений з правими притоками, з яких підписана Прип'ять (*Przypet*); Бог (Півден-

ний Буг) (*Bog fluvius*) теж зображений як притока Дніпра. Дністер (*Nester fl.*, *Pröfemaues Tyras*) показаний з чотирма лівими притоками в межах Поділля. У Прип'ять з правого боку впадають Стир (*Styr fl.*) з Тур'єю (*Turia fluvius*) та Служ (*Sucz fl.*) з Влією (без назви). Тетерів (без назви), на якому стоїть Житомир (*Zytomyrs*), помилково показаний як притока Прип'яті. У західній частині українських земель зображений Буг (Західний Буг) (*Bug fl.*) з притокою Рата (*Ratha fl.*), верхня течія Сяну (*San fl.*) з трьома притоками, назви яких не підписані. На карті зображене неіснуюче Амадоцьке озеро у вигляді трьох невеликих водойм без назв у верхній Прип'яті.

З українських земель виділено Русь (*Russia*), Волинь (*Volbinitia*), Поділля (*Podolia*). Західна межа Русі проходить східніше міста Ясеськ по течії Віслоку. Крайніми західними пунктами Русі (Руського воєводства) є міста Риманів (*Rimanow*), Стрижів (*Strzezow*), Тичин (*Nyczin*), Рянів (*Restbow*), Щебрешин (*Sczzebrecin*), Красностав (*Krasnystaw*). Північний кордон проходить вздовж міста Кобрин (*Cobrin*), східний – сягає верхньої течії Прип'яті, проходячи вздовж міст Ратне (*Ratno*), Любомль (*Lubomla*), Львів (*Lwow*), Сокаль (*Sokal*), Тереболя (*Treboula*). Поділля позначене у басейні річок Дністер і Південний Буг, Волинь – у межиріччі Стиру з Тур'єю і Служі. Найгустіша мережа населених пунктів подана на заході. В межах Руського воєводства позначено Дніів (*Dinow*), Дубецько (*Dubieczk*), Тумене (*Humenne*), Леско (*Lesko*), Сянок (*Sanok*), Перемишль (*Przemysla*), Ярослав (*Jaroslau*), Порохник (*Prochnik*), Слешичі (*Olesicze*), Любачів (*Lubaczow*), Потелич (*Potilicz*), Мостиська (*Mostyska*), Яворів (*Jaworow*), Вишня (*Wisna*), Комарно (*Comarno*), Городок (*Grodeck*), Глиняни (*Gliniany*); у Подістри – Сялбор (*Sanibor*), Тустань (*Tustan*), Долина (*Dolina*), Дрогобич (*Droboicz*), Галич (*Halicz*), Козибели (*Cozibeli*), Жуків (*Zukow*), Язловець (*Jaslowiecz*), Червоне (*Czercone*), Ягільниця (*Jagel*), Бучач (*Buczacz*), Куликів (*Culicow*); у верхній Пруту – Коломия (*Colonia*), Святин (*Swiatyn*). Північніше, у верхній Стиру позначені міста Підгайці (*Podbeisce*), Поморані (*Pomorzane*), Дунаїз (*Dunajow*), Золочів (*Sloczow*); у басейні Західного Бугу – Буськ (*Busko*), Олесько (*Olesko*), Голотори (*Gologory*), Стоянів (*Stajnow*), Кам'янка (*Kamionka*), Белз (*Belz*); на Підляшші – Грубешиів (*Rubieszow*), Тишівці (*Tiszowice*), Холм (*Chehn*), Крилів (*Kriliow*). У межах Волині позначені міста: Ковель (*Kowel*), Клевань (*Clewant*), Луцьк (*Luczko*), Рівне (*Rouena*), Чорториськ (*Cztdorisko*), Камінь-Каширський (*Camien*), Дубровиця (*Dubrowicza*), Степань (*Stepan*), Дорогобуж (*Drobobus*), Острог (*Ostrog*), Ізяслав (*Zaslaw*), Володимир (*Wlodimir*), Вишнівець (*Wisniwicz*), Кременець (*Krzemene*) та ін. На Поділлі позначені міста: Полонне (*Plone*), Чуднів (*Czudnow*), Хмільник (*Cbmjelnik*), Вінниця (*Wynicza*), Красилів (*Krasilow*), Смотрич (*Smetrycz*), Кам'янець (*Camieniecz*), Бакота (*Bacota*), Сорочка (*Sroca*), Брацлав (*Braczlau*), двічі – Очаків (*Daszow*, *Orczakow*), Білгород (*Bialogorod*). Поза межами Волині позначені міста: Звягель (*Dzwbel*), Житомир, уздовж Дні-

пра – Київ (*Kyow*), Канів (*Kanyow*) та Черкаси (*Cyrkasu*). На карті є населені пункти, які важко ідентифікувати з сучасними – *Bezeldin*, *Labentwela*, *Strzemyk*.

Характерною особливістю карти є зображення течії Дніпра майже прямою вертикальною лінією з півночі на південь, що призвело до спотворення картографічного зображення Центральної і Східної Європи.

Вперше карта Вацлава Гродецького була надрукована в 1562 р. у праці Ф. Меланхтона, (в ній йшлося про походження світу), яку надрукував Й. Опорін в Базелі. Для карти характерне розширення території до Березини, Дніпра, нижньої течії Прип'яті, Південного Бугу і Дністра. Матеріалом для створення карти послужили карти Польщі та Східної Європи Бернарда Ваповського і власні відомості автора. Абрагам Ортелій поклав цю карту у першому виданні *Theatrum Orbis Terrarum* 1570 р. у зменшеному масштабі і зі зміненою назвою, зберігши ім'я автора. Карта входила у наступні видання атласу до 1592 р. Пізніше вона публікувалася у переробці Андрія Пограбкі. Карта зазнала численних переопрацювань у XVI–XVII ст.

POLONIAE FINITIMARUMQUE LOCORUM DESCRIPTIO. AUCTORE WENCESLAO GODRECCIO. POLONO
 Poland with its bounds and lands described by Wacław Grodzki, the Pole 1570, Antwerp

Author: Wacław Grodzki

Publisher: Abraham Ortelius

Engraver: Franciscus Hogenberg

Printer: Aegidius Coppenius Diest

In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM. AUCTORIS AERE ET CURA IMPRESSUM ABSOLUTUMQUE APUD AEGID. COPPENIUM. ANTWERPIAE XX MAII 14.D.LXX. – P. 86

Line scale: Scala miliarium Germanicorum

Copperplate engraving

Full color

Paper

49.5 × 37.2 cm

Language: Latin

The map title is in the lower left corner Baroque figured cartouche. The map has a two-line margin with degrees marked. The line scale is in the upper left corner. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. A sailer is drawn on the Baltic Sea.

The map shows the territory from the Baltic Sea (*Balticum Mare*) in the north to the mouth of Dniπρο in the south, from Oder eastwards to Dniπρο.

A dotted line with edging shows the boundaries of states and principalities of Lithuania (*Magnus Ducatus Lituaniae*), Livonia (*Livoniae Pars*), Samogitia, Pomerania, Silesia (*Silesiae Pars*), Hungary (*Hungariae Pars*), Moldova (*Moldaviae Pars*).

Notation shows relief, hydrography and settlements. Artistic picture shows Tatry (*Tatri Montes*) and Carpathians (unnamed), pictures of clusters of broad-leaved trees mark woods on the right bank of Dniπρο and Prypyat, in Podillia and Pidliasha. Dniπρο (*Borifthenes fl.*, *Nyepes fluvius*, *Nieper flu. qui Prol. Borifthenes*) is shown with right tributaries, with only Prypyat (*Przypet*) signed; Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fluvius*) is also shown as a tributary of Dniπρο. Dniстер (*Nester fl.*, *Pröfemaues Tyras*) is shown with four left tributaries in Podillia. The right tributaries of Prypyat: Styr (*Styr fl.*) with Turia (*Turia fluvius*) and Shch (*Sucz fl.*) with Viliya (unnamed), Teteriv (unnamed) with Zhytomyr (*Zytomyrs*) on it is erroneously shown as a tributary of Prypyat. In the west of Ukraine there are Buh (Zakhidny Buh) (*Bug fl.*) with Rata (*Ratha fl.*) tributary, upper Sian (*San fl.*) with three unsigned tributaries. The non-existent Amadoc La-

Basynow M. F. Матеріали до історії. – С. 105;

Дашкевич Я. Р. Територія України. – С. 89;

Карпін В. Матеріали по історії. 1910. – С. 13;

Льота Т. Україна. – С. 51–65;

Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка. – С. 85;

Cocca P. I. Ictoria

картографування. – С. 26–28;

Buczek K. Dzieje. – S. 32–36;

Dzikuński M. Katalog atlasów. – S. 17, №14;

Encyklopedia. – S. 832;

Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 23–29;

Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich. – S. 218–219;

Lithuania. – P. 28;

Olszewicz B. Kartografia polska. – S. 19–20;

Szeliga J. Mapy ziem. – S. 30–31;

Pellico S. Mapy ziem polskich. – S. 16;

Rastawiecki E. Mapografia. – S. 15–15.

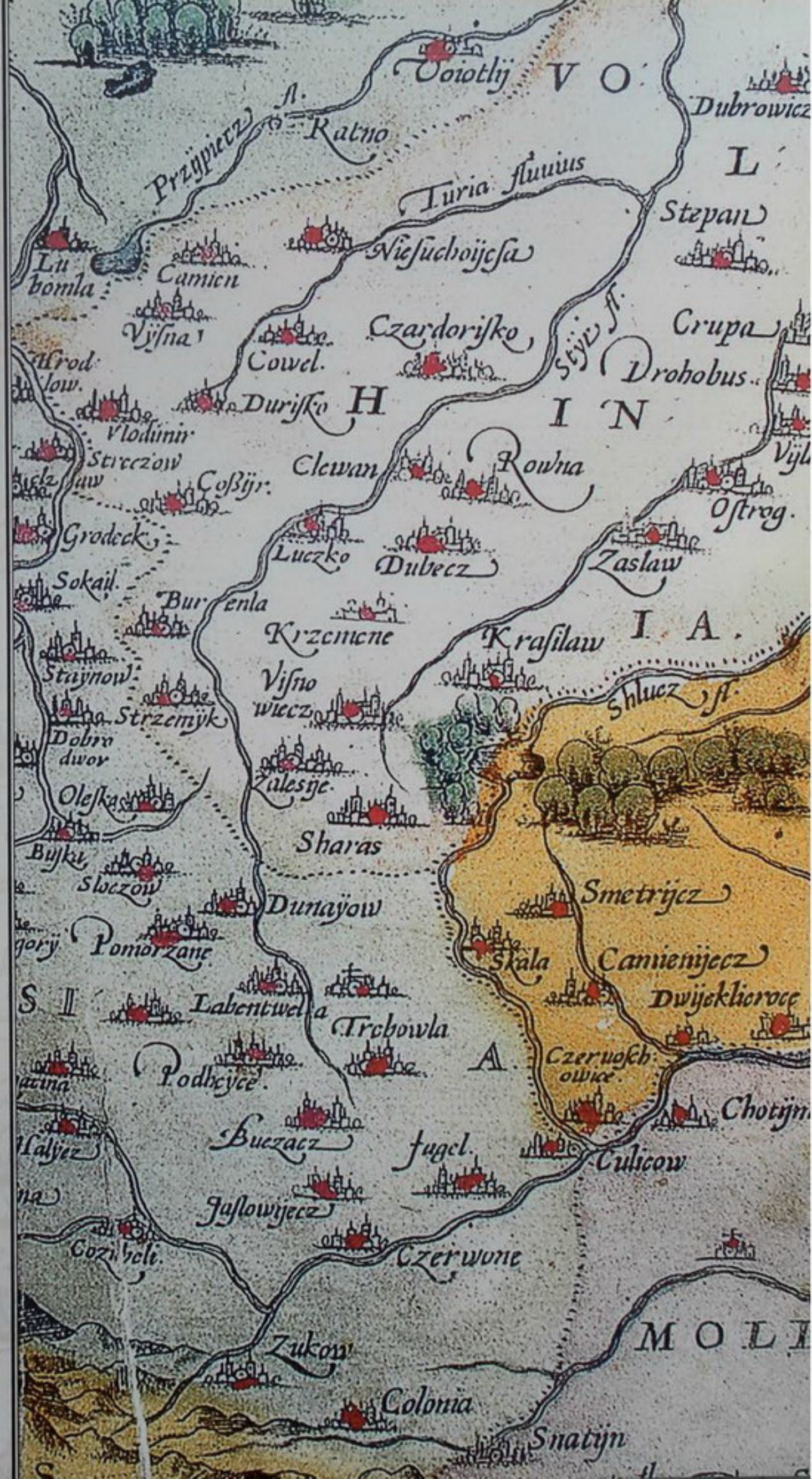

ke is shown as three unnamed basins in the upper reaches of Prypyat.

The brought out Ukrainian lands include Rus (Russia), Volyn (Volhynia), Podillia (Podolia). The western boundary of Rus is east of the city of Yaslysk and along the course of Vislok. The westernmost settlements of Rus (Rus Principality) are Rymaniv (Rimanow), Stryzhiv (Strzezow), Tychyn (Nyczyn), Riashiv (Resthow), Shichebreshyn (Szczebrecin), Krasnostav (Krasnistaw). The northern boundary runs near the city of Kobryn (Cobrin), the eastern one reaches the upper Prypyat, running along the cities of Ratne (Ratno), Liubomla (Lubomla), Lviv (Lwow), Sokal, Terebowla (Trebowlia). Podilla is shown in the basins of Dniester and Pivdenny Buh; Volyn is shown among Styr with Turya and Sluch. The most densely settled area is shown in the west. The objects marked are as follows: Rus Principality-Dyniv (Dinow), Dubetsko (Dubieczk), Humenne, Lesko, Siazok (Sanok), Peremyshl (Przemysla), Yaroslav (Jaroslaw), Porokhnyk (Prochnik), Oleshychi (Olesicze), Liubachiv (Lubaczow), Potelych (Potylicz), Mostyska, Yavoriv (Jaworow), Vyshnia (Wisna), Komarno (Comarno), Horodok (Grodeck), Hlyniany (Gliniany); in Podnistrovyia-Sambir (Sambor), Tustan, Dolyna (Dolna), Drohobych (Drohobicz), Halych (Halycz), Kozybely (Cozibeli), Zhukiv (Zukow), Yazlovets (Jaslowjecz), Chervone (Czerwone), Yachilnytsia (Jagel), Buchach (Buczacz), Kulykiv (Culicow); in the upper reaches of Prut-Kolomyia (Colonia), Sniatyn (Sniatyn). Cities on the north: in the upper reaches of Styr-Pidhaisi (Podhajce), Pomoriany (Pomorzyane), Dunayiv (Dunajow), Zolochiv (Slozczow); in the Zakhidny Buh Basin-Busk (Busko), Olesko, Holohory (Gologory), Stoyaniv (Stajnow), Kamianka (Kamionka), Belz; in Pidliash-Hrubeshiv (Rubieszow), Tyshivtsi (Tiszowce), Kholm (Chelm), Kryliv (Krylow). In Volyn we find the following cities: Kowel, Clewan, Lutsk (Luczko), Rivne (Rowna), Chortoryisk (Czardorisko), Kamin-Kashyrski (Camien), Dubrovysia (Dubrowicz), Stepan, Dorohobuzh (Drohobus), Ostroh (Ostrog), Iziaslav-Zaslav, Wolodymyr (Wlodimir), Vyshnivets (Visnowicz), Kremenets (Krzemene) etc. Cities in Podillia: Polonne (Plone), Chudniv (Czudnow), Kholmilnyk (Chmyelnik), Vinnytsia (Wynicza), Krasyliv (Krasilow), Smotrych (Smetrycz), Kamyanets (Camieniec), Bacota, Soroka (Sroca), Braclaw (Braczlaw), twice Ochakiv (Daszow, Orczakow), Bilhorod (Bialogorod). The cities marked beyond Volyn: Zviahel (Dzwihel), Zhytomyr, along Dniro-Kyiv (Kyow), Kaniv (Kanyow) and Cherkasy (Cyrkasy). There are settlements that are difficult to identify: Bezkidin, Labentwela, and Strzemiyk.

The peculiarity of the map consists in denoting Dniro with a straight north-south vertical, which has distorted the cartographic image of Central and Eastern Europe.

For the first time the map of Waclaw Grodecki appeared in 1562 in the work of F. Melankhton telling about the genesis of the world which was published by J. Oporin in Basel. The map characteristically expands the territory to Berezina, Dniro, lower Prypyat, Pivdenny Buh and Dniester. It is based on the maps of Poland and Eastern Europe of Bernard Wapowski and author's own data. Abraham Ortelius included this map into the first edition of the *Theatrum Orbis Terrarum* in 1570; he reduced the scale and changed the title, but preserved the name of the author. The map appeared in the later editions of the atlas up to 1592. Still later we find it in the edition of Andriy Pograbka. It was revised in the 16th and 17th c.

**BESCHREIBUNG ALLER LÄNDER
SO ETWAN DEM KÜNIGREICH
POLAND VNDERWORFFEN
SEIND GEWESEN, ODER SUNST
MIT IM ZÜSCHAFEN GEHEBT**
Опис усіх країн,
які коли-небудь підкорило
Королівство Польщі,
або взагалі мали з ним справу
1578 р., Базель

Автор: Йоганн Гюнтер (Joannes Honterus), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Генрік Петрі (Henrich Petri)

Гравець: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)

У книзі: примірник без титульного аркуша. – P. 1244

Дереворит

Одноколірна

Папір

14,5 × 11 см

Мова: німецька

Заголовок карти розташовано над зверхньою рамкою. Карта має однолінійну рамку. В центральній частині карти зображено Семигород (*Siebcbürg*), на заході й півдні – Далматію (*Dalmatia*), Боснію (*Bosfen*), Угорщину (*Ungern*), на сході – Волощину (*Walachy*), Молдову (*Moldaw*), Болгарію (*Bulgaria*).

Територія України (*Rüßen*) представлена містами Львів (*Lemburg*) і Кам'янець (*Camency*) та річками Прут (*Prut fl.*) і Дністер (*Nester fl.*). Українські Карпати зображені перспективним малюнком у вигляді кількох гірських вершин без назви.

Описана карта є переопрацюванням, виконаним С. Мюнстером, карта Дунайських князівств (*Die Donauländer*) із шкільного підручника Й. Гюнтера *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclita Transylvantiae Corona M.D.XLII.*¹ Правдоподібно, Й. Гюнтер створив карту на основі своєї праці *Chorografia Transylvantiae – Sybesburgen, Basileae. – MD XXXII*, написаної під час перебування в Кракові. Карта багато разів передруковувалася в наступних виданнях *Rudimenta*.² У *Космографії* С. Мюнстера, яку видавав Г. Петрі в Базелі, карту вміщували в різні розділи і під різними назвами.

¹ Перше видання шкільного підручника Й. Гюнтера *Rudimenta*, написане віршованим гексаметром, вийшло в Кракові 1530 р. за редакцією М. Шарфенберга (M. Scharffenberg) і містило дві карти – світу і східної півкулі. В 1542 р. Й. Гюнтер перевидав *Rudimenta*, в своїй друкарні в Кронштадті (тепер Брашов, Румунія), доповнивши їх ще шістьма новими картинами.

² Праця Й. Гюнтера була широко популярною в XVI ст. і неодноразово перевидувалася: Краків – 1530, 1552, 1534 рр.; Брашов (Corona) – 1541, 1542 рр.; Цюрих (Tigurium) – 11 разів з 1542 до 1549 рр.; Базель – 1548, 1552, 1561, 1585 рр.; Антверпен – 5 разів з 1548 до 1555 рр.; Прага – 1595 р. Останній раз її видав Matthias Quad (Matthias Quad) 1600 р. у Кельні.

**BESCHREIBUNG ALLER LÄNDER
SO ETWAN DEM KÜNIGREICH
POLAND VNDERWORFFEN SEIND
GEWESEN, ODER SUNST MIT IM
ZÜSCHAFEN GEHEBT**
The description of all countries,
which the Kingdom of Poland
ever conquered or dealt with
1578, Basel

Author: Joannes Honterus, Sebastian Münster

Publisher: Henrich Petri

Engraver: Hans Holbein

In the book: the copy w/o title page. – P. 1244

Woodcut

One-color

Paper

14,5 × 11 cm

Language: German

The map title is over the upper border. The map has oneline borders. In the center it shows Semyhorod (*Siebcbürg*), in the west and south – Dalmatia, Bosnia (*Bosfen*), Hungary (*Ungern*), in the east – Walachia (*Walachy*), Moldova (*Moldaw*), and Bulgaria.

The territory of Ukraine (*Rüßen*) is represented by the cities Lviv (*Lemburg*) and Kamyanets (*Camency*) and rivers Prut (*Prut fl.*) and Dniester (*Nester fl.*). The Ukrainian Carpathians are shown as a perspective drawing of several unnamed summits.

This is the S. Münster's remake of the map of the Danube Duchies (*Die Donauländer*) from the school manual of J. Honter *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclita Transylvantiae Corona M.D.XLII.*¹ Maybe, J. Honter made it on the basis of his work *Chorografia Transylvantiae – Sybesburgen, Basileae. – MD XXXII* written during his stay in Krakow. It was many times reprinted in the later editions of *Rudimenta*.² In S. Münster's *Cosmography* published by H. Petri in Basel the appeared in diverse chapters under different titles.

¹ The first edition of J. Honter's school textbook *Rudimenta*, composed in hexameters was published by M. Scharffenberg in Krakow in 1530 and contained two maps – of the world and eastern hemisphere. In 1542 J. Honter republished *Rudimenta*, in his printing shop in Kohnstadt (now Braşov, Romania), supplementing it with 16 more maps.

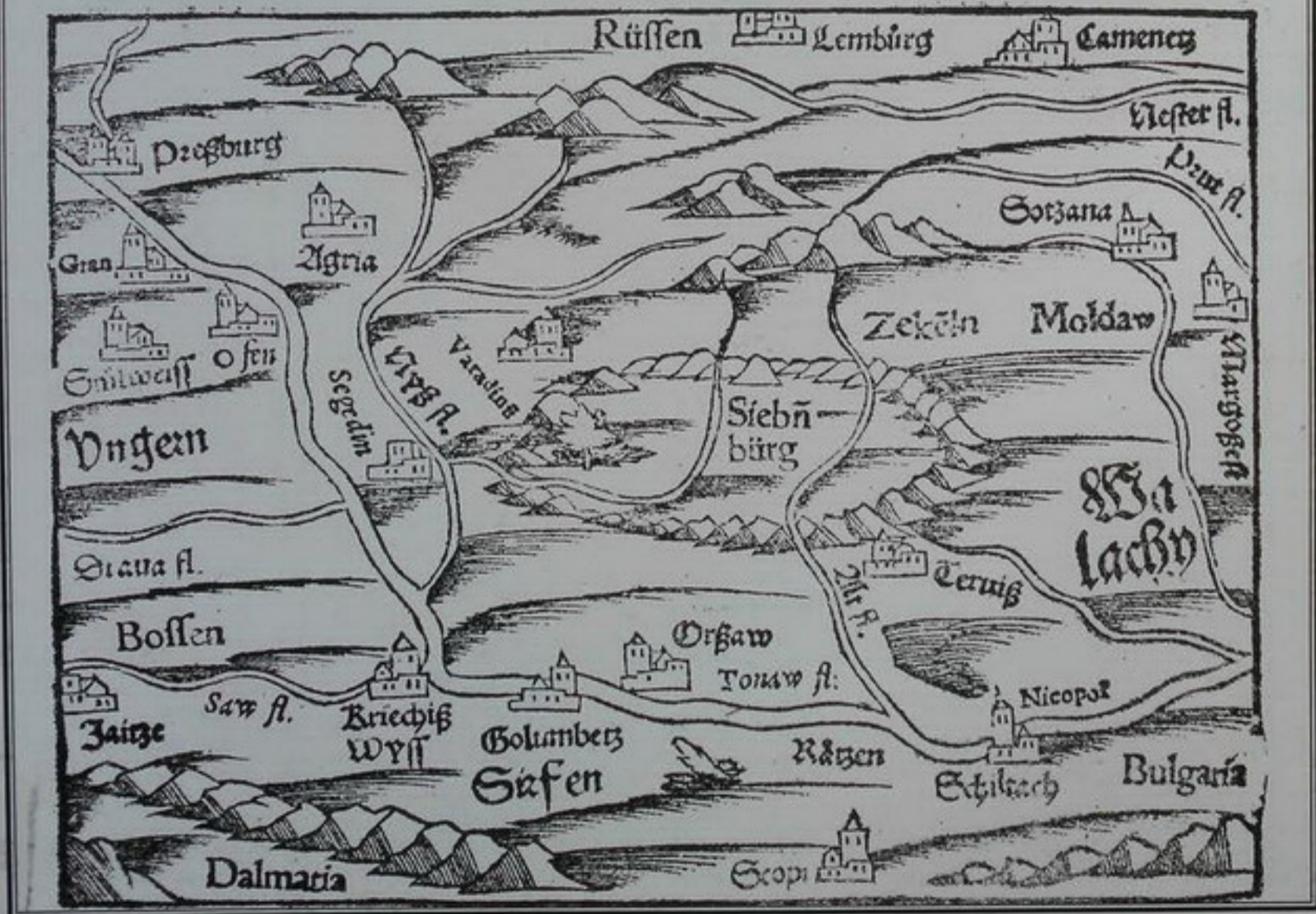
² J. Honter's work was very popular in the 16th c. and was often republished: Krakow – 1530, 1532, 1534; Braşov (Corona) – 1541, 1542; Zurich (Tigurium) – 11 editions from 1542 to 1549; Basel – 1548, 1552, 1561, 1585; Antwerp – 5 times from 1548 to 1555; Prague – 1595. For the last time it was published by Matthias Quad in Cologne in 1600.

Ozгородник Т. М., Падюка Н. В.
Картографічна збірка. –
С. 84–85;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister. –
С. 221;
Buczek K. Dzieje. – С. 30;
Katalog dawnych map. – Т. 1. –
С. 85, 98, 133;
*Imago Poloniae. Dawna
Rzeczpospolita.* – С. 25;
Mojski P. M. Cartographia. –
С. 83–84;
*Ruland H. L. A Survey
of the duple.* – P. 84–86;
Szeliga J. Mapy ziem. –
С. 20–25.

**Kürzlich Beschreibung aller länder so etwan dem
Königreich Poland vnderworffen seind gewesen / oder sunst
mit im züschaffen gehebt.**

**LANDTAFEL DES UNGERLANDS,
POLANDS, REUSSEN,
LITAW, WALACHEY
UND BULGAREY**
Карта Угорщини, Польщі,
Литви, Русі, Волощини
та Болгарії
1578 р., Базель

Автор: Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Генрік Петрі (Henrich Petri)

Гравець: Ганс Гольбайн (Hans Holbein)

В атласі: примірник без титульного аркуша. – Р. 15

Дереворит

Одноколірна

Папір

34 × 32 см

Мова: німецька, латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку з підписами сторін світу: *Sept[entrio]*, *Mer[idies]*, *Occi[dens]*, *Orie[ns]*. На тлі Чорного моря (*Pontus Euxinus*) зображено турецьку галеру.

На карті, без кордонів, показані: Русь (*Russia*), Московія (*Moskovia*), Литва (*Magnus Ducatus Litvania*), Мазовія (*Masovia*), Польща (*Polonia*), Поділля (*Podolia*), частина Позуття (*Pokintze de Pars*), Волинь (*Volinia*), Молдавія (*Moldavia*), Боснія (*Bosnia*) і Далматія (*Dalmatia*), Хорватія (*Croatia*), Сербія (*Serbia*), Бессарабія (*Bessarabia*), Мала Тартарія (*Tartaria minor*), Кодимія (*Codintia*) Біла Русь (*Russia Alba*).

Територія України зображена до верхів'їв лівих приток Дніпра.

Рельєф, населені пункти і лісові масиви зображені художніми малюнками. На карті подано густу гідрографічну мережу; частина річок не підписана. Великі помилки у подачі населених пунктів – часто на карті одне місто показане кількома разів.

Дніпро (*Boristenes fl.*) зображений з притоками: Кінська (*Conscavoda fl.*), Самара (*Zamara fl.*), Оріль (*Frila fl.*), Псел (*Pisola fl.*). На правому березі Дніпра позначені міста: Київ (*Kiow*), Черкаси (*Circasj*, *Czercafa*), Звенигород (*Swinigrod*), Кучурган (*Cuzarhan*). Між Черкасами і Києвом показаний Чорний ліс (*Nigra Silva*). При впадінні Дніпра у Чорне море два рази позначений Очаків (*Dafzow*, *Orzaco*). На західному узбережжі Чорного моря позначені міста: Монкастро (*Moncastrs*), Кілія (*Kilias*), Білгород (*Biligröd*). На території Поділля, між Галичем (*Haltz*) і Кам'янцем (*Ca-*

mentz), по обидва боки Дністра (*Niras fl.*) зображено два неіснуючих озера (без назви), у яких беруть початок багато річок. На західних землях позначені річки: Дністер і Буг (Південний Буг) (*Bag fl.*) з Савранкою (*Suran fl.*); міста: Тисмениця (*Tismenib*), Коломия (*Colonia*), Сніатин (*Sniatin*), Чернівці (*Sernouitz*), Долина (*Dolina*), Комарно (*Camorno*), Львів (*Lopolis*), Крехів (*Crzeschow*), Потелич (*Potolick*), Гродок (*Grodeck*).

Основою для створення карти стала карта *Polonia et Ungaria nova tabua*, що входила до видань *Geographii* К. Пролемія (1540, 1542, 1545, 1551, 1552 рр.), яку видавав С. Мюнстер. Для укладання цієї карти С. Мюнстер використав карту Південної Сарматії Б. Ваповського. Влітку 1568 р. дошки цієї карти були перероблені, зокрема змінені умовні позначення для зображення лісових масивів, гір та річок, додано багато нових населених пунктів, шрифт на карті стилізований під гуманістичний курсив. Карту випували понад 25 німецьких видань *Kosmographii* С. Мюнстера, починаючи од 1544 р.

**LANDTAFEL DES UNGERLANDS,
POLANDS, REUSSEN, LITAW,
WALACHEY UND BULGAREY**
The map of Hungary, Poland,
Lithuania, Rus, Walachia
and Bulgaria
1578, Basel

Author: Sebastian Münster

Publisher: Henrich Petri

Engraver: Hans Holbein

In the atlas: the copy w/o title page. – P. 15

Woodcut

One-color

Paper

32 × 34 cm

Language: German, Latin

The map title is over the upper border. The map has two-line borders with the signed cardinal points: *Sept[entrio]*, *Mer[idies]*, *Occi[dens]*, *Orie[ns]*. A Turkish galley is shown on the Black Sea (*Pontus Euxinus*).

The map shows no borders of Rus (*Russia*), Muscovy (*Moskovia*), Lithuania (*Magnus Ducatus Litvania*), Mazovia (*Masovia*), Poland (*Polonia*), Podillia (*Podolia*), part of Pokuttia (*Pokintze de Pars*), Volyn (*Volinia*), Moldova (*Moldavia*), Bosnia and Dalmatia (*Dalmatia*), Croatia (*Croatia*), Serbia (*Serbia*), Bessarabia (*Bessarabia*), Little Tartary (*Tartaria minor*), Kodymia (*Codintia*), White Rus (*Russia Alba*).

The territory of Ukraine is shown up to the heads of the left tributaries of Dniipro.

An artistic drawing shows relief, settlements and woods. The map shows the dense network of surface water; certain rivers are unsigned. There are blunders in presentation of settlements which are frequently repeated.

Dniipro (*Boristenes fl.*) is shown with its tributaries Kinska (*Conscavoda fl.*), Samara (*Zamara fl.*), Oril (*Frila fl.*), Psel (*Pisola fl.*). The cities on the right bank of Dniipro: Kyiv (*Kiow*), Cherkasy (*Circasj*, *Czercafa*), Zvenyhorod (*Swinigrod*), Kuchurhan (*Cuzarhan*). Between Cherkasy and Kyiv the Chorny Wood (*Nigra Silva*) is shown. At the inflow of Dniipro into the Black Sea Ochakiv (*Dafzow*, *Orzaco*) is marked twice. On the western

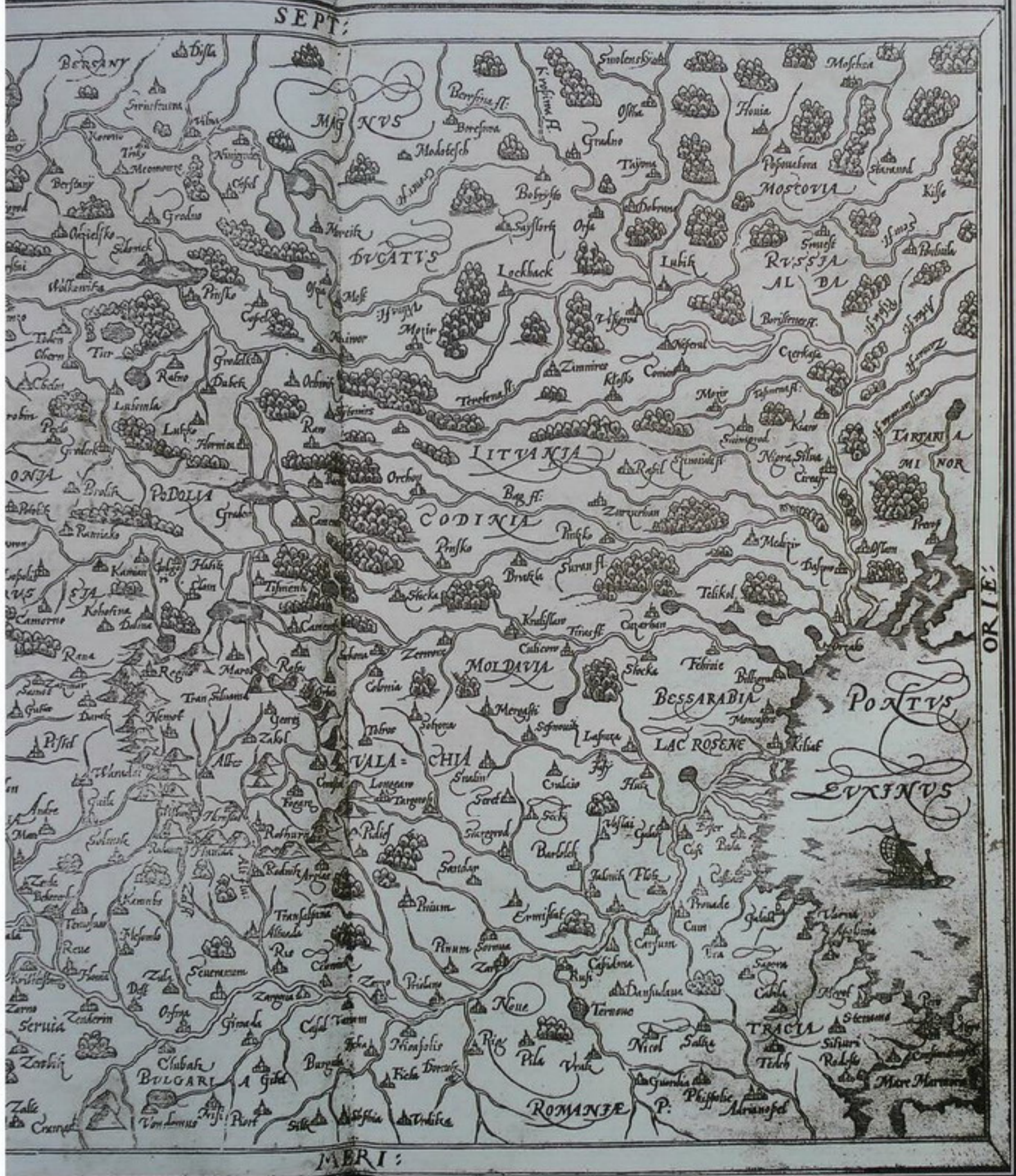
shore of the Black Sea there are such cities: Monkaströ (*Moncastrs*), Kiliya (*Kilias*), Bilhorod (*Biligröd*). On the territory of Podillia between Halych (*Haltz*) and Kamyanets (*Camientz*), on both banks of Dniister (*Niras fl.*), there are non-existent lakes (unnamed), out of which many rivers flow. In the west the map shows rivers Dniister and Boh (Pivdenny Buh) (*Bag fl.*) with Savranka (*Suran fl.*); cities Tysmenytsia (*Tismenib*), Kolomyia (*Colonia*), Sniatyn (*Sniatin*), Chernivtsi (*Sernouitz*), Dolyra (*Dolina*), Komarno (*Camorno*), Lviv (*Lopolis*), Krekhiv (*Crzeschow*), Potelych (*Potolick*), Horodok (*Grodeck*).

This map was based on the *Polonia et Ungaria nova tabua*, which was included into the editions of C. Ptolemy's *Geography* (1540, 1542, 1545, 1551, 1552) published by S. Münster. In order to compile the map S. Münster used the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski. About 1568 the plates were revised, in particular denotations of woods, mountains and rivers were changed, many new settlements were added, and the font was styled as humanistic italic. After 1544 it appeared in over 25 German editions of S. Münster's *Cosmography*.

- Дашкевич Я. П. Україна на картах. – С. 94–100;
Огородник Т. М., Падюха Н. В. Картографічна збірка. – С. 84, 85;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister. – S. 221;
Buczek K. Dzieje. – S. 25–26;
Katalog wystawy zbiorów. – S. 71–72;
Katalog dawnych map. – T. 1. – S. 28–29;
Imago Poloniae Dawna Rzeczpospolita. – S. 24–25;
Mojski P. M. Cartographia. – S. 42–44;
Olszewicz B. Kartografia polska. – S. 156;
Szykula K. Zbiory kartograficzne. – S. 21, 34;
Ruland H. L. A Survey of the duple. – P. 84–92;
Szeliga J. Mapy ziem. – S. 20–25.

Karte des Ungerlandes/Polandes/Russen/Littaw/Walachen und Bulgaren.

**TRANJYLUANIA /
SIEBENBÜRGEN**
Трансильванія / Семигород
1578 р., Базель

Автор: Йоганн Гонтер (Joannes Honterus), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Генрік Петрі (Henricus Petri)

В атласі: примірник без титульного аркуша. – P. 1270

Дереворит

Одноколірна

Папір

19 × 16 см

Мова: німецька

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою. Карта має односторонню рамку.

Карта охоплює територію від міста Львів на півночі до міста Аргос (Arbos) на півдні, від міста Пресбург (Presburg) на заході до дельти Дунаю на сході. На ній зображені Угорщина (Ungern), Семигород (Siebenbürgen), Молдова (Moldau), Македонія (Macedonia), Волощина (Walachi), Далматія (Dalmatia), Болгарія (Bulgaria).

Українські землі представлені частинами територій Русі (Rufen), Поділля (Podolia) і Гетії (Gete), північно-західним узбережжям Чорного моря (Pontus [Euxinus]). На цій території зображені гірля Дністра (Nester fl.) і Дніпра (Borysthenes fl.), Карпати (Carpatus berg), які тягнуться на північний захід від Семигорода, міста Львів (Lempurg) і Кам'янець (Caminets). У Карпатах, між Братиславою (Presburg) і Львовом, позначено Кошиці (Cassovia).

Карта має багато технічних недоліків: назва Боснія подана без першої частини – *Bosnia*, зліва від Волощини – назва без початку – *Dacia*; назва Македонії подана на карті двічі в різному написанні – *Macedonia* і *Mygdonia*.

Карта є переопрацюванням карти Дунайських країн (*Die Donauländer*) Й. Гонтера, вміщеної С. Мюнстером до його шкільного підручника *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclita Transylvaniae – Corona, M. D. XLII*¹ і створеної на основі його ж праці *Chorografia Transylvaniae – Sybesburgen, Basileae MD XXXII*, написаної під час перебування в Кракові. Перше видання підручника Й. Гонтера, написане віршованим гекзаметром, вийшло у Кракові 1530 р. накладом М. Шарфенберга (M. Scharffenberg) і містило дві карти – світу і східної півкулі. В 1542 р. Й. Гонтер переви-

дав посібник у своїй друкарні в Кронштадті (тепер Брашов, Румунія), додавши до нього ще 16 карт. Правдоподібно, що карта створена Й. Гонтером на основі його праці *Отис місцевостей Трансильванії – Семигорода* (Базель, 1532 р.), написаної під час перебування в Кракові. У переопрацьованому варіанті карта друкувалася у різних розділах базельських видань *Космографії* С. Мюнстера од 1561 до 1570 рр.

¹ Праця Й. Гонтера була широко популярною у XVI ст. і неодноразово перевидавалася: Краків – 1530, 1532, 1534 рр.; Брашов (Corona) – 1541, 1542 рр.; Цюрих (Tigurium) – 11 разів од 1542 до 1549 рр.; Базель – 1548, 1552, 1561, 1585 рр.; Антверпен – 5 разів од 1540 до 1555 рр.; Прага – 1595 р. Останній раз її видав 1600 р. Matthias Quad (Matthias Quad) у Кельні (Colonia).

**TRANJYLUANIA /
SIEBENBÜRGEN**
Transylvania / Semyhorod
1578, Basel

Author: Joannes Honterus, Sebastian Münster

Publisher: Henricus Petri

In the atlas: the copy w/o title page. – P. 1270

Woodcut

One-color

Paper

19 × 16 cm

Language: German

The map title is above the upper border. The map has one-line borders.

The map shows the territory from Lviv in the north down to the city of Arhos, and from Presburg in the west to the Danube estuary in the east. It features Hungary (Ungern), Semyhorod (Siebenbürgen), Moldova (Moldau), Macedonia, Walachia (Walachi), Dalmatia, and Bulgaria.

The Ukrainian lands are represented by parts of Rus (Rufen), Podillia (Podolia) and Getia (Gete), NW Black Sea shore (Pontus [Euxinus]). On this territory there are Dniester Estuary (Nester fl.) and Dniipro (Borysthenes fl.), Carpathians (Carpatus berg) stretching NW from Semyhorod, cities of Lviv (Lempurg) and Kamyanets (Caminets). Koshytsi (Cassovia) is shown in the Carpathians between Bratislava (Presburg) and Lviv.

The map has many technical shortcomings: unfinished name of Bosnia (Bosnia); a name w/o beginning on the left of Walachia – *Dacia*; the name of Macedonia is shown twice in different spelling: *Macedonia* and *Mygdonia*.

This is a remake of the map of Danube countries (*Die Donauländer*) of J. Honter included by S. Münster to his schoolbook *Rudimenta cosmographica Joannis Honteri. Ex inclita Transylvaniae – Corona, M. D. XLII*¹ and based on his own work *Chorografia Transylvaniae – Sybesburgen, Basileae MD XXXII* written during his stay in Krakow. The first edition of J. Honter's school textbook *Rudimenta...* composed in hexameters was published by M. Scharffenberg in Cracow in 1530 and contained two maps – of the world and eastern hemisphere. In 1542 J. Honter republished *Rudimenta...* in his printing shop in Kronstadt (now Braşov, Rumania), supplementing it with 16 more maps. Very likely, J. Honter's map based on his work *Chorografia Transylvaniae – Sybesburgen, Basileae MD XXXII* written during his stay in Krakow. This amen-

ded variant appeared in different chapters of Basel edition of the *Cosmography* of S. Münster from 1561 to 1570.

¹ J. Honter's work was very popular in the 16th c. and was often republished: Krakow – 1530, 1532, 1534; Braşov (Corona) – 1541, 1542; Zurich (Tigurium) – 11 editions from 1542 to 1549; Basel – 1548, 1552, 1561, 1585; Antwerp – 5 times from 1548 to 1555; Prague – 1595. For the last time it was published by Matthias Quad in Cologne in 1600.

- Огородник Т. М., Падюха Н. В.
Картографічна збірка. –
С. 84–85;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... –
S. 221;
Buczek K. Dzieje... – S. 30;
Katalog dawnych map... –
T. 1. – S. 89, 98, 133;
Imago Poloniae. Dawna
Rzeczpospolita... – S. 25;
Mojski P. M. Cartographia... –
S. 83–84;
Ruland H. L. A Survey of the
duble... – P. 84–96;
Szoliga J. Mapy ziem... – S. 20–25.

Transyluana Siebenbürgen,

[Карта Московщини]
1578 р., Базель

Автор: Джакомо Гастальді (Giacomo Gastaldi), Себастьян Мюнстер (Sebastian Münster)

Видавець: Генрік Петрі (Heinrich Petri)

У книзі: примірник без титульного аркуша. – Р. 1262

Дереворит

Одноколірна

Папір

17 × 18,5 см

Мова: німецька

Карта не має заголовка, вміщена у п'ятій книзі *Космографії* С. Мюнстера в розділі *Von den Rüssen*, має односторонню рамку.

Карта охоплює територію від Карелії (*Corelia*) на півночі до північно-західного узбережжя Чорного моря (*Pontus Euxinus*) на півдні, від фортеці Орешек (*Oresfoe*) на заході до гирла Волги (*Volga fl.*) на сході.

В Сибіру (*Sybir*) підписано місце розташування Казахської орди (*Kofaki orda*), біля витoku Обі подано малюнок «Золотої Баби» (*Abt göte*). Місця стоянок кочових племен на карті позначені малюнками юрт, населені пункти зображені у вигляді малюнків укріплених міст.

При зображенні території України допущені грубі помилки: Київ (*Kieff*) показаний на одній широті з Чорним морем і Кримським півостровом (*Petocorpha*). Русло Дніпра (*Neper fl.*) зміщене на захід і не впадає в Чорне море. З українських міст позначений тільки Київ, з притоком Дніпра – Десна (*Defna fl.*) і Сож (без назви).

Карта є переопрацюванням карти *Moscovia*, виконаним Джакомо Гастальді (1500–1565 рр.) на замовлення Сигізмунда Герберштайна і виданим у Відні 1546 р.¹ Вперше надрукована в Антверпені в 1542 р. У 1549 р. карта *Moscovia Sigismundi Liberti Baronis in Herberstein Neiperg et Gutnhag. Anno. M. D. XLIX* увійшла до атласу С. Герберштайна, який перевидавався в 1549–1600 рр. різними мовами у Амстердамі, Франкфурті, Відні.

В *Космографії* С. Мюнстера карта вперше була вміщена 1550 р. Пізніше, надрукована з тієї самої дошки, входила до базельських і антверпенських різномовних видань *Космографії* 1562, 1566 і 1568 рр.

¹ За дослідженнями російського дослідника історії картографії Л. Багрова, що підтверджено пізнішими дослідженнями інших вчених, автором карти є німецький гравер Антон Вїд (Anton Wied), який створив її на основі власних досліджень і матеріалів зібраних царським озброєним Іваном Ляцким.

[The map of Muscovy]
1578, Basel

Author: Giacomo Gastaldi, Sebastian Münster

Publisher: Heinrich Petri

In the book: the copy w/o title page. – P. 1262

Woodcut

One-color

Paper

17 × 18.5 cm

Language: German

The map without title appears in the fifth book of the *Cosmography* of S. Münster in the part *Von den Rüssen*. The map has one-line borders.

The map shows the territory from Karelia (*Corelia*) in the north down to the NW Black Sea shore (*Pontus Euxinus*), from Orieshek fortress (*Oresfoe*) in the west to the Volga Estuary (*Volga fl.*) in the east.

In Siberia (*Sybir*) there is a signature marking the Kazakh Orda (*Kofaki orda*); near the head of Ob there is a drawing of «Golden Baba» (*Abt göte*). The settlements of nomads are mapped with the yurta drawings; there are drawn symbols of fortified towns.

The territory of Ukraine is shown with numerous mistakes: Kyiv (*Kieff*) is denoted on the same latitude as the Black Sea and Crimean Peninsula (*Petocorpha*). Dniro (*Neper fl.*) is shifted westward and does not flow into the Black Sea. Only one Ukrainian city is marked – Kyiv; Dniro is shown to have two tributaries: Desna (*Defna fl.*) and Sozh (unnamed).

This is a remake of the map of *Moscovia* made by Giacomo Gastaldi (1500–1565 pp.) to the order of Sigismund Herberstein and published in Vienna in 1546.¹ It was first printed in Antwerp in 1542. In 1549 the map *Moscovia Sigismundi Liberti Baronis in Herberstein Neiperg et Gutnhag. Anno. M. D. XLIX* was included into the atlas of S. Herberstein republished in different languages in Amsterdam, Frankfurt, and Vienna in 1549–1600.

In 1550 it appeared in the *Cosmography* of S. Münster. Later it was reprinted from the same plate and included into Basel and Antwerp publications of *Cosmography* in different languages in 1562, 1566 and 1568.

¹ According to the investigations of the Russian historian of cartography Y. Bagrov, which was also substantiated by other researchers, this map was made by German engraver Anton Wied, which based it on his own investigations and materials, compiled by Ivan Liacki, tsarist oboznicny.

- Данишевич Я. Східне Поділля. – С. 13–21;
Кордін В. Матеріали по історії. 1899. – С. 9–11;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii. – S. 61–63;
Bagrow I., Skelton R.A. Meister. – S. 221;
Buczek K. Dzieje. – S. 30;
Katalog dawnych map. – T. 1. – S. 89, 97;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 25;
Mojski P.M. Cartographia. – S. 83–84;
Ruland H.L. A Survey of the duple. – P. 84–92;
Szeliga J. Mapy ziem. – S. 20–25.

VNIVERSALIS TABVLA IVXTA PTOLEMEVM
Карта світу за Птолемеєм
1584 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемеї (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавця: Герард Меркатор

Гравця: Герард Меркатор

Друкаря: Годфрід Кемпен (Godfrid Kempensis)

В атласі: CLAUDII PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. - P. A.

Мідерит

Багатоколірна

Папір

48,1 × 34,2 см

Мова: латинська

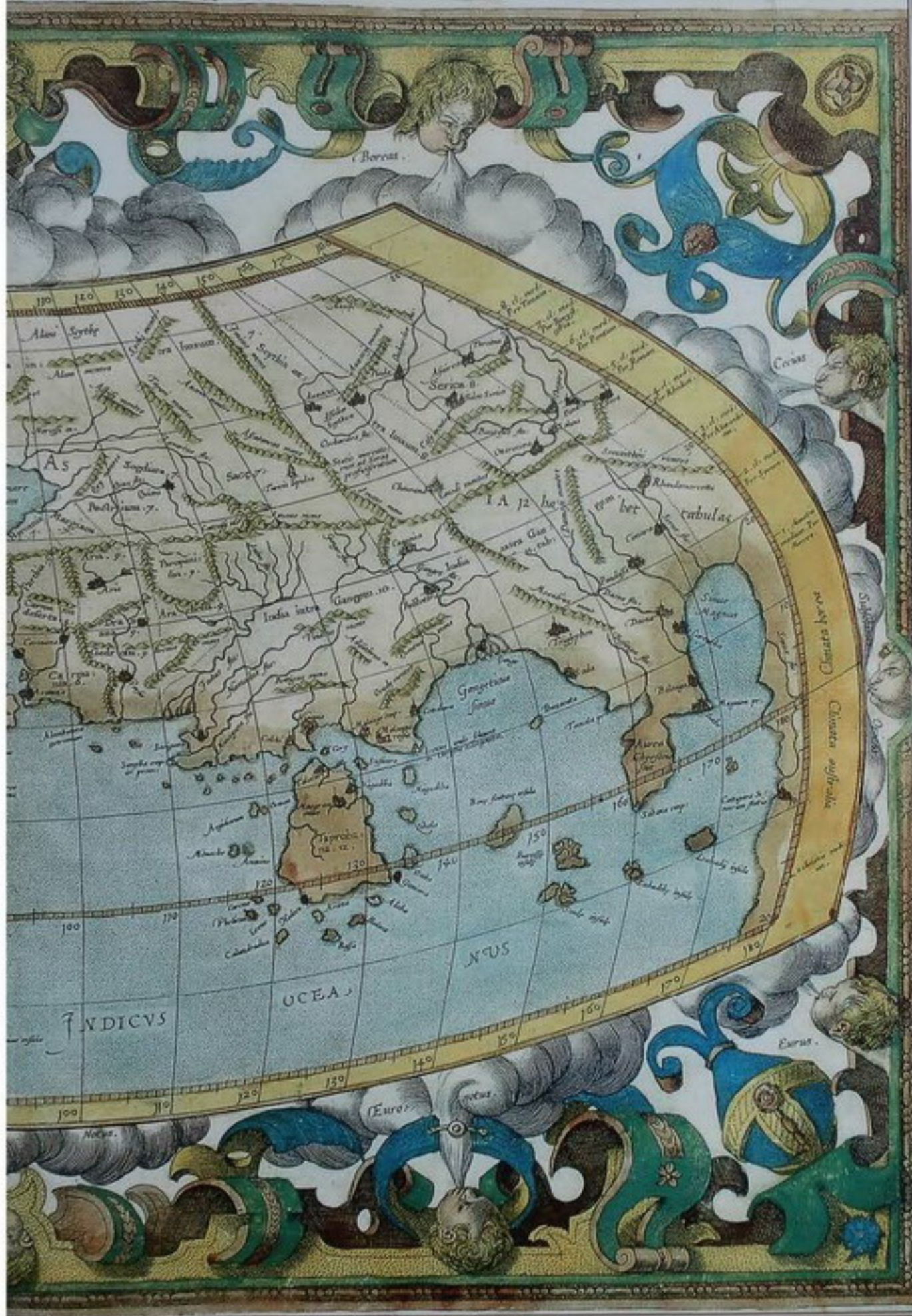
Заголовок карти розташований над її зовнішньою рамкою. Вдоль північної і південної внутрішньої подвійної рамки подано позначення градусів. За рамкою карти – багате художнє оформлення з символами вітрів, які оточують Землю: *Africus, Euroafricus, Austemotus, Euronotus, Eurus, Subsolanus, Caurus, Boreas, Septentrio, Circhus, Cortus, Zephirus*.

Територія Європи на карті світу пофарбована окремим кольором до течії Дону (*Tanais fl.*). На території Східної Європи вміщено напис: *Sarmatia Europae*.

Українські землі зображено узагальнено. Подано такі об'єкти: Азовське море (*Maecotis Palus*), Кримський півострів (*Taurica*), Дніпро (*Borysthenes flu.*).

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея; підписи на карті добре читаються, гравюру було виконано на високому художньому рівні.

VNIVERSALIS TABVLA IVXIA PTOLEMEVM
The map of the world according to Ptolemy
 1584, Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Gerard Mercator
Publisher: Gerard Mercator
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Godfrid Kempensis
In the atlas: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. - P. A
 Copperplate engraving
 Full color
 Paper
 48.1 × 34.2 cm
 Language: Latin

The title is over the upper border. The double inside margin has degrees signed in its upper and bottom parts. Outside the margin there is a rich design with the symbols of winds surrounding the earth: *Africus, Euroafricus, Austernotus, Euronotus, Eurus, Subsolanus, Cecius, Boreas, Septentrio, Circius, Corus, Zepherus*. Coloring on the world map brings out Europe down to the River Don (*Tanais fl.*). The inscription over the Eastern Europe reads: *Sarmatia Europae*. Ukrainian lands are generalized. There are names of the Sea of Azov (*Maotus Palus*), Crimean Peninsula (*Taurica*), and River Dniro (*Borysthenes flu.*). Geographical *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map stands out for the mastership of engraving and legibility of inscriptions.

Вавричан М. Г. Матеріали до історії. – С. 1–109;
Височенко С. М., Сімунівна А. Л. Антична Тапріда. – С. 112–114;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах. – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля. – С. 155–169;
Госса Р. І. Історія картографування. – С. 24–25;
Dzikowski M. Katalog atlasów. – S. 26–27;
Szaniawska I. Analiza. – S. 120–121.

EVROPAE VIII. TAB[ULA]
Карта Європи VIII
1584 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Герард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Герард Меркатор
Гравер: Герард Меркатор
Друкар: Годфрід Кемпен (Godfrid Kempensis)

В атласі: CLAUDII PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. - P. I

Мідерит
Багатоколірна
Папір
43,4 × 34,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку, на якій подано підписи градусів (через 5°) та нанесено поділки через кожний градус. Масштаб карти не вказано. В лівому верхньому куті, в художньому картуші, текст: *Medius meridianus 57, reliqui descripti sunt ex ratione parallelorum 50 et 68*. В правому верхньому куті карти зображено намет, дві людські постаті, кибитку й пару коней.

На карті зображено територію Європейської Сарматії (*Sarmatia Europae*) од Вісли (*Vistula fluvius*) до Дону (*Tanaïs fluvius*) та територію Азійської Сарматії (*Sarmatiae Asiatice pars*) за картою Птолемея.

Українські землі подано дещо відмінно від карти К. Птолемея. Змієно, зокрема, зображення Дніпра (*Borysthenes fluvius*), який у Птолемея традиційно зображався двома руслами. Витік Дніпра позначений двома джерелами – північним (*Borysthenis fons septentrionalior*) у Будинських горах (*Budinus mons*) та південним (*Borysthenis fons meridionalior*). Позначені Чорне (*Euxini maris pars*) та Азовське (*Maecotis Palus*) моря, Кримський півострів (*Taurica Chersonesus*), на Чорному морі – півострів *Acbillus curvus*, на захід від нього – острів і місто Борисфен (*Borysthenis*). У північному Причорномор'ї та на Кримському півострові – густа мережа міст, серед них: Ольвія (*Olbia que et Borysthenes*), Ніконіум (*Niconium*), Тамірака (*Tamyraca*), Тороюка (*Torocca*), Каркіне (*Car sine*), Метрополіс (*Metropolis*).

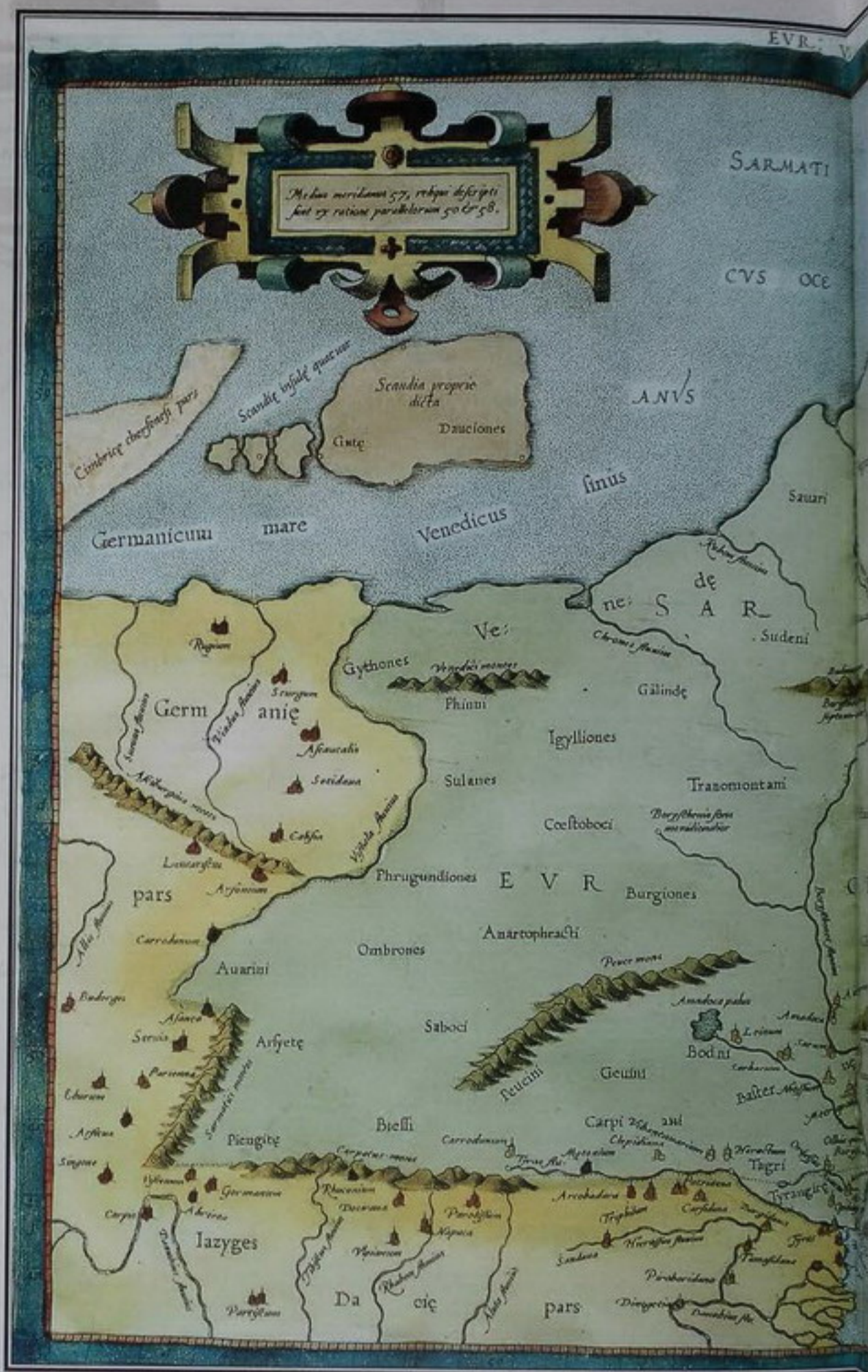
На карті позначені гори: Пей-

цинські (*Peuce mons*), Будинські (*Budinus mons*), Алаунські (*Alaunus mons*), Амадоцькі (*Amadoci montes*). Показані місця проживання племен: пейцинів (*Peucini*), карпів (*Carpiani*), гунів (*Geuni*), будинів (*Bodini*), бастернів (*Basternae*), таргів (*Targi*), тирангітів (*Tyrangite*), тавроскіфів (*Taurascythae*), торрекадів (*Torreccade*), амадоків (*Amadoci*), язигів (*Iazyges*), гунів (*Chuni*), роксоланів (*Roxolani*) та ін.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея, увійшла до першого видання *Географія* К. Птолемея, виданого Г. Меркатором 1578 р. без тексту. У 1584 р. вийшло наступне видання вже з текстом Птолемея. У такому вигляді *Географія* перевидавалася аж до 1730 р. у Дюссельдорфі (1602 р.), Франкфурті (1695, 1698, 1704 рр.), Амстердамі (1730 р.).

При переопрацюванні карти Єв-

ропи К. Птолемея Г. Меркатор змінив форму карти з трапецієвидної на прямокутну, що дало змогу розширити картографічне зображення на північний захід, додавши фрагмент з карти «Європа IV» та на північний схід, до Невідомої землі. Підписи на карті добре читаються, гравюру було виконано на високому художньому рівні.

The title is above the upper margin. The map has a double margin with grades signatures (every 5°) and points marked every one grade. The scale is not shown. There is this text: in the upper left corner in the architectural cartouche: *Medius meridianus 57, reliqui descripti sunt ex ratione parallelorum 50 et 68*. There is a tent shown in the upper right corner, two human figures, covered wagon and a pair of horses.

The map shows European Sarmatia (*Sarmatia Europaea*) from the Vistula (*Vistula fluvius*) to Don (*Tanais fluvius*) and Asian Sarmatia (*Sarmatiae Asiaticae pars*) according to Ptolemy.

The representation of Ukrainian lands differs from that of C. Ptolemy; e.g. Dnipro (*Borysthenes fluvius*) is shown differently; Ptolemy showed two beds. Two river heads are shown: northern (*Borysthenis fons septentrionalior*) in Budyn Mts. (*Budinus mons*) and southern (*Borysthenis fons meridionalior*). Black (*Euxini maris pars*) and Azov (*Maeotis Palus*) seas and Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*) are shown, as well as Achilles cursus Peninsula on the Black Sea, and to the west of it - island and city Borysthenis. In the Northern Prychornomor'ya and on the Crimean Peninsula the urban network is shown, comprising Olbia (*Olbia que et Borysthenes*), Nikonium, Tamyraca, Torocca, Carcine, and Metropolis.

The following mountains are indicated: Peucyn (*Peuce mons*), Bodyn (*Budinus mons*), Alaun (*Alaunus mons*), and Amadoc (*Amadoci montes*). The tribal territories were shown: Peucini, Carpiani, Geuni, Bodini, Basterns (*Basterni*), Targi, Tyrangits (*Tyrangite*), Tauroscythians (*Tauroscythe*), Torreccads (*Torreccade*), Amadoci, Iazyges, Huns (*Chuni*), Roxolans (*Roxolani*) etc.

Geographic *tabula moderna* with the elements of C. Ptolemy's map. This map was included into the first edition of C. Ptolemy's *Geography*, published by G. Mercator in 1578 w/o text. In 1584 the next edition came out with the Ptolemy's text this time. This edition of the *Geography* was continuously republished up to 1730 in Düsseldorf (1602), Frankfurt (1695, 1698, 1704), and Amsterdam (1730).

Amending the C. Ptolemy's map of Europe G. Mercator changed the form of the map from trapezoid to rectangular one, which allowed expanding the cartographic content to the NW, adding a fragment from the map *Europe IV*, and NE, to the Unknown land. All signatures are readable; the engraving is artistically well-done.

Васильченко М. Г. Матеріали до історії. - С. 1-109;
Височенко С. М., Симонішина А. Л. Англійська Таврида. - С. 112-114;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах. - С. 88-89;
Дашкевич Я. Східне Поділля. - С. 155-169;
Сосса Р. І. Історія картографування. - С. 24-25;
Каталог давніх карт. - Т. I. - С. 45, 46;
Каблін І., Мажеуска В., Томашевська М. Мapy ziem polskich. - С. 228-230;
Можскі Р. М. Cartographia. - С. 52-53;
Сзарнська Л. Аналіз. - С. 18-20, 169-173, 202-203.

**EVR[OPAE] VIII. TAB[ULA]
Map of Europe VIII
1584, Cologne**

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Gerard Mercator
Publisher: Gerard Mercator
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Godfrid Kempensis
In the atlas: CL[AUDI] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIAE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILI-

**GENTER EMENDATI CUM TABULIS
GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS.
PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. - P. 1**

Copperplate engraving
Full color
Paper
43.4 × 34.2 cm
Language: Latin

ASIAE II TAB[ULA]
Карта Азії II
1584 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo),
Герард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавці: Герард Меркатор
Гравер: Герард Меркатор
Друкар: Годфрід Кемпен (Godfrid Kempensis)

В атласі: CL[AUDI]I PTOLEMAEI
ALEXANDRINI GEOGRAPHIE LIBRI
OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGEN-
TER EMENDATI CUM TABULIS GE-
OGRAPHICIS AD MENTEM AUCTO-
RIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER
GERARDUM MERCATOREM. COLO-
NAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRI-
DI KEMPENSIS, 1584. – P. P

Мідерит
Багатоколірна
Папір
46,2 × 35,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку, на якій подано підписи та поділки градусів.

У правому верхньому куті, в стилізованому картуші – текст: *Medius meridianus 75, reliqui ad eum inclinati sunt ratione 50 et 58 parallelorum.* На карті багато малюнків біля Дону – Жертовник Цезаря з полум'ям (*Cesaris aere*), у Ріфейських горах (*Riphei montes*) – Жертовник Олександра (*Alexandri aere*), в Заволжі (*Rba fluvius*) – два пастухи з вівцями та псом, на Північному Кавказі – два Стопни Олександра.

З українських земель на карті зображено: Азовське море (*Maeotis palus*), Приазов'я і Кримський півострів (*Taurica Chersonesus*), північну частину Чорного моря (*Ponti Euxini*), Сиваш (*Byces palus*). В Амадоцьких горах беруть початок річки: *Lycus flu.*, *Agarus fluvius*, *Gerrus fluvius*, які впадають в Азовське море. Річка *Portius fluvius* витікає з Алаунських гір і теж впадає в Азовське море. Між річками *Lycus* та *Agarus* зображено ущелину, вкриту лісом *Salvus dei lycus*. На північно-західному узбережжі Азовського моря розташовані міста *Tanais*, *Carceae vicus*, *Hygris*, *Cnema*, *Acra*, *Leanium*.

На Кримському півострові позначена річка Салгир (*Istrianus flu.*), на узбережжі розташовані міста Геракліум (*Heracium*), Партенійум (*Partenium*), Мирмеційум (*Murmeesium*), Босфор (*Bosph*), Пантікапей (*Pantikapaea*), Тирікстата (*Tyrictata*), Німфеум (*Nymphaeum*), Феодосія (*Theodosia*), Лагіра (*Lagyra*), Ха-

рак (*Charax*), Дандака (*Dandaca*), Євпаторія (*Eubatoria*).

Карта відзначається особливою повнотою подачі даних з *Geographia* К. Птолемея, всі підписи на карті добре читаються.

ASIAE II TAB[ULA]
Map of Asia II
 1584 p.,
 Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Gerard Mercator
Publisher: Gerard Mercator
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Godfrid Kempensis
In the atlas: CL[AUDII] PTOLEMAEI ALEXANDRINI GEOGRAPHIE LIBRI OCTO. RECOGNITIAM ET DILIGENTER EMENDATI CUM TABULIS GEOGRAPHICIS AD MENTEM AUCTORIS RESTITUTIS AC EMENDATIS. PER GERARDUM MERCATOREM. COLONIAE AGRIPPINAE, TYPIS GODFRIDI KEMPENSIS, 1584. - P.P
 Copperplate engraving
 Full color
 Paper
 46.2 x 35.2 cm
Language: Latin

The title is above the upper margin. The map has a double margin with signatures and points of grades.

In the upper right corner, there is the text in the stylized cartouche: *Medius meridianus 75, reliqui ad eum inclinati sunt ratione 50 et 58 parallelorum.* The map is richly illustrated: near Don there is a Caesar's Altar with flames (*Cesaris aere*); in Riphei Mts (*Riphei montes*) there is the Alexandrian Altar (*Alexandri aere*); in Zavolzhye territories there are two shepherds with sheep and a dog; in the Northern Caucasus there are two Alexandrian Pillars.

Of all Ukrainian lands there are only the Sea of Azov (*Maeotis palus*), Pryazovya and Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*), northern part of the Black Sea (*Ponti Euxini*), and Syvash (*Byces palus*). In Amadoc Mts there are river heads of Lycus, Agarus, and Gerrus flowing into the Sea of Azov. River Portius fluvius flows Alaun Mts and also into the Sea of Azov. Between the rivers Lycus and Agarus there is a forestal ravine: *Saltus dei lucus*. Along the NW shore of the Sea of Azov there are such cities as *Tanais*, *Carcea vicus*, *Hygris*, *Cnema*, *Acra*, and *Leanium*.

On the Crimean Peninsula the map shows the River Salhyr (*Istrianus flu*); near the shore there are such cities as *Heracleum*, *Partenium*, *Myrmeclium*, *Bosph*, *Pantikaepa*, *Tyricitata*, *Nymphaeum*, *Feodosiya* (*Theodosia*), *Lagyra*, *Charax*, *Dandaca*, and *Eupatoria*.

The map accurately repeats all data from the C. Ptolemy's *Geography*; all signatures are readable.

Височенко С. М., Сидякина А. Л.
 Антична Таврида. - С. 112-114;
 Дацюк Ю. Р. Україна
 на картах. - С. 88-89;
 Дацюк Ю. Р. Східне Поділля. -
 С. 155-169;
 Сосса Р. І. Історія
 картографування. - С. 24-25;

Katalog dawnych map. -
 T. I. - S. 45, 46;
 Kublin L., Majewska B.,
 Tomaszewska M. Mapy ziem
 polskich. - S. 228-230;
 Mojski P. M. Cartographia. - S. 52-53;
 Szczygińska I. Sarmacja na mapach. -
 S. 18-20, 169-173, 202-203.

POLONIAE FINITIMARUMQUE
LOCORUM DESCRIPTIO
AUCTORE WENCESLAO
GODRETSIO POLONO JOHANN
BUSSEMECHER EXC. HENRICUS
NAGEL FECIT

Польща, у її кордонах і
територіях, описана автором
Вацлавом Гродецьким,
поляком, зображена
Йоганном Буссемехером,
виконана Генріхом Нагелем
1592 р., Кельн

Автор: Вацлав Гродецький (Wacław Grodeski)

Видавець: Маттіас Квад (Matthias Quad)

Гравер: Генріх Нагель (Henricus Nagel)

Друкар: Йоганн Буссемехер (Johann Bussemacher)

В атласі: EUROPAE TOTIUS ORBIS TERRARUM DESCRIPTIO COLONIAE EX OFFICINA TYPOGRAPHICA JANI BUSSEMECHER, ANNO MDXCII. - M. 68

Шкала лінійного масштабу:
Scala miliarium Germanicorum

Мідерит
Одноколірна
Папір, наклеєний на полотно
26,8 × 18,1 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у лівому верхньому куті, в картуші (зображення скельного блоку, оздобленого з правого боку маскаронною у профіль, зверху картуша – кліце). Карта має дволинійну рамку, у лівому верхньому куті якої – шкала лінійного масштабу. Правіше картуша – підпис гравера: *Henricus Nagel fecit*.

Землі України на сході показані до течії Дніпра. Кордонами виділено воєводства Русь (*Ruffia*), Волинь (*Volinia*), Поділля (*Podolia*). На цих територіях, а також у межах Литви (*Magnus Ducatus Lithuaniae*) позначено багато міст. На землях воєводства Русь нанесено міста: Дукля (*Duckla*), Риманів (*Rimanote*), Сянок (*Sanock*), Ясеська (*Jaslesk*), Перемишль (*Przemysla*), Мостиська (*Mostyska*), Ярослав (*Jaroflaw*), Тимівці (*Tizowcze*), Любачів (*Libaczow*), Потеліч (*Potilicz*), Тустань (*Tustan*), Самбір (*Sanibor*), Журавно (*Zurawno*), Долина (*Dolina*), Дрогобич (*Drobobicz*), Галич (*Halicz*), Коозибели (*Cozibeli*), Жуків (*Zukow*), Коломия (*Colonia*), Бучач (*Buczacz*), Підгайці (*Podhayse*), Львів (*Leopolis*), Тереховля (*Treboula*), Дунай (*Dunayow*), Збарж (*Sbaras*), Снятин (*Snatyn*), Ганянин (*Glianane*), Стоянів (*Stoyanow*), Сокаль

(*Sokal*), Добротвір (*Dobrodwor*), Комарно (*Camarno*), Куликів (*Culicow*), Червоне (*Czerwone*).

На території Волині нанесено міста: Орша (*Orsza*), Гродок (*Grodock*), Клевань (*Clewan*), Рівне (*Rowna*), Острог (*Ostrog*), Турійськ (*Durisko*), Чорториськ (*Czardorifko*), Ізяслав (*Zaslaw*), Кременець (*Krzemenes*), Луцьк (*Luczko*), Виннівець (*Vinniwicz*), Дорогобуж (*Drobobus*), Дубровиця (*Dubrowicza*), Степань (*Stepan*), Звягель (*Dzylibel*), Житомир (*Sitomiers*). На землях Поділля нанесено міста: Полонне (*Polone*), Вінниця (*Wynicza*), Чуднів (*Czudnow*), Бар (*Bar*), Брацлав (*Braczlau*), Красилів (*Krasiflow*), Смотрич (*Smetricz*), Скала (*Skala*), Кам'янець (*Camienyecz*), Степанівці (*Szeperanowice*), Бакота (*Bacota*), Сорока (*Sroca*), Устя (*Ustja*), Любар (*Lubarcza*). В гирлі Дністра позначено Білогір (*Bialogrod*), вздовж Дніпра – Київ (*Kyow*), Канів (*Kanow*), Черкаси (*Cyrkassy*), двічі – Очаків (*Orczakow*, *Dafzow*). Гідрографічну мережу України представляють річки Дніпро (*Nyper fluvius qui Ptolemaei Boripnes*), Прип'ять (*Przypiecz*) з притоками Случ (*Sluczflu*) і Стір (*Styrflu*), Бор (Південний Буг) (*Bog fluvius*), Дністер (*Nieser fl. Ptolemaei Tyros*). Лісові масиви позначено на Правобережжі і на Волині.

Назви об'єктів на карті підписано шрифтами різної висоти, залежно від їхньої значимості.

У 90-х роках XVI ст. гравер і видавець Й. Буссемехер (працював у 1580–1616 рр.) разом з географом М. Квадом (1557–1613 рр.) підготував на основі Атласу світу А. Ортеллі «кишеньковий» атлас світу, який вийшов під назвами: *Europae totius orbis Terrarum descriptio* (Кельн, Йоганн Буссемехер, 1592, 1594, 1596 рр.) і *Geographisch Handbuch* (Йоганн Буссемехер, 1600 р.); *Tacciculus geographicus* (Кельн, Вільгельм Лютзенарчен, 1608 р.). Описана карта Польщі В. Гродецького походить із одного з видань згаданого атласу.

- Василюк М. Г. Матеріали до історії. – С. 105;
 Дашкевич Я. Р. Територія України. – С. 89;
 Кордт В. Матеріали по історії. 1910. – С. 13;
 Люта Т. Україна. – С. 51–65;
 Огородник Т. М., Падюка Н. В. Картографічна збірка. – С. 85;
 Сосса Р. І. Історія картографування. – С. 26–28;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 264;
 Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich. – S. 218–219;
 Pellico S. Mapy ziem polskich. – S. 15–19;
 Dzikoński M. Katalog atlasów. – S. 26–27;
 Szaniawska L. Analiza. – S. 35–37.

**POLONIAE FINITIMARUMQUE
 LOCORUM DESCRIPTIO
 AUCTORE WENCELAW
 GODRETCIO POLONO JOHANN
 BUSSEMECHER EXC. HENRICUS
 NAGEL FECIT**

The borders and territories of Poland described by Waclaw Grodecki, a Pole, drawn by Johann Bussemecher, and made by Henricus Nagel 1592, Cologne

Author: Waclaw Grodecki
Publisher: Mattias Quad
Engraver: Henricus Nagel
Printer: Johann Bussemecher
In the atlas: EUROPAE TOTIUS ORBIS TERRARUM DESCRIPTIO COLONIAE EX OFFICINA TYPOGRAPHICA JANI BUSSEMECHER, ANNO MDXCII. – M. 68
Line scale: Scala miliarium Germanicorum

Copperplate engraving
 One-color
 Paper pasted on canvas
 26.8 × 18.1 cm
Language: Latin

The title of the map is in the lower left corner, in the cartouche (image of a rock decorated with mascherone

profile on the right; over cartouche there is a ring). The map has a double-line margin with the line scale in the upper left corner. There is the engraver's signature to the right of the cartouche: *Henricus Nagel fecit*.

The Ukrainian lands in the east are shown down to the very stream of Dniro. The boundaries are shown for Rus Województwo (*Ruffia*), Volyn (*Volhynia*), and Podillia (*Podollia*). Within these boundaries and in Lithuania (*Magnus Ducatus Litvaniae*) many cities are shown. Rus Województwo contains the following cities: *Ducula*, *Rymaniw* (*Rymanow*), *Sianock* (*Sanock*), *Jaslyska* (*Jaslsk*), *Peremyshl* (*Przemysla*), *Mofyyska*, *Jaroflaw*, *Tyshivtsi* (*Tyszowce*), *Liubachiv* (*Liubaczów*), *Potelych* (*Potylitz*), *Tustan*, *Sambie* (*Sanibor*), *Zhuravno* (*Zarnawno*), *Dolyna* (*Dollna*), *Drohobych* (*Drohobitz*), *Halych* (*Halicz*), *Kozybely* (*Cozibell*), *Zhukiv* (*Zukow*), *Kolomyia* (*Colonia*), *Buchach* (*Buczacz*), *Pidhaitsi* (*Podhayce*), *Lviv* (*Leopolis*), *Terebovlia* (*Treboula*), *Dunayiv* (*Dunayow*), *Zbarazh* (*Sbaras*), *Sniatyn* (*Sniatyn*), *Hlyniany* (*Gliniane*), *Stoyaniv* (*Stoyanow*), *Sokai*, *Dobrotvir* (*Dobrodwor*), *Comarno* (*Camarno*), *Kulykiv* (*Culicow*), and *Chervone* (*Czerwone*).

Volyn includes the following cities: *Orsha* (*Orsza*), *Horodok* (*Grodeck*), *Klevan* (*Clewan*), *Rivne* (*Rosna*), *Ostroh* (*Ostrog*), *Turiysk* (*Durisko*), *Chortoryisk* (*Czardorifko*), *Iziaslav* (*Zaslav*), *Kremenets* (*Krzemenc*), *Lutsk* (*Luczko*), *Vyshnivets* (*Vifnowicz*), *Dorohobuzh* (*Drohobus*), *Dubrovysia* (*Dubroviczza*), *Stepan*, *Zviachel* (*Dzvihel*), *Zhytomyr* (*Sitomiers*). In Podilla lands the following cities were shown: *Polonne* (*Polone*), *Vinnysia* (*Wynicza*), *Chudniv* (*Czudnow*), *Bar*, *Bracław* (*Braczlaw*), *Krasyliv* (*Krasylow*), *Smotrych* (*Smetricz*), *Skala*, *Kamynets* (*Camienyecz*), *Stepanivtsi* (*Szeapanowice*), *Bacota*, *Soroka* (*Sroca*), *Ustya* (*Ustja*), *Liubar* (*Tubarcaza*). In Dniester Estuary there is *Billhorod* (*Biologrod*), along Dniro - *Kyiv* (*Kjow*), *Kaniv* (*Kanjow*), *Cherkasy* (*Cyrkajf*), twice - *Ochakiv* (*Orszakow*, *Daszow*). Ukrainian waterways are represented by Dniro (*Nyper fluvius qui Ptolemaei Borsitenes*), *Prypyat* (*Przypiecz*) with its tributaries *Sluch* (*Sluczflu*) and *Styr* (*Styr fluvius*), *Boh* (*Pivdenny Buh*) (*Bog fluvius*), and *Dniester* (*Niefter fl. Ptolemeo Tyros*). Woods are shown in *Pravoberezhia* and *Volyn*.

The size of print depends on the importance of the object.

In the 90s of the 16th c. engraver and editor J. Bussemecher (worked in 1580–1616) together with geographer M. Qvad (1557–1613) on the basis of the *World Atlas* of A. Ortelius prepared the pocket atlas of the world, published as *Europae totius orbis Terrarum descriptio* (Kolonja, Johann Bussemecher, 1592, 1594, 1596) and *Geographisch Handbuch* (Johann Bussemecher, 1600); *Tacciculus geograficus* (Kolonja, Wilhelm Lutzenkirchen, 1608). The above map of Poland of W. Grodecki is from one of the said publications of the atlas.

TOTIVS ORBIS
SALIS DE

Cui etiam eandem orbis terrarum delineationem
scriptio mundi longitudinem documento

*Qui cupit ingentem
Hec periculis, et
Quam vult Indus
Præcipue placide*

*Regiones he, hinc usque
non adhuc incognita: nec
eis de periculis frigoris
navigare licitum est.*

AMERICA: à Christophoro Columbo
et à Di. 1492. detecta. Postea vero navi-
gavit et 1497. versus meridiem à Chilaga
meridus regibus: multisq. annis regi-
bus, à quo et de terra prædicta America
nomen sortita.

*Hanc continentem Australem
navigavit Magellanus
regionem ab inventore suis
enavigavit.*

*Quod inferiorem Equinoctialis partem
lineæ Geographicæ studiosus in hunc equum gradum
superiorem hinc causa respicienda equare ad
periculis, consilio regis illiusmodi prævidit.*

Gerardus Mercator excudit.

MERID.

GNITI VNIVER:
RIPTIO.

duorum circulorum capacitae, huius de:
antibus, adiecimus. A. M. D. LXXIX.

*ignoscere munus,
cuiuslibet labori,
in conspectu illi:
secco fuit.*

*Prostratum regio sic à Lusitania
appellata ab incredibili
leni rarum animi ibidem
magnitudine.*

*Inter Silaerentis et
Vae Regis et insulas vic
venit admodum reser
vati et sic illi fluxus est
et refluxus maris.*

*Justissime hic esse regnum, ex
st. Pauli vitiis et Ludovici ter:
tenuis scriptis peregrinationis
hic constare liquido.*

Hanc orbis universalem descriptionem Corn: de
Iudojs Antverpien. pridie Calend. Noueb.
in alma Academia duacensi, A. 1689.

AVSTRALIS

195 210 225 240 255 270 285 300 315 330 345 360

TOTIVS ORBIS COGNITI
UNIVERSALIS DESCRIPTIO. CUI
ETIAM EANDEM ORBIS TERRÆ
DELINEATIONEM, DUORUM
CIRCULORUM CAPACITATE,
HUIUS DESCRIPTIONIS MUNDI
LONGITUDINEM DOCUMENTO
ADMIRANTIBUS,
ADIECIMUS. A°. M.D.LXXXIX
Qui cupit ingentem gratis
cognoscere mundum,
Hec percurret, iter tumque
tabella dabit.

Quam nunc Iudæus reddendam
censur illi:
Prisca cui placido pectore lecta
fuit.

Загальний опис усього
відомого світу. Який також
має зображення тих самих
частин світу, що містяться на
двох півкулях, з додатком
численних рідкісних
документів про цей опис
світу. Року 1589.

Хто бажає легко пізнати
величезний світ,
Хай пробіжить цей шлях, як
подає його карта,
Котру тепер Юдей вирішив
відтворити
Для тих, хто давно читав її,
зі спокійним серцем.
1593 р., Антверпен

Автор: Герард де Йодє (Gerard de Jode)

Видавець: Корнеліс де Йодє (Cornelis de Jode)

Гравець: Ян ван Детекум (Jan van Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetichum)

В атласі: SPECULUM ORBIS
TERRÆ - ANTVERPLÆ SUMTIBUS
VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI
DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GER-
RARDI DE IUDÆIS. SVIS SVMTIBVS
HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRA-
VEVE IMPRIMI APVD ARNOLDVM
CONINX - ANNO MDXCIII - T. 2. - P. 1

Мідерит

Багатоколірна

Папір

50,4 × 35 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у верхній її частині, у прямокутній рамці з орнаментом. Карта має дволінійну рамку з орнаментом. Обабіч заголовка – карти півкуль. У лівому нижньому куті – видавнича примітка: *Gerardus Iudæus excudebat* (виготовив Герард Юдей). У правому нижньому куті – видавнича примітка: *Hanc orbis uniuersalem descriptionem Corn[ellus] de Iudæis Antverpien[sis] pridie Calend[as] No-*

uemb[ris] in alma Academia duacensi, A°. 1589. p[er] fecit (Цей загальний опис світу виконав у рідній Академії Корнеліс з Юдей Антверпенський перед листопадними календарями року 1589). На полі карти підписані сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*; позначено екватор. Материк Австралія (*Terra Australis*) розтягнутий вздовж всієї південної рамки карти і має неправдоподібно великий розмір.

Карта охоплює територію від Гренландії до Антарктики з півночі на південь, від Нової Гвінеї до Молуккських островів із заходу на схід. Континенти пофарбовані різними кольорами. Арктика зображена як смуга островів з написом: *Terra Incognita*.

На території Європи (*Europa*) виділені такі країни, як Іспанія (*Hispania*), Франція (*Gallia*), Італія (*Italia*), Німеччина (*Germania*), Норвегія (*Noruetia*), Швеція (*Suedia*), Славонія (*Slauonia*), Угорщина (*Hugaria*), Польща (*Polonia*), Лівонія (*Liuonia*), Литва (*Lituania*), Моравія (*Morauia*), Московія (*Mofcouia*).

На землях України шрифтом, схожим на той, яким підписано назви країн, подано підпис Поділля (*Podolia*) з міст позначено тільки Аслан (*Aslam*) біля Чорного моря (*Pontus Euxinus*).

Карта входила у перше видання атласу *Speculum Orbis Terrarum* (1578 р.) голландського картографа і видавця Герарда де Йодє. З невеликими змінами друкувалася у другому виданні атласу, здійсненому його сином Корнелісом 1593 р.

TOTIVS ORBIS COGNITI
UNIVERSALIS DESCRIPTIO.
CUI ETIAM EANDEM ORBIS
TERRÆ DELINEATIONEM,
DUORUM CIRCULORUM
CAPACITATE, HUIUS
DESCRIPTIONIS MUNDI
LONGITUDINEM DOCUMENTO
ADMIRANTIBUS,
ADIECIMUS. A°. M.D.LXXXIX
Qui cupit ingentem gratis
cognoscere mundum,
Hec percurret, iter tumque
tabella dabit.

Quam nunc Iudæus reddendam
censur illi:
Prisca cui placido pectore lecta
fuit.

The general description of the
whole known world. It delineates
the parts of the world in both
hemispheres with supplemented
admirable documents related to
this description of the world.
1589.

Who desires to get knowledge of
the world with no effort,
Let him travel the roads as
they're shown;
This whole map by the Jew was
created

For the curious mind once more
to enjoy it.
1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode

Publisher: Cornelis de Jode

Engraver: Jan van Deutecum (Doetichum), Lucas van Deutecum (Doetichum)

In the atlas: SPECULUM ORBIS
TERRÆ - ANTVERPLÆ SUMTIBUS
VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI
DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GER-
RARDI DE IUDÆIS. SVIS SVMTIBVS
HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRA-
VEVE IMPRIMI APVD ARNOLDVM
CONINX - ANNO MDXCIII - T. 2. - P. 1

Copperplate engraving

Full color

Paper

50,4 × 35 cm

Language: Latin

The map title is in an upper rectangular ornamented frame. The map has two-line ornamented borders. The title is between the hemispheres. The editor's note is in the lower left corner: *Gerardus Iudæus excudebat* (made by Gerard the Jew). The publisher's note is in the lower right corner: *Hanc orbis uniuersalem descriptionem Corn[ellus] de Iudæis Antverpien[sis] pridie Calend[as] Nouemb[ris] in alma Academia duacensi, A°. 1589. p[er] fecit* (Cornelis from the Antwerp Jews made this general description of the world in his Aca-

TOTIVS ORBIS
SALIS D.

Cui etiam eandem orbis terræ delineationem
scriptam mundi longitudinem documento

demy on the eve of November 1,
1589). The cardinal points are inscri-
bed on the map: *Septentrio, Meridies,
Occidens, Oriens*; the equator is deno-
ted. The island continent *Australia*
(*Terra Australis*) is stretched along the
bottom border and is improbably big.

The map shows the territory from
Greenland down to Antartia, from
New Guinea eastward to the Moluc-
cas. The continents are colored differ-
ently. Arctic is shown as a belt of is-
lands with an inscription: *Terra Incog-
nita*.

In Europe (*Europa*) such countries
are brought out: Spain (*Hispania*),
France (*Gallia*), Italy (*Italia*), Ger-
many (*Germania*), Norway (*Norue-
tia*), Sweden (*Suedia*), Slavonia (*Slau-
onia*), Hungary (*Hugaria*), Poland
(*Polonia*), Livonia (*Liuania*), Lithua-
nia (*Lituania*), Moravia (*Morauia*),
Muscovy (*Mofcouia*).

In Ukraine Podillia (*Podolia*) is in-
scribed with the font used for countri-
es. The only town shown is Asian (*Os-
lam*) near the Black Sea (*Pontus Euxi-
nus*).

The map was included into the first
edition of the atlas *Speculum Orbis
Terrarum* (1578) of the Dutch map-
maker and publisher Gerard de Jode.
With minor changes it went into the
second edition brought out by his son
Cornelis in 1593.

Данишевський Я. Східне Поділля... –
С. 13–21;
Alexandrowicz S. Rozwój
kartografii. – S. 65;
Buczek K. Dzieje... – S. 34;
Katalog dawnych map... –
T. I. – S. 46–49;
Lelewel J. Géographie... –
T. II. – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia... –
S. 85, 86.

NOVA TOTIVS E
 ex magnis Gerard
 Generoso atq; magnifico Dno. D. Theodor
 dis. Princip. Episcopi Herbipolensis, a Com

occidens.

Septē

Met die

EUROPAE TABVLA
 de Iudais P. desumpta.
 Echter a Mespelbrū, Cas. Maiestat. et Reuerē-
 ys primo, dedicata. A. MDCXIII.

Nova Zemla et Sancta Zemla, quod est Terra
 sancta, ab Anglis A. 1580 detecta: est, in
 manu altissimi Stolj dicitur. Incolas habet
 Pygmaeos & pedes longos.

orientis.

NOVA TOTIVS EVROPAE
TABVLA EX MAGNIS GERARDI
DE IUDÆIS P. DEUMPTA.
GENERO/O ATQ MAGNIFICO
D[OMI]NO D[OMINA]
THEODORICO ECHTER A
ME/PELMBRU, CÆS. MAIE/TAT.
ET REUREDÏS. PRINSIP. EPÏCOPÏ
HERBIPOLEÏS, A CONJLYS
PRIMO, DEDICATA.
A. M.D.CXIII¹.

Нова карта всієї Європи,
укладена з великої Герардом
з Юдеїв батьком.

Присвячена шляхетному і
вельможному панові
Теодорікові Ехтеру з
Меспельбруна, першому
радникові Цесарської
величності і Превелєбного
князя єпископа
гербіполєського. Року 1593.
1593 р., Антверпен

Автор: Герард де Йодє (Gerard de Jode)

Видавець: Корнеліс де Йодє (Cornelis de Jode)

Гравець: Ян ван Детекум (Jan van Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetichum)

В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ. – ANTVERPLÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDÆIS. SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRARE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. – P. 7

Мідерит

Багатоколірна

Папір

44 × 32,8 см

Мова: латинська

Заголовок розташований в окремій рамці, над верхньою рамкою карти; зліва від заголовка – герб єпископа Ехтера, обабіч рамки з заголовком – картуші в стилі барско з двома маскаронами. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів вздовж північного і південного країв карти, лінію з позначеннями географічної широти нанесено на полі карти, з лівого боку; позначені Північне полярне коло і тропік Рака. Над нижньою рамкою, посередині, – видавничий примітка: *Formis herodum Gerardı de Jode*. В правому нижньому куті, у прямокутному стилізованому картуші, зображено десять пар (чоловік і жінка) представників народів Європи і Африки в національному одязі.

Карта охоплює територію від

Нової Землі (*Terra Nova Zemla*) до північного узбережжя Африки з півночі на південь, від Азорських островів до гирла Обі з заходу на схід. Межа між Європою і Азією показана по Дону. Острів Нова Земля, що зображений над Скандинавським півостровом, за розмірами перевищує всю Європу.

Українські землі представлені Поділлям (*Podolia*), Кримським півостровом (без назви), Подніпров'ям (без назви). На цій території зображено Чорне (*Pontus Euxinus*) та Азовське (*Palmus Meotis*) моря, річки Дунай, Дністер, Південний Буг, Дніпро, назви річок не підписані. Приазов'я на карті помилково названо Кримом (*Crimea*). Показано густу мережу населених пунктів на узбережжі Чорного і Азовського морів, здебільшого колоній, рідше – на Придніпров'ї та Поліссі.

Пrawdopodobно, що карта є зменшеним переопрацюванням карти Центральної Європи, створеної Генріком Зеллем близько 1535 р. і надрукованої у 1560 і 1562 рр. Перероблений Герардом де Йодє варіант карти був уперше надрукований в його атласі *Speculum Orbis Terrarum* 1578 р., пізніше карта увійшла до атласу Корнеліса де Йодє, виданого 1593 р. коштом вдови Герарда де Йодє.

¹ У даті помилково цифра «X» стоїть після «C».

NOVA TOTIVS EVROPAE TABVLA
EX MAGNIS GERARDI DE IUDÆIS
P. DEUMPTA. GENERO/O ATQ
MAGNIFICO D[OMI]NO
D[OMINA] THEODORICO
ECHTER A ME/PELMBRU, CÆS.
MAIE/TAT. ET REUREDÏS.
PRINSIP. EPÏCOPÏ
HERBIPOLEÏS, A CONJLYS
PRIMO, DEDICATA. A. M.D.CXIII¹.

The new map of the whole
Europe reduced from the big one
of Gerard the Jew Senior and
dedicated to the noble honorable
Theodoric Echter from
Mespelbrun, the first councilor
to His Majesty the Caesar and
Reverend Principal Bishop of
Herbipoleas. 1593.
1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode

Publisher: Cornelis de Jode

Engraver: Jan van Deutecum

(Doetichum), Lucas van Deutecum
(Doetichum)

In the atlas: SPECULUM ORBIS
TERRÆ. – ANTVERPLÆ SUMTIBUS
VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI
DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GER-
ARDI DE IVDÆIS. SVIS SVMTIBVS
HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRA-
VERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM
CONINX – ANNO MDXCIII. – T. 2. –
P. 7

Copperplate engraving

Full color

Paper

44 × 32,8 cm

Language: Latin

The map title is in a separate frame over the upper border; on the left of it there is the coat of arms of the Bishop of Echter; on both sides of the title frame there are Baroque cartouches with two *mascherone*. The map has two-line margins with degrees marked along the northern and southern borders; the line with marked latitudes is drawn on the left; the Polar Circle and tropic of Cancer are shown. The publisher's note is over the lower margin: *Formis herodum Gerardı de Jode*. In the lower right corner, in the quadrangular stylized cartouche, there are drawn ten couples in national apparel (man and woman) representing peoples of Europe and Africa.

The map shows the territory from the Novaya Zemlya (*Terra Nova Zemla*) down to the northern coast of Africa, from the Azores eastward to the Ob Estuary. The border between Europe and Asia is shown along Don. Novaya Zemlya over Scandinavia is shown bigger than the rest of Europe.

The Ukrainian lands are represented by Podillia (*Podollia*), Crimean Pe-

ninsula (unnamed), and Podniprovyia (unnamed). Within these limits there are the Black (*Pontus Euxinus*) and Azov (*Palmus Meotis*) seas, rivers Danube, Dniester, Pivdennyi Buh, Dnipro; the rivers remained unsigned. Pryazovyya is mistakenly called Crimea (*Crimea*). There is a dense network of settlements along the shores of Black and Azov seas, mostly colonies; in Prydniprovyia and Polissia the settlements are more infrequent.

Probably, it is the reduced remake of the map of Central Europe drawn by Henricus Zelle in c. 1535 and published in 1560 and 1562. The variant remade by Gerard de Jode was first included into his atlas *Speculum Orbis Terrarum* in 1578; later it appeared in the atlas of Cornelis de Jode, sponsored by the widow of Gerard de Jode and published in 1593.

¹ There is an error in the date: «X» and «C» should be interchanged.

Васильов М. Г. Матеріали до історії. – С. 101–109.
Дашкевич Я. Східне Поділля. – С. 13–21;
Katalog dawnych map. – T. I. – S. 85;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister. – S. 1366, 166;
Lelevel J. Géographie. – T. II. – P. 184–187.

**POLONIAE AMPLISSIMI REGNI
TYPVS GEOGRAPHICVS**
Найпросторіше Королівство
Польщі у географічному
зображенні
1593 р., Антверпен

Автор: Герард де Йодє (Gerard de Jode)

Видавець: Корнеліс де Йодє (Cornelis de Jode)

Гравець: Ян ван Детекум (Jan van Deutecum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutecum, Doetichum)

В атласі: SPECULUM ORBIS TERRAE – ANVERPÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDUM GERRARDI DE IUDÆIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRARE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII – T. 2 – P. 10

Шкала лінійного масштабу:
Scala miliarium Germanicorum
Мідерит
Багатоколірна¹
Папір²
50 × 38,5 см
Мова: латинська, німецька

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, із зображенням двох стилізованих фігур, у лівому верхньому куті. Карта має довільну художню рамку. На полі карти позначено градуси. Під заголовком – роза вітрів з позначеними чотирма сторонами світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Справа від заголовка – шкала лінійного масштабу. Внизу, зліва, в рамці, – портрет короля Сигізмунда III Вази (правив у 1587–1632 рр.) з підписом: *SIGISMVN[DV]S III. D[IE]I G[RATIAE] REX Pol[oniae] Mol[aviae] XXXVII. prox[imae] haeres REGIS Sued[icorum]*.

Карта охоплює територію від гирла Вісли (без назви) на півночі до витоків Віслока (*Wisloka flu*) в Карпатах на півдні, від русла Одери (*Odero flu*) на заході до русла Горині (без назви) на сході. На карті позначені державні кордони Польщі з Литвою (*Magnus Ducatus Litvaniae*), Пруссією (*Prussia*), Угорщиною (*Hungariae pars*), провінціями Священної Римської імперії – Помор'ям (*Pomerania*), Марією (*Marca antiqua*), Сілезією (*Silesia Pars*) та межі земель, воєводств, князівств і повітів. Територія Польщі поділена на три частини – Велику Польщу (*Polonia Maior*), Малу Польщу (*Polonia Minor*) і Мазовію (*Masovia*). Територія Литви позначена двічі різни-

ми кольорами (*Litvania Ducatus, Magnus Ducatus Litvaniae*) – в басейні середньої течії Південного Бугу та в межиріччі Німану і Вілії.

Показані землі України: Волинь (*Volinia*) і Русь (*Russia*). На цій території позначені річки: Буг (Західний Буг) (*Buga fl.*), Сан (*San fl.*), Прип'ять (*Prupiecz flu*), Дністер (*Nister flu*). Не підписані назви річок Спир, Горинь, Случ, Збруч, Прут. Доволі густа мережа населених пунктів показана без поділу на категорії – це, зокрема, Самбір (*Sambor*), Комарно (*Comarno*), Львів (*Leopold*), Золочів (*Slozcov*), Добровір (*Dobrowor*), Скала (*Skala*), Холм (*Cholmo*), Заслав (*Saslaw*), Дубровиця (*Dubrowicza*), Кам'янка-Бузька (*Kamionka Buska*), Олесько (*Oleska*), Глиняни (*Glinay*),

Сокаль (*Sokail*), Ковель (*Cowel*), Острогор (*Ostrug*), Риманів (*Rimanow*), Яєльська (*Jasliaska*), Дука (*Duckla*) та ін.

На карті територія України зображена з великими помилками: землі між Збручем і Дністром показані зі зміщенням на захід, неправильно показано розташування притоку Дніпра, Карпат.

Карта походить з другого видання атласу Герарда де Йодє *Speculum Orbis Terrarum*, видрукуваного його сином Корнелісом в Антверпені 1593 р. Перший варіант карти з атласу 1578 р. містить внизу зліва портрет Стефана Баторія з текстом під ним: *STEPHANVS D[IE]I G[RATIAE] REX POLONIAE Anno. 1576* р., який був замінений у другому виданні портретом Сигізмунда III. Карта до ви-

дання 1593 р. друкувалася з мідної плити карти Польщі, яку Г. де Йодє створив у 1576 р., ще перед першим виданням свого атласу. Гравували карту голландські гравери – брати ван Детекуми – Ян (1592–1630 рр.) і Лукас (1558–1593 рр.).

¹ У Науковій бібліотеці Львівського національного університету ім. Івана Франка зберігається два примірники атласу з описаною картою. На одному з примірників зафарбовані лише території Великої Польщі (*Polonia Maior*) – жовтим, Малої Польщі (*Polonia Minor*) і Мазовії (*Masovia*) – зеленим. Інший примірник – багатоколірний (9 кольорів).

² Один з двох примірників – наклеєний на волюто.

Moldaviae] XXXVII. *provinciae*] *haeres* REGIS *Suaed[rum]*.

The map shows the territory from the Estuary of Vistula (unnamed) in the north to the river head of Visłoka (Wislouka flu) in Carpathians in the south, from Oder (Odero flu) in the west to Horyn (unnamed) in the east. The map shows borders: among states—Poland with Lithuania (*Magnus Ducatus Litvaniae*), Prussia (*Prussia*), Hungary (*Hungariae pars*); provinces of the Holy Roman Empire—Pomerania (*Pomerania*), Marca (*Marca antiqua*), Silesia (*Silesia Pars*); boundaries of lands, duchies and provinces. Poland is partitioned into three parts: Wielkopolska (*Polonia Maior*), Malopolska (*Polonia Minor*) and Mazovia (*Masovia*). The territory of Lithuania is twice colored differently (*Litvania Ducatus*, *Magnus Ducatus Litvaniae*) in the middle of Pivdenny Buh Basin and between Nemunas and Wilia.

Ukrainian Volyn (*Volhynia*) and Rus (*Russia*) are shown. There are such rivers as Zakhidny Buh (*Buga fl.*), Sian (*San fl.*), Prypyat (*Prypiecz flu.*), and Dniester (*Nister flu.*). The rivers Styr, Horyn, Sluch, Zbruch, and Prut are unsigned. The surrounding dense network of settlements is not categorized and includes Sambir (*Sanabor*), Comarno, Lviv (*Leopolls*), Zolochiv (*Sloczow*), Dobrotvir (*Dobroduvor*), Skala, Kholm (*Cholmo*), Zaslav (*Saslav*), Dubrovystia (*Dubrovystia*), Kamyanka-Buzka (*Kamionka Buska*), Olesko (*Oleska*), Hlyniany (*Glnauy*), Sokal (*Sokail*), Kovel (*Covel*), Ostroh (*Ostrog*), Rymaniv (*Rymanow*), Yaslyska (*Jaslyska*), Dukla (*Duckla*) etc.

Ukraine is mapped with numerous blunders: lands between Zbruch and Dniester are shifted westward; there are mistakes in showing tributaries of Dniester and the Carpathians.

This map is from the second edition of the atlas of Gerhard Jode *Speculum Orbis Terrarum* published by his son Cornelis in Antwerp in 1593. The first variant from the atlas from 1578 featured the portrait of Stefan Batory on the lower left with the text: *STEPHANVS D[ei] G[ratia]e REX POLONIE A[nno]*. (1576), which in the 2nd edition was replaced with the portrait of Sigismund III. Up to 1593 was printed from the copperplate of the map of Poland which had been executed by G. De Jode in 1576, before the first edition of his atlas. The map was engraved by Dutch brothers van Deutecum—Jan (1592–1630) and Lucas (1558–1593).

¹ Two copies of the atlas with the said map are kept in the Scientific Library of the Ivan Franko National Lviv University. On one of two copies only Great Poland (*Polonia Maior*) was colored yellow, while Little Poland (*Polonia Minor*) and Mazovia (*Masovia*) were green. Another copy is multicolored (9 colors).

² One of 2 copy was pasted on the canvas.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 65;
Buczek K. Dzieje... – S. 28, 34;
Encyklopedia... – S. 1073;
Katalog dawnych map... – T. I – S. 46–49;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 161–162;
Lelwel J. Géographie... – T. II – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 85–86;
Szykula K. Mapa Rosji... – S. 68–97;
Wtyczka R. Śląsk... – S. 21, 24.

**POLONIAE AMPLISSIMI
REGNI TYPVS
GEOGRAPHICVS**
The geographic presentation of
the amplest Kingdom of Poland
1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode
Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Jan van Deutecum
(Doetichum), Lucas van Deutecum
(Doetichum)

In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRAE – ANTVERPLÆ SUMTIBVS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVÆT HEREDES GERARDI DE IVDÆIS. SVISSVM TIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX – ANNO MDXCIII – T. 2 – P. 10

Line scale: *Scala miliarium Germanicorum*
Copperplate engraving
One-color¹
Paper²
50 × 38.5 cm
Language: Latin, German

The map title is in the figured cartouche with two stylized figures in the upper left corner. The map has two-line artistic borders. On the map degrees are marked. Under the title there is a wind rose with the four cardinal points: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. The line scale is on the right of the title. The portrait of the King Sigismund III Waza (reigned in 1587–1632) carries the signature in the lower left frame: *SIGVSMVN[DVS] III. D[ei] G[ratia]e REX Pol[oniae]*

**MOSCOVLÆ MAXIMI
AMPLISSIMI QVE DVCA TVS.
CHOROGRAPHICA DESCRIPTIO
AUTHORE ANTHONIO
JANKINSONO ANGLO**
Московія, найпросторіше
велике князівство. Опис
із місцевостями автора Ан-
тонія Дженкінсона, англійця
1593 р., Антверпен

Автор: Антоній Дженкінсон
(Anthonius Jankinson), Герард де
Йоде (Gerard de Jode)

Видавець: Корнеліс де Йоде
(Cornelis de Jode)

Гравець: Ян ван Детекум (Jan van
Deutecum, Doetichum), Лукас ван
Детекум (Lucas van Deutecum,
Doetiohum)

В атласі: SPECULUM ORBIS
TERRÆ - ANTVERPIÆ SUMTIBUS
VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI
DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES
GERARDI DE IVDÆIS, SVIS SVMTIBVS
HOC OPVS GEOGRAPHICVM
CVRAVERE IMPRIMI APVD
ARNOLDVM CONINX - ANNO
MDXCIII - T. 2. - P. 9

Шкала лінійного масштабу:
*Scala milliarium Germanicorum com-
munitum*

Мідерит
Багатоколірна
Папір
26,3 × 32,6 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у
лівому верхньому куті, у прямокут-
ному стилізованому картуші. Карта
має дволінійну рамку зі стилізо-
ваним орнаментом. Сторони світу
підписано на полі карти: *Septentrio*,
Meridies, *Occidens*, *Oriens*. Під карту-
шем із заголовком – шкала ліній-
ного масштабу. На Лівобережжі,
між Дніпром і Азовським морем, –
зображення постатей двох татар з
ведиелем, вище – малюнки оленів,
вовків, на Північному Кавказі на-
мальовано дві кибитки, між Вол-
гою та Доном – чотири кибитки,
запряжені верблюдами з погонич-
ем. У правому верхньому куті, між
річками Печорою і Об'ю, – малю-
нок «Золотої Баби». Карта разом із
картою Лівонії (*Livonia provincie ac
eius*) відбита з однієї плити.

Карта охоплює територію від
Білого моря на півночі до дельти
Волги і гирла Дніпра на півдні, від
Кієва на заході до витoku Ками на
сході.

Землі України представлені
Подніпров'ям і Приазов'ям (без
нази), на цій території позначені
річки Дніпро (*Boristine uel Neper
flu.*, *Boristine flu.*), Десна (*Defna flu.*

vius) і Сож (*Soß fluuius*), міста Київ
(*Kiou*), Стародуб (*Stara doube*).
Приазов'я помилково назване
Кримом (*Crimea*). Вздовж всієї те-
риторії Подніпров'я розміщено
підпис: *Litvania Pars*.

Карта є однією з двох відомих
переробок карти Росії англійсько-
го мандрівника А. Дженкінсона, да-
тованої 1552 р.¹ Окрім Герарда де
Йоде карту переопрацював і дру-
кував у своїх атласах А. Ортелій.
Віднайденний у 1987 р. оригінал
карти дав можливість дослідити
рідкісну картографічну пам'ятку і
зіставити її з відомими переопра-
цьованими варіантами карти. Пе-
реробка Герарда де Йоде, яка впер-
ше з'явилася в атласі *Speculum Or-
bis Terrarum* 1578 р., а пізніше пе-
ревидана його сином, Корнелісом
де Йоде, у атласі 1593 р. суттєво
відрізняється від оригіналу. Карта
охоплює значно меншу терито-
рію, представляючи тільки північ-
но-західну частину оригінальної
карти. На карті Г. де Йоде відсутні
пояснювальні тексти і батальні
сцени, якими багата карта Джен-
кінсона, що містить 27 текстів.

¹ За дослідженнями К. Шыкула карта
А. Дженкінсона була створена не раніше
1567–1568 рр.

**MOSCOVLÆ MAXIMI AMPLISSIMI
QVE DVCA TVS.
CHOROGRAPHICA DESCRIPTIO
AUTHORE ANTHONIO
JANKINSONO ANGLO**
Muscovy, the amplest great
duchy. The chorography by
Anthonius Jankinson,
Englishman
1593, Antwerp

Author: Anthonius Jankinson, Ger-
ard de Jode

Publisher: Cornelis de Jode

Engraver: Jan van Deutecum (Do-
etichum), Lucas van Deutecum (Do-
etiohum)

In the atlas: SPECULUM ORBIS
TERRÆ - ANTVERPIÆ SUMTIBUS
VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI
DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES
GERARDI DE IVDÆIS, SVIS SVMTIBVS
HOC OPVS GEOGRAPHICVM
CVRAVERE IMPRIMI APVD
ARNOLDVM CONINX -
ANNO MDXCIII - T. 2. - P. 9

Line scale: *Scala milliarium Ger-
manicorum communium*

Copperplate engraving

Full color

Paper

26,3 × 32,6 cm

Language: Latin

The map title is in the upper left
corner in the quadrangular stylized
cartouche. The map has a two-line
border with the stylized ornament.
The cardinal points are written in the
margin: *Septentrio*, *Meridies*, *Occi-
dens*, *Oriens*. There is the line scale
under the title cartouche. In Livobe-
rezha – between Dnipro and the Sea
of Azov – There are two Tatars depic-
ted with a bear and drawings of deers
and wolves above; on the Northern
Caucasus two kibitkas are drawn;
among the Volga and Don – four ca-
meled kibitkas with a cameleer. In the
upper right corner, between rivers
Pechora and Ob, there is a picture of
«Golden Baba». This and the map of Li-
vonia (*Livonia provincie ac eius*) are
printed from one plate.

The map shows the territory from
the White Sea in the north to the Vol-
ga Estuary and Dnipro Estuary in the
south from Kyiv in the west to the up-
per reach of Kama in the east.

The Ukrainian lands include Pod-
niprovyia and Pryazovya (unnamed);
here we find such rivers as Dnipro
(*Boristine uel Neper flu.*, *Boristine
flu.*), *Desna* (*Defna fluuius*) and *Sozh*
(*Soß fluuius*), and cities *Kyiv* (*Kiou*)
and *Starodub* (*Stara doube*). *Pryazov-
ya* is mistakenly called *Crimea* (*Cri-
mea*). There is an inscription across
Podniprovyia: *Litvania Pars*.

This is one of two known remakes
of the map of Russia of the English tra-
veler A. Jankinson dated 1552¹. Besi-
des Gerard de Jode the map was rema-
de and included into his atlases by
A. Ortelius. Found in 1987 the original
map permitted to study the rarity and
compare it with the known remakes.
Gerard de Jode's remake, which first
appeared in the atlas *Speculum Orbis
Terrarum* in 1578 and later republi-
shed by his son Cornelis de Jode in the
atlas in 1593, is a far cry from the ori-
ginal. The territory mapped is not that
vast showing only the NW part of the
original. The map of G. de Jode carries
neither explanations nor battle-pieces
richly present on the Jankinson's map
featuring 27 texts.

¹ According to K. Shykula, A. Jankinson's map
was made after 1567–1568.

- Дашкевич Я. Р.* Територія
України. – С. 89;
Кордт В. Матеріали по
історії. 1859. – С. 10–11;
Alexandrovicz S. Ziemie ruskie. –
S. 108;
Alexandrovicz S. Stosunki. –
S. 91–100;
Alexandrovicz S. Rozwój
kartografii. – S. 65;
Bagrow I. A. History. – P. 96–97;
Buczek K. Dzieje. – S. 34;
Katalog dawnych map. –
T. I. – S. 46–49;
Lelavel J. Géographie. –
T. II. – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia. –
S. 85–86;
Szykula K. Mapa Rosji. – 68–97.

MOSCOVIÆ
MAXIMI AM
PLISSIMI
QVE DVCA
TVS

chorographica descriptio
Authore Antonio Inkenjano
Anglo

SEPTENTRIO.
mare glacia Colgoyene le

LAPPIA
PARS.

CONDORA
DORA.

MES
CHORA.

CARGAPOLI.

V S
VSTI

VACHIN.

ORIENS.

COCCIDENS
LITVANIÆ

NOVO
GAR

VG.

SERE
MISE.

GORN I.

MOR D VA.

HORDA

CRIMEA.

CHIRKASSI.

AS
TRA.

CAN.

PETIGORSKI.
MERIDIES.

maris caspy
pars

PRIME PARTIS ASIE ACURATA
DELINEATIO HABENS NOMINA
ANTIQUA ET RECENTIA
CONTINENS TURCICI IMPERII
MAGNAM PARTEM AC
SOPHORUM EU PERARUM
REGNUM OBIEUATIS UBIQUE
CUM LONGITUDINIS TU[M]
LATITUDINIS GRADIB[US]
AUTORE IACOBO CASTALDO
PEDEMONTANO. GERHARDUS
DE IODE EXCUDERAT

Перша частина Азії, старанно
накреслена, що включає давні
й нові відомості про Турецьку
імперію – Велику Порту, а
також про Королівство скіфів
або персів, з зазначенням
обох – як довготи, так і
широти – градусів. Автора
Якобо Кастальдо, п'ємонтійця.
Гравіював Герард де Йод
1593 р., Антверпен

Автор: Джакомо Гастальді (Giacomo Gastaldi), Герард де Йод
(Gerard de Jode)

Видавець: Корнеліс де Йод
(Cornelis de Jode)

Гравер: Герард де Йод

В атласі: SPECULUM ORBIS
TERRÆ – ANTVERPIÆ SUMTIBUS VI-
DVAE ET HEREDIVM GERARDI DE
IUDAÏS VIDVAET HEREDES GERARDI
DE IUDAÏS, SVIS SVMTIBVS HOC
OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE
IMPRIMI APVD ARNOLDVM CO-
NINX – ANNO MDXCI – T. 2 – P. 8

Шкала лінійного масштабу:

Miliaria Italica

Мідерит

Багатоколірна

Папір

52 x 31 см

Мова: латинська, італійська

Заголовок карти розташований
під верхньою рамкою, у прямокут-
ному картуші з геометричним ор-
наментом. У картуші з заголовком
подано шкалу лінійного масштабу.
Карта має дволінійну рамку, на
якій позначено градуси. Посере-
дині карти, на тлі Каспійського мо-
ря – роза вітрів з позначенням
сторін світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Oc-
cidens*, *Oriens*.

Карта охоплює територію від
Мордвії (*Mordva Regi*) на півночі
до Перської затоки (*Golfo de Persia*)
на півдні, від північно-західного уз-
бережжя Чорного моря (*Mare Mag-
giore*, *Pontus Evxinus*) на заході до
провінції Кандагар (*Candabai Regi*)
на сході. Кольорами позначені:
частина Турецької імперії, провін-
ції Перського королівства та час-
тина Європи. Межа між Європою і
Азією показана по руслу Дону.

На карті зображена незначна
частина українських земель –
Кримський півострів (без назви),
частина Ковдивії (*Codimtia regi*) і
Бессарабії, Сіверське князівство
(*Severa regi*), Куманія (*Cumani*). На
цій території позначені річки: Бог
(Південний Буг) (*Bog f*), Дніпро
(без назви), Оріль (*Ariel f*), Псел
(*Pfola f*), Сула (*Sula f*), незначна ме-
режа міст із спотвореними назва-
ми, зокрема: Київ (*Chakouia*), Жи-
томир (*Sitanirs*), Любич (*Lubien*),
Стародуб (*Starochub*), Путивль (*Pu-
lilla*), Вингород (*Vifigrod*), Черкаси
(*Zercasi*), Канів (*Comiouia*); густа
мережа генуезьких колоній на
Кримському півострові: Уберта
(*Uberta*), Каркатані (*Carcatagni*),
Понтікю (*Pontico*), Чіпріко (*Cipri-
co*), Зебібано (*Zebibano*), Чембало
(*Cimbalo*).

Карта є зменшенням і переробле-

ним варіантом великої восьмиар-
кушевої стінної карти Азії Дж. Гас-
тальді, створеної близько 1570 р.,
яка увійшла до серії стінних карт,
що включала карту світу і карти
чотирьох континентів: Європи,
Азії, Африки і Америки. Основою
для створення карти Дж. Гастальді
була видана 1567 р. у Антверпені
велика стінна карта Азії А. Ортелія.
У зменшеному Герардом де Йод
варіанті карта увійшла до його ат-
ласу *Speculum Orbis Terrarum* 1578 р.,
пізніше, віддрукована з тієї ж плі-
ти – до перевиданого Корнелісом
де Йод атласу 1593 р.

Alexandrovicz S. Rozwój kar-
tografii. – S. 65.

Bagrow I., Skelton R. A.

Meister. – S. 270.

Buczek K. Dzieje. – S. 34.

Katalog dawnych map. –

T. 1. – S. 125.

Lelevel J. Geographie. –

T. II. – P. 184–186.

Mojset P. M. Cartographia. –

S. 85–86.

Szybula K. Mapa Rosji. – S. 68–97.

PRIMÆ PARTIS ASIÆ ACURATA
DELINEATIO HABENS NOMINA
ANTIQUA ET RECENTIA CONTINENS
TURCICI IMPERII MAGNAM
PARTEM AC SOPHORUM SIVE
PERSARUM REGNUM OBERUATIS
UBIQ[UE] CU[M] LONGITUDINIS
TU[M] LATITUDINIS GRADIB[US]
AUCTORE IACOBO CASTALDO
PEDEMONTANO. GERHARDUS DE
IODE EXCUDEBAT

The carefully drawn first part of Asia including old and new information about Turkish Empire - Great Porta, as well as about the Kingdom of Scythians or Persians with denotation of degrees of both longitude and latitude made by Giacomo Gastaldi from Piedmont and engraved by Gerard de Jode 1593, Antwerp

Author: Giacomo Gastaldi, Gerard de Jode

Publisher: Cornelis de Jode
Engraver: Gerard de Jode
In the atlas: SPECULUM ORBIS
TERRÆ - ANTVERPIÆ SUMTIBUS
VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE
IUDÆIS. VIDUÆ ET HEREDIS GERARDI
DE IUDÆIS. SVIS SVMTIBVS HOC OPVS
GEOGRAPHICVM CYRAVERE IMPRIMI
APVD ARNOLDVM CONINX - ANNO
MDXIII. - T. 2. - P. 8

Line scale: *Miliaria Italica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
52 x 31 cm
Language: Latin, Italian

The map title is under the upper border in a rectangular cartouche with geometric ornament. There is a line scale in the title cartouche. The map has two-line borders with degrees marked. Across the Caspian Sea in the middle of the map the

wind rose is marked with the cardinal points: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, and *Oriens*.

The map shows the territory from Mordovia (*Mordua Regi.*) in the north to the Persian Gulf (*Golfo de Persia*) in the south, from the NW shore of the Black Sea (*Mare Maggiore*, *Pontus Euxinus*) in the west to Kandahar Province (*Candahar Regi.*) in the east. Colors bring out a part of Turkish Empire, several provinces of Persian Kingdom and a part of Europe. The border of Europe with Asia runs along the channel of Don.

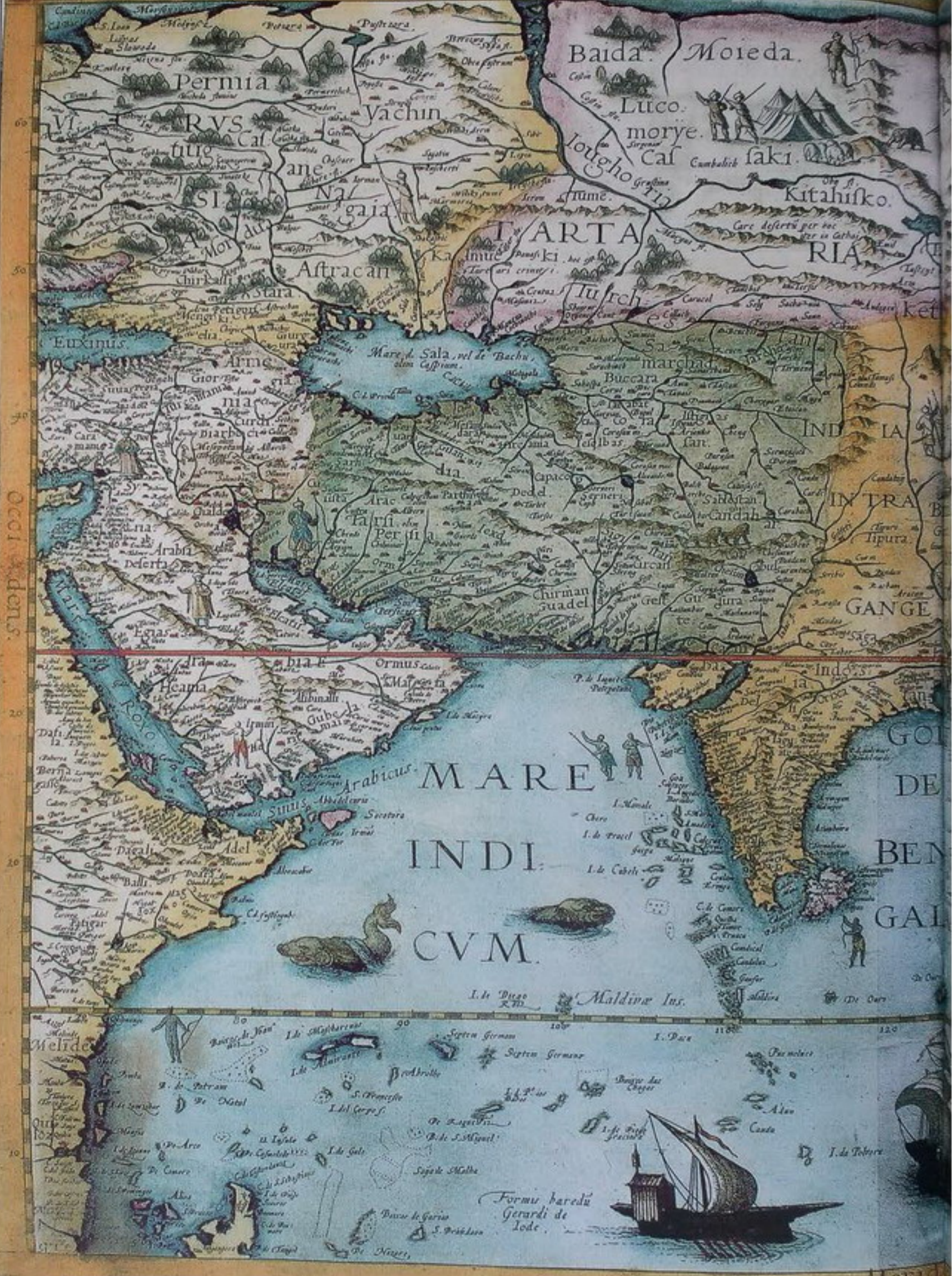
The map shows a small part of Ukrainian lands: Crimean Peninsula (unnamed), part of Kodymia (*Codimtia regi.*) and Besarabia, Siversk Duchy (*Severa regi.*), Kumania (*Comani*). On this territory the rivers Boh (Pivdenny Buh) (*Bog f.*), Dniipro (unnamed), Orii (*Arif f.*), Psel (*Pfola f.*), Sula (*Sula f.*) are marked; a network of cities with distorted names is de-

noted, in particular: Kyiv (*Chaionia*), Zhytomyr (*Sitanis*), Liubych (*Lubien*), Starodub (*Starodub*), Putyl (*Puhula*), Vyshhorod (*Vifgrod*), Cherkasy (*Zercasi*), Kaniv (*Comouia*); the dense network of Genoese colonies on the Crimean Peninsula: *Uberta*, *Carcatagni*, *Pontico*, *Chipriko* (*Ciprico*), *Zebibano*, *Chembalo* (*Cimbalo*).

This is a diminished and remade variant of the big eight-sheet wall map of Asia of G. Gastaldi from c. 1570 included into a series of wall maps comprising the world map and maps of four continents: Europe, Asia, Africa and America. The map of G. Gastaldi was based on the wall map of Asia of A. Ortelius published in Antwerp in 1567. In the diminished variant of Gerard de Jode the map was included into his atlas *Speculum Orbis Terrarum* (1578) and later, printed from the same plate, into the atlas reprinted by Cornelis de Jode in 1593.

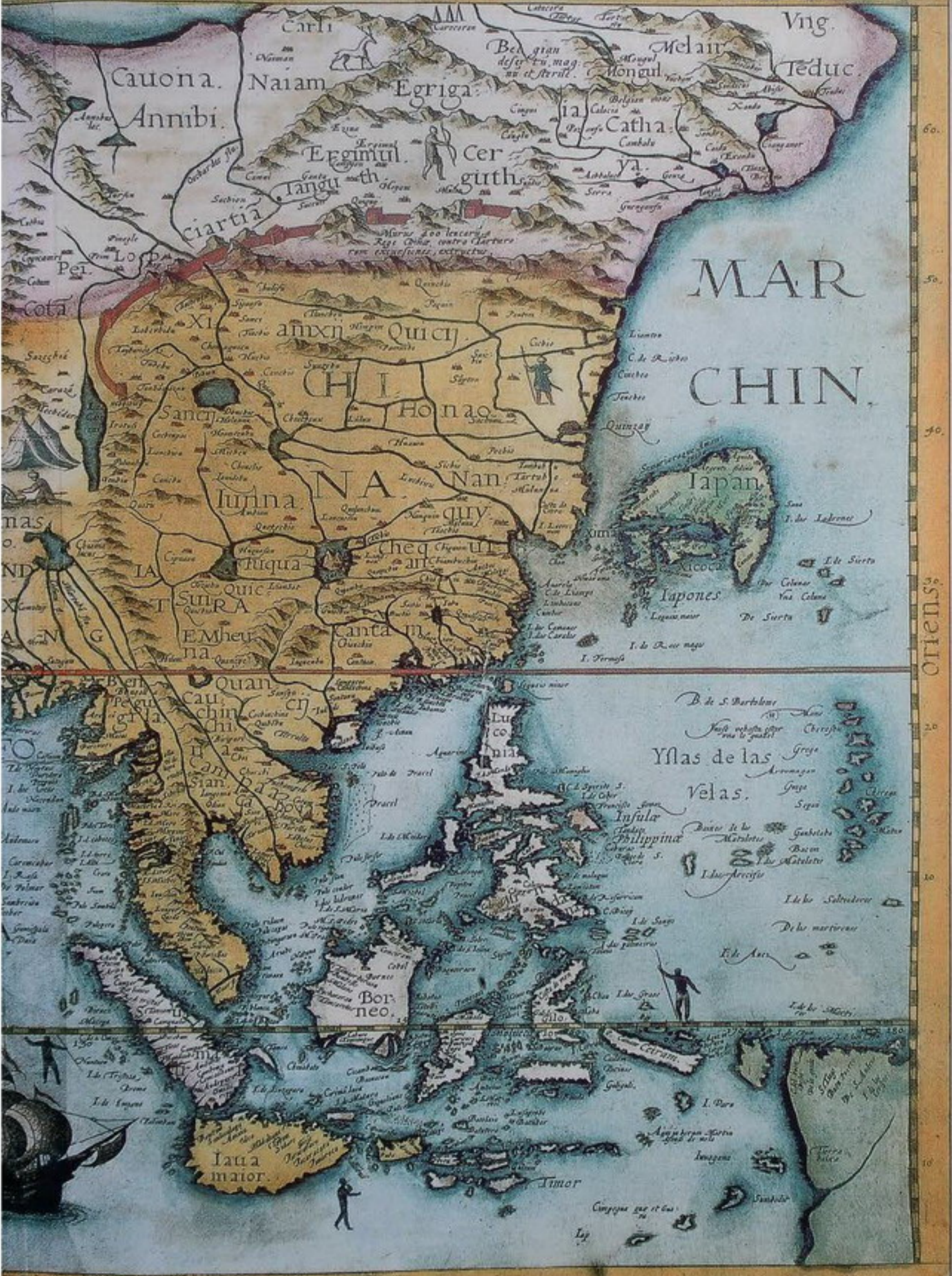
ASIA, PARTI MAX

Occidens

Merid

UNIVERSALIS ORBIS MUNDI

ORIENS
60
50
40
30
20
10

ASIA, PARTIVM ORBIS MAXIMA
Азія, найбільша частина світу
 1593 р., Антверпен

Автор: Герарда де Йоде (Gerard de Jode)

Видавець: Корнеліс де Йоде (Cornelis de Jode)

Гравер: Ян ван Детекум (Jan van Deutescum, Doetichum), Лукас ван Детекум (Lucas van Deutescum, Doetichum)

В атласі: SPECULUM ORBIS TERRÆ - ANTVERPÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDÆIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX - ANNO MDXCIII. - T. 2. - P. 6

Мідерит
 Багатоколірна
 Папір
 46,4 × 37,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований в окремій рамці, над верхньою рамкою, прикрашений з боків картушами в стилі бароко. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами трьох сторін світу: *Occidens, Oriens, Meridies*. На карті позначений екватор і червоною лінією – тропік Рака. По всьому полю карти розкидані зображення суден, тубільців із зброєю, тварин і фантастичних звірів, на території Китаю зображена Велика китайська стіна. Над нижньою райкою – видавнича примітка: *Formis haeredum Gerardi de Jode*.

Карта охоплює територію від Північного Льодовитого океану (без назви) до острова Тимор (*Taua Maior*) з півночі на південь, од міста Кафа (*Caffa*) на Кримському півострові та Східного узбережжя Африки до Нової Гвінеї з заходу на схід.

На території України показана східна частина Кримського півострова з містами Кафа і Судак (*Sodala*), Приазов'ям з італійськими колоніями Сабіна (*Sabina*), Портелі (*Portell*), Паластра (*Palastro*), Тальбарді (*Talbard*), Мегромісі (*Megromisi*). Показані Чорне (*[Pontus] Euxinus*) та Азовське (*Palus Meotis*) моря. З великим зміщенням на захід зображена територія вище Азовського моря з річками Сосна (*Scosna fl.*), Дон (*Don fl. olim Tanais*) і Волга (*Volga fl.*).

Карта надрукована у другому виданні атласу Герарда де Йоде *Speculum Orbis Terrarum*, яке здійснив 1593 р. його син Корнеліс. Карта друкувалася з тієї самої гравіру, що й у першому виданні 1578 р.

ASIA, PARTIVM ORBIS MAXIMA
Asia, the major part of the world
 1593, Antwerp

Author: Gerard de Jode

Publisher: Cornelis de Jode

Engraver: Jan van Deutescum (Doetichum), Lucas van Deutescum (Doetichum)

In the atlas: SPECULUM ORBIS TERRÆ - ANTVERPÆ SUMTIBUS VIDUÆ ET HEREDU[M] GERRARDI DE IUDÆIS. VIDVAET HEREDES GERARDI DE IVDÆIS, SVIS SVMTIBVS HOC OPVS GEOGRAPHICVM CVRAVERE IMPRIMI APVD ARNOLDVM CONINX - ANNO MDXCIII. - T. 2. - P. 6

Copperplate engraving
 Full color
 Paper
 46.4 × 37.5 cm
Language: Latin

The map title is over the upper border in a separate frame decorated with Baroque cartouches on both sides. The map has two-line borders with degrees and three cardinal points inscribed: *Occidens, Oriens, Meridies*. The map shows the equator and tropic of Cancer in red. The surface of the map features images of vessels, armed indigens, animals and fantastic brutes, as well as Chinese wall on the territory of China. The editor's note is over the bottom border: *Formis haeredum Gerardi de Jode*.

The map shows the territory from the Arctic Ocean (unnamed) down to Timor (*Taua Maior*) on the Crimean Peninsula and eastern coast of Africa eastward to the New Guinea.

The Ukrainian territory is shown to include the east of the Crimean Peninsula with the cities of Kafa and Sudak (*Sodala*), Pryazovya with Italian colonies *Sabina*, *Portell*, *Palastro*, *Talbard*, *Megromisi*. The map shows the Black (*[Pontus] Euxinus*) and Azov (*Palus Meotis*) seas. The territory over the Sea of Azov with the rivers *Sosna* (*Scosna fl.*), *Don* (*Don fl. olim Tanais*) and *Volga* (*Volga fl.*) are shown way westward.

The map appears in the second edition of the atlas of Gerard de Jode *Speculum Orbis Terrarum* published by his son Cornelis in 1593 from the plate used for the first edition of 1578.

- Данусевич Я.* Східне Поділля... – С. 13–21;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – S. 65;
Buczek K. Dzieje... – S. 34;
Katalog dawnych map... – T. 1 – S. 46–49;
Lelevel J. Géographie... – T. II – P. 184–186;
Mojski P. M. Cartographia... – S. 85, 86;
Szykula K. Mapa Rosji... S. – 68–97.

ASIA

SCYTHIA EVROPAEA.
Европейська Скіфія
1595 р., Базель.

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo)

Видавець: Себастьян Генрікетрі (Sebastian Henricpetri)

Друкар: Себастьян Генрікетрі

У книзі: POMPONII MELAE DE ORBIS SITU. LIBRI III. & C. IVLII SOLINI, POLYHISTOR. BASILEAE. - Anno 1595. - P. 38

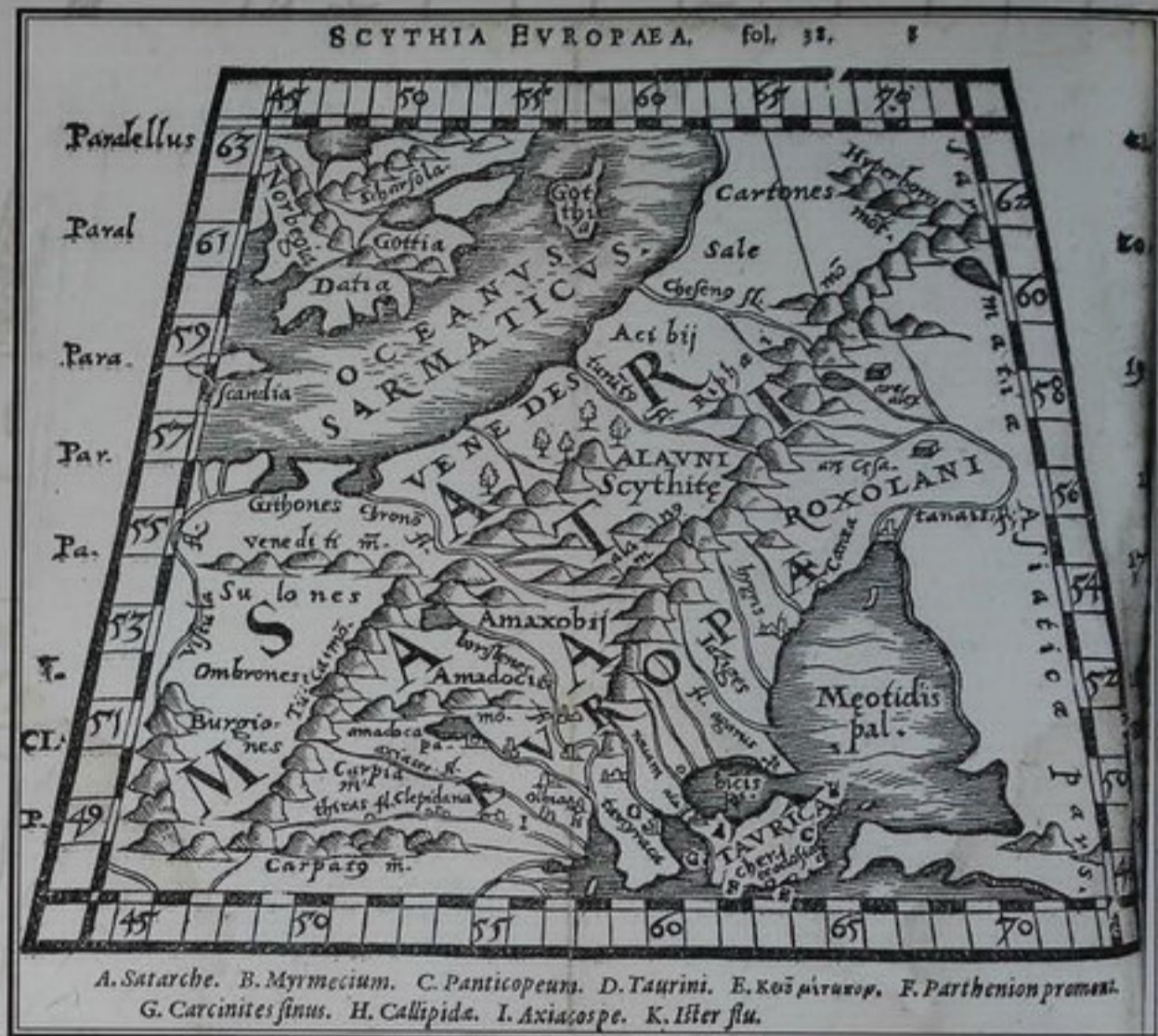
Дереворит
Однокольний
Папір
10,5 - 13 x 12,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований над її верхньою рамкою. Карта трапецієвидної форми, має дволинійну рамку, на якій позначено градуси. Справа і зліва, за рамкою, підписані паралелі.

Карта охоплює територію од Вісли (*Vistula fl.*) на заході до Азовського моря (*Meotidis pal.*) на сході. На цій території підписані назви племен: роксолани (*Roxolani*), язиги (*Jazyges*), алани (*Alani*), скіфи (*Scythite*), каліпиди (*Callipidae*), венеди (*Venedes*), карп'яни (*Carpiani*). Карпати (*Carpatius m.*) на карті показані на одній паралелі з Кримським півостровом (*Taurica Chers.*), на якому з кількох позначених на узбережжі міст підписано лише Феодосію (*Teodosia*) та позначені літерами і пояснені в легенді міста Пантикапей (*Panticopeum*), Мирмекій (*Myrmecium*), Партенійон (*Partenion*), Таврині (*Taurini*). У північно-західному Причорномор'ї позначені міста Ольвія (*Olbia*), Клепідана (*Clepidana*), Каркінітська затока (*Carcinites sinus*). Підписано назву річки Дунай (*Ister flu.*), навпроти гирла якої зображено острів Зміїний (без назви). Вздовж Дніпра (*Borystenes f.*) позначено п'ять міст, але без назв. Річка Південний Буг має назву *Aclaces fl.* (у Птолемей вона має назву *Hypanis*). Між Дніпром і Південним Бугом показані неіснуючі Амадоцькі гори (*Amadocie mo/ns*) і Амадоцьке озеро (*Amadoca pal/uss*).

Гори зображені художнім малюнком, ліси - умовними знаками у вигляді окремих дерев - тільки на узбережжі Балтійського моря (*Oceanus Sarmaticus*).

Карта є переопрацюванням карти Європейської Сарматії К. Птолемей. Ввійшла до книги римського географа з Меліарі у Гранаді Помпонія Мелі *De Orbis Situ*, надрукованої з анотаціями та пояснен-

нями німецького видавця і друкаря Й. Опоріна (1507-1568 рр.) в Базелі 1595 р. Праця Помпонія (бл. 44 р.), є першим географічним трактатом, написаним латинською мовою, який базується на працях грецьких авторів. Всі підписи на карті (назви об'єктів), які є в цій праці, автор узгодив з географічними назвами у тексті книги.

SCYTHIA EVROPAEA.
European Scythia
1595. Basel

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo)

Publisher: Sebastian Henricpetri

Printer: Sebastian Henricpetri

Inside the book: POMPONII MELAE DE ORBIS SITU. LIBRI III. & C. IVLII SOLINI, POLYHISTOR. BASILEAE. - Anno 1595. - P. 38

Woodcut
One-color
Paper
10,5 - 13 x 12,5 cm
Language: Latin

The map title is over the upper border. The trapezoid map is provided with a two-line border with degrees marked on it. Beyond the lateral borders parallels are signed.

The map shows the territory from the Vistula (*Vistula fl.*) on the west to the Sea of Azov (*Meotidis pal.*) on the east. On this territory there are signed names of tribes: Roxolans (*Roxolani*), Yazygs (*Jazyges*), Alans (*Alani*), Scythians (*Scythite*), Calipids (*Callipidae*), Veneds (*Venedes*), Carpians (*Carpiani*). The Carpathians (*Carpatius m.*) are mapped on the same parallel as the Crimean peninsula (*Taurica Chers.*) with only one coastal city of

Feodosiya signed (*Teodosia*) with letter-marked and explained in the legend cities of Panticapei (*Panticopeum*), Myrmekiy (*Myrmecium*), Partenion, and Taurini. In the NW Prychornomorya the following are denoted: cities Olbia, Clepidana, and the Karkinit Bay (*Carcinites sinus*). There is also the name of the River Danube (*Ister flu.*) with the island Zmiyiny (w/o name) opposite its mouth. Along Dniro (*Borystenes f.*) five cities w/o name are marked. The river Pivdenny Buh has the name of *Aclaces fl.* (Ptolemy calls Pivdenny Buh - *Hypanis*). Between Dniro and Pivdenny Buh the non-existent Amadok Mts (*Amadocie mo/ns*) and Amadok Lake (*Amadoca pal/uss*) are denoted.

Mountains are denoted with an artistic picture, forests - with conventional signs as separate trees only on the coast of the Baltic Sea (*Oceanus Sarmaticus*).

This is a remake of the C. Ptolemy's map of European Sarmatia; it was included into the book of Roman geographer from Meliaria in Granada Pomponius Mela *De Orbis Situ*, printed with annotations and explanations of the German publisher and printer J. Oporin (1507-1568) in Basel in 1595. The work of Pomponius (c. 44), is the first geographical treatise in Latin based on works of Greek authors. All signatures on maps (the names of objects) the author agreed with the text of his book.

Клавдій Б. Картографія. - С. 977-980;
Corrector V. Historia. - P. 2-3;
Encyclopaedia. - S. 1827-1828;
Nony-Dykcyonarz. - T. 6. - S. 252;
Pomponius Mela. De Orbis situ. - P. 1-5;
Szaniawska L.
Sarmacja na mapach. - S. 15.

TABVLA EVROPAE VIII
Карта Європи VIII
1597 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Джованні Антоніо Маджині (Giovanni Antonio Magini)

Видавець і друкар: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)

Гравер: Джіроламо Порро (Girolamo, Hieronymus Porro)

У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEL. GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO. QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII. ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANTONIO MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIS (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. - P.9

Мідерит
Однокольна
Папір
13 - 17 x 12,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою. Карта трапецієвидної форми у дволінійній рамці.

У Подонні зображено палаючий Жертовник Цезаря (Arce Caesaris), а в Ріфейських горах - Жертовник Олександра (Alexandri Arce).

На карті зображені Сарматська гора (Sarmatus mons), Карпатська гора (Carpatus mons), Певська гора (Peuca mons), Венедські гори (Venedici montes), Амадоцькі гори (Amadoca montes), Ріфейські гори (Riphaei montes), позначені Азовське (Meotidis Palus) і північ Чорного (Ponti Euxini) морів; річки: Дністер (Tyras fl), Буг (Південний Буг) (Axiacus fl), Дніпро (Borystenes fl), Hypanes fl, Carcinthus fl, річки Gires fl, Agarus fl, Lycus fl та Дон (Tanais fl), що впадають в Азовське море. На Кримському півострові позначено одну річку без назви, у гирлі якої - місто Істрія (Istrianus). Позначено Амадоцьке озеро (Amadoca palus), з якого витікає права притока Дніпра.

На карті показано місця розселення племен на території Східної Європи з Птолемеем. На землях України підписані назви племен: Boudini, Geuini, Carpiani - на заході; Peucini, Basterne, Targitae - на Поділлі; Amadoci, Chuni, Kostoboki (Caestobiti) - на лівому березі Дніпра; Garyones, Sargary, Hamaxobii (Amaxobii), Jastiges, Alauni, Scythae, Roxolani (Roxolani), Exobigite - в Приазов'ї. Позначено античні міста: Amadoca, Tamyrica, Obbia - у Причорномор'ї; Tanais, Vicus, Guema - у Приазов'ї; Heraclium, Istrianus, Portiaca, Theodosia - на Кримському півострові (Taurica Chersonesus).

Перше видання Географії К. Птолемає вийшло в світ у 1477 р., пізніше перевидавалося різними мовами аж до XIX ст. До цих видань додавалися карти стародавнього світу за Птолемеем. Починаючи від 1540 р. С. Мюнстер почав видавати Географію Птолемає у зменшеному форматі, до якої додавалися відповідно зменшені карти. Упродовж наступних двох століть здійснено три серії видань праці К. Птолемає у зменшеному форматі - Себастьяна Мюн-

стера в Базелі, Джіроламо Русцеллі (Girolamo Ruscelli) та Джованні Антоніо Маджині у Венеції. У цих виданнях карти були зменшені майже вдвічі, що призвело до їх спрощення і узагальнення. Якщо у великоформатних виданнях ширина карти по південній рамці становила 45-55 см, то у малоформатних вона зменшилася до 34, 22, 17 см.

Географічна сучасна карта (tabula moderna) з елементами карти К. Птолемає, походить із видання, що вийшло друком в Кельні 1597 р. у друкарні П. Кешедта. Карти для цього видання уклад Дж. А. Маджині (1555-1617 рр.), професор математики в Болоньї, гравював їх на міді венеційський гравер Джіроламо Порро.

Дашкевич Я. Р. Територія України. - С. 88-92;
Височенко С. М., Симушвіч А. Л. Антична Таврида. - С. 113;
Buszek K. Dzieje... - S. 10-17;
Szaniawska L. Analiza... - S. 15, 16;
Szaniawska L. Sarmacia na mapach... - S. 169-170, 201;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... - S. 518, 529;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... - S. 283;
Szellig J. Mapy ziem... - S. 41-42.

TABVLA EVROPAE VIII
Map of Europe VIII
1597, Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Giovanni Antonio Magini
Publisher and printer: Petrus Keschedt

Engraver: Girolamo (Hieronymus) Porro

In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEL. GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO. QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII. ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANTONIO MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIS (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. - P.9

Copperplate engraving
One-color
Paper
13 - 17 x 12,5 cm

Language: Latin
The title is above the upper margin. The trapezoid map has a two-line margin.

In Podonia the Caesar's Altar (Arce Caesaris) aflame is shown; in Rifean Mts it shows the Alexander's Altar (Alexandri Arce).

The map shows: Sarmatian Mt (Sarmatus mons), Carpathian Mt (Carpatus mons), Peuca Mt (Peuca mons), Vened Mt (Venedici montes), Amadoca Mts (Amadoca montes), Riphaei Mts (Riphaei montes); Azov (Meotidis Palus) and the northern part of Black seas (Ponti Euxini) are marked; rivers: Dniester (Tyras fl), Boh (Pivdenny Buh) (Axiacus fl), Dniro (Borystenes fl), Hypanes fl, Carcinthus fl. The rivers flowing into the Sea of Azov are as follows: Gires fl, Agarus fl, Lycus fl, and Don (Tanais fl). On the Crimean Peninsula there is one unnamed river with the town of Istriya (Istrianus) in the estuary. The Amadoca Lake (Amadoca palus) is marked, from which the right tributary of Dniro flows out.

The settlement of Eastern European tribes is shown according to Ptolemy. In Ukraine the signatures mark Boudini, Geuini, Carpians (Carpiani) in the west; Peucini, Basterne, Targitae (Targitae) in Podillia; Amadoci (Amadoci), Huns (Chuni), Kostoboki (Caestobiti) in the Left-Bank Region; Garyones, Sargary, Hamaxobians (Amamaxobii), Jastiges (Jastiges), Alauns (Alauni), Scythians (Scythae), Roxolans (Roxolani), and Exobigite in Pryazovya. There are antique cities as follows: Amadoca, Tamyrica, Obbia in

Prychornomor'ya; Tanais, Vicus, Guema in Pryazovya; Heraclium, Istrianus, Portiaca, Theodosia in Crimea (Taurica Chersonesus).

The first edition of the C. Ptolemy's Geography from 1477 they kept reprinting in different languages up to the 19th c. These editions were supplemented by the maps of the Old World according to Ptolemy. From 1540 on S. Münster began publishing Ptolemy's Geography in the reduced format supplemented by the appropriately diminished maps. Three series of the reduced-format C. Ptolemy's work were published in the upcoming two centuries; this was done by Sebastian Münster in Basel, Girolamo Ruscelli and Giovanni Antonio Magini in Venice. These were halved formats, which led to simplification and generalization. In the large-format editions the bottom margin was 45 to 55 cm wide, while in the small-format ones it came down to 34, 22, 17 cm.

Geographic tabula moderna with the elements of the C. Ptolemy's map. This map came out from the P. Keschedt printing shop in Cologne, 1597. All maps were compiled by G. A. Magini (1555-1617), teacher of mathematics in Bologna; the copperplate engraving was performed by Girolamo Porro from Venice.

POLONIAE REGNUM
Королівство Польщі
1597 р., Кельн

Автор: Вацлав Гродецький (Wacław Grodecki), Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)
Видавець: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)

Гравець: Джіроламо Порро (Girolamo Hieronymus Porro)

Друкар: Петрус Кешедт

У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAEI, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANTONIO MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIS (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHT 1597. - P. 149

Мідерит

Одноколірна

Папір

17 × 13 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою. Карта має дволінійну рамку з подійками та підписами градусів.

Це зменшена версія карти Польщі Вацлава Гродецького. Зображення охоплює територію від Одера на заході до Дніпра на сході. На землях України позначено: Русь (Russia), Волинь (Volhinia), Поділля (Podolia). Гідрографічна мережа представлена річками Дністер (Nijester fl. Ptolemaei) Tyros), Бог (Південний Буг) (Bog fl.) і Дніпро (Nijepes fl. qui Ptolemaei) Borystenes). Уздовж цих річок позначено міста: на Дністрі та прилеглих територіях Волині – Коломия (Colonia), Снятин (Sniatyn), Степанівці (Sczepanowice), Любар (Tubarcza), Бакота (Bacota), Смотрич (Smotrycz), Хотин (Chotum), Куликів (Culicow), Червоне (Czerwone), Ягольниця (Jagelna), Жуків (Zukow), Козибели (Cozibeli), Галич (Halycz), Рогатин (Robatina), Тустань (Tustan), Комарно (Camarno), Самбір (Sanibor), Львів (Leopolis), Буськ (Buska), Яворів (Jaworow), Олесько (Olesko), Залісся (Zalesye), Ізяслав (Zaslav), Острого (Ostrog), Степань (Stepan), Чуднів (Czudnow), Полонне (Plone), Житомир (Sytomiers), Звягель (Dzwibel) та ін. Уздовж Бугу

(Південного Бугу) – Вінниця (Wyniaza), Брацлав (Braczlau), в пониззі Дністра – Сороки (Seroke), Устя (Vsztya), Білгород (Byalygorod); уздовж Дніпра – Київ (Kyow), Канів (Canyow), Черкаси (Cyrkasy), Дашів (Daszow), Очаків (Orczako). На заході позначені міста: Яслиська (Laslyska), Риманів (Rimanow), Леско (Lesko), Сянок (Sanock), Потелич (Potylicz), Ярослав (Iaros), Холм (Cholno). На Закарпатті – Берегове (Berelzaz).

Особливістю цієї карти є зображення Дніпра майже прямою лінією, яка тягнеться з півночі на південь, що призвело до спотворення зображення всієї Східної Європи. Досить детально на карті показано західні регіони України, Поділля та Волинь.

Авторами зменшеної версії карти Польщі В. Гродецького були Дж. А. Маджіні, професор математики Болонської гімназії, та Джіроламо Порро, венеційський гравець і редактор. Видрукували карту і книгу, у яку вона входила, у друкарні кельнського видавця і друкаря Петруса Кешедта.

POLONIAE REGNUM
Kingdom of Poland
1597, Cologne

Author: Wacław Grodecki, Giovanni Antonio Magini

Publisher: Petrus Keschedt

Engraver: Girolamo (Hieronymus) Porro

Printer: Petrus Keschedt

In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAEI, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVIII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANTONIO MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIS (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHT 1597. - P. 149

Copperplate engraving

One-color

Paper

17 × 13 cm

Language: Latin

The title is above the upper margin. The map has a two-line margin with points and grade signatures.

It is a diminished version of the map of Poland Wacław Grodecki. The territory shown stretches from Oder in the west to Dniπρο in the east. On Ukrainian lands it shows: Rus (Russia), Volyn (Volhinia), Podillia (Podolia). The rivers shown are as follows - Dniester (Nijester fl. Ptolemaei) Tyros), Boh (Pivdenny Buh) (Bog fl.) and Dniπρο (Nijepes fl. qui Ptolemaei) Borystenes). Along these rivers the following cities are shown: along the Dniester riverside and in nearby Volyn - Kolomyia (Colonia), Sniatyn, Stepanivtsi (Sczepanowice), Liubar (Tubarcza), Bacota, Smotrych (Smotrycz), Khotyn (Chotum), Kulykiv (Culicow), Czerwone, Yagolnytsia (Jagelna), Zhukiv (Zukow), Kozybely (Cozibeli), Halycz, Rohatyn (Rohatina), Tustan, Komarno (Camarno), Sambir (Sanibor), Lviv (Leopolis), Busk (Buska), Yavoriv (Jaworow), Olesko, Zlissia (Zalesye), Iziaslav (Zaslav), Ostrog, Stepan, Chudniv (Czudnow), Polonne (Plone), Zhytomyr (Sytomiers), Zviahel (Dzwibel), etc. Along Boh (Pivdenny Buh): Vynnytsia (Wyniaza), Braclaw (Braczlau); along Dniester: Soroky (Seroke), Ustia (Vsztya), Bilhorod (Byalygorod); along Dniπρο: Kyiv (Kyow), Kaniv (Canyow), Cherkasy (Cyrkasy), Dashiv (Daszow), Ochakiv (Orczako). The following cities

are shown in the west: Yaslyska (Laslyska), Rymaniv (Rimanow), Lesko, Sianok (Sanock), Potelych (Potylicz), Yaroslav (Iaros), and Cholm (Cholno). In Transcarpathians: Berehove (Berelzaz).

The peculiarity of this map is in showing Dniπρο as a straight north-to-south line. This distorted the image of the whole Eastern Europe. The western regions of Ukraine, Podillia and Volyn are worked out in detail.

This diminished version of the map of Poland of W. Grodecki was made by G.A. Magini, teacher of mathematics at a gymnasium in Bologna, and Girolamo Porro, Venetian engraver and editor. Both the map and the book containing it were printed by Cologne printer and editor Petrus Keschedt.

- Васильович М.Г. Матеріали до історії... - С. 101-109.
Данилюк Я.Р. Територія України... - С. 88-92.
Bagrow L., Skelton R. A. Meiser... - S. 518, 529.
Buczak K. Dzieje... - S. 10-17; Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... - S. 283; Szaniawska L. Analiza... - S. 55-60.
Szolga J. Mapy ziem... - S. 41-42.

PODOLIA
BACOGY
Nijster // Red
Chocym Tyros
Szczepnowice
MOLDA
Tab. Ea
VIAE PARS
Bralow

MOSCOVIAE IMPERIUM
Московська Імперія
1597 р., Кельн

Автор: Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)

Видавці: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)

Гравер: Джироламо Порро (Girolamo Hieronimus Porro)

Друкар: Петрус Кешедт

У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI. GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO. QUORUM PRIMUS. COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO. IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAEI. ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII. ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAE. AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO. COLONIA AGRIPPINENSIS (KÖLN). EXUDEBAT PETRUS KESCHIEDT 1597. – P. 223

Мідерит

Одноколірна

Папір

17 × 12,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований над верхньою рамкою. Карта має дволинійну рамку, на якій позначено градуси. З правого боку, в художній рамці, – текст: *Hi Septentrionales Tartari nullas habent domos sed earum loco curras corio testas secum deferunt.*

Із земель України на карті зображено: Правобережжя і Лівобережжя, Кримський півострів (всі без назви), Сіверщину (*Severa provincia*), Бессарабію (*Bessarabia*), Кодимію (*Codimtia*), Куманію (*Cumania*). Вздовж берегової лінії Азовського моря (*Mare delle Zabache*) зображено ланцюги островів, на Чорному морі (*Mare Maggiore*), навпроти дельти Дунаю – острів Зміїний (*Fidanesie*). Гідрографічна мережа представлена річками: Прут (*Prius fl.*), Дністер (*Tiras fl.*), Сіноха (*Szinawoda fl.*), Тясмин (*Tasmena fl.*), Тетерів (*Teretenia fl.*), Дніпро (*Neper fl.*), Сож (*Sosa fl.*), Десна (*Desna fl.*), Сейм (*Sem fl.*), Псел (*Psoia fl.*), Самара (*Samar fl.*), Кінська (*Constawoda fl.*). Позначено міста: Стародуб (*Starodub*), Київ (*Chiowia*), Канів (*Canioua*), Аслан (*Osalam*), Чернігів (*Czernigo*), Вінгород (*Visigrod*), Житомир (*Zitomiers*), Брацлав (*Braczlaves*), Рів (*Rotes*), Білгород (*Moncastro*), Очаків (*Orzakoua*), Звенигород (*Sy-*

nigrod), Городок (*Grodok*), Чуднів (*Czudnoua*).

Причорномор'я і Кримський півострів (без назви) зображено за портоланами. Тут позначено такі об'єкти, як *Fidea*, *Zembano*, *Grazicla*, *Aspramonte*, що їх важко ідентифікувати з сучасними назвами, а також сучасні Судак (*Soldaya*) та Феодосія (*Caia*).

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птолемея. Вперше вона була надрукована у латинськомовному виданні *Географії* К. Птолемея 1596 р., виданому у Венеції. Пізніше її включили у латинськомовне видання *Географії* К. Птолемея, що вийшло друком в Кельні 1597 р. у друкарні П. Кешедта. Тридцять сім нових карт для цього видання уклад професор математики Болонської гімназії Джованні Антоніо Маджіні, які гравював на міді венеційський гравець і редактор Джироламо Порро. Ця карта друкувалася у пізніших перевиданнях *Географії* К. Птолемея 1598 р. (Венеція), 1617 р. (Арієм), 1621 р. (Падуя).

Кордін В. Матеріали по історії. 1899. – С. 12, табл. XXVII.
Дашкевич Я. Р. Територія України. – С. 88–92.
Дашкевич Я. Східне Поділля. – С. 155–169.
Bagrow L., Skelton R. A. Meister. – S. 518, 529.
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 283.
Szaniawska L. Sarmacja na mapach. – S. 201.

MOSCOVIAE IMPERIVM
The Empire of Muscovites
1597, Cologne

Author: Giovanni Antonio Magini
Publisher: Petrus Keschedt
Engraver: Girolamo (Hieronimus) Porro

Printer: Petrus Keschedt

In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUME INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIS (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. - P. 223

Copperplate engraving
One-color
Paper

17 × 12.5 cm
Language: Latin

The title of the map is above the upper margin. The map has a double margin with grades marked on it. There is the text in an artistic frame on the right: *Hi Septe[n]trionales Tartari nullas habent dornos sed earu[m] loco curras corio testas secum deferunt.*

The following Ukrainian lands are shown: Pravoberezhia and Livoberezhia, Crimean Peninsula (all unsigned), Sivershchyna (*Seuera provincia*), *Bessarabia*, Kodymyia (*Codimtia*), and Kumania (*Cumania*). Along the shoreline of the Sea of Azov (*Mare delle Zabache*) there are chains of islands; on the Black Sea (*Mare Maggiore*) - across the Danube Estuary - there is the Zmiyiny Island (*Fidaneste*). The system of surface water is represented by the rivers Prut (*Prut fl.*), Dniester (*Tiras fl.*), Syniukha (*Sztanovoda fl.*), Tiasmyn (*Tasmena fl.*), Teteriv (*Teretia fl.*), Dniipro (*Neper fl.*), Sozh (*Sosa fl.*), Desna (*Desna fl.*), Seim (*Sem fl.*), Psel (*Psola fl.*), Samara (*Samar fl.*), and

Kinska (*Constavoda fl.*). The cities are as follows: Starodub (*Starodub*), Kyiv (*Chioula*), Kaniv (*Cantona*), Aslan (*Osalam*), Chernihiv (*Czernigo*), Vyshhorod (*Vistigrod*), Zhytomyr (*Zitomiers*), Bratslav (*Bracslaues*), Riv (*Roues*), Bilhorod (*Moncasiro*), Ochakiv (*Orzakoua*), Zvenyhorod (*Suynigrod*), Horodok (*Grodek*), and Chudniv (*Czudnoua*).

Prychornomorya and Crimean Peninsula (w/o signature) are shown according to portolani. Here we find such objects, as *Pidea*, *Zembano*, *Grazida*, and *Aspramonte*, which can be hardly identified with contemporary names, and modern ones: *Sudak* (*Soldaya*) and *Feodosiya* (*Cafa*).

Geographic *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. For the first time the map appeared in the Latin edition of C. Ptolemy's *Geography* published in Venice in 1596. Later it was included into the Latin edition of C. Ptolemy's *Geography*, which came out in the printer's shop of P. Keschedt in Cologne in 1597. Thirty-seven new maps for this edition were com-

pleted by the teacher of mathematics of Bologna gymnasium Giovanni Antonio Magini and etched on copperplate by the Venetian engraver and editor Girolamo Porro. This map appeared in later reprints of the C. Ptolemy's *Geography*: 1598 (Venice), 1617 (Arnhem), 1621 (Padua).

TABVLA ASIAE II
Карта Азії II
1597 р., Кельн

Автор: Клавдій Птолемей (Claudius Ptolemaeus, Claudio Tolomeo), Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)

Видавець: Петрус Кешедт (Petrus Keschedt)

Гравець: Джіроламо Порро (Girolamo, Hieronymus Porro)

Друкар: Петрус Кешедт

У книзі: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIVM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. - P. 17

Мідерит

Сдноколірна

Папір

10,2 - 16,3 x 12,1 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташовано над верхньою рамкою. Карта, у вигляді трапеції, має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Між Азовським морем та Доном зображена Арка Цезаря (*Arce Caesaris*), у верхів'ях Дону - Арка Олександра (*Arce Alexandri*), на Північному Кавказі - Стовпи Олександра (*Alexandri Colonna*), Сарматська брама (*Porte Sarmatica*) та Албанські колони (*Pilae Albanicae*).

Землі України представлені Приазов'ям (*Sarmatiae Europaeae Pars*) та Кримським півостровом (*Taurica Chersonesus*). Показано Азовське море (*Maeotis palus*), Сиваш (*Bicis palus*), Керченську протоку (*Bosporus*), Чорне море (*Pontus Euxinus*). У західній частині карти - з південного заходу на північний схід - тягнеться ланцюг гір, який у верхній частині названо Ріфейськими горами (*Riphaei montes*). В цих горах беруть початок річки (без назв), що впадають в Азовське море.

Об'єкти показані спрощено, на карті мало інформації.

Сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти К. Птоле-

мея, походить із видання *Географія* К. Птолемея, підготовленого Джованні Антоніо Маджіні, який опрацював і карти для нього. Праця надрукована 1597 р. в Кельні в друкарні Петруса Кешедта. Карти гравіював на міді венеційський гравець Джіроламо Порро.

TABVLA ASIAE II
Map of Asia II
1597, Cologne

Author: Claudius Ptolemaeus (Claudio Tolomeo), Giovanni Antonio Magini

Publisher: Petrus Keschedt

Engraver: Girolamo (Hieronymus) Porro

Printer: Petrus Keschedt

In the book: GEOGRAPHIAE UNIVERSALIS TUM VETERIS, TUM NOVAE OPUS DUOBUS VOLUMINIBUS DISTINCTUM, IN QUORUM PRIORE HABENTUR CL. PTOLEMAEI... GEOGRAPHIAE ERANATIONIS LIBRI OCTO: QUORUM PRIMUS... COMMENTARIIS ILLUSTRATUS EST A. JO. ANTONIO MAGINO... IN SECUNDO VOLUMINE INSUNT CL. PTOLEMAE, ANTIQUAE ORBIS TABULAE XXVII... ET TABULAE XXXVII RECENTIORES, A HIERONYMO PORRO INCISAS... AUCTORE EODEM JO. ANT. MAGINO... COLONIA AGRIPPINENSIVM (KÖLN), EXUDEBAT PETRUS KESCHEDT 1597. - P. 17

Copperplate engraving

One-color

Paper

10.2 - 16.3 x 12.1 cm

Language: Latin

The title is above the upper margin. The trapezoid map has a two-line frame with grade marks. Between the Sea of Azov and Don the Arch of Caesar (*Arce Caesaris*) is shown; in the riverhead of Don - the Arch of Alexander (*Arce Alexandri*); in the Northern Caucasus - Pillars of Alexander (*Alexandri Colonna*), Sarmatian gate (*Porte Sarmatica*) and Albanian columns (*Pilae Albanicae*).

The lands of Ukraine are represented by the Pryazov'ya (*Sarmatiae Europaeae Pars*) and the Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*). The map shows The Sea of Azov (*Maeotis palus*), Syvash (*Bicis palus*), Kerch Channel (*Bosporus*), and Black Sea (*Pontus Euxinus*). In the western part of the map - SW to NE - there is a chain of mountains called Rhiphaei Mts (*Riphaei montes*) in the upper part. There is an outflow of several unnamed river flowing into the Sea of Azov.

All objects are simplified with only scarce information.

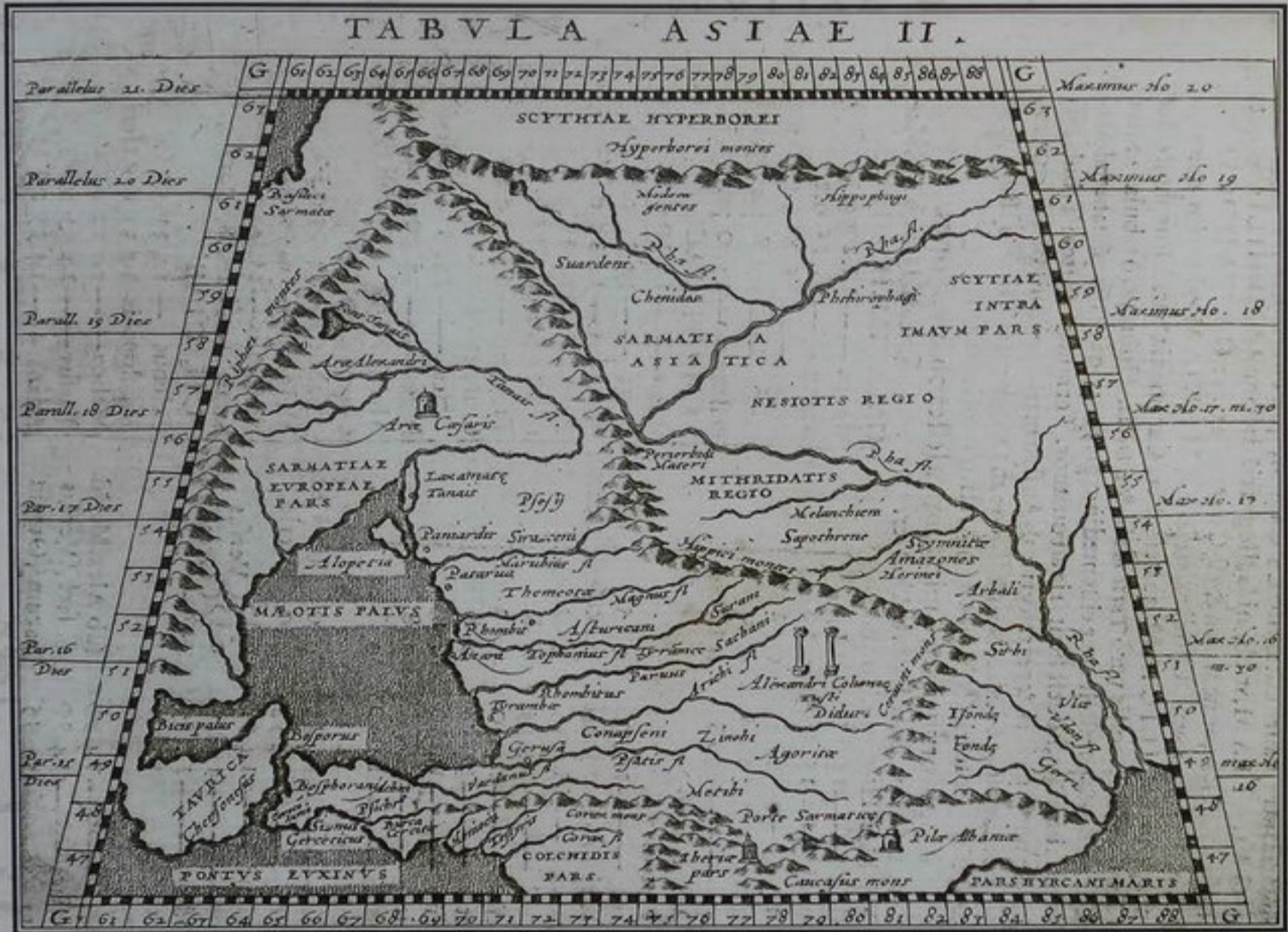
This is *tabula moderna* with the elements of the C. Ptolemy's map. This map is from the C. Ptolemy's *Geography* edited by Giovanni Antonio Magini, which amended the maps as well; it came out in a printer's shop of Petrus Keschedt in Cologne in 1597. All maps were engraved on copper by Venetian engraver Girolamo Porro.

Вавришчів М. Г. Матеріали до історії... - С. 101-109;
Даникевич Я. Р. Територія України... - С. 88-92;
Височек К. Дзиеж... - С. 10-17;
Szaniawska L. Analiza... - S. 15, 16;
Szaniawska L. Sarmacja na mapach... - S. 169-170, 201;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister... - S. 518, 529;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... - S. 283;
Szeliga J. Mapy ziem... - S. 41-42.

TABVLA ASIAE II.

70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 G
67 62 61 60 59 58 57 56 55 54 53 52 51 50 49 48 47
Parallelus 21. Dies
Parallelus 20 Dies
Parall. 19 Dies
Parall. 18 Dies
Par. 17 Dies
Par. 16 Dies
Par. 15 Dies
G 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 G
Maximum No. 20
Maximum No. 19
Maximum No. 18
Max. No. 17. m. 70
Max. No. 17
Max. No. 16
Max. No. 15
Max. No. 14
Max. No. 13
Max. No. 12
Max. No. 11
Max. No. 10
Max. No. 9
Max. No. 8
Max. No. 7
Max. No. 6
Max. No. 5
Max. No. 4
Max. No. 3
Max. No. 2
Max. No. 1
G

RVSSIAE, MOSCOVIAE ET
TARTARIAE DESCRIPTIO.
AUCTORE ANTONIO
JENKENSONO ANGLLO, EDITA
LONDINI ANNO 1562 ET
DEDICATA ILLUSTRIS:
D. HENRICO SYDNEO WALLIÆ
PRESIDI.

Опис Русі, Московії і Тартарії.
Автора Антонія Дженкінсона,
англійця, виданий у Лондоні
1562 року і присвячений
пресвітлому панові Генріху
Сіднею, герцогу Валії
1598 р., Антверпен

Автор: Антоній Дженкінсон
(Antonius Jenkenson)

Видавець: Абрахам Ортелій
(Abraham Ortelius)

Гравер: Франциск Гогенберг
(Franciscus Hogenberg)

Друкар: Йоанн Морет (Joannes
Moretus)

Друкарня: Плантейна (Planten-
ienne)

В атласі: ORTELIUS A. THEATRE
DE L'UNIVERS CONTENANT LES CAR-
TES DE TOUT LE MONDE AVEC UNE
BRIEVE DECLARATION D'ICELLES.
PAR ABRAHAM ORTELIUS. LE TOUT
REVUE, AMENDÉ, ET AUGMENTÉ DE
PLUSIEURS CARTES ET DECLARA-
TION PAR LE MESME AUTHEUR -
MDXCVIII, A ANVERS DE L'IMPRIME-
RIE PLANTENIENNE. - P. 105

Шкала лінійного масштабу:
Scala miliarium Russica, Anglica,
Hispanica

Мідерит
Одноколірна
Папір
44 × 35,3 см
Мова: латинська, французька

Заголовок карти розташований в архітектурному картуші, у лівому нижньому куті. Карта має дволінійні бокові рамки з поділками градусів; північна та південна рамки – одніолінійні. Під картушем – підпис: *Cum privilegio*. Внизу, посередині, – шкала лінійного масштабу. У лівому верхньому куті – зображення царя Василя на тлі шатра. Під зображенням – підпис: *Basilios Magnus Imperator Russiae; Dux Moscoviae &c.* У верхній частині, посередині, – малюнок «Золотої Баби» (жінка з дитиною на руках, перед якою навколійки стоїть двоє людей). На території Сибіру, Середньої Азії – зображення ритуальних, батальних сцен, тварин. Вісім пояснювальних текстів, три з них – у картушах.

Карта охоплює територію від Ботнічної затоки Балтійського моря і правого берега Дніпра до Се-

редньої Азії з регіонами Ташкенту (*Taskent*) і Киргизії (*Kirges*). На півночі – Нова земля (*Nova Zemla*), на півдні – Персія з містами Ардвін (*Ardvin*) і Тебріз (*Tenbres*). Країни, території яких виділені кордоном, – Литва (*Litvania*), Крим (*Crimea*), назву якого помилково написано на західному узбережжі Азовського моря.

З земель України зображено Лівобережжя і частково – Правобережжя (без назви). Показано Азовське море (*Palus Meotis*), Чорне море (*Pontus Euxinus*) і західне Приазов'я. Річки подані як єдина система, з'єднана з озерами. Позначені річки: Дніпро (*Borysthenes vel Neper fl.*) з притоками Сож (*Sosa fl.*) і Десна (*Desna fl.*). Міста: Стародуб (*Stara deubi*) і Київ (*Kiow*). На півночі та на півдні від Києва – лісові масиви, зображені художнім умовним знаком у вигляді груп листяних дерев.

Карта є переопрацюванням А. Ортелієм карти Московії А. Дженкінсона, яка довгий час вважалася втраченою¹. В атласах Ортелія карта друкувалася од 1570 р. зі збереженням прізвищем автора і датою створення першого видання карти. Переробка А. Ортелія є найбільш близькою до оригіналу карти.

Джерелом для укладання карти послужили карти Антонія Віда та Сигізмунда фон Герберштайна, частину карти Дженкінсон уклав за власними матеріалами, зібраними під час подорожей.

¹ У 1987 р. у Вроцлаві (Польща) виявлено оригінальний набір першого видання карти 1562 р. А. Дженкінсона. При співставленні оригіналу з пізнішими переробками карти виявлені великі розбіжності, які пов'язують у зменшенні розміру карти і спрощенні її змісту, змінах у художньому оформленні та зміні заголовку.

RVSSIAE, MOSCOVIAE ET
TARTARIAE DESCRIPTIO.
AUCTORE ANTONIO
JENKENSONO ANGLLO, EDITA
LONDINI ANNO 1562 ET
DEDICATA ILLUSTRIS:
D. HENRICO SYDNEO
WALLIÆ PRESIDI.

The description of Rus, Muscovy,
and Tartary by Antonius
Jenkenson, Englishman,
published in London in 1562 and
dedicated to Honorable
Mr. Henry Sidney, Duke of Wales
1598, Antwerp

Author: Antonius Jenkenson
Publisher: Abraham Ortelius
Engraver: Franciscus Hogenberg
Printer: Joannes Moretus
Printing-works: Plantenienne

In the atlas: ORTELIUS A. THEATRE
DE L'UNIVERS CONTENANT LES
CARTES DE TOUT LE MONDE AVEC
UNE BRIEVE DECLARATION D'ICELLES.
PAR ABRAHAM ORTELIUS. LE TOUT
REVUE, AMENDÉ, ET AUGMENTÉ
DE PLUSIEURS CARTES ET DECLARA-
TION PAR LE MESME AUTHEUR -
MDXCVIII, A ANVERS DE L'IMPRIME-
RIE PLANTENIENNE. - P. 105

Line scale: *Scala miliarium Rus-
sica, Anglica, Hispanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper
44 × 35,3 cm
Language: Latin, French

The title of the map is in the lower
left-corner architectural cartouche.

The map has the two-line side margins with graduation; top and bottom margins are one-line. There is a signature below the cartouche: *Cum privilegio*. The line scale is down in the middle. In the top left corner Tsar Vasiliy is shown before a tent; there is a legend below it: *Basilios Magnus Imperator Russiae; Dux Moscoviae &c.* At the top, in the middle, there is a drawing of a «Golden Baba» (the woman holds a baby in her hands and two figures are kneeling before her.) Across the territories of Siberia and Central Asia there are images of ritual, battle scenes, and animals. There are eight captions, three of them are in cartouches.

The map shows the territory from the Gulf of Bothnia and Right-Bank Dniro to the Central Asia with the regions of Tashkent (*Taskent*) and Kyrgyzstan (*Kirges*). In the north there is the Nova Zemla; in the south – Persia with the cities Ardvin (*Ardvin*) and Tebriz (*Tenbres*). Borders are shown for Lithuania (*Litvania*) and Crimea, the name of which was erroneously written on the western shore of the Sea of Azov.

The Ukrainian lands are represented by Livoberezhzha and, partially, Pravoberezhzha (unnamed). The Sea of Azov (*Palus Meotis*), Black Sea (*Pontus Euxinus*) and western Pryazovya are also shown. Rivers are shown as a system connected with lakes. The rivers shown are Dniro (*Borysthenes vel Neper fl.*) with tributaries Sozh (*Sosa fl.*) and Desna (*Desna fl.*). Cities: Starodub (*Stara deubi*) і Kyiv (*Kiow*). To the north and south of Kyiv woods are marked as groups of leafy trees.

The map is a remake of the map of Muscovy of A. Jenkinson amended by A. Ortelius, which was considered lost for a long time¹. The map was included into the atlases of Ortelius since 1570 with the author's name and date of the first publication. The remake of A. Ortelius is the closest copy of the original map.

The map was based on the maps of Antony Wid and Sigismund von Herberstein; a part of the map Jenkinson made using his own materials compiled during his travels.

¹ In 1987 in Wroclaw (Poland) an original copy of the first printing of the map of A. Jenkinson, 1562, was found. The comparison of the original with the later remakes brought out substantial alterations, such as reduction and simplification of contents, design and changed title.

Даникович Я. Р. Територія
України. – С. 89.
Кордін В. Матеріали по
історії. 1899. – С. 10–11;
Рыбаков В. А. Русские карты. –
Табл. 5, 6;
Alexandrovicz S. Rozwój
kartografii. – S. 57;
Alexandrovicz S. Ziemie
ruskie. – S. 108;
Alexandrovicz S. Stosunki. –
S. 91–100;
Bagrow L., Skelton R. A. Meister. –
S. 508–509;
Szykula K. Mapa Rosji. –
S. 67–97.

Nota danda ad est. omnia veritate ab observatione et locis personis religiose coluntur. Locus hoc sacrosus creditur, quod ipse funditus quousque migravit, ipseque deus confederatus dat respiciat, utique i. veritas consequatur.

Hic regionis incolae Solem, vel rubram partem partem suspensam adorant. In cultu vitam ducunt, ac vitam animalium, serpentes, vermes, carne vescuntur, ac proprie idem vitantur.

Hic fons huius montium quatuordecim, percursum, iterum, iterum firmus refertur. Moria populi, gregis pulchra, et vitae, fuit. Hic stupenda quidam meta, in montibus, repente in saxa regit, prius firma nulla in parte divisa. Evenit hoc prodigium anno circiter 500. retro elapsi.

Kazani gens ceteratione legit, ad est in horto habet, ritum huiusmodi, cum id diuinum spiritum sacras peragit, sanguinem, lac, et fenum inestentur accipit, ac terrae misit, inque vas quoddam infundit, eoque arborum fructus, atque oleum, ac habita, in populum spargit, atque hoc asperse pro Deo laetatur, et colitur. Cum quis diem inter illis obit, lino sepelitur, arboribus suspensum.

Shanarunda olim totius Tartarorum metropolis fuit, ac nunc rursus deserta iacet, vna cum multis antiquitate vestigiis. Hic videlicet est Tamerlanus de quo alio Tamerlanus Imperatoris Regis, utitur, auctus, auctus, circumdabit, Tamerlanus mabometum fuit.

Caspia, hinc triginta diebus itinere orientem versus inueniunt terminum, quod dicitur, et hic locum ad Caspium, terminum, inueniunt, iter interuenit.

EVROPA
Europa
1600 p., Кельн

Автор: Маттіас Квад (Matthias Quad)

Видавець: Йоганн Буссемехер (Johann Bussemacher)

Гравер: Маттіас Квад

Друкар: Йоганн Буссемехер

У книзі: GEOGRAPHISCHE HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFFTEN DES GANTZENEN ERDTBODENS, IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTENEN TAFFELN FURGEBILDT. ZUGERICHT DURCH MATTIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. COLN AM REIN BEY JOHAN BUXEMACHER, KUNSTDRUCKER UFFS. MAXIMI DASELST, MDC. – M. 10

Шкала лінійного масштабу: Scala miliarium[m] Germanicorum

Мідерит

Однокольорна

Папір

26,5 × 19 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в художній рамці, з лівого боку. Карта має дволинійну рамку. Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Нижче, біля рамки, розміщено стовпчиком перелік держав Європи: a) Scotia, b) Anglia, c) Irlandia, d) Hispania, e) Gallia, f) Italia, g) Germania, h) Dania, i) Moscovia, j) Finlandia, k) Norvegia, l) Vinmarchia.

На заході картографічне зображення сягає Атлантичного океану (Oceanus Occidentalis), на сході – течії Волги і частково – Заволжя.

На півночі Європу омиває Північне (Норвезьке) море (Mare Septentrionale), східніше – Скіфський океан (Карське море) (Oceanus Scythicus), на півдні – Середземне море (Mare Mediterraneum) і північна частина Африки (Africae Pars).

На полі карти підписано три сторони світу – Occidens, Oriens, Meridies (північ не позначено).

Зображено землі України з Чорним (Pontus Euxinus) та Азовським (Meotis Palus) морями. На лівому березі Дніпра, південніше Десни (без назви), русло якої показане у вигляді дуги, що з'єднує Дніпро з Доном, позначено лісовий масив. Десну і Сейм автор подав за прикладом своїх попередників, карти яких скористався (подібно ці річки зображені на карті Московії С. Герберштайна). Нанесено Дніпро (без назви) із ще однією лівою прилогою, на якій позначено міс-

то Nigropol[is]. Також зображено Прип'ять (без назви), на якій позначено міста: Могилів (Moshil[no]), Петриків (Petricow), в гирлі – Чорнобиль (Caernobel). На карті є річка Дністер (Tyras fl), східніше – велика річка без назви, що її можна ототожнити з Богом.

Міста позначено пунсонами, зокрема на Дніпрі Вишгород (Vissegrod), Київ (Kiof), повторно Вишгород (Vissegrod), Черкаси (Czerca[si]), Ольвія (Olbia), Аслан (Ossan), Очаків (Oczakou); на правому березі Дніпра: Снявода (Szinouoda), Кодима (Codemia), Чуднів (Czudnow), Звенигород (Swinigrod), Житомир (Sziomirs), Овруч (Owurtz), Городок (Grodeck), Звягель (Dziyubel), Вінниця (Vinnicza), Сілець (Solecz), Белз (Belt), Луцьк (Lutzko). На західних землях України позначено міста: Львів (Leopolis), Перемишль (Premisli[ia]), Самбір (Samdor), Степань (Stepanut); біля витоків Дністра – Стоца, Кам'янець (Camenetz), нижче, на правому березі Дністра – Лопушна (Lopuszna), а в його гирлі – Білгород (Moncastro), поряд показано солеварню (Sol[ie]). Між нижньою течією Дністра і Тилігулом (без назви) – Сесусою. Північне узбережжя Чорного моря і Приазов'я нанесені на карту за середньовічними портоланами. Тут є Pidea, Saline, на Кримському півострові, назву якого не підписано, – Grosida, Vberta Pontico, Caffa, Zebano, Calamita; у Приазов'ї – Sacan, Lenagospo, Cachi, Palestina; західна частина Приазов'я названа Cabardi.

Карта не подібна до інших, укладена на основі карт попередніх авторів; значна частина об'єктів, зокрема і на українських територіях, має неправильну локалізацію.

EVROPA
Europe
1600, Cologne

Author: Matthias Quad

Publisher: Johann Bussemacher

Engraver: Matthias Quad

Printer: Johann Bussemacher

In the book: GEOGRAPHISCHE HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFFTEN DES GANTZENEN ERDTBODENS, IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTENEN TAFFELN FURGEBILDT. ZUGERICHT DURCH MATTIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. COLN AM REIN BEY JOHAN BUXEMACHER, KUNSTDRUCKER UFFS. MAXIMI DASELST, MDC. – M. 10

Line scale: Scala miliarium[m] Germanicorum

Copperplate engraving

One-color

Paper

26,5 × 19 cm

Language: Latin

The map title is in an artistic frame on the left. It has a two-line margin. The line scale is under the title. Closer to the border there is a column list of the European states: a) Scotia, b) Anglia, c) Irlandia, d) Hispania, e) Gallia, f) Italia, g) Germania, h) Dania, i) Moscovia, j) Finlandia, k) Norvegia, l) Vinmarchia.

In the west map shows the Atlantic Ocean (Oceanus Occidentalis), in the east – the Volga and, partially, Zavolzhye.

In the north Europe is washed by the North (Norwegian) Sea (Mare Septentrionale), by the Scythian Ocean (Kara Sea) (Oceanus Scythicus) easterly, in the south – Mediterranean (Mare Mediterraneum) and north of Africa (Africae Pars).

Three cardinal points are inscribed on the map: Occidens, Oriens, Meridies (north is not marked).

Ukrainian territory includes Black (Pontus Euxinus) and Azov (Meotis Palus) seas. A wood is shown on the left bank of Dniπρο, down from Desna (unnamed) denoted as an arc linking Dniπρο and Don. The author mapped Desna and Sejm like his predecessors, the maps of which he used (these rivers are eventually shown on the map of Muscovy of S. Herberstein). Dniπρο (unnamed) is mapped with a left tributary and a city Nigropol[is] on it. There is also Prypyat (unnamed) with the cities of Mohyliv (Moshil[no]), Petrykiv (Petricow), Dniстер (Tyras fl), Chornobyl (Caernobel); easterly there is an unnamed riverlet which may be identified with Boh.

Cities are marked with the letter-punches, especially on Dniπρο: Vyshhorod (Vissegrod), Kyiv (Kiof), once more Vyshhorod (Vissegrod), Cherkasy (Czerca[si]), Olvia (Olbia), Aslan (Ossan), Ochakiv (Oczakou); on the right bank of Dniπρο: Syniavoda (Szinouoda), Kodyma (Codemia), Chudniv (Czudnow), Zvenyhorod (Swinigrod), Zhytomyr (Sziomirs), Ovruch (Owurtz), Horodok (Grodeck), Zviahel (Dziyubel), Vinnysia (Vinnicza), Silets (Solecz), Belt (Belt), Lutzk (Lutzko). In the western lands of Ukraine the cities are as follows: Lviv (Leopolis), Peremysli (Premisli[ia]), Sambir (Samdor), Stepan (Stepanut); near the head of Dniстер – Stoca, Kamyanets (Camenetz); lower, on the right bank of Dniстер – Lopushna (Lopuszna), and in its mouth – Bilhorod (Moncastro) and nearby salt-work (Sol[ie]). Between lower Dniстер and Tyli-hul (unnamed) – Cecyeoue. The northern shore of the Black Sea and Pryazovya are mapped according to the medieval portolan charts; we find here Pidea, Saline, on the unsigned Crimean Peninsula – Grosida, Vberta Pontico, Caffa, Zebano, Calamita; in Pryazovya – Sacan, Lenagospo, Cachi, Palestina; the west of Pryazovya is called Cabardi.

The map is unique and based on preceding maps; the localization of many objects, on the Ukrainian territories including, is erroneous.

Вавришин М. Г. Матеріал до історії... – С. 101–109;
 Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
 Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–156;
 Каталог dawnych map... – T. 1. – S. 51.

EUROPA

AFRICA PAR

MEDITERRANEA

CANDIA RANEVM

MESOPOTAMIA

PARS

ASIA

GEORGIA

ARMENIA

ARMENIA

ARMENIA

ARMENIA

ARMENIA

ARMENIA

ARMENIA

ARMENIA

ARMENIA

POLONIA
Польща
1600 р., Мідделбург

Автор: Вацлав Гродецький (Wacław Grodecki)
Видавець: Берент Лангенес (Berent Langenes)
Гравер: Пітер ван дер Кеєре (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica*
Мідерит
Одноколірна
Папір, наклеєний на полотно
12 × 8,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, в лівому нижньому куті, шкала лінійного масштабу – у лівому верхньому куті. Карта має дволінійну рамку, вздовж її правого краю – подвійні та підписи градусів. На полі карти підписані сторони світу: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridies*.

Карта охоплює територію від міста Лепая (*Liba*) на півночі, до міста Хотин (*Chotym*) на півдні, від міст Франкфурт-на-Одері (*Francfordia*) та Вроцлав (*Vratislavia*) на заході до Дніпра (*Nieper flu.*) на сході.

Землі України, особливо Правобережжя, представлені незначною мережею річок і населених пунктів. Показано річки: Бог (Південний Буг) (*Bog flu.*), Дніпро (*Nyuper flu.*), Дністер (*Nyester flu.*), Прип'ять (*Przypiecz fl.*), Стыр (*Styr fl.*). Позначені міста: Київ (*Kijow*), Канів (*Kaniow*), Житомир (*Sytomiers*), Чуднів (*Czudnow*), Звягель (*Dzuiigel*), Полонне (*Plone*), Ізяслав (*Zaslaw*), Дубровиця (*Dubrowiczza*), Городок (*Grodek*), Кобрин (*Cobrin*), Камінь-Каширський (*Camien*), Холм (*Cheim*), Самбір (*Sanibor*), Бучач (*Buczacz*), Кам'янка (*Kamionka*), Хотин (*Chotym*), Ягольниця (*Jagel*). На карті багато спотворених назв об'єктів.

Карта є зменшеним варіантом карти Польщі Вацлава Гродецького 1558 р., вона була створена для «кишенькового» атласу Берента Лангенеса *Caert-Thresoor, inhoudende de tafelen des gantsche werelts-landen* (Мідделбург, 1598 р.). Карта входила до всіх видань атласу, який виходив різними мовами у 1599–1649 рр. (понад 10 видань). Тексти до атласу голландською і латинською мовами написав історик Пітер Берт, тому кілька видань мали назву *P. Bertii tabularum geographicarum cum contractarum libri quatuor*. На карті у різних виданнях атласу є невеликі відмінності: різна кількість підписів, населених пунктів, різне написання деяких назв.

POLONIA
Poland
1600, Middleburg

Author: Wacław Grodecki
Publisher: Berent Langenes
Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)
Line scale: *Miliaria Germanica*
Copperplate engraving
One-color
Paper, pasted on canvas
12 × 8.5 cm
Language: Latin

The title of the map is in the figured cartouche in the lower left corner; the line scale is in the upper left corner. The map has a double margin; points and grade signatures are along its right edge. Cardinal points are written on the map itself: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridies*.

The map shows the territory from the city of Liepāja (*Liba*) in the north to the city of Khotyn (*Chotym*) in the south, from Frankfurt under Oder (*Francfordia*) and Wrocław (*Vratislavia*) in the west to Dnipro (*Nieper flu.*) in the east.

The Ukrainian lands, especially Pravoberezhzia, are represented by a network of rivers and settlements. There are rivers as follows: Boh (Pivdenny Buh) (*Bog flu.*), Dnipro (*Nyuper flu.*), Dniester (*Nyester flu.*), Prypyat (*Przypiecz fl.*), Styr (*Styr fl.*). Cities: Kyiv (*Kijow*), Kaniv (*Kaniow*), Zhytomyr (*Sytomiers*), Chudniv (*Czudnow*), Zviagel (*Dzuiigel*), Polonne (*Plone*), Iziaslav (*Zaslaw*), Dubrovysia (*Dubrowiczza*), Horodok (*Grodek*), Kobryn (*Cobrin*), Kamin Kashyrsky (*Camien*), Kholm (*Cheim*), Sambir (*Sanibor*), Buchach (*Buczacz*), Kamyanka (*Kamionka*), Khotyn (*Chotym*), and Yagolnytsia (*Jagel*). The map features many corrupted names.

This one is a diminished map of Poland of Wacław Grodecki, 1558; it was intended for the pocket atlas *Caert-Thresoor, inhoudende de tafelen des gantsche werelts-landen* of Berent Langenes (Middleburg, 1598). It was included into all publications of the atlas in different languages up to 1599–1649 (over 10 editions). Both Dutch and Latin texts were written by a historian Peter Bert; therefore several editions had the title *P. Bertii tabularum geographicarum cum contractarum libri quatuor*. Different editions have minor differences, different number of signatures, settlements, and spelling.

- Василюк М. І. Матеріали до історії. – С. 101–109;
Дашкевич Л. Східне Поділля. – С. 155–169;
Кордін В. Матеріали по історії. 1910. – С. 14, табл. XXVIII;
Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – S. 169–170;
Szaniawska L. Analiza. – S. 88–91;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 282.

**MOSCOVIAE IMPERIVM.
COLONIAE FORMULIS JOANI
BUSEMEEHERI AN. 1600**
Московська імперія.
Видана у Кельні Йоганном
Буссемехером 1600
1600 р., Кельн

Автор: Джованні Антоніо Маджіні (Giovanni Antonio Magini)

Видавець: Mattheus Quaden (Mattheus Quaden)

Гравер: Mattheus Quaden

Друкар: Йоганн Буссемехер (Johann Bussemacher)

У книзі: GEOGRAPHISCH HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFTEN DES GANTZEN EN ERDTBODEMS IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTEN TAFELN FURGEBILDT. MIT BEYGE- LUGTER NOTWENDIGER BESCHREIBUNG AUSLEGUNG DERSELBEN ZUGERICHT DURCH MATTHIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. - COLN AM REIN, BEI JOHAN BUXEMACHER KUNSTDRUCKER VFFS. MAXIMINI STRASS DASELBST, MDC. - M. 68

Мідерит

Одноколірна

Папір

28 × 22 см

Мова: латинська, німецька

Заголовок карти розташований в художній вивітці, з правого боку, нижче середини. Карта має дволінійну просту рамку з поділками і підписами градусів. Сторони світу підписано на карті: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridie*. Праворуч од вивітки розміщено текст: *Hi Septentrionales Tartari nullas habent domogised earum loco curris corio tectos fecum circum ducunt*.

Карта охоплює територію від верхів'я Дністра (*Tiras fluv.*) і Прип'яті (без назви) на заході до течії Волги (*Volga fl Ledie et Rba fluis*) на сході.

На карті показано такі об'єкти: гори, річки, ліси, міста (художнім малюнком у вигляді груп будівель різної конфігурації). Лісові масиви позначено малюнком у вигляді груп листяних дерев у верхів'ях лівих приток Дніпра та на правому березі Південного Бугу.

З українських земель зображено Правобережжя і Лівобережжя, Кримський півострів (*Taurica Chersonesus*), Азовське море (*Moeotis Palus*), північну частину Чорного моря (*Pontus Euxinus vulgo Mare Maggiore*). На українських землях виділено території Кодима (*Codimtia*) – на правому березі Дніпра, Куманія (*Sutania*) – в Приазов'ї, Бессарабія (*Bessarabia*) – у нижній течії Дністра, Сиверщина (*Severa*) – на правому березі Десни.

Дніпро показаний з притоками – лівими: *Soz* (*Sosa fluvius*), *Desna* (*Desna flu*) з *Seym* (*Sem fl*), *Psel* (*Psola flu*), *Samara* (*Samara flu*), *Kinska* (*Constauoda flu*); правими – Прип'ять (без назви), *Tasmyn* (*Tasmyna flu*), *Teteriv* (*Teretentia flu*). На карті зображено річку Південний Буг, без назви, з лівою притокою *Syniuoda* (*Szinauoda flui*), та Дністер (*Tiras flu*). На цій території показано міста: *Riva* (*Roua*), *Bratclaw* (*Bratclaw*), *Bilhorod* (*Noucastro*), *Ochakiv* (*Orzakow*), *Zvenyhorod* (*Szynigrod*), *Zytomyr* (*Zytomirz*), *Grodok* (*Grodok*), *Kyiv* (*Chiovla*), *Kaniv* (*Caniow*), *Visigrod* (*Visigrod*), розташований на Десні, *Starodub* (*Starodub*), *Aslan* (*Oslam*). Північне Причорномор'я і Кримський півострів на карту на-

несено за середньовічними портоланами. Тут розміщено об'єкти з такими назвами, як *Eresse, Fideo, Saline*, міста в Криму – *Grozida* (на місці Євпаторії), *Cafa* – в центрі півострова, *Sudak* (*Soldaya*), *Aspramonte*.

Карта є збільшеною копією карти Московщини Дж. А. Маджіні, вперше надрукованої у латинському виданні *Географії* К. Птолемея 1596 р.

**MOSCOVIAE IMPERIVM.
COLONIAE FORMULIS JOANI
BUSEMEEHERI AN. 1600**
Moscow Empire. Published in
Cologne by Johana Bussemacher
in 1600
1600, Cologne

Author: Giovanni Antonio Magini

Publisher: Mattheus Quaden

Engraver: Mattheus Quaden

Printer: Johann Bussemacher

In the book: GEOGRAPHISCH HANTBUCH, IN WELCHEM DIE GELEGENHEIT DER VORNEMBSTEN LANTSCHAFTEN DES GANTZEN EN ERDTBODEMS IN ZWEI UND ACHTZIG IN KUPFFER GESCHNITTEN TAFELN FURGEBILDT. MIT BEYGE- LUGTER NOTWENDIGER BESCHREIBUNG AUSLEGUNG DERSELBEN ZUGERICHT DURCH MATTHIS QUADEN KUPFFERSCHNEIDER. - COLN AM REIN, BEI JOHAN BUXEMACHER KUNSTDRUCKER VFFS. MAXIMINI STRASS DASELBST, MDC. - M. 68

Copperplate engraving

One-color

Paper

28 × 22 cm

Language: Latin, German

The map title is in the middle right vignette. The map has a simple two-line margin with markings and degrees signed. The cardinal points are inscribed on the map: *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridie*. The text is on the right of vignette: *Hi Septentrionales Tartari nul-*

las habent domogised earum loco curris corio tectos fecum circum ducunt.

The map shows the territory from the head of Dniester (*Tiras fluv.*) and Prypyat (unnamed) in the west to the Volga (*Volga fl Ledie et Rba fluis*) in the east.

The map shows mountains, rivers, woods, cities (with a picture of groups of different structures). Woods are marked as pictures of clusters of the broad-leaved trees in the head of the left tributaries of Dniπρο and on the right bank of Pivdenny Buh.

Ukrainian lands are shown to include Pravoberezhza and Livoberezhza, Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*), Sea of Azov (*Moeotis Palus*), north of the Black Sea (*Pontus Euxinus vulgo Mare Maggiore*). In Ukraine the following territories are brought out: *Kodyma* (*Codimtia*) – on the right bank of Dniπρο, *Kumania* (*Cu-*

mania) – in Pryazovya, *Bessarabia* – in the lower Dniester, *Sivershchyna* (*Severa*) – on the right bank of Desna.

Dniπρο is shown with its tributaries: left – *Sozh* (*Sosa fluvius*), *Desna* (*Desna flu*) with *Seym* (*Sem fl*), *Psel* (*Psola flu*), *Samara* (*Samara flu*), *Kinska* (*Constauoda flu*); right – *Prypyat* (unnamed), *Tasmyn* (*Tasmyna flu*), *Teteriv* (*Teretentia flu*). The map shows Pivdenny Buh (unnamed) with the left tributary *Syniuoda* (*Szinauoda flui*) and Dniстер (*Tiras flu*). On this territory there are such cities as *Riv* (*Roua*), *Bratclaw* (*Bratclaw*), *Bilhorod* (*Noucastro*), *Ochakiv* (*Orzakow*), *Zvenyhorod* (*Szynigrod*), *Zytomyr* (*Zytomirz*), *Horodok* (*Grodok*), *Kyiv* (*Chiovla*), *Kaniv* (*Caniow*), *Vyshhorod* (*Visigrod*) on Desna, *Starodub* (*Starodub*), *Aslan* (*Oslam*). Northern Prychornomor'ya and Crimean Peninsula are mapped according to medieval portolan charts. Here are such objects as *Eresse, Fideo, Saline*, Crimean cities – *Grozida* (in the place of Yevpatoriya), *Cafa* – in the center of the peninsula, *Sudak* (*Soldaya*), *Aspramonte*.

This is a magnified copy of the map of Muscovy of G. A. Magini published for the first time in the Latin edition of C. Ptolemy's *Geography* in 1596.

95

- Дашкевич Я. Р. Україна на картах. – С. 89;
Дашкевич Я. Східне Поділля. – С. 155–169;
Кордт В. Матеріали по історії. 1899. – С. 12;
Cocca P. J. Історія картографування. – С. 34;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 264–405;
Katalog dawnych map. – T. I. – S. 50, 51, 53;
Kublin L. Majestaska B. Tomaszewska M. Mapy ziem polskich. – S. 218–219;
Pelivo S. Mapy ziem polskich. – S. 15–19;
Szantawska L. Analiza. – S. 35–37.

**HUNGARIAE DESCRIPTIO,
WOLFGANGO LAZIO AVSTIORE]**
Опис Угорщини
Вольфганга Лазіо
1601 р., Антверпен

Автор: Вольфганг Лазіо (Wolfgang Lazius)

Видавець: Абрагам Ортеліус (Abraham Ortelius)

Гравець: Франціск Гогенберг (Franciscus Hogenberg)

Друкар: Іоанніс Моретус (Ioannes Moretus)

В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM ABRAHAMAE ORTELI QUOD ANTE EXTREMUM VITAE SUAE DIEM POSTREMUM RECENSUIT, NOUIS TABULIS ET COMMENTARIIS AUXIT ATQUE ILLUSTRAVIT ANTVERPIAE, EX OFFICINA PLANTINIANA APUD IOANNEM MORETUM. - M. 95

Шкала лінійного масштабу:
Scala Milliarium Hungariorum

Мінерит

Багатоколірна

Папір

50,5 × 36,8 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в окремій фігурній рамці, під верхньою її рамкою. Карта має дволінійну рамку з поділками та підписами градусів. Сторони світу *Occidens, Oriens, Septentrio, Meridies* підписані на полі карти. В правому нижньому куті, у фігурному картуші – умовні позначення. Ліворуч від нього, над нижньою рамкою – шкала лінійного масштабу з зображенням циркуля. У лівому верхньому куті – герб Угорщини.

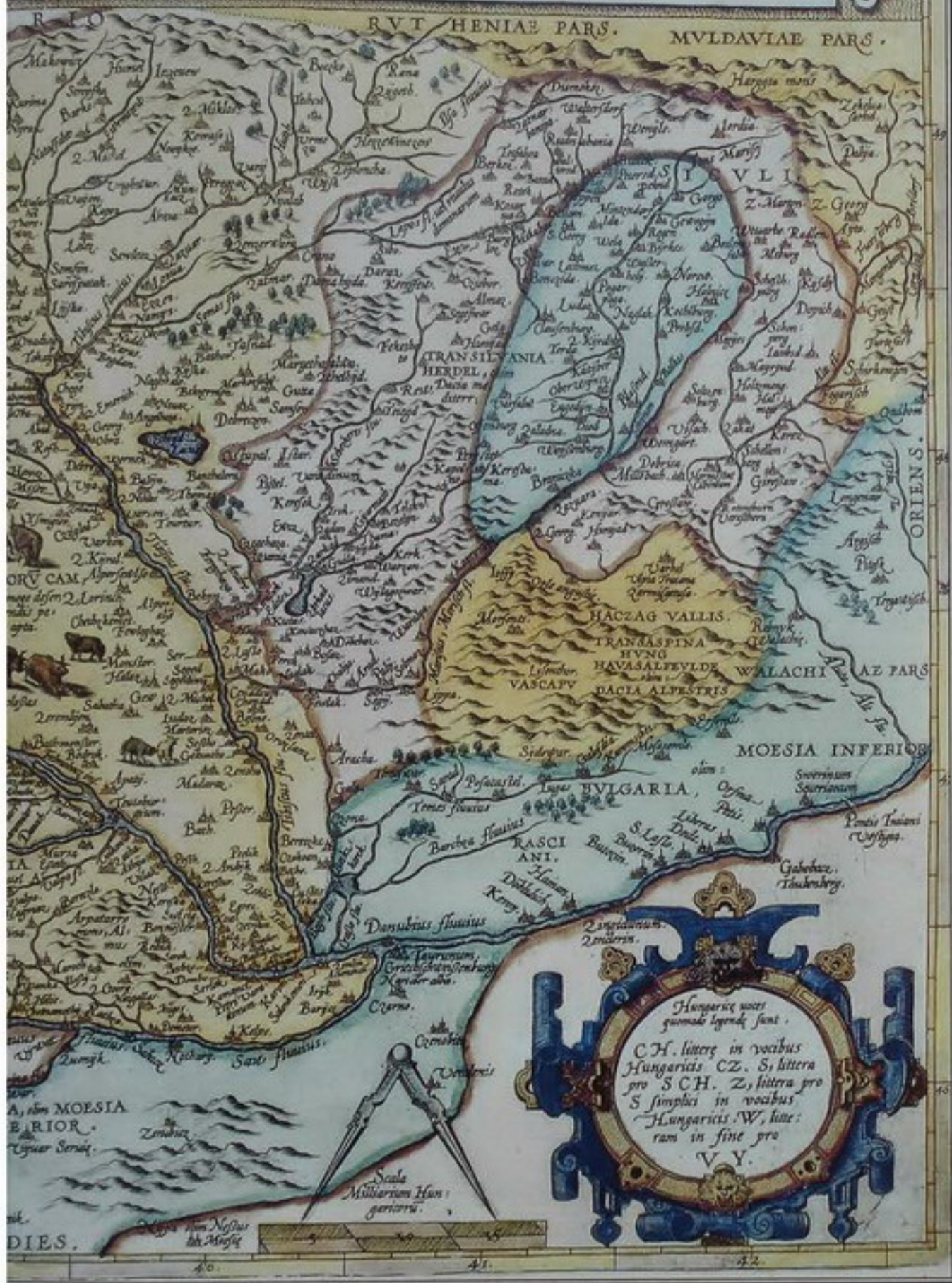
На карті представлена територія Угорщини та її кордони з сусідніми країнами – Австрією (*Austria*), Болгарією (*Bulgaria*), Волощиною (*Wallachiae Pars*), Молдавією (*Moldaviae Pars*), Польщею (*Poloniae Pars*), Трансильванією (*Transilvania Hered*).

Землі України представлені частиною Русі (*Rubeniae Pars*) та, в межах Угорщини, українським Закарпаттям. Зображені Карпати (без назви), міста Рахів (*Rana*), Ужгород (*Vngvar*), Невізьяке (*Neuuzke*), Мукачеве (*Munkacsz*), Перечин (*Pereczaz*), Ясіня (*Ieczenew*), Гуменице (*Humen*), Маковіця (*Makowice*), Стропків (*Stropsko*).

Карта укладена австрійським картографом Вольфгангом Лазіо у 1556 р., входила у всі атласи Абрагама Ортелія.

WOLFGANGO LAZIO AVCT.

HUNGARIAE DESCRIPTIO, WOLFGANGO LAZIO AVCT[ORE]
The description of Hungary by Wolfgang Lazio 1601, Antwerp

Author: Wolfgang Lazio
 Publisher: Abraham Ortelius
 Engraver: Franciscus Hogenberg
 Printer: Joannes Moretus
 In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM ABRAHAM ORTELI. QUOD ANTE EXTREMUM VITAE SVAE DIEM POSTREMUM RECENSUIT. NOUIS TABULIS ET COMMENTARIIS AUXIT ATQUE ILLUSTRAVIT ANTVERPIAE, EX OFFICINA PLANTINIANA. APUD IOANNEM MORETUM. - M. 95
 Line scale: Scala Milliarum Hungariorum
 Copperplate engraving
 Full color
 Paper
 50.5 x 36.8 cm
 Language: Latin

The map title is in the figured frame below the upper border. The map has the two-line margin with degrees marked and signed. The cardinal points are inscribed on the map Occidens, Oriens, Septentrio, and Meridies. The legend is in the lower right-corner figured cartouche. The line scale with compasses is on the left, above the bottom margin. The National Emblem of Hungary is in the upper left corner.

The map shows Hungary and its borders with Austria (Austriae), Bulgaria (Bulgaria), Walachia (Walachiae Pars), Moldova (Moldaviae Pars), Poland (Poloniae Pars), and Transylvania (Transilvania Herdel).

Ukraine is represented by a part of Rus (Rethentiae Pars) and Ukrainian Transcarpathians within the limits of Hungary. The objects shown include the Carpathians (unnamed), cities of Rakhiv (Rana), Uzhhorod (Vngvar), Nevytske (Newykze), Mukacheve (Munkacz), Perechyn (Peretzaz), Yasynia (Ieczenow), Humenne (Humel), Makovytsia (Makouice), Stropkiv (Stroprosko).

The map was compiled by the Austrian mapmaker Wolfgang Lazio in 1556 and appeared in all atlases of Abraham Ortelius.

Вовричан М. Г. Карти українських земель. - С. 240-245.
 Данишевнич Я. Р. Територія України. - С. 88-93.
 Bagrow L., Skelton R. A. Meister. - S. 513-514

EVROPAE
Європа
1602 р., Антверпен

Автор: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)

Видавець: Ян Баптист Врентс (Joan Baptist Vrients)

Гравець: Франциск Гогенберг (Franciscus Hogenberg)

В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAM ORTELI. A. 1602. - P. 2

Шкала лінійного масштабу: [Scala miliarium] Germanie, Gallia, Italia

Мідерит

Багатоколірна

Папір

47 × 35 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у лівому верхньому куті, у рамці, що має вигляд постаменту, на якому зображено алегоричну постать Європи на бикі, що пливе морем. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів. В нижньому лівому куті – шкала лінійного масштабу, у правому верхньому – роза вітрів.

Карта охоплює територію Європи, частину Азії, від гирла Євфрату і Тигру до Перської затоки, та північне узбережжя Африки. Межа між Європою і Азією проходить по Волзі (Volga, Rha vel Edes flus). Країни на карті пофарбовано різними кольорами.

Українські території представлені північно-західним узбережжям Чорного (Mare Maggiore) та Азовського (Mare della Zabache) морів, Кримським півостровом (Gazaria), територіями Поділля (Podolia), Русі (Russia), Приазов'я (Simitania), Сіверщини (Zetena). Гідрографічна мережа представлена річками Дніпро (Nipper fl) та Дністер (без назви) з притоками та неіснуючим Амадоцьким озером (без назви) на території Поділля. На правому березі Дніпра, нижче Черкас (Czerkassi) і Києва (Kiof), зображено Чорний ліс (Nigra silva). На карті подана густа мережа населених пунктів, серед них Житомир (Szytomirz), Чорнобиль (Czerobiel), Овруч (Ovruicz), Чуднів (Czudnow), Львів (Leopolis), Белз (Belz). На Кримському півострові та на західному узбережжі Чорного моря підписано назви грецьких колоній: Каламіта (Calamita), Підея (Pidea), Кафа (Caffa), Монкастро (Moncastro), навпроти дельти Дунаю показано острів Зміїний (Fidonissi).

Вперше карта була надрукована у виданні А. Ортелія *Theatrum orbis terrarum* 1570 р. Передруковувалась у пізніших виданнях атласу.

EVROPAE
Europe
1602, Antwerp

Author: Abraham Ortelius
 Publisher: Joan Baptist Vrients
 Engraver: Franciscus Hogenberg
 In the atlas: THEATRUM ORBIS
 TERRARUM. ABRAHAM ORTELI. A.
 1602. - P. 2
 Line scale: (Scala milliarum)
 Germanie, Gallica, Italica
 Copperplate engraving
 Full color
 Paper
 47 × 35 cm
 Language: Latin

The map title is in the upper left corner frame looking like a pedestal featuring Europa on the back of a bull speeding away across the ocean. The map has two-line borders with marked degrees. The line scale is in the upper left corner with the wind rose opposite it.

The map shows Europe, a part of Asia from the estuary of Euphrates and Tigris to the Persian Gulf and northern coast of Africa. The Volga (Volga, Rha vel Edel flu) delimits Europe and Asia. Countries are brought out with different colors.

Ukrainian territories are shown to include the NW coast of the Black (Mare Magiore) and Azov (Maredella Zabache) seas, Crimean Peninsula (Gazaria), territories of Podillia (Podolia), Rus (Russia), Pryazovya (Cumania), and Sivershchyna (Zybera). The surface water network is represented by the rivers Dniro (Nieper fl) and Dnister (unnamed) with tributaries and non-existent Amadok Lake (unnamed) in Podillia. The Chorny wood (Nigra silva) is denoted on the right bank of Dniro down the stream from Cherkasy (Czercassi) and Kyiv (Kiof). The dense network of settlements includes Zhytomyr (Sztimyrz), Chornobyl (Czernobel), Ovruch (Ovrucz), Chudniv (Czudnow), Lviv (Leopolis), and Belz. Greek colonies are denoted on the Crimean Peninsula and northern shore of the Black Sea: Calamita, Pidea, Caffa, Moncastro; opposite the Danube Estuary Zmiyny Island is shown (Fidonissi).

For the first time it was printed in the *Theatrum orbis terrarum* of A. Ortelius in 1570. It was reprinted in later editions of the atlas.

Дашкевич Я. Р. Територія
 України. - С. 89;
 Вуцкек К. Dzieje. - S. 28, 34, 36;
 Lelovol J. Géographie. -
 T. II. - P. 184-190;
 Litvuanica. - P. 26;
 Katalog dawnych map. -
 T. I. - S. 120-121.

ROMANIAE, (QUAE OLIM THRACIA DICTA) VICINARVM[UE] REGIONVM, VTI BVLGARIAE, WALACHIAE, SYRFIAE, ETC. DESCRIPTIO. AUCTORE IACOBO CASTALDO
Опис Румунії (яку колись називали Фракією) із сусідніми країнами, втім числі Болгарією, Волощиною, Сирфією і т. д., автора Джакомо Гастальді 1602 р., Антверпен

Автор: Джакомо Гастальді (Giacomo Gastaldi), Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)

Видавець: Ян Баптист Врінте (Joan Baptist Vrients)

В атласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAM ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABVLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLVSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERP[IAE] APVD IOANNEM BAPT[ISTAM VRINTS]. ANNO MD[CII]. – P. 104

Шкала лінійного масштабу: Scala miliarium Italicorum com

Мідерит
Егратоколірна
Папір
51 × 38 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овальній рамці, прикрашеній стилізованим орнаментом, що містить зображення жіночого обличчя та птахів. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Сторони світу вказані на полі карти: *Septentrio*, *Meridie*, *Occidens*, *Oriens*. У картуші, під заголовком – шкала лінійного масштабу. Під шкалою – привілей: *Cum privilegio decennali. M D LXXXIII*. На тлі Чорного моря зображені каравела і галера, на тлі Адріатичного моря – кит.

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від узбережжя Чорного моря до східного узбережжя Адріатичного моря, від міста Салоніки до витоків Серету на території Молдавії.

На карті кольоровими кантами позначені кордони Угорщини (*Hungariae pars*), Болгарії (*Bulgaria*), Волощини (*Valachia, Valachia interior*), Молдавії (*Moldavia*), Бессарабії (*Bessarabia*), Поділля (*Podolia*). Вдвоєк Дністра (*Tiras flu*) пунктирними лініями позначений кордон. Є й інші варіанти кольорування карти, де Волощина, Болгарія, Бессарабія, Молдавія зафарбовані одним кольором.

Землі України представлені на карті від дельти Дунаю (*Danubius*

fl.) до лівої притоки Південного Бугу Савранки (*Savran fl.*). Річка Тилігул, що підписана на карті як *Asiach fl.* (насправді це назва Південного Бугу), витікає з озера *Colaznitz*, в її гирлі показано місто Очаків (*Oszakow*). Річка без назви витікає з озера Кучурган (*Cuzuran vrbs et lacus*) і впадає у Чорне море (*Mare Magiore, olim Pontus Evxinus qui Maurothalassa hodie Turcis vocatur*). В гирлі річки позначена генуезька колонія Гінестра (*Ginestra*). На Чорному морі, навпроти дельти Дунаю (*Danubius flu*) позначений острів Зміїний (*Fidonif*). На карті показано мало-населених пунктів та помилково зображені руслу багатьох річок. Між Дунаєм і Дністром позначені міста Болград (*Bialogrod*), Білгород (*Bialogrod*), Маяки (*Maich*), Тирасполь (*Tirafpo*), генуезькі колонії Фальконара (*Falconara*), Офіка (*Ofica*).

Карта А. Ортелія є переробкою карти, що входила до шкату карти дунайських країн, підготовленою і виданою у Венеції італійським картографом Дж. Гастальді у 1546 р. Основою для створення карти Дж. Гастальді стала карта Марка Беневентано *Tabula moderna Polonie Boemie Germanie Rusie Lithvanie*, яка увійшла до видання *Geographia* К. Птолемея, видрукуваного у Римі 1507 р. До атласів А. Ортелія *Theatrum orbis* карта Дж. Гастальді входила з 1570 р. зі зміненими датами у заголовку.

ROMANIAE, (QUAE OLIM THRACIA DICTA) VICINARVM[UE] REGIONVM, VTI BVLGARIAE, WALACHIAE, SYRFIAE, ETC. DESCRIPTIO. AUCTORE IACOBO CASTALDO
The description of Romania (in former times called Thracia) with the neighboring countries, including Bulgaria, Walachia, Syrfia etc., executed by Giacomo Gastaldi 1602, Antwerp

Author: Giacomo Gastaldi, Abraham Ortelius

Publisher: Joan Baptist Vrients

In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM. ABRAHAM ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABVLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLVSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERP[IAE] APVD IOANNEM BAPT[ISTAM VRINTS]. ANNO MD[CII]. – P. 104

Line scale: Scala miliarium Italicorum com

Copperplate engraving

Full color

Paper

51 × 38 cm

Language: Latin

The map title is in the oval frame ornamented with a stylized female face and birds. The map has two-line borders with degrees marked on them. The cardinal points are denoted in the margins: *Septentrio*, *Meridie*, *Occidens*, *Oriens*. The line scale is in the cartouche under the title. The privilege is below the scale: *Cum privilegio decennali. M D LXXXIII*. On the Black Sea a caravel and galley are represented, and on the Adriatic Sea – a whale.

The map shows the SE Europe from the shore of the Black Sea down to the eastern shore of the Adriatic Sea, from Thessaloniki to the river head of Seret in Moldova.

Color edging denotes the borders of Hungary (*Hungariae pars*), Bulgaria (*Bulgaria*), Walachia (*Valachia, Valachia interior*), Moldova (*Moldavia*), Bessarabiya (*Bessarabia*), and Podillia (*Podolia*). Along Dniester (*Tiras flu*) the dotted line denotes the border. There are also other variants of coloring, where Walachia, Bulgaria, Bessarabiya, and Moldova are denoted with one color.

The Ukrainian lands are shown from the estuary of Danube (*Danubius flu*) and Savranka (*Savran fl.*) the left tributary of Pivdenny Buh. The river Tyligul (*Asiach fl.*, actually, it is the name of Pivdenny Buh) flows out of the lake *Colaznitz*; in its estuary there is the city of Ochakiv (*Oszakow*). An unnamed river flows out of the Lake Kuchurhan (*Cuzuran vrbs et lacus*) and flows into the Black Sea (*Mare Magiore, olim Pontus Evxinus qui Maurothalassa hodie Turcis vocatur*). In the estuary there is the Genoese colony *Ginestra*. On the Black Sea, opposite the Danube estuary (*Danubius flu*) the Zmiyiny Island (*Fidonif*) is denoted. There is only a few settlements and many rivers are mapped erroneously. Between the Danube and Dniester estuary (*Danubius flu*) the unnamed river flows out of the Lake Kuchurhan (*Cuzuran vrbs et lacus*) and flows into the Black Sea (*Mare Magiore, olim Pontus Evxinus qui Maurothalassa hodie Turcis vocatur*). In the estuary there is the Genoese colony *Ginestra*. On the Black Sea, opposite the Danube estuary (*Danubius flu*) the Zmiyiny Island (*Fidonif*) is denoted. There is only a few settlements and many rivers are mapped erroneously. Between the Danube and Dniester cities Bolhrad (*Bialogrod*), Bilhorod (*Bialogrod*), Mayaky (*Maich*), Tyraspol (*Tirafpo*), Genoese colonies *Falconara* and *Ofica* (*Ofica*) are denoted.

The map of A. Ortelius is a remake of a map from the set showing the Danube countries compiled and published in Venice by Italian cartographer G. Gastaldi in 1546. The latter was based on Marcus Beneventano's map *Tabula moderna Polonie Boemie Germanie Rusie Lithvanie*, included into the C. Ptolemy's *Geography* published in Rome in 1507. It went with the atlases of A. Ortelius *Theatrum orbis* up to 1570 with the changed dates in the map title.

Alexandrovicz S. Rozwój kartografii... – S. 41–42;
 Corrector V. Historia... – P. 228;
 Leleux J. Géographie... – T. II. – S. 181–187;
 Ortelius A. Thesaurus... – S. 10.

A
E,
via dila)
Q3 REGIO:
LGARIAE,
E, SYRFI-
SCRIPTIO.
Castale.

XXXIII

MERIDIE

ORIENS

**POLONIAE LITVANLEQ[VE]
DESCRIPTIO AUCTORE
WENCELAO GODRECCIO
ET CORRECTORE ANDREA
POGRABIO PILNENI**

Опис Польщі і Литви автора
Вацлава Гродецького
і коректора Андрія Пограбкі
пізненьського
1602 р., Антверпен

Автор: Вацлав Гродецький
(Wacław Grodecki, Wenczlao Godreccio),
Андрій Пограбка (Andreas Pograbi-
us, Andrea Pograbio), Абра-
гам Ортелій (Abraham Ortelius)

Видавець: Ян Баптист Врінте
(Joan Baptist Vrients)

Гравець: Франціск Гогенберг
(Franciscus Hogenberg)

В атласі: THEATRUM ORBIS
TERRARUM. ABRAHAM ORTELI. A.
1602. – P. 101

Шкала лінійного масштабу:
Scala miliarium Germanicorum

Мідерит

Загатоколірна

Папір

48 × 37,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутній рамці, прикрашеній орнаментом в стилі бароко, у лівому нижньому куті. Карта має дволинійну рамку з позначеннями градусів. Сторони світу підписані на полі карти: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. У лівому верхньому куті – шкала лінійного масштабу. Над заголовком – підпис: *Cum privilegio Imp. Rogie etc. decenniali*. З правого боку, внизу – зображення саней, запряжених конем.

Карта охоплює територію від Балтійського моря (*Balticum Mare*) на півночі до гирла Дніпра (*Nyepher flu. qui Ptol. Boristhenes*) на півдні, від Одери (*Odera flu.*) на заході до Дніпра на сході. На карті позначені кордони Польщі, воєводства пофарбовані різними кольорами.

У тій частині карти, що охоплює українські території, показано: Русь (*Russia Pars*), Волинь (*Volhynia*), Поділля (*Podolia, pecore optima* – Поділля, багате на худобу (лат.)), Кодима (*Codima folitudo uafissima* – Кодима, безлюдна, спустошена (лат.)). Гідрографічна мережа представлена річками Дніпро, Десна (*Defna flu.*), Савранка (*Sauran flu.*), Прип'ять (*Prypietz fl.*), Тетерів (*Teretina flu.*), Стыр (*Styr fl.*), Смотрич (*Smotricz fl.*), Дністер (*Nyepher flu. Ptol. Tyras*), Горинь (*Hortnia flu.*), Случ (*Slucz flu.*), Синюха (*Zintiv Woda fl.*), Бор (Південний Буг) (*Bog flu.*), Бужок (*Bozek flu.*). На Поділлі,

на південь від Городка, зображене неіснуюче Амадоцьке озеро (*Amadoca lacus*), з якого беруть початок Збруч (*Zblucz fl.*) і Стрипа (*Strepa fl.*). При впадінні Дністра в Чорне море (*Pontus Evaxini Pars*) показане Обидове озеро (*Obidowo lacus*), яке з'єднане з Дністром невеликою річкою. Позначковані зображення гирла та русла Дніпра (лінійю, що тягнеться з півночі на південь) призвело до деформованій картографічного зображення всієї території.

Показана густа мережа населених пунктів на Русі, Волині та частині Поділля: Житомир (*Sytomiers*), Петриків (*Petricow*), Городок (*Grodeck*), Дубровиця (*Dubrowiczza*), Степань (*Stepan*), Дорогобуж (*Drohobodus*), Острог (*Ostrog*), Збараж (*Sbarazh*), Теребовля (*Trebowla*), Поморяни (*Pomorzyany*), Хотин (*Chotyń*), Коломия (*Colomia*), Куликів (*Calicow*), Олеско (*Olesko*). У Причорномор'ї та вздовж Дніпра позначені тільки великі міста, зокрема двічі Очаків (*Orczakow, Dafzow*), Маяки (*Maiak*), Білгород (*Byalogrod*), Черкаси (*Cyrcafi*), Канів (*Kanyow*), Київ (*Kyow*), на північ від якого зображено Києво-Печерську лавру (*Pictetari specus, nobilium Russorum sepultura* – Печерські печери, цвинтар руської знаті (лат.)).

Основою для укладання карти була переопрацьована карта Польщі В. Гродецького, яка вперше друкувалася в атласі Абрагама Ортелія *Theatrum Orbis Terrarum*, виданому у Амстердамі 1570 р. Зі зміною назвою та деякими доповненнями і виправленнями, які вніс А. Пограбка, в тім числі і на зображенні українських земель, карта увійшла в *Theatrum Orbis Terrarum* 1595 р. У пізніших виданих атласах А. Ортелій друкував карту з невеликими доповненнями та змінами у назвах населених пунктів.

**POLONIAE LITVANLEQ[VE]
DESCRIPTIO AUCTORE
WENCELAO GODRECCIO
ET CORRECTORE ANDREA
POGRABIO PILNENI**

The description of Poland and
Lithuania by Wacław Grodecki
and corrector Andreas Pograbi-
us from Plzeň
1602, Antwerp

Author: Wacław Grodecki (Wen-
czlao Godreccio), Andreas Pograbi-
us (Andrea Pograbio), Abraham Ortelius

Publisher: Joan Baptist Vrients
Engraver: Franciscus Hogenberg
In the atlas: THEATRUM ORBIS
TERRARUM. ABRAHAM ORTELI. A.
1602. – P. 101

Line scale: *Scala miliarium Ger-
manicorum*

Copperplate engraving

Full color

Paper

48 × 37,5 cm

Language: Latin

The map title is in the lower left-corner rectangular Baroque frame. The map has two-line borders with degrees marked. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. In the upper left corner there is a line scale. The signature is over the title: *Cum privilegio Imp. Rogie etc. decenniali*. The sleigh is drawn down on the right.

The map shows the territory from the Baltic Sea (*Balticum Mare*) in the

north down to the Estuary of Dni-
pro (*Nyepher flu. qui Ptol. Boristhenes*),
from Oder (*Odera flu.*) in the west to
Dni-
pro in the east. The map shows the
borders of Poland; all provinces are
colored differently.

Ukrainian territories are shown to
include Rus (*Russia Pars*), Volyn
(*Volhynia*), Podillia (*Podolia, pecore
optima* – Podillia is rich in cattle (La-
tin)), Kodyma (*Codima folitudo uaf-
tissima* – Kodyma, thinly populated,
deserted (Latin)). The surface water
includes rivers Dni-
pro, Desna (*Defna
flu.*), Sauranka (*Sauran flu.*), Prypiat
(*Prypietz fl.*), Teteriv (*Teretina flu.*),
Styr (*Styr fl.*), Smotrych (*Smotricz fl.*),
Dni-
ster (*Nyepher flu. Ptol. Tyras*),
Horyn (*Hortnia flu.*), Sluch (*Slucz
flu.*), Syniukha (*Zintiv Woda fl.*), Boh
(Pivdenny Buh) (*Bog flu.*), Buzhok
(*Bozek flu.*). There is a non-existent
Amadoc Lake (*Amadoca lacus*) down
from Horodok in Podillia, out of which
Zbruch (*Zblucz fl.*) and Strypa flow
(*Strepa fl.*). At the inflow of Dni-
pro in-
to the Black Sea (*Pontus Evaxini Pars*)
there is Obydove Lake (*Obidowo lacus*)
connected with Dni-
ster with a ri-
vulet. The distorted mapping of the
estuary and channel of Dni-
pro (the
north-south line) deformed the car-
tographic representation of the area.

The dense settlement network in
Rus, Volyn and part of Podillia:
Zhytomyr (*Sytomiers*), Petrykiv (*Petri-
cow*), Horodok (*Grodeck*), Dubrov-
ytsia (*Dubrowiczza*), Stepan (*Stepan*),
Dorohobuzh (*Drohobodus*), Ostrog (*Ost-
rog*), Zbarazh (*Sbarazh*), Terebovla
(*Trebowla*), Pomorians (*Pomorzyany*),
Khotyn (*Chotyń*), Kolomyia (*Colo-
mia*), Kulykiv (*Calicow*), Olesko
(*Olesko*). In Prynchornomorya and
along Dni-
pro only major cities are de-
noted: twice Ochakiv (*Orczakow, Daf-
zow*), Maiaky (*Maiak*), Bilhorod (*Bya-
logrod*), Cherkasy (*Cyrcafi*), Kaniv
(*Kanyow*), Kyiv (*Kyow*) with the Cave
Monastery northward (*Pictetari spe-
cus, nobilium Russorum sepultura* –
the Pechersk caves, the cemetery of
Rus nobles (Latin)).

It is based on the revised map of Po-
land of W. Grodecki which for the
first time appeared in the atlas of Ab-
raham Ortelius *Theatrum Orbis Terra-
rum* published in Amsterdam in 1570.
With certain A. Pograbi-
us's amend-
ments, including the title and pre-
sentation of Ukrainian lands, the map
was included into the *Theatrum Orbis
Terrarum* (1595). In his later atlases
A. Ortelius printed the map with mi-
nor updates and changes in the names
of settlements.

Вашинський М. Г. Матеріали до
історії. – С. 105;

Дашкевич Я. Східне Поділля. –
С. 155–169;

Кордон В. Матеріали по
історії. 1910. – С. 15;

Соска П. І. Історія
картографування. – С. 27–28;

Буцзек К. Dzieje. – С. 35–39;

Буцзек К. Wacław Grodecki. –
С. 69–86;

Encyklopedia. – С. 1920;

Imago Poloniae Dawna
Rzeczpospolita. – С. 26–29;

Hajdukiewicz L.
Pograbka. – С. 220–221;

Kublin L., Majewska B.,
Tomaszewska M. Mapy ziem
polskich. – С. 55, 56, 235–236;

Lituania. – P. 28;

Mojski P. M. Cartographia. – С. 19;

Rastawiecki E. Mapografia. – С. 14.

POLOIA ET SILESIA
Польща і Сілезія
1602 р., Дюссельдорф

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Бернард Бусій (Bernard Busius)
Гравер: Герард Меркатор
Друкар: Бернард Бусій
Шкала лінійного масштабу:
Mill. communia Germanica
Мідерит
Багатоколірна
Папір
46 × 34,3 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овалному картуші в стилі бароко, з зображенням двох птахів. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Під заголовком – напис *per Gerardum Mercatorem Cum privilegio*. Над нижньою рамкою, посередині, – шкала лінійного масштабу.

На карті позначені кордони Польщі (*Polonia*) з Сілезією (*Silesia*), Моравією (*Moravia Pars*), Руссю (*Russia Pars*), Мазовією (*Warcovia*), Пруссією. Кордони країн показані кольоровими кантами.

Територія України представлена частиною Бельського і Руського воєводства і частиною Підляшшя. Густа мережа населених пунктів, таких як Дукля (*Dukla*), Яслиська (*Yaslyska*), Рыманів (*Rymanow*), Леско (*Liesko*), Санок (*Sanock*), Перемишль (*Przemysl*), Радимно (*Radymno*), Олешичі (*Oleszyce*), Прухник (*Pruchnik*), Ярослав (*Jaroslaw*), Мостиська (*Mosciska*), Яворів (*Jaworow*), Львів (*Leopolis*), Городок (*Grodetz*), Комарно (*Comarno*), Куликів (*Kulikow*), Буськ (*Busko*), Потелич (*Potylitz*), Белз (*Belz*), Сокаль (*Sokal*), Щебрешин (*Szebrezyn*), Крилів (*Krylow*), Грабів (*Grabow*), Войславичі (*Wojlawice*), Холм (*Chelm*), Любомля (*Lubomla*), Межириччя (*Miedzyszcz*), Лосичі (*Losicze*), Дорогічін (*Drogiczin*), Карів (*Kariv*) та ін.

Карта вперше опублікована в атласі Г. Меркатора у 1585 р. Автор використав кілька джерел, зокрема для зображення Сілезії основою стала карта Польщі Мартіна Гельвіга у переробці А. Ортелія 1570 р. В атласі Г. Меркатора карта друкувалася до 1641 р., згодом була замінена картою Польщі і Сілезії Я. Янсона.

¹ Кордон Мазовії позначений станом на 1526 р. Назва воєводства походить од назви центру.

POLOIA ET SILESIA
Poland and Silesia
1602, Düsseldorf

Author: Gerard Mercator
Publisher: Bernard Busius
Engraver: Gerard Mercator
Printer: Bernard Busius
Line scale: *Mill. communia Germanica*
Copperplate engraving
Full color
Paper
46 × 34.3 cm
Language: Latin

The map title is in the oval Baroque cartouche with the images of two birds. It has a two-line margin with degrees marked and cardinal points signed: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. There is the text under the title: *per Gerardum Mercatorem Cum privilegio*. The line scale is in the middle over the bottom border.

The map shows the borders of Poland (*Polonia*) with Silesia (*Silesia*), Moravia (*Moravia Pars*), Rus (*Russia Pars*), and Mazovia (*Warcovia*), Prussia. The borders are brought out with color edges.

The territory of Ukraine is represented with a part of Balz and Rus principalities and a part of Podliasha; the dense network of settlements includes Duklia (*Dukla*), Iaslyska (*Yaslyska*), Rymaniv (*Rymanow*), Liesko (*Liesko*), Sanok (*Sanock*), Peremyshl (*Przemysl*), Radymno (*Radymno*), Oleshychi (*Oleszyce*), Prukhnyk (*Pruchnik*), Yaroslav (*Jaroslaw*), Mostyska (*Mosciska*), Yavoriv (*Jaworow*), Lviv (*Leopolis*), Horodok (*Grodetz*), Komarno (*Comarno*), Kulykiv (*Kulikow*), Busk (*Busko*), Potylch (*Potylitz*), Belz, Sokal, Shchebreshyn (*Szebrezyn*), Kryliv (*Krylow*), Hrabiv (*Grabow*), Voislavychi (*Wojlawice*), Kholm (*Chelm*), Liubomla (*Lubomla*), Mezhyrycha (*Miedzyszcz*), Losychi (*Losicze*), Dorohochyn (*Drogiczin*), Kariv (*Kariv*) etc.

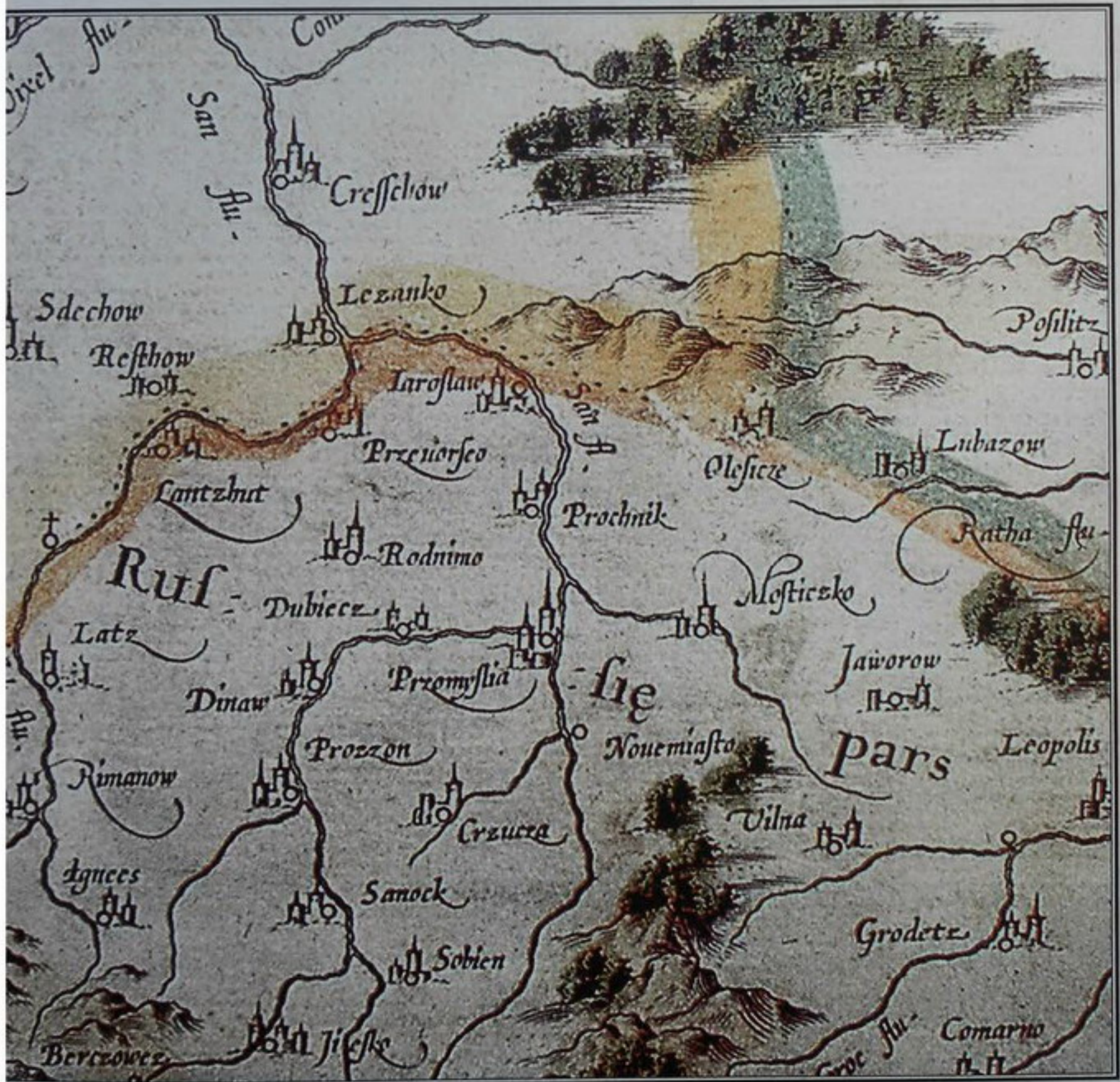
The map was published for the first time in the atlas of G. Mercator in 1585. The author used several sources; e.g. the map of Silesia was based on the map of Poland of Martin Helwig revised by A. Ortelius in 1570. It was included into Mercator's atlases up to 1641; later it was replaced with the map of Poland and Silesia of J. Jansson.

¹ The border of Mazovia is shown for 1526. The name of the duchy is derived from the name of the center.

Alexandrowicz S.
Rozwój kartografii. – S. 63–65;
Mojski P. M. Cartographia. –
S. 90–92;
Imago Poloniae. Dawna
Rzeczpospolita. – S. 166–167;
Wytyczak R. Śląsk. – S. 26–27, 157.

**VNGARIAE LOCA PRAEIPVA
RECENS EMENDATA ATQVE
EDITA, PER IOANNEM
SAMBVCVM PANNONIVM, IMP.
M. HISTORICVM, 1579.**
Угорщина з попередніми,
повернутими місцевостями,
виправлена і видана Іоанном
Самбуком Панонським,
істориком Імператорської
величності. 1579.
1602 р., Антверпен

Автор: Іоанн Самбук (Ioannes Sambucus), Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)

Видавець: Ян Баттист Врієтс (Joan Baptist Vrients)

Ватласі: THEATRUM ORBIS TERRARUM, ABRAHAMI ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABYLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLUSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERP[IAE]. APVD IOANNEM BAPT[ISTAM] VRINTS]. ANNO MD[CXII]. – P. 99

Шкала лінійного масштабу:
Scala Milliarium Hungaricorum
Мідерит
Багатоколірна
Папір
49 × 35 см
Мова: латинська, угорська

Заголовок карти розташований у нижньому правому куті, у картуші зі стилізованим орнаментом. Карта має дволінійну орнаментовану рамку з підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Шкала лінійного масштабу – у лівому нижньому куті. Над нижньою рамкою, посередині, – напис: *Cum Imp[etratoris] S[acrae] Regie M[ajestatis] P[ri]uilegio*. В лівому верхньому куті, під рамкою, – присвята братові Максиміліану II: *Serenis[imi] Principi D[omi]ni Carolo Archiduci, Maximiliani II. Fratri, dicatum*.

Карта охоплює територію Центрально-Східної Європи од витоків Тиси на півночі Карпат до міста Ясенювац (*Jasenovacz*) на Саві (*Sau fluitus*) на півдні, від міста Відень (*Wien*) до міста Клуж (*Clusiae*). На карті пофарбовано землі поділеної Трансильванії (*Transylvania*), Болгарії (*Bulgariae et Moesia superioris pars*), окраїни Моравії (*Moraviae fines*), Австрії (без назви), частини Молдавії (під назвою *Valachiae pars*), Угорщини (без назви), Поділля (*Podoliae pars*).

Українські землі представлені територією Поділля, на якій позначені витік річки Прут (*Prut flu.*), міста Коломия (*Colomia*) і Снятин (*Sniatin*). У Карпатах (*Mons carpathus*) позначено озеро Ноггар (*Nagard lacus*) і витоків річок Уж (*Vng flu.*), Латориця (*Latorcza flu.*), Біла Тиса (*Albis fons*) і Чорна Тиса (*Niger fons*), які впадають в Тису (*Tibisci fons*), Бодрогу (*Bodrug flu.*), міста: Ужгород (*Vngvar*), Хуст (*Huß*), Мукачеве (*Munkacz*), Чоп (*Capos*), Бичків (*Bochko*), Невіцьке (*Newiske*), Шаланки (*Zalank*), Береговський комітат (*Pereg com*).

Ця карта є переопрацюванням карти Угорщини, створеної 1571 р. угорським картографом, географом, колекціонером і відомим гуманістом XVI ст. Іоанном Самбуком (1531–1584 рр.). Свою карту Самбук створив на основі карти Угорщини Лазаря, виготовленої у 1513–1520 рр., виданої лише по його смерті Петром Апіаном у 1528 р. під назвою *Tabula Ungariae ad quatuor latera Lazarum*. Частина картографічної колекції Самбука перейшла до А. Ортелія, який використав карти для підготовки своїх атласів. В атласах Ортелія карти Самбука друкувалися од 1579 р. Пізніше вона входила до атласу М. Квада *Europae Totius Terrarum*, який видавався у Кельні у 1592, 1594, 1596 рр.

¹ Naghag, Kysnaghag – давня назва Великої Ризи, тепер річка, що має назву Ріка.

² Naghag, Kysnaghag is an old name of the Great River, now – River Rika.

**VNGARIAE LOCA PRAEIPVA
RECENS EMENDATA ATQVE
EDITA, PER IOANNEM
SAMBVCVM PANNONIVM, IMP.
M. HISTORICVM, 1579.**
Hungary with earlier returned
territories, amended and
published by Joannes Sambucus
Pannonian, historian
of His Majesty. 1579.
1602, Antwerp

Author: Joannes Sambucus, Abraham Ortelius

Publisher: Joan Baptist Vrients

In the atlas: THEATRUM ORBIS TERRARUM, ABRAHAMI ORTELI ANTVERP[IAE] GEOGRAPHI REGII. TABYLIS ALIQVOT NOVIS VITAQ[VE] AVCTORIS. ILLUSTRATVM EDITIO VLTIMA. ANTVERP[IAE]. APVD IOANNEM BAPT[ISTAM] VRINTS]. ANNO MD[CXII]. – P. 99

Line scale: *Scala Milliarium Hungaricorum*

Copperplate engraving

Full color

Paper

49 × 35 cm

Language: Latin, Hungarian

The map title is in the lower right corner cartouche with the stylized decoration. The map has two-line ornamented borders with the signed cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. The line scale in the lower left corner. There is an inscription over the middle of the bottom margin: *Cum Imp[etratoris] S[acrae] Regie M[ajestatis] P[ri]uilegio*. Below the margin, in the upper left corner, there is a dedication to the brother of Maximilian II: *Serenis[imi] Principi D[omi]ni Carolo Archiduci, Maximiliani II. Fratri, dicatum*.

The map shows the territory of the Central-East Europe from the head of Tisza in the Northern Carpathians to the city of Jasenovacs (*Jasenovacz*) on Sava (*Sau fluitus*) in the south, from Vienna (*Wien*) down to Kluzh (*Clusiae*). The following areas are colored: lands of partitioned *Transylvania*, *Bulgariae et Moesia superioris*

oris pars, remote districts of *Moravia* (*Moraviae fines*), *Austria* (unnamed), part of *Moldova* (named *Valachiae pars*), *Hungary* (unnamed), and *Podolia* (*Podoliae pars*).

Ukrainian lands are shown to include *Podillia* with the head of *Prut* (*Prut flu.*) and cities of *Kolomyia* (*Colomia*) and *Sniatyn* (*Sniatin*). The following objects are mapped in the *Carpathians* (*Mons carpathus*): the *Lake Nogag* (*Nagard lacus*) and heads of the rivers *Uzh* (*Vng flu.*), *Latorytzia* (*Latorcza flu.*), *Bila Tisza* (*Albis fons*) and *Black Tisza* (*Niger fons*) which flow into *Tisza* (*Tibisci fons*), *Bodroh* (*Bodrug flu.*); cities *Uzhhorod* (*Vngvar*), *Khust* (*Huß*), *Mukacheve* (*Munkacz*), *Chop* (*Capos*), *Bychkiv* (*Bochko*), *Nevytske* (*Newiske*), *Shalanka* (*Zalank*), *Berehove province* (*Pereg com*).

This is a remake of the map of Hungary made in 1571 by the Hungarian mapmaker, geographer, collector and known humanist of the 16th c. Johann Sambuk (1531–1584). He based his work on the map of Hungary of Lazar made in 1513–1520 and published only after his death by Peter Apian in 1528 under the title of *Tabula Ungariae ad quatuor latera Lazarum*. A part of Sambuk's collection went to A. Ortelius which used the maps to compile his atlases. The atlases of Ortelius included Sambuk's maps after 1579. Later it was included into the atlas of M. Quad *Europae Totius Terrarum* published in Cologne in 1592, 1594, 1596.

¹ Naghag, Kysnaghag is an old name of the Great River, now – River Rika.

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii. – S. 41–42;
Bagrow L., Shelton R.A. Meister. – P. 204, 535, 539;
Corrector V. Historia. – P. 228;
Lelov J. Géographie. – T. II. – P. 185–191;
Szatbmány T. Descriptio Hungariae. – Ol. 153.

VNGARIAE LOCA PRAECIPVA RE-
CENS EMENDATA ATQVE EDITA,
PER IOANNEM SAMBVCVM PANNO-
NIVM, IMP. M^o HISTORICVM. 1578

LITHUANIA
Литва
1609 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Йодок Гондіус (Jodocus Hondius)
Гравець: Йодок Гондіус
Друкар: Йодок Гондіус
Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Lithuanica communitia*
Мідерит
Загатоколірна
Папір, наклеєний на полотно
45 × 37,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутному картуші, прикрашеному орнаментом у стилі бароко, у лівому верхньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та сторін світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. У правому нижньому куті – видавничий примітка: *Per Gerardum Mercatorem Cuius Privilegio*. Зліва від нього – шкала лінійного масштабу.

Карта охоплює територію від Фінської затоки на півночі до дельти Дніпра і Південного Бугу на півдні від міста Пултуск (Пруссія) на заході до верхів'я Сейму на сході. На карті подано кордони Великої Литовської князівства з Курляндією (*Curlandia*), Лівонією (*Livoniae Pars*), Московією (*Moscoviae pars*), Польщею (*Polonia*), Пруссією (*Prussiae pars*). Державні кордони та межі воєводств позначені кольоровими кантами.

Українські землі представлені Поділлям (*Podolia*), Волинню (*Volhynia*), Руссю (*Russia*), Подесенням і Прудніпров'ям, Поліссям. Гідрографічна мережа показана як взаємопов'язана система озер і річок. Із Амандоцького озера (*Amadoca Lago*) випливають Горинь (*Horynia fl.*) і Случ (*Slucz fl.*) і впадають у Прип'ять (*Przypiecz fl.*), три річки, без назви, течуть на південь до Дністра (у верхній частині – *Niester fl.*, у нижній – *Tyras fl.*). З цього ж озера витікає Бог (Південний Буг) (*Bog fl.*). Дніпро і Дністер зображені з численними притоками. Зокрема Дніпро – з притоками Рось (*Roysz fl.*), Тясмин (*Tasmena fl.*), Десна (*Desna fl.*) – з притоками Сейм (*Sem fl.*), Псел (*Psola fl.*), Ворскла (*Vorscola fl.*), Самара (*Samara fl.*), Оріль (*Ariel fl.*).

На карті показані лісові масиви художнім малюнком у вигляді груп листяних дерев, підписано назву Чорний Ліс (*Nigra Sylva*). Показані Карпати (*Crapat mons*) і височини на Лівобережжі (без назви).

На карту нанесено багато населених пунктів з поділом на категорії (пунксами, різним рисунком будівель) на території Русі, Волині і Західного Поділля, зокрема показані міста: Самбір (*Sanibor*), Львів (*Leopolis*), Буськ (*Busko*), Луцьк (*Luczko*), Кременець (*Krzemienec*), Теребовля (*Treboula*), Кам'янець (*Camieniec*), Язлівець (*Jaslowiecz*), Бар (*Bar*), Дрогобич (*Drobobycz*), Долина (*Dolina*), Галич (*Halicz*), Рогатин (*Rohatina*), Городок (*Grodetz*), Куликів (*Kulikow*), Поморяни (*Pomorzan*), Підгайці (*Podhaicze*), Золочів (*Soczow*), Олесько (*Olesko*), Тернопіль (*Ternopolia*), Бучач (*Buczacz*), Скала (*Skala*), Бібрка (*Bobrca*), Глин'яни (*Gliniani*), Голотори (*Gologory*), Козова (*Kozowa*), Добровір (*Dobrodwor*), Тустан (*Tustan*) та ін. Значно менше географічних назв подано на території Центральної і Північної України: Чорнобиль (*Czernobel*), Київ (*Kiow*), Вінгород (*Vissegrod*), Чуднів (*Czudnow*), Житомир (*Szitolmirs*).

Карта є копією доповненого видання карти Європи Г. Меркатора 1572 р. Основою її створення стали карти Б. Вавовського, що видно з написання географічних назв. Карта вперше була надрукована в атласі Меркатора 1595 р., пізніше, з доповненнями та невеликими змінами, входила до всіх перевидань атласу, виданих спадкоємцями.

LITHUANIA
Lithuania
1609, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Jodocus Hondius
Engraver: Jodocus Hondius
Printer: Jodocus Hondius
Line scale: *Miliaria Lithuanica communitia*
Copperplate engraving
Full color
Paper pasted on canvas
37,5 × 45 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left corner rectangular Baroque cartouche. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. The publisher's note is in the lower right corner: *Per Gerardum Mercatorem Cuius Privilegio*. The line scale is on the left.

The map shows the territory from the Gulf of Finland in the north and down to Dniro and Pivdenny Buh estuaries, from Pultusk (Prussia) in the west to the head of Szym in the east. The map shows the borders of the Great Duchy of Lithuania with Kurland (*Curlandia*), Livonia (*Livoniae Pars*), Muscovy (*Moscoviae pars*), Poland (*Polonia*), Prussia (*Prussiae pars*). Colored edges mark both state and provincial borders.

The Ukrainian lands are represented with Podolia (*Podolia*), Volyn (*Volhynia*), Rus (*Russia*), Podessennia and Prydniprova, Polissia. Surface water is shown as a network of lakes and rivers. Out of the Amadoc Lake (*Amadoca Lago*) flow such rivers as Horyn (*Horynia fl.*) and Sluch (*Slucz fl.*) and flow into Przypat (*Przypiecz fl.*), three unnamed rivers flowing southward to Dniro (in the upper stretch – *Niester fl.*, in the lower – *Tyras fl.*). Out of the same lake flows Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.*). Dniro and

Dniro are shown to have numerous tributaries: Dniro with tributaries Ros (*Roysz fl.*), Tiasmyn (*Tasmena fl.*); Desna (*Desna fl.*) with Szym (*Sem fl.*), Psel (*Psola fl.*), Vorskla (*Vorscola fl.*), Samara (*Samara fl.*), and Oril (*Ariel fl.*).

Woodfs are mapped as pictures of clusters of broad-leaved trees; the name Chorny Wood (*Nigra Sylva*) is inscribed. There are also Carpathians (*Crapat mons*) and hills in Livoberezhha (unnamed).

Many categorized settlements (with letter-punch and different outline of buildings) are shown in Rus, Volyn and Western Podillia; for example, Sambir (*Sanibor*), Lviv (*Leopolis*), Busk (*Busko*), Lutsk (*Luczko*), Kremnets (*Krzemienec*), Terebovya (*Treboula*), Kamyanets (*Camieniec*), Yazlivets (*Jaslowiecz*), Bar (*Bar*), Drohobych (*Drohobycz*), Dolyna (*Dolina*), Halych (*Halicz*), Rohatyn (*Rohatina*), Horodok (*Grodetz*), Kulykiv (*Kulikow*), Pomorany (*Pomorzan*), Pidhaitsi (*Podhaicze*), Zolochiv (*Soczow*), Olesko (*Olesko*), Ternopil (*Ternopolia*), Buchach (*Buczacz*), Skala (*Skala*), Bibrka (*Bobrca*), Hlyniany (*Gliniani*), Holohory (*Gologory*), Kozova (*Kozowa*), Dobrotvir (*Dobrodwor*), Tustan (*Tustan*), etc. There are much less geographical names in the Central and Northern Ukraine: Chornobyl (*Czernobel*), Kyiv (*Kiow*), Vyshhorod (*Vissegrod*), Chudniv (*Czudnow*), and Zhytomir (*Szitolmirs*).

This is a copy of the enlarged edition of the map of Europe of G. Mercator (1572). It is based on the maps of B. Wapowski, which is proved by the way of writing of geographical names. It was first printed in Mercator's atlas in 1595; later, with supplements and minor changes, it was included into all republications of the atlas carried out by the heirs.

- Вавровський М. Г. Матеріали до історії... – С. 108–109;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Дашкевич Я. Р. Територія України... – С. 89;
Корбат В. Матеріали по історії... 1910. – С. 1, табл. X;
Соска Р. І. Історія картографування... – С. 26;
Буцек К. Дізіє... – С. 28, 34, 36;
Олшевич Б. Картографія польська... – С. 73, 77, 79, 87;
Кублін Л., Мажейська Б., Томашевська М. Мapy ziem polskich... – С. 143;
Сзаніауска Л. Аналіза... – С. 102–115.

MAPPÁ ÁBO OPISÁNIE KŚIĘSTWA MOSKIEWSKIEGO, Y PAŃSTW DO NIEGO NALEŻĄCYCH, ZE WSZYSTKIMI IEGO OKOLICZNOŚCIAMI.
Карта або опис Московського князівства з усіма прилежними державами та околицями 1611 р. [7]

Автор: Сигізмунд Герберштайн (Sigmund Herberstein)

Гравер: Августин Гіршфогель (Augustin Hirschvogel)

Друкар: Мартін Лоба (Marcin Loba)

Шкала лінійного масштабу:

Distantia per millaria

Дереворит

Одноколірна

Папір

34 × 21,3 см

Мова: латинська, польська

Заголовок карти розташований у прямокутній рамці, в лівому верхньому куті. Карта має однолінійну рамку. На полі карти підписані сторони світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Шкала лінійного масштабу – біля східної рамки, посередині. У лівому нижньому куті – герб Герберштайна. У правому верхньому куті карти – рисунок Золотої Баби (*Atrea Amis Slatá Baba*), що сидить на троні, серед юрт; обабіч неї зображені постаті людей, які приносять дари.

Карта охоплює територію від Віборга (*Viburg*) до річки Об (*Oby*) й Битайського озера (*Kilbay Lacus*) з заходу на схід, від Солов'ячого острова (*Solouka insula*) до південного узбережжя Кримського півострова з півночі на південь. Над Битайським озером – текст про прадавнє походження угорців (*Utra inde ungarorum origo*).

Українські землі представлені Поділлям з містом Кам'янець (*Camenecz*), центральною Україною з містом Київ (*Kiow*), північною Україною з містами Стародуб (*Staradub*) і Чернігів (*Czeruigo*) і Кримським півостровом (без підпису) з містом Мангун (*Mancon*). На карті показані річки Дніпро, його притоки Прип'ять (*Fl. Prepecz*) з Туром (*Fl. Thyv*), Десною (*Desna fl.*) і Сеймом (*Fl. Sem*). У Приазов'ї нанесено Сіверський Донець (*Minor Tai: vel Donecz*), який впадає в Дон вище Азова. На узбережжі Азовського моря позначене місто Полова Св. Іоана (*Capit s. Iohann*), в гирлі Дніпра – Орчаків (*Orzakow*), в гирлі Дністра – Білгород (*Bielogorod alias Nester*).

MAPPÁ ÁBO OPISÁNIE KŚIĘSTWA MOSKIEWSKIEGO, Y PAŃSTW DO NIEGO NALEŻĄCYCH, ZE WSZYSTKIMI IEGO OKOLICZNOŚCIAMI.

Карта схематична, на ній зображено небагато об'єктів, є значні помилки у зображенні гідрографії та інших об'єктів. Кримський півострів, наприклад, дуже витягнутий на схід, має овальну форму.

Карта є переопрацюванням карти Московії С. Герберштайна 1549 р. Походить із праці польського хроніста італійського походження А. Гваґніні (A. Guagnini), виданої у Кракові 1611 р. – *Kronika Sarmacyey europejskiej, w ktorej się zamyka Królestwo Polskie ze wszystkimi Państwami, Xsięstwami, y Prowincjami swemi. Przez Alexandra Guagnina z Werony. pierwej r. 1578 po łacinnie Wydana. A teraz przez tegoż autora na X książkę krociubno zebrana. A przez Marcina Paszkowskiego na Polskie przelożona.* – *Krakow, druk. M. Loba, 1611* (Хроніка Європейської Сарматії, у котру входить Польське королівство з усіма своїми державами, князівствами і провінціями, вперше видана латиною Александром Гва-

ґніні з Верони 1578 року. А тепер... тим же автором у десять книг коротко зібрана. А Мартином Пашковським перекладена на польську. – *Краків, друк. М. Лоба, 1611 р.*)

Книга була ілюстрована портретами королів, великих князів, гербами й географічними картами. Карта Московського князівства відкривала VII книгу – «Хроніка Великого князівства Московського». Для польського видання книги на карті було перекладено тільки її заголовок.

Esterelcher K. Bibliografia polska. – T. 1. – S. 481–482; Katalog dawnych map. – T. 1. – S. 93, 94, 96–97; Z kroniki. – S. 1–8.

there is the coat of arms of Herberstein. In the upper right corner there is a picture of Golden Baba (*Atrea Anus Sata Baba*) sitting on a throne, amid a yurt; on both sides there are people with offerings.

The map shows the territory from Vyborg (*Viburg*) eastwards to the river Ob (*Oby fl.*) and Chinese Lake (*Kithay Lacus*), from Solovetskiye Islands (*Solouka insula*) to the southern shore of Crimean Peninsula north-south. Over the Chinese lake there is a text on the ancient land of Ugy (*Ivhra inde vngarorum origo*).

Ukrainian lands are represented by Podillia with the city of Kamyants (*Camenetz*), central Ukraine with Kyiv (*Kiow*), northern Ukraine with the cities of Starodub (*Starodub*) and Chernihiv (*Czernigo*) and Crimean Peninsula (unsigned) with the city of Manhap (*Mancop*). The map shows Dniro, its tributaries Prypyat (*Fl. Prepez*) with Tur (*Fl. Thur*), Desna (*Desna fl.*) and Szym (*Fl. Sem*). In Pryazovya there is Siversky Donets (*Minor Tai: vel Donecz*), which flows into Don above Azov. On the shore of the Sea of Azov there is a city St. John's Head (*Capet s. Iohan*); in Dniro Estuary-Ochakiv (*Orzakow*); in Dniester Estuary-Bilhorod (*Bielogorod alias Nester*).

It is a scheme showing a few objects with blunders in presenting surface water etc.; for example, the Crimean Peninsula is oval being too elongated eastwards.

This is a revised map of Muscovy of S. Herberstein in 1549. It comes from the work of the Polish chronicler of Italian origin A. Guagnini published in Krakow in 1611—*Kronika Sarmacyey europejskiej, w której się zamyka Królestwo Polskie ze wszystkimi Państwami, Xsięstwami, y Prowincjami swemi...* Przez Alexandra Guagnina z Werony... pierwej r. 1578 po łacinnie Wydana. A teraz przez tegoż autora na X ksiąg[ę] krociuchno zebrana: A przez Marcina Paszkowskiego na Polskie przełożona. — Kraków, druk. M. Loba, 1611 (Chronicle of European Sarmatia including Polish Kingdom with all its states, duchies and provinces... for the first time published in Latin by Alexander Guagnini from Verona in 1578. And now... abridged by the same author in ten books. And translated into Polish by Marcin Paszkowski. — Krakow, printer M. Loba, 1611.)

The book was illustrated with the portraits of kings, grand dukes, coats of arms and geographical maps. The map of Moscow Duchy opened the VII book—*Chronicle of the Grand Duchy of Moscow*. For the Polish edition only the title of the map was translated.

MAPPÁ ABO OPISÁNIE KSIĘSTWA MOSKIEWSKIEGO, Y PAŃSTW DO NIEGO NALEŻĄCYCH, ZE WSZYTKIMI IEGO OKOLICZNOŚCIAMI.

The map and description of the Moscow principality with all belonging states and neighborhood 1611, [?]

Author: Sigismund Herberstein
Engraver: Augustin Hirschvogel
Printer: Marcin Loba
Line scale: *Distantia per millaria*
Woodcut
One-color
Paper
34 × 21.3 cm
Language: Latin, Polish.

The map title is in the upper left-corner rectangular frame. The map has a one-line margin. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. The line scale is near the right border, in the middle. In the lower left corner

Nobilis Polonus

Comunis Polonus

Miles Polonus

Nova POLONIA delineatio

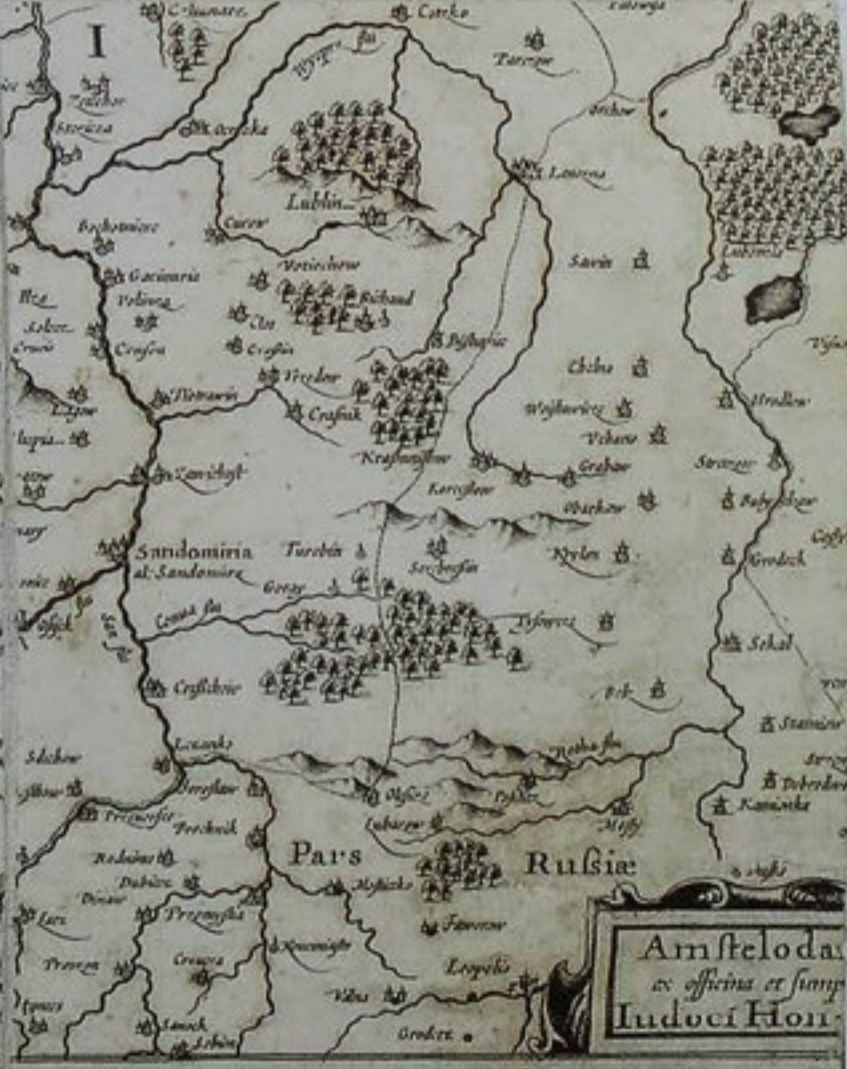
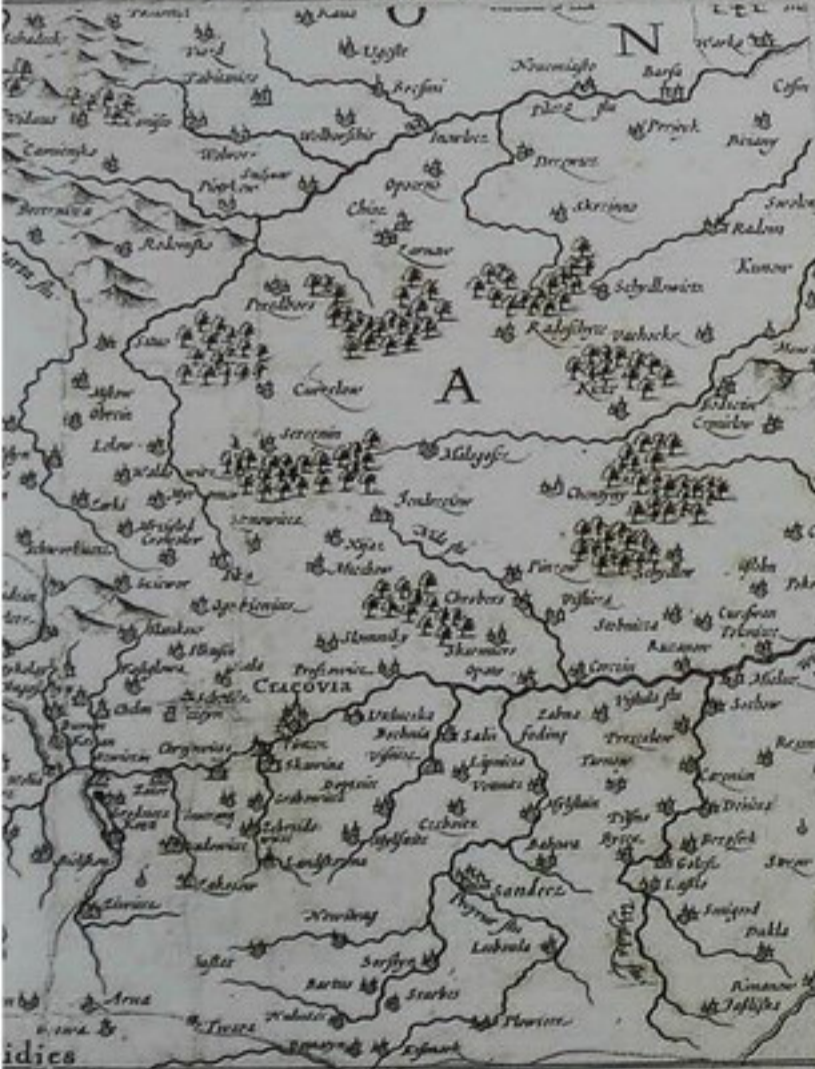
Miliaria Germanica 10 unius gradus latitudinis

Miliaria Germanica 10 unius gradus latitudinis

Cracovia

Breslaw

Amsteloda
ex officina et sumpt
Iudoci Hion

Crosno

NOVA POLONIÆ DELINEATIO
Нова карта Польщі
1620 р., Амстердам

Автор: Йодок Гондіус II (Jodocus Hondius II)

Видавець: Йодок Гондіус II

Шкала лінійного масштабу:
Milliaria Germanica 15 uni gradui latitudinis respondentia

Мідерит

Одноколірна

Папір

61 × 45,8 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овалному картуші, у лівому нижньому куті. Картуш прикрашений орнаментом з колоссям і гірляндами фруктів, увінчаний гербом Речі Посполитої та королівською короною. Карта оточена художньою рамкою з видами міст та зображеннями людських постатей у тогочасному одязі: у північній рамці позначені Гданськ (*Dantzick*), Краків (*Cracovia*), Вроцлав (*Breslaw*), у південній: Познань (*Poznania*), Сандомир (*Sandominia*), Коросно (*Crofino*) [Беч (*Biecz*)]; в західній рамці зображено польського шляхтича (*Nobilis Polonus*), простого поляка (*Comunis Polonus*), польського солдата (*Miles Polonus*), у східній – знатну жінку (*Nobilis Femina*), польську жінку (*Poloni Femina*), дружину солдата (*Militis vxor*). Сторони світу підписані на полі карти: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Внизу, справа, у прямокутній рамці – видавничий примітка: *Amstelodami ex officina et sumptibus Iudoci Hondii*.

Карта охоплює територію від Гданської затоки та міста Гданськ (*Dantzick*) на півночі до Яселиської (*Jaslica*) на півдні, від міста Дрезден (*Dresda*) на заході до міста Сокаль (*Sokal*) на сході.

Територія України представлена частиною Белзького і Руського воєводств і частиною Підляшшя. Пуста мережа населених пунктів, зокрема позначені міста: Дубецько (*Dubietz*), Динів (*Dinaw*), Риманів (*Rimanow*), Леско (*Lisko*), Санок (*Sanock*), Перемишль (*Przomyflia*), Радимно (*Rodnimo*), Олешнічі (*Olefcze*), Прухнік (*Pruchnik*), Ярослав (*Jaroflaw*), Мостиська (*Moſtyczko*), Яворів (*Jaworow*), Львів (*Leopolis*), Городок (*Grodetz*), Комарно (*Comarno*), Куликів (*Kulikow*), Буськ (*Busko*), Потелич (*Posiltz*), Белз (*Belz*), Сокаль (*Sokal*), Щєбрешин (*Szєbrazyn*), Крилів (*Krylow*), Грабів (*Grabow*), Войславичі (*Wojlawice*), Холм (*Chelwo*),

Любомля (*Lubomla*), Межиріччя (*Miedzyszcz*), Лосичі (*Losicze*), Дорогіччин (*Drogiczin*), Карів (*Karew*) та ін.

Карта, правдоподібно, створена і видана сином і спадкоємцем Йодока Гондіуса Йодоком Гондієм II. Спочатку вона друкувалася як окрема карта, пізніше входила до атласу *Atlantis Maioris Appendix*, який видавали з 1630 р. у Амстердамі Генрік Гондіус і Ян Янсон. У 1636 р. карта друкувалася в атласах Я. Янсона зі зміненим картушем і невеликими змінами у картографічному зображенні. Основою для створення карти стала карта Сілезії Мартіна Гельвіга у редакції Герарда Меркатора, яка увійшла до атласу *Polonia et Silesia* 1585 р.

NOVA POLONIÆ DELINEATIO
The new map of Poland
1620, Amsterdam

Author: Jodocus Hondius II

Publisher: Jodocus Hondius II

Line scale: *Milliaria Germanica 15 uni gradui latitudinis respondentia*

Copperplate engraving

One-color

Paper

61 × 45.8 cm

Language: Latin

The title is in the lower left-corner oval cartouche with Renaissance ornament of ears and fruit garlands topped with the National Emblem of Rzeczpospolita and Royal Crown. The artistic margin features cityscapes and human figures clad in clothes of the time: the upper border – Gdansk (*Dantzick*), Krakow (*Cracovia*), Wroclaw (*Breslaw*); bottom – Poznan (*Poznania*), Sandomyr (*Sandomiria*), Korosno (*Crofino*), [Biecz (*Biecz*)]; western border – Polish gentleman (*Nobilis Polonus*), common Pole (*Comunis Polonus*), Polish soldier (*Miles Polonus*); eastern – gentlewoman (*Nobilis Femina*), Polish woman (*Poloni Femina*), wife of a soldier (*Militis vxor*). The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. The publisher's note is in the lower right rectangular frame: *Amstelodami ex officina et sumptibus Iudoci Hondii*.

The map shows the territory from the Gdansk Bay and Gdansk (*Dantzick*) in the north down to Yaslyska (*Jaslica*), from Dresden (*Dresda*) in the west to Sokal (*Sokal*) in the east.

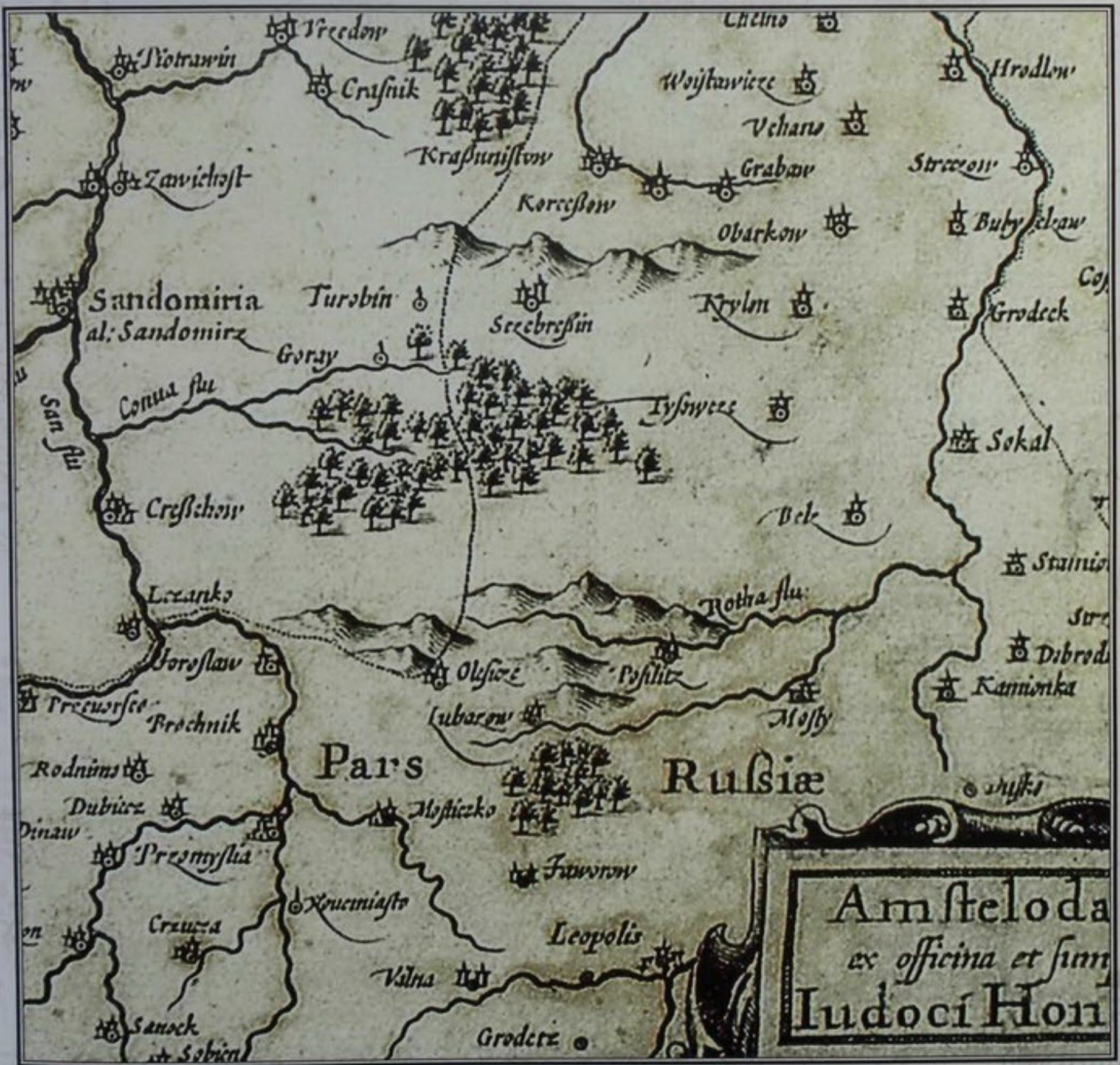
The territory of Ukraine is shown to include a part of Belz and Rus provinces and a part of Podlissia. The dense network of settlements includes cities Dubetsko (*Dubietz*), Dyniv (*Dinaw*), Rymaniv (*Rimanow*), Lesko (*Lisko*), Sanok (*Sanock*), Peremyshl (*Przomyflia*), Radymno (*Rodnimo*), Oleshychi (*Olefcze*), Prukhnyk (*Pruchnik*), Yaroslav (*Jaroflaw*), Mostyska (*Moſtyczko*), Yavoriv (*Jaworow*), Lviv (*Leopolis*), Horodok (*Grodetz*), Komarno (*Comarno*), Kulykiv (*Kulikow*), Busk (*Busko*), Potelych (*Posiltz*), Belz (*Belz*), Sokal (*Sokal*), Shebreshyn (*Szєbrazyn*), Kryliv (*Krylow*), Hrabiv (*Grabow*), Voislavychi (*Wojlawice*), Kholm (*Chelwo*), Lubomla (*Lubomla*), Mezhyrichia (*Miedzyszcz*), Losychi (*Losicze*), Dorohochyn (*Drogiczin*), and Kariv (*Karew*) to name a few.

The map could be executed and published by Jodocus Hondius II, the son and heir of Jodocus Hondius. Initially it was printed as a separate map,

but later appeared in the atlas *Atlantis Maioris Appendix* published by Henrick Hondius and Jan Janszoon in Amsterdam in 1630. In 1636 the map appeared in the atlases of J. Janszoon with the changed cartouche and minor changes in cartographic presentation. This map is based on the map of Silesia of Martin Helwig edited by Gerard Mercator which was included into the atlas *Polonia et Silesia* (1585).

Alexandrowicz S. Rozwój kartografii. – S. 63–65; Mojski P. M. Cartographia. – S. 90–92; Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 166–168; Wjtyczak R. Śląsk. – S. 24–26.

Amsteloda
ex officina et sum
Iudoci Hon

EUROPÆ NOVA TABULA
Нова карта Європи
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондія (Jodocus Hondius)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

Гравець: Абрахам Гос (Abraham Goos)

В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT. ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 7

Шкала лінійного масштабу:

Miliaria Germanica

Мідерит

Однокольна

Папір

21 × 15,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутній рамці, в правому верхньому куті; у правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів. Зі сторін світу позначена тільки північ (*Septentrio*). На полі карти нанесено картографічну сітку. Над верхньою рамкою – другий заголовок *Europa*. З нижнього правого кута рамки – напис: *AGoos schulpfit*.

Гори на карті зображено художнім малюнком. Ліси показані лише на території Росії – умовним знаком у вигляді дерева.

Карта охоплює територію від Гренландії (*Groenlandia*) на півночі до Середземного моря (*Mediterraneum*) на півдні, від Атлантичного океану (*Oceanus Deucalidomus*) на заході до Каспійського моря (*Mare Kaspium et Hircanum*) на сході. Кордони держав позначені пунктирними лініями.

На українських землях на карті показані Кримський півострів (без назви), Поділля (*Podolia*); міста: Львів (*Leopolie*), Городок (*Hrodeck*), Київ (*Kiow*), Кам'янець (*Camioniez*), Чорнобиль (*Czernobel*), Білгород (*Byalogrod*), Кафа (*Cofa*), Аслан (*Oslan*), колонії Пидея (*Pidea*) і Паластра (*Palastra*). Нижче Городка позначено неіснуюче Амадоцьке озеро (без назви). Назви річок не підписані, Карпати на карті не позначені.

Описана карта є зменшеним і узагальненим варіантом карти Європи Г. Меркатора 1572 р., яка увійшла до останнього прижиттє-

вого видання його атласу 1578 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, у яке в зменшеному вигляді вхвалили всі карти великого атласу Г. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – його спадкоємців – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

EUROPÆ NOVA TABULA
The new map of Europe
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

Engraver: Abraham Goos

In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT. ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS IANSSONII. 1628. – P. 7

Line scale: *Miliaria Germanica*

Copperplate engraving

One-color

Paper

21 × 15,5 cm

Language: Latin

The map title is in the upper right corner rectangular frame; the line scale is in the lower right corner. The map has the two-line border with degrees denoted. Only one cardinal point is signed: north (*Septentrio*). The map has the map graticule. Another title is above the upper border: *Europa*. There is the signature in the lower right corner: *AGoos schulpfit*.

Mountains are mapped as pictures. Graphical symbols (trees) denote woods on the territory of Russia only.

The map shows the territory from Greenland (*Groenlandia*) in the north down to the Mediterranean (*Mediterraneum*), from Atlantic (*Oceanus Deucalidomus*) in the north to the Caspian Sea (*Mare Kaspium et Hircanum*) in the east. The state borders are marked with dotted lines.

The Ukrainian lands are mapped to include the Crimean Peninsula (unnamed), Podillia (*Podolia*), cities of Lviv (*Leopolie*), Horodok (*Hrodeck*), Kyiv (*Kiow*), Kamyanets (*Camioniez*), Chornobyl (*Czernobel*), Bilhorod (*Byalogrod*), Kafa (*Cofa*), Aslan (*Oslan*), colonies *Pidea* and *Palastra*. The non-existent Amadok Lake (unnamed) is shown below Horodok. The names of rivers were not written; the Carpathians were not marked.

This map is a generalized and diminished variant of Mercator's map of Europe, 1572, which was included into the last lifetime edition of the atlas in 1578. In 1607 the first edition of the *Atlas minor* came out which included all diminished maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by his heirs H. Hondius and J. Janssonius up to 1630.

Данилюк Я. Р. Україна на

картах... – С. 88–89;

Mojšič P. M. Cartographia... –

S. 434–435;

Katalog dawnych map... –

T. I – S. 52;

Keuning J. The Novus Atlas... –

P. 71–98;

Koeman Jr. C. Jodocus Hondius... –

P. 108–110;

Leleux J. Géographie... –

T. II – P. 181–189.

EVROPA.

7

POLONIA ET SILESIA
Польща і Сілезія
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

Гравець: Абрахам Гос (Abraham Goos), Пітер ван ден Кеєре (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)

В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A. I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 471

Шкала лінійного масштабу:

Miliaria Germanica

Мідерит

Одноколірна

Папір

21 × 15,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, в лівому нижньому куті; в правому нижньому куті, у прямокутній рамці, подано шкалу лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Над верхньою рамкою – другий заголовок: *Polonia*.

Карта охоплює територію від дельти Вісли на півночі до Карпат на півдні, від міста Горлице на заході до руслу Південного Бугу на сході.

Гори і ліси зображені художніми малюнками, назви річок на карті не підписані.

На карті позначені кордони Польщі (*Polonia*) з Сілезією (*Silesia*), Моравією (*Moravia Pars*), Руссю (*Russia Pars*), Мазовією (*Warcovia*), Пруссією¹.

Територія України представлена частиною Белзького і Руського воєводств і частиною Підляшшя. Позначені міста: Шебрешин (*Sezebreshin*), Сокаль (*Sokal*), Белз (*Belz*), Мости (*Mosty*), Ярослав (*Joroslaw*), Динів (*Dinow*), Дукля (*Dukla*), Рима-нів (*Rimanow*). Карпати (без назви) зображені зі зміщенням на захід. Карта містить ряд помилок у назвах населених пунктів.

Карта є варіантом карти Польщі і Сілезії Г. Меркатора 1585 р. При її створенні автор використав кілька джерел, зокрема карту Сілезії (1561 р.) німецького картографа Мартіна Гельвіга з Ниси, карту Польщі (1525–1526 рр.) польського картографа Бернарда Ванов-

ського та карти Польщі Себастьяна Мюнстера.

Найчастіше карта друкувалася в атласах XVII ст. як копія карти Меркатора, або як її варіант з виправленнями і доповненнями різних авторів. У зв'язку з частими переробками частково були виправлені грубі помилки карти Меркатора, зокрема невірні назви населених пунктів. Од 1607 р. варіант карти, створений голландськими гравцями Пітером ван ден Кеєре та Абрахамом Госом, входив в *Atlas Minor*, підготовлений до видання Йодокомом Гондієм. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Йодока Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

¹ Кордон Мазовії позначений станом на 1526 р. Назва князівства походить від назви центру.

² Частина Пруссії на карті не підписана.

POLONIA ET SILESIA
Poland and Silesia
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

Engraver: Abraham Goos, Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)

In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A. I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 471

Line scale: *Miliaria Germanica*

Copperplate engraving

One-color

Paper

21 × 15,5 cm

Language: Latin

The map title is in the lower left corner figured cartouche; the line scale is below in the right corner rectangular frame. It has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, and *Oriens*. Another title is over the upper border: *Polonia*.

The map shows the territory from the Vistula Estuary in the north to the Carpathians in the south, from Horlitz town in the west to Pivdenny Buh in the east.

Mountains and woods are denoted with pictures, names of rivers aren't inscribed.

The map shows the borders of Poland (*Polonia*) with *Silesia*, Moravia (*Moravia Pars*), Rus (*Russia Pars*), Mazovia (*Warcovia*), Prussia².

The territory of Ukraine is shown to contain parts of Belz, Rus duchies and Pidlissia. The signed cities: Shchepreshyn (*Sezebreshin*), Sokal, Belz, Mosty, Yaroslav (*Joroslaw*), Dyniv (*Dinow*), Dukla, Rymaniv (*Rimanow*). The Carpathians (unnamed) are shown shifted westward. There are several errors in the names of settlements.

This is the variant of the map of Poland and Silesia of G. Mercator, 1585. The author used several sources, specifically the map of Silesia (1561) of the German mapmaker Martin Helwig from Nysa, map of Poland (1525–1526) of the Polish mapmaker Bernard Wapowski and the map of Poland of Sebastian Münster.

It was most frequent in the atlases of the 17th c. as a copy of Mercator's map or variants amended by different authors. In the course of emendations the blunders of Mercator's maps were corrected, esp. concerning the names

of settlements. After 1607 the variant prepared by Dutch engravers Pieter van den Keere and Abraham Goos was included into the *Atlas Minor* edited by Jodocus Hondius. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by H. Hondius and J. Janssonius up to 1630.

¹ The border of Mazovia is shown for 1526. The name of the duchy originates from the name of the center.

² A part of Prussia on the map remains unsigned.

Демченко Г. Картографічні

видання. – С. 107–127;

Дашкевич Я. Р. Україна на

картах. – С. 88–89;

Соска П. Історія

картографування. – С. 24–25;

Alexandrowicz S. Rozwój

kartografii. – S. 63–65;

Katalog dawnych map. –

T. 1. – S. 136;

Koeman Jr. C. Jodocus Hondius. –

P. 108–110;

Imago Poloniae. Dawna

Rzeczpospolita. – S. 166–167;

Mojski P. M. Cartographia. –

S. 90–92;

Wytyczak R. Śląsk. – S. 26–27.

POLONIA.

473

POLONIA
et
SILESTIA

Miliaria Germanica

Miliaria Germanica

LITHUANIA
Литва
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондіус (Jodocus Hondius)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

Гравець: Пітер Ван ден Кеєре (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)

В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 127

Шкала лінійного масштабу: *Millaria Lithuanica communia*

Мідерит
Одноколірна
Папір
21 × 15,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. Під ним, у прямокутному картуші – шкала лінійного масштабу. Карта має дволинійну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Над верхньою рамкою карти подано другий заголовок: *LITHUANIA*.

Гори на карті зображені художнім малюнком, ліси – малюнком у вигляді невеликих груп дерев. Штрихуванням позначено болота. Населені пункти поділені на декілька категорій і позначені пунсо-нами або художніми малюнками у вигляді будівель.

Карта охоплює територію від дельти Даугави на півночі до Карпат на півдні, від міста Вроцлав (*Breslaw*) на заході до витoku Сейму (*Sem flu*) на сході. На карті позначені кордони Литви з Польщею (*Poloniae Pars*), Пруссією (*Prussia*), Лівонією (*Livoniae Pars*), Московією (*Moscovia Pars*), Кримським ханством (*Crimea seu Tartaria Perecopenfis*), Сіверським князівством (*Ducatus Severiensis*), Курляндією (*Curlandia*) та межі провінцій.

Землі України представлені Східною (*Volynia ulterior*) та Західною (*Volynia citerior*) Волинію, Поліссям (*Polesia*), Поділлям (*Podolia*), Підляшшям (*Podlachia*), Червоною Руссю (*Russia rubra*). Карта має густу мережу річок, допущені помилки при позначенні русел річок. На карті показано багато неіснуючих об'єктів, помилкових назв міст і річок, підписи

назви деяких населених пунктів повторюються. Показано річки Дністер (*Nyester flu*), Бог (Південний Буг) (*Boh five Bog Latine Deum significat*), Гзривь (*Horibia fl.*), Служ (*Slucz fl.*), назви річок Прут та Прип'ять не підписані.

Показано міста: Чорнобиль (*Czernobel*), Київ (*Kyovia*), Вишгород (*Vissegrod*), Чуднів (*Czudnow*), Житомир (*Szitolmirs*), Черкаси (*Czurkassy*), Брацлав (*Braclaw*), Переяслав (*Przeyaslow*), Бар (*Bar*), Кам'янець-Подільський (*Kamieniec*), Біла Церква (*Bialacerkiew*), Володимир (*Wlodzimierz*), Снятин (*Sniatyn*), Коломия (*Calonia*), Перемишль (*Przemysl*), Ярослав (*Jaroflaw*), Львів (*Leopolis*), Холм (*Cbelm*), Броди (*Brody*), Рівне (*Rouna*), Ізяслав (*Zafaw*), Острог (*Ostrog*) та невеликі містечка: Тустань (*Tustan*), Бібрка (*Bobrc*), Глинцани (*Gliniani*), Гологори (*Gologory*), Козова (*Kozowa*), Добротвір (*Dobrodwor*), Степань (*Stapan*), Олика (*Ohyka*) та ін.

Карта Литви Г. Меркатора є фрагментом його багатокрилової карти Європи 1572 р. Основою для її створення стали карта Оляуса Магнуса (1539 р.), карта Росії М. Струбича і С. Герберштайна (1546 р.), дві карти Польщі – Дж. Гастальді (1562 р.) та В. Гродецького (1562 р.). При зображенні території Литви Меркатор використав (як зразок) карту польського картографа Б. Ваповського (1526 р.), що засвідчує польська транскрипція географічних назв.

Карта є зменшенням і спрощеним варіантом карти Литви Г. Меркатора, яка увійшла в *Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi et fabricate figura...*, видрукований по смерті автора його сином Румольдом Меркатором 1595 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, підготовлене Йодоком Гондієм, в яке входили у зменшеному вигляді всі карти великого атласу Г. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

Карта Литви входила в атласи фірми Я. Янсона до 1633 р., коли Янсон змінив її картою Литви Т. Маковського та М.-К. Радзивілла.

LITHUANIA
Lithuania
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Jansson)

Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)

In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 127

Line scale: *Millaria Lithuanica communia*

Copperplate engraving
One-color
Paper
21 × 15.5 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left corner figured cartouche. The line scale is below it in the rectangular cartouche. It has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Another title is over the upper border: *LITHUANIA*.

Mountains are mapped with pictorial signs; woods are depicted as small clusters of trees. The hatching marks bogs. The settlements are categorized and marked either with letter-punches or drawings of buildings.

The map shows the territory from the estuary of Daugava in the north to the Carpathians down south, from Wroclaw (*Breslaw*) in the west to the upper reaches of Sejm (*Sem flu*) in the east. The map shows the borders of Lithuania on Poland (*Poloniae Pars*), Prussia, Livonia (*Livoniae Pars*), Muscovy (*Moscovia Pars*), Crimean Khanate (*Crimea seu Tartaria Perecopenfis*), Siversk Duchy (*Ducatus Severiensis*), and Kurlandia (*Curlandia*) and provincial delimitations.

The Ukrainian lands are represented by Eastern (*Volynia ulterior*) and Western (*Volynia citerior*) Volyn, Polisia (*Polesia*), Podillia (*Podolia*), Podlasha (*Podlachia*), and Red Rus (*Russia rubra*). The map shows the dense network of rivers; there are errors in mapping certain watercourses. The map shows many non-existent objects, erroneous names of cities and rivers; some names of settlements are repeated. The following rivers are mapped: Dniester (*Nyester flu*), Boh (Pivdenny Buh) (*Boh five Bog Latine Deum significat*), Horyn

(*Horibia fl.*), Sluch (*Slucz fl.*); Prut and Prypyat are unsigned.

The cities shown are as follows: Chornobyl (*Czernobel*), Kyiv (*Kyovia*), Vyshhorod (*Vissegrod*), Chudniv (*Czudnow*), Zhytomyr (*Szitolmirs*), Cherkasy (*Czurkassy*), Bratslav (*Braclaw*), Pereyaslav (*Przeyaslow*), Bar (*Bar*), Kamyanets-Podilsky (*Kamieniec*), Bila Tserkva (*Bialacerkiew*), Volodymyr (*Wlodzimierz*), Sniatyn, Kolomyia (*Calonia*), Peremyshl (*Przemysl*), Yaroslav (*Jaroflaw*), Lyiv (*Leopolis*), Kholm (*Cbelm*), Brody (*Brody*), Rivne (*Rouna*), Iziaslav (*Zafaw*), Ostroh (*Ostrog*) and such towns as Tustan, Bibrka (*Bobrc*), Hlyniany (*Gliniani*), Holohory (*Gologory*), Kozowa, Dobrotvir (*Dobrodwor*), Stapan (*Stapan*), Ohyka to name a few.

G. Mercator map of Lithuania is a fragment of his multi-sheet map of Europe, 1572. It was based on the map of Europe of Olaus Magnus (1539), map of Russia of M. Strubych and S. Herberstein (1546), two maps of Poland of G. Gastaldi (1562) and W. Grodecki (1562). The Polish transcription of geographical names suggests that while mapping Lithuania Mercator took as a model the map of Polish cartographer B. Wapowski (1526).

This is a diminished and simplified variant of the map of Lithuania of G. Mercator included into the *Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi et fabricate figura...* published posthumously by his son Rumold Mercator in 1595. In 1607 the first edition of the *Atlas minor* prepared by Jodocus Hondius came out and contained all diminished maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by H. Hondius and J. Janssonius up to 1630.

The map of Lithuania was continuously included into the atlases of J. Janssonius' firm up to 1633, when Janssonius replaced it by the map of Lithuania of T. Makowski and M.-K. Radzivil.

- Daukantas J.* Поділля. – С. 131–132;
Koponi B. Матеріали. 1910. – С. 2;
Alexandrowicz S. Mapa. – С. 70–74;
Katalog dawnych map. – Т. 1. – С. 136;
Koeman Jr. C. Jodocus Hondius – P. 108–110;
Mojski P. M. Cartographia. – С. 360, 383;
Buczek K. Dzieje. – С. 54–56;
Lithuania. – P. 44.

LITHUANIA.

127

TAURICA CHERSONESUS
Таврика Херсонеська
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондіус (Jodocus Hondius)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

Гравець: Пітер ван ден Кеєр (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)

В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DELINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII 1628. – P. 135

Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica com.*

Мідерит
Одноколірна
Папір
21 × 15 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. У правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Карта має довільну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Над верхньою рамкою розміщений другий заголовок карти: *Taurica Chersonesus*.

Карта охоплює територію від русла Сейму (*Sem flu.*) на півночі до Чорного моря (*Mare Maggiora*) на півдні, від озера Тилігул (*Tilykol lac*) на заході до східного узбережжя Азовського моря (*Maeus palus*). На карті позначені частини Русі (*Russiae Pars*), Литви (*Lithuanica Pars*), Перекопська Татарія (*Crimea Pars seu Tartaria Przepensis*), частина Азії (*Asiae Pars*), Кримський півострів (*Taurica Chersonesus*), частина Молдавії (*Moldaviae Pars*), Чорне і Азовське моря, Каркінтська затока (*Golfo de Nigropoli*).

Гори і ліси на карті показані стилізованими малюнками. На тлі озер, річок та морів, вздовж берегів, подане горизонтальне штрихування для надання об'ємності зображенню. На карті є грубі помилки у позначенні русел річок, показано багато неіснуючих об'єктів, зустрічаються помилкові назви населених пунктів і річок, повтори назв міст тощо.

На українських землях позначені річки Дніпро (*Boristhenes flu nunc Nieper*) з притоками Псел (*Pfola flu*), Тясмин (*Tajmna flu*), Самара (*Samara flu*), Кінська (*Conscavoda flu*), Оріль (*Ariol flu*), Ворскла (*Vorskla flu*), Десна (*Defna flu*).

На Поділлі і Русі зображені лише місто Любич (*Lubiez*) та річка Синюха (*Szynouoda flu*). Над Синюхою зображений Чорний ліс (*Nigra Sylva*).

Густа мережа населених пунктів, здебільшого генуезьких колоній, показана на Кримському півострові: Херсонес (*Chersona*), Каламіта (*Calamita*), Інкерман (*Incerme*), Солдая (*Soldaja*), Феодосія (*Theodofia Caffa*), Чимбало (*Sembalo*), Евпаторія (*Eupatorium*), Перекоп (*Przepcop*), Гросіда (*Grosida*), Керкел (*Kerkel*), Вахчисарай (*Baccastaratum*). На південно-західному узбережжі півострова позначено також дві річки – Кабарда (*Cabureta flu*) та Кача (*Casse flu*).

На північно-західному узбережжі Чорного моря позначено міста: Очаків (*Oczakow*), Орзабов, Дафсау, Аслан (*Oflan*), Нігрополь (*Nigropoli*), Ольвія (*Olbia*), Білгород (*Bialigrod*); колонії: Тамірака (*Tamyraca*), Каркіна (*Carcina*), Геркамона (*Hermonactus*), Ніконія (*Niconia*), Фальконара (*Falconara*), Монкастро (*Mocastro*). Навпроти дельти Дунаю зображено острів Зміїний (*Fidonict*).

Карта є зменшенням і узагальненням варіантом карти *Taurica Chersonesus. Nostra aetate Przepensis et Gazara dicitur* Г. Меркатора, яка увійшла до останнього прижиттєвого видання атласу Г. Меркатора 1589 р. В 1507 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, підготовлене Йодоком Гондієм. В цей атлас у зменшеному вигляді входили всі карти великого атласу Г. Меркатора. При переробці карти не були виправлені грубі помилки, зокрема дублювання назв населених пунктів та збереження неактуальних старих назв об'єктів, які Г. Меркатор запозичив з праць К. Птолемея та інших античних письменників. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

TAURICA CHERSONESUS
Chersonesus Taurica
1628 р., Амстердам

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Jansson)

Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)

In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DELINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII 1628. – P. 135

Line scale: *Miliaria Germanica com.*

Copperplate engraving
One-color
Paper
21 × 15 cm
Language: Latin

The map title in the lower left corner figured cartouche; the line scale is in the lower right corner. The map has the two-line border with degrees and cardinal points signed: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. There is another title over the upper border: *Taurica Chersonesus*.

The map shows the territory from the River Sejm (*Sem flu.*) in the north to the Black Sea (*Mare Maggiora*) in the south, from the Lake Tyligul (*Tilykol lac*) in the west to the eastern shore of the Sea of Azov (*Maeus palus*). The map denotes parts of Rus (*Russiae Pars*), Lithuania (*Lithuanica Pars*), Perekop Tataria (*Crimea Pars seu Tartaria Przepensis*), part of Asia (*Asiae Pars*), Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*), part of Moldavia (*Moldaviae Pars*), Black and Azov seas, Karkinit Gulf (*Golfo de Nigropoli*).

Mountains and woods are denoted with stylized pictures. The horizontal hatching on the surface of lakes, rivers and seas and along the shoreline improves the imaging. There are blunders in mapping rivers; many non-existent objects are shown; there are mistakes in the names of settlements and rivers, repetitions in the names of cities, etc.

Ukrainian lands are shown to include rivers Dniro (*Boristhenes flu nunc Nieper*) with its tributaries Psel (*Pfola flu*), Tiasmyn (*Tajmna flu*), Samara (*Samara flu*), Kinska (*Conscavoda flu*), Oril (*Ariol flu*), Vorskla (*Vorskla flu*), and Desna (*Defna flu*).

In Podilla and Rus only rivers and two cities Liubych (*Lubiez*) and Synukha (*Szynouoda flu*) are denoted. The Chorny wood (*Nigra Sylva*) is denoted above Synukha.

The dense network of settlements, mostly Genoese colonies, are shown on the Crimean Peninsula: Chersonesus (*Chersona*), Calamita, Inkerman (*Incerme*), Soldaja, Feodosiya (*Theodofia Caffa*), Chymbalo (*Sembalo*), Yevpatoriya (*Eupatorium*), Perekop (*Przepcop*), Grosida (*Grosida*), Kerkel, and Bakhchisarai (*Baccastaratum*). Two rivers are shown in the NW shore of the peninsula: Kabarda (*Cabureta flu*) and Kacha (*Casse flu*).

On the NW shore of the Black Sea there are cities Ochakiv (*Oczakow*), Orzahow, Dafsau, Aslan (*Oflan*), Nigropol (*Nigropoli*), Olbia, Bilhorod (*Bialigrod*), colonies Tamiraka (*Tamyraca*), Karkina (*Carcina*), Hercamon (*Hermonactus*), Niconia, Falconara, Moncastro (*Mocastro*). The Zmiyiny Island (*Fidonict*) is shown opposite the Danube estuary.

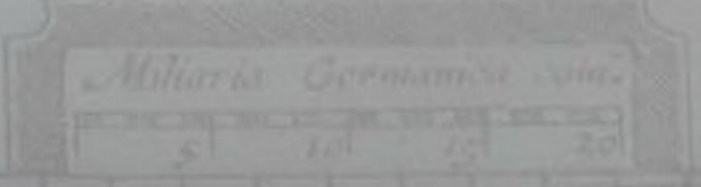
This is the diminished and simplified variant of the map *Taurica Chersonesus. Nostra aetate Przepensis et Gazara dicitur* of G. Mercator included into the last lifetime edition of the atlas of G. Mercator in 1589. The first edition of the *Atlas minor* prepared by Jodocus Hondius and included all diminished maps of the big atlas of G. Mercator came out in 1607. In the process blunders were not corrected, e.g. repetition of the names of settlements and preservation of old names, which G. Mercator found in C. Ptolemy and other antique authors. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by Heinrich Hondius and Johannes Janssonius up to 1630.

- Гордеев А. Ю. Картографування. – С. 155–159.
Дашкович Я. Р. Українці на картах. – С. 88–89.
Дашкович Я. Р. Початок історичної картографії. – С. 25–26.
Соска Р. І. Історія картографування. – С. 24–25.
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71.
Koeman Jr. C. Jodocus Hondius. – P. 108–110.
Mojski P. M. Cartographia. – S. 434–435.
Katalog dawnych map. – T. 1. – S. 52, 136.

M A G G I O R E

RUSSIA CUM CONFINIJS
Росія з прилеглими
територіями
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

Гравець: Пітер Ван ден Кеєр (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)

В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 119

Шкала лінійного масштабу:
Miliaria Germanica
 Мідерат
 Одноколірна
 Папір
 21 × 15,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у лівому верхньому куті, у фігурному картуші. Карта має дволінійну рамку, на якій позначені градуси та підписані сторони світу: *Septentrion*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. В лівому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Над верхньою рамкою подано другий заголовок *Russia sive Moscovia* (Росія або Московія).

Карта охоплює територію від Мурманського (Баренцового) моря (*Mourmanskoj more*) на півночі до Чорного моря (*Pontus Euxinus*) на півдні, від міста Краків (*Cracow*) на заході до річки Тобол (*Toboll fl.*) на сході. Межа між Європою (*Europae Pars*) та Азією (*Asiae Pars*) позначена по Тоболу. Від дельти Волги (*Volga flu.*) до міста Кременчук (*Krzemienczuk*) зображена оборонна лінія з текстом про її спорудження за царя Федора Івановича для захисту від кримських татар.

Карта має густу річкову мережу і мережу населених пунктів, гори і ліси зображені художніми малюнками. Річки на території сусідніх з Росією держав не підписані.

З українських земель позначене західне узбережжя Чорного моря, показано Азовське море (без назви), Кримський півострів (без назви), Приазов'я, яке помилково також назване Кримом (*Crimea seu Tartaria Pericopensis*), Поділля (*Podolia*), Волинь (*Wolynia*); міста: Очаків (*Oczacow*), Кілія (*Kilia*), Маяки (*Maiaak*), Ольвія (*Olbia*), Білгород (*Bialogrod*), Київ (*Kiow*), Черкаси (*Czyrcasy*), Кременчук (*Krzemienczuk*), Стародуб (*Starodub*), Ас-

лан-Кермен (*Oslankermen*), Чорнобиль (*Czernobel*), Кам'янець (*Kamieniec*), Острог (*Ostrog*), Степань (*Stepan*), Бар (*Bar*), Луцьк (*Luczko*), Хотин (*Chotyń*), Самбір (*Sambor*), Снятин (*Sniatyn*), Галич (*Halicz*), Коломия (*Colonia*). На північно-західному узбережжі Чорного моря позначені колонії: Офіка (*Ophtusaa*), Нікосія (*Niconia*), Гермонакта (*Hermonactus*), Підея (*Pidea*). На Кримському півострові позначено Перекоп (*Perecop*), Балаклава (*Balacbeum*) Мангуп (*Mangupia*), Керкел (*Cercenia*).

Карта є зменшенням і спрощеним варіантом карти Росії Г. Меркатора, яка увійшла до *Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi et fabricate figura...*, видрукованого до смерті автора його сином Румольдом 1595 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, підготовлене Йодоком Гондієм, в яке входили у зменшеному вигляді всі карти великого атласу Г. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

RUSSIA CUM CONFINIJS
Russia and neighboring
territories
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Jansson)

Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)

In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 119

Line scale: *Miliaria Germanica*
 Copperplate engraving
 One-color

Paper:
 21 × 15.5 cm

Language: Latin

The map title is in the upper left corner figured cartouche. It has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrion*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. The line scale is in the lower left corner. Another title is over the upper border: *Russia sive Moscovia* (Russia or Moskovia).

The map shows the territory from the Murmansk (Barents) Sea (*Mourmanskoj more*) in the north down to the Black Sea (*Pontus Euxinus*), from Krakow (*Cracow*) in the west to Tobol River (*Toboll fl.*) in the east. The border between Europe (*Europae Pars*) and Asia (*Asiae Pars*) runs along Tobol. From the Volga Estuary (*Volga flu.*) to Kremenchuk (*Krzemienczuk*) the defense line is denoted with inscription that it was built by tsar Fiodor Ivanovich as protection against Crimean Tatars.

The map shows the dense network of surface waters and settlements; woods and mountains are denoted with the pictorial signs. Rivers in the countries neighboring on Russia are unsigned.

Ukrainian lands are shown to contain the western shore of the Black Sea, the Sea of Azov (unnamed), Crimean Peninsula (unnamed), Pryazovya, mistakenly named as the Crimea (*Crimea seu Tartaria Pericopensis*), Podillia (*Podolia*), and Volyn (*Wolynia*). Cities: Ochakiv (*Oczacow*), Kilia (*Kilia*), Mayaki (*Maiaak*), Olbia (*Olbia*), Bilhorod (*Bialogrod*), Kyiv (*Kiow*), Cherkasy (*Czyrcasy*), Kremenchuk (*Krzemienczuk*), Starodub, Aslan-Kermen (*Oslankermen*), Chornobyl (*Czernobel*), Kamyanets (*Kamieniec*), Ostroh (*Ostrog*), Stepan, Bar, Lutsk (*Luczko*), Khotyn (*Chotyń*), Sambir (*Sambor*),

Sniatyn, Halych (*Halicz*), and Kolomyia (*Colonia*). Colonies on the NW Black-sea shore: Ofika (*Ophtusaa*), Nikosia (*Niconia*), Hermonakta (*Hermonactus*), Pidea. On the Crimean Peninsula: *Perecop*, Balaklava (*Balacbeum*), Manhup (*Mangupia*), Kerkel (*Cercenia*).

It is a diminished and simplified variant of the map of Russia of G. Mercator included into the *Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi et fabricate figura...*, published posthumously by his son Rumold Mercator in 1595. In 1607 the first edition of the *Atlas minor* prepared by Jodocus Hondius came out and contained all diminished maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by H. Hondius and J. Janssonius up to 1630.

Bagrow I. A History. – P. 33–48;
 Buczek K. Dzieje. – S. 39–46;
 Katalog dawnych map. –
 T. I – S. 136.

RUSSIA SIVE MOSCOVIA.

119

RUSSIA
cum Confinijs

EURO
PAE
PARS

ASIAE
PARS

ASIAE
PARS

MARIS
CASPII
PARS

Pontus
Euxinus

Circassi

ASTRACAN

MARIS

CASPII
PARS

TURCICI IMPERII IMAGO
Карта Турецької імперії
1628 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондіус (Jodocus Hondius)

Видавці: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

Гравець: Пітер ван ден Кеєр (Pieter van den Keere, Petrus Kaerius)

В атласі: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 595

Шкала лінійного масштабу:

Millaria Germanica, Millaria Italica

Мідерит

Однюколірна

Папір

20 × 14,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, що має вигляд стрічки, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Над верхньою рамкою – другий заголовок: *Turcicum Imperium*. Над заголовком – шкала лінійного масштабу, правіше – примітка гравера: *P. Kaerius Celavit*.

Карта охоплює територію від Каспійського моря (*Mare de Bachu olim Caspium mare et Hircanum*) на півночі до південного узбережжя Аравійського півострова (*Arabia felix*) на півдні, від острова Сіцилія (*Sicilia*) на заході до Перської затоки (*Sinus Arabicus*) на сході.

Гори на карті показані художнім малюнком, населені пункти не поділені на категорії.

З українських земель показано Кримський півострів (*Gazaria*) та західне узбережжя Чорного моря (*Pontus Euxinus*). Позначені міста Очаків (двічі – *Oczakow, Daslow*), Кілія і Кілія Нова (*Killia, Killia Nova*). Підписано назви генуезьких колоній: Чембала (*Zembarta*), Кафа (*Caffa*), Паластра (*Palastra*), Каламіта (*Calamita*). Річки Дунай і Дністер не підписані. Територія Московського князівства (*Ducis Moscovitiae five magnae Russiae confinia*) сягає Чорного моря.

Карта є зменшеним і спрощеним варіантом карти Турецької імперії Г. Меркатора, яка увійшла в *Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi et fabricate figura*, виданий по смерті автора

його сином Румольдом Меркатором 1595 р. В 1607 р. вийшло перше видання *Atlas minor*, підготовлене Йодоком Гондієм, в яке входили у зменшеному вигляді всі карти великого атласу Г. Меркатора. Малий атлас Меркатора видавався у майстерні Й. Гондія, а пізніше – Генріка Гондія та Яна Янсона до 1630 р.

TURCICI IMPERII IMAGO
The map of Turkish Empire
1628, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

Engraver: Pieter van den Keere (Petrus Kaerius)

In the atlas: ATLAS MINOR GERARDIO MERCATORIS A I. HONDIO PLURIMI AENEIS TABULIS AUCTUS ET ILLUSTRATUS DENUO RECOGNIT, ADDITISQUE NOVIS. DÉLINEATIONIBUS EMENDATUS. AMSTERODAMI, EX OFFICINA IOANNIS JANSSONII. 1628. – P. 595

Line scale: *Millaria Germanica, Millaria Italica*

Copperplate engraving

One-color

Paper

20 × 14.5 cm

Language: Latin

The map title is in the lower left corner in a band-like figured cartouche. The map has a two-line border with denoted degrees and cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Another title is over the upper border: *Turcicum Imperium*. Over the border there is the line scale and engraver's note on the right: *P. Kaerius Celavit*.

The map shows the territory from the Caspian Sea (*Mare de Bachu olim Caspium mare et Hircanum*) in the north down to the southern shore of Arabian Peninsula (*Arabia felix*), from the Island of Sicily (*Sicilia*) in the west to the Persian Gulf (*Sinus Arabicus*) in the east.

Mountains are denoted with pictures; the settlements are not categorized.

The Ukrainian lands include the Crimean Peninsula (*Gazaria*) and western shore of the Black Sea (*Pontus Euxinus*). The following cities were denoted: Oczakiv – twice (*Oczakow, Daslow*), Kiliya and Kiliya Nova (*Killia, Killia Nova*). The signed Genoese colonies: Chembala (*Zembarta*), Kafa (*Caffa*), Palastra, and Calamita. The Danube and Dniester went unsigned. The territory of Moscow Duchy (*Ducis Moscovitiae five magnae Russiae confinia*) reaches the Black Sea.

This is a diminished and simplified variant of Mercator's map of the Turkish Empire included into the *Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi et fabricate figura*, published by his son Rumold upon the author's demise in 1595. In 1607 the first printing of the *Atlas minor* came out under Jodocus Hondius; it

included diminished variants of all maps of the big atlas of G. Mercator. The small Mercator's atlas was printed in the shop of J. Hondius, followed by editions supervised by Heinrich Hondius and Johannes Janssonius up to 1630.

Дашкевич Я. П. Початки історичної картографії. – С. 25–26;
Katalog dawnych map. – T. I. – S. 52, 136;
Mojski P. M. Cartographia. – S. 98–99;
Lelewel J. Géographie. – T. II. – S. 181–187;
Imago Poloniae Dawna Rzeczpospolita. – S. 279.

TVRCICVM IMPERIVM.

595

TURCICI IMPERII IMAGO

30 60 90
120 150 180
Milliarum Italicarum

Meri 70 dies.

NOVA EUROPAE DESCRIPTIO
AUCTORE IUDOCO HONDIO
Нова Європа, описана
автором Йодоком Гондієм
1630 р., Амстердам

Автор: Йодок Гондіє I (Jodocus Hondius I)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

Гравер: Йодок Гондіє

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATAE, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTAE IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENNEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 33

Шкала лінійного масштабу:
Miliaria Germanica. Duyfche Mylen
Мідериг
Ододолірна
Папір
50 × 38 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у правому нижньому куті, в овалі, оздобленому архітектурною віньєткою й маскаронами. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів і підписами сторін світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. На карті нанесена картографічна сітка. У лівому нижньому куті, у прямокутній рамці, оздобленій архітектурним картушем і зображеннями птахів, – шкала лінійного масштабу. У правому верхньому куті, у прямокутній рамці, прикрашений архітектурним картушем – опис Європи та генеалогія роду Яфета. Під рамкою – видавничі примітки: *Jodocus Hondius excudit Amsterdami*. На полі карти зображені вітрильниці і фантастичні тварини.

Карта охоплює територію від Гренландії (*Groenlandiae Pars*) на півночі до Північного узбережжя Африки (*Africa Pars*) на півдні, від Канарських островів (*Canariae*) на заході до західного узбережжя Каспійського моря (*Mare de Sala*) на сході.

На українських територіях подано Кримський півострів (без назви), Поділля (*Podolia*) та Приазов'я, яке назване Кримом (*Crimaea*). На карті показані Чорне (*Pontus Euxinus*, *Mare Majus Graecis*), М. Нігрум, Турецьке (*Mare Nigrum*) і Азовське (*Meotis Palus*) моря. Зображені річки Дніпро (*Nieper fluv*) з притоками, Південний Буг, Дністер та

Прип'ять (без назви). Мережа населених пунктів на карті є доволі густою, зокрема позначено Київ (*Ki-off*), Черніобіль (*Czarnobil*), Канів (*Canow*), Очаків (*Oczacow*), Житомир (*Szitomirs*), Коломино (*Colonia*), Брацлав (*Braczlau*), Дубровицю (*Dubrovica*), Луцьк (*Lutsko*), Львів (*Leopolis*), Перемишль (*Przemisla*) та ін. На Кримському півострові

позначені міста Кафа (*Caffa*), Судак (*Sodana*), Херсонес (*Cbersones*), Аслан (*Oslam*).

Карта є переопрацюванням великої стінної карти Європи Г. Меркатора 1572 р., яку зменшив і опрацював Йодок Гондіє. Друкувалася Йодоком Гондієм, пізніше – Генріком Гондієм та Яном Янсоном у атласах Г. Меркатора до 1698 р.

**NOVA EUROPAE DESCRIPTIO
AUCTORE IODOCO HONDIO**
The New Europe described by Jodocus Hondius
1630, Amsterdam

Author: Jodocus Hondius I

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

Engraver: Jodocus Hondius

In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATAE, DEINDE A IODOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTAE IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. - P. 33

Line scale: *Milliaria Germanica, Duyfche Mylen*

Copperplate engraving

One-color

Paper

50 × 38 cm

Language: Latin

The map title is in the lower right corner, in the oval cartouche with architectural decoration and maschero-ne. The map has two-line borders with degrees and cardinal points denoted: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. The map grid is marked. The line scale is in the lower left rectangular frame decorated with an architectural cartouche and images of birds. In the upper right corner rectangular frame decorated with an architectural cartouche there is a description of Europe and genealogy of Japhetites. The editor's note is under the frame: *Jodocus Hondius excudit Amsteroda[m]*. On the map one finds sailors and fantastic beasts.

The map shows the territory from the Greenland (*Groenlandiae Pars*) in the north down to the northern coast of Africa (*Africae Pars*), from the Canaries (*Canariae*) in the west to the western shore of the Caspian Sea (*Mare de Salta*) in the east.

The Ukrainian territories are shown to include the Crimean Peninsula (unnamed), Podillia (*Podolia*) and Pryazovya named the Crimea (*Crimea*). The map shows the Black (*Pontus Euxinus, Mare Majus Graecis M. Nigrum, Turcis Caradenis*) and Azov (*Meotis Palus*) seas, river Dniipro (*Nieper flu*) with tributaries, Pivdenny Buh, Dniester and Prypyat (unnamed). The dense network of settlements includes Kyiv (*Kioff*), Chornobyl (*Czarnobyl*), Kaniv (*Cantow*), Ochakiv (*Oczacow*), Zhytomyr (*Szito-mira*), Kolomyia (*Colonia*), Braclaw

(*Braczlaw*) Dubrovycia (*Dubrowica*), Lutsk (*Lutsko*), Lviv (*Leopolis*), Peremyshl (*Przemisla*) etc. The cities on the Crimean Peninsula are as follows: Kafa (*Caffa*), Sudak (*Sodaia*), *Chersones*, Aslan (*Oslam*).

This is a remake of the big wall map of Europe of G. Mercator from 1572, which was diminished and amended by Jodocus Hondius. Jodocus Hondius followed by Henrick Hondius and Johannes Janssonius included it into the atlases of G. Mercator up to 1698.

- Данилюк Я. Р. Україна на картах. - С. 88-89;
Данилюк Я. Східне Поділля. - С. 155-169;
Сосса Р. І. Історія картографування. - С. 24-25;
Височенко С. М., Симутіна А. Л. Антична Таврида. - С. 112-114;
Szaniawska L. Analiza. - S. 18-20, 169-173, 202-203;
Katalog dawnych map. - T. I. - S. 45, 46;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich. - S. 228-230;
Mojski P. M. Cartographia. - S. 52-53;
Fabiani-Madeyska J. Hondius. - 606-608.

Cassium
Perflaw Hierachowit
Lonjou
Wolsalimint
Murum
Casimow grad
Tanaia
Medina Turria
Irwiskoy
MOSCO
Moskova
Kadoma
Lechi
Rosow
Grodin
Rasan
Tattaria
sis regni
Bisla Trinita
Alsfajsk
Kolumna
Wicma
Olschna
Donko
Drogebusch
Koluba
Tulla
Opakow
Basagaz
lacus
Scafa
Arabar
Weliczy
prewo
Sancii montes
Tropiski Potinfa
Beliff
Doncz A.
Achaa
Nougorod
Swetki
Killek
Cremea
Asow olim
Turris tributaria
Ianaia
Trachi
Cretasi
Nubarum
Portei
Cogia
Cantiow
Coxia
nia
Lopezzo
Mapeta
Cofidant
Niro
poll
Micotis
palus
Cummerium
Susaco
Cacu
Fidca
Carcolagua
Cassa
Cherfo
Argoc
Soda
Pantus EU
xinus, Mare M
Gracis M Niarum, Turcis Caradenis. Cujus aqua semper

HUNGARIA
Угорщина
1630 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

Гравер: Герард Меркатор молодший (Gerard Mercator junior)

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATAE, DEINDE A HUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTAE IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE, SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 296

Шкала лінійного масштабу:

Miliaria Hungarica communia

Мілерит

Одноколірна

Папір

44 × 38 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташовано у прямокутній рамці, в лівому нижньому куті. У правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Рамка карти дволінійна, з позначеннями градусів та підписами сторін світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Над нижньою рамкою, на полі карти, посередині, – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

Карта охоплює територію Трансильванії (*Transilvaniae Pars*), Моравії (*Moraviae Pars*), частини Русії (*Russie Pars*) і Австрії (*Austria*).

З українських земель позначена частина Приверпаття з містами Городок (*Grodetz*), Комарно (*Comarno*), Дрогобич (*Dobrobicz*), Самбір (*Sambor*), Стара Сіль (*Sol*), Сянок (*Senock*), річки Дністер (*Nyester fl.*) і Уж (*Vza fl.*). В районі міст Комарно і Городок показана неіснуюча річка *Gros fl.* (можливо – Верещиця), Карпати (*Scrapate mons*), на них позначена Холода гора (*Kaliberg*) з витокami річок Тиса (*Tibisz fontes*) і Ріка (*Roca fl.*). На південь від Дністра показано територію Мараморощини (*Mcrania russ. Com.*), Угоцької (*Zatmagiens Comita*) і Затмарської (*Zatmagiens co.*) комітати¹. Територія Закарпаття показана зі значними помилками, тут позначена густа мережа населених пунктів, назви яких передані в угорському звучанні.

Карта є фрагментом великої карти Європи Г. Меркатора, створеної 1572 р. Основою для її створення стала карта Південної Сар-

маті Б. Ваговського (1528 р.). Використання угорських назв засвідчує, що Г. Меркатор, очевидно, користувався також картою Угорщини Лазаря, виданою Петром Апіаном у 1528 з під назвою *Tabula Hungariae ad quatuor latera Lazarum*. Карта Г. Меркатора увійшла в атлас, підготовлений і виданий у 1595 р його сином Румольдом, пізніше вона входила в атласи Йодока Гондія та Яна Янсона до 1648 р.

¹ Найбільш однієї адміністративно-територіального поділу в Угорщині.

IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO
IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET
TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AM-
STERODAMI, AN. D. 1630. - P. 296

Line scale: *Miliaria Hungarica*
communia

Copperplate engraving

One-color

Paper

44 × 38 cm

Language: Latin

The map title is in the rectangular frame in the lower left corner while the line scale is in the opposite corner. The two-line border features degree and cardinal points signatures: *Septentrio*, *Mertales*, *Occidens*, and *Oriens*. There is this privilege written in the middle over the bottom border: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

The map shows Transilvania (*Transilvaniae Pars*), Moravia (*Moraviae Pars*), a part of Rus (*Russie Pars*) and Austria.

In Ukrainian lands the map shows a part of Prycarpattia with such cities as Horodok (*Grodetz*), Komarno (*Comarno*), Drohobych (*Dobrobicz*), Sambir (*Sambor*), Stara Sil (*Sol*), Sianok (*Sanoek*), rivers Dnister (*Nyester fl.*) and Uzh (*Vza fl.*). In the vicinity of Komarno and Horodok the map shows a non-existent river *Groc fl.* (possibly - Vereshchytsia), Carpathians (*Crapate mons*) with the Kholodna Mt. (*Kaltberg*) and outflows of rivers Tysa (*Thisz fontes*) and Rika (*Reca fl.*). To the south of Dnister the territory of Maramoroshchyna (*Morania rusi. Com.*), Uhotsky (*Ugogens. Comita*) and Zatmarsky (*Zatmarie co.*) comitats are shown¹. Zaccarpattia is shown with considerable errors and with a dense network of settlements the names of which are signed rendering Hungarian pronunciation.

This is a fragment of the big map of Europe of G. Mercator, 1572. It was based on the map of South Sarmatia of B. Wapowski (1528). The use of Hungarian names confirms that G. Mercator, obviously, also used the map of Hungary of Lazarus, published by Peter Apian in 1528 under the title *Tabula Ungariae ad quatuor latera Lazarum*. The map of G. Mercator was included into his atlas prepared and brought out in 1595 by his son Eumold; later it was included into the atlases of Jodocus Hondius and Johannes Janssonius up to 1648.

¹ The biggest unit of administrative and territorial division in Hungary.

Кордт В. Материалы по истории. - 1899. - С. 10;
Багров Л., Шелтон Р. А. Meister. -
P. 163;
Бучек К. Dzieje. - S. 29-30;
Szathmáry T. Descriptio
Hungariae. - Ol. 166-167.

HUNGARIA
Hungary
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius
(Jan Janszoon)

Engraver: Gerard Mercator Jr.

In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FIDEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS

TRANSYLVANIA
Трансильванія
1630 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Генрік Гондії (Henricus Hondius)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATA, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTA, IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE SUMPTIBUS ET TYPIS ENIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 103

Шкала лінійного масштабу:

Miliaria Germanica com

Мілерит

Одноколірна

Галір

49 × 37 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в правому нижньому куті, у фігурному картуші, прикрашеному рослинним орнаментом. Карта має двопінійну рамку, на якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Справа від шкали лінійного масштабу – напис: *Amstelodami Excusum apud Henricum Hondium sub signo Atlantis*. В лівому нижньому куті – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи од міста Коломнія (*Colonia*) на півночі до міста Пітешть (*Pitești*) на півдні, від річки Кереш (*Keresz flu.*) на заході до міста Бакеу (*Bacovon*) на сході.

Гори і ліси на карті показані стилізованими малюнками. Населені пункти не поділені на категорії.

З українських територій (*Rusiae Pars*) позначені Карпати (*Carpatius nunc Scarpak mons a Russis Blescid dictus*) і частина Прикарпаття, річка Прут (без назви), міста: Чернівці (*Cernovitz*), Коломнія (*Colonia*), Гвіздець (*Guzdzicz*), Снятин (*Snatin*), кілька пунктів не підписано.

Карта є переробленим Йодоком Гондієм варіантом карти Трансильванії Г. Меркатора. Вперше карта публікувалася в атласах Г. Меркатора 1554 і 1572 рр., а з 1595 р., по смерті автора, входила в атласи, укладені його сином Румольдом, пізніше – Йодоком і Генріком Гондіями. Карту Трансильванії Г. Мер-

катор створив на основі своєї великої карти Європи (1572 р.), карт Угорщини Лазаря (1513 р.) та Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.).

TRANSYLVANIA
Transylvania
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Henricus Hondius

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Jansson)

In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATAE, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTAE IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTEROAMI, AN. D. 1630. - P. 103

Line scale: *Miliaria Germanica com*

Copperplate engraving

One-color

Paper

49 × 37 cm

Language: Latin

The map title is in the lower right-corner figured cartouche with plant ornament. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. The line scale is under the title. There is an inscription on the right of the line scale: *Amstelodami Excusum apud Henricum Hondium sub insigno Atlantis*. The privilege is in the lower left corner: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

The map shows the territory of the SE Europe from Kolomyia (*Colonia*) in the north to the city of Pitesht (*Pitesht*) in the south, from the river Keresht (*Kerez fl.*) in the west to the city of Baky (*Bachono*) in the east.

Mountains and woods are shown as stylized drawings. The settlements are not categorized.

Ukrainian territories (*Rusiae Pars*) feature the Carpathians (*Carpathus nunc Crapak mons a Russis Biegid dictus*) and a part of Prykarpattia. The river Prut (unnamed), cities Chernivtsi (*Cernoucz*), Kolomyia (*Colonia*), Hvizdets (*Guczdziecz*), Sniatyn (*Sniatin*), and several letter-punches are not signed.

This is the J. Hondius' remake of the variant of the map of Transylvania of G. Mercator. It was first published in the atlases of G. Mercator in 1554 and 1572; after his death in 1595 it appeared in atlases compiled by his son Ru-mold and later by Jodocus and Henricus Hondius. G. Mercator based the map of Transylvania on his own big map of Europe (1572), maps of Hungary of Lazarus (1513) and Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528).

Данилюк Я. Р. Територія України. - С. 155-169;
Кордін В. Матеріали по історії. 1899. - С. 10;
Вуцек К. Dzieje. - S. 25-26, 29-30;
Katalog dawnych map. - T. 1. - S. 103;
Szatmáry T. Descriptio Hungariae. - Ol. 166-167.

WALACHIA, SERVIA, BVLGARIA, ROMANIA
Волощина, Сербія, Болгарія, Румунія
 1630 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

Гравець: Герард Меркатор молодший (Gerard Mercator junior)

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATAE, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTAE IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE SUMPTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 336

Шкала лінійного масштабу:

Miliaria Italica Compositum

Мідерит

Одноколірна

Папір

46 × 36 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, в лівому верхньому куті. Картуш прикрашений вгорі малюнками голів міфічних істот. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів і сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. В правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Над нижньою рамкою, в лівому куті карти – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio*.

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від Коломнії (*Colonia*) на півночі до Охридського озера на півдні, од витоків Дунаю (*Danubius fluvius*) на заході до західного узбережжя Чорного моря (*Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa*) на сході.

Гори зображені художнім малюнком; населені пункти показані з поділом на категорії (зображені на карті пунсонами та художніми малюнками).

З українських територій зображена Бессарабія (*Bessarabia*) та Карпати (без назви). Позначені міста: Овідіополь (*Niconia*), Маяки (*Maiake*), Орява (*Ortaua*), Стеца (*Steca*), Кілія та Кілія Нова (*Killa, Killa Nova*). Білгород (*Bialgorod*) на карті позначений в дельті Дунаю і двічі південніше Дністровського лиману під назвами Монкастро (*Moncastro*) і Гермонакція (*Hermonactia*).

На узбережжі Чорного моря позначені генуезькі колонії Гінес-

тра (*Ginestra*), Ніконія (*Niconia*), Офіка (*Ofisia, Ofica*), Фальконара (*Falconara*), яких на час створення карти вже не існувало, а на їхньому місці виникли міста з іншими назвами. В Карпатах позначені міста Чернівці (*Serniucsz*) і Коломнія (*Colonia*). На карті невірно зображені русла деяких річок, назви багатьох населених пунктів подані з помилками.

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти Птолемея, є фрагментом

великої карти Європи Г. Меркатора, створеної у 1572 р. Основою для її створення стали *Географія* К. Птолемея та карта Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.). Карта входила до атласу Г. Меркатора, який видав його син Румольд у 1595 р., пізніше перевидавася Йодоком Іонцієм та Яном Янсоном до 1648 р.

CATORE INCHOAT. E. DEINDE A IU-
DOCO HONDIO MEMORIA AD FI-
NEM PERDUCT. E IAM VEROMITUS
IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NCVO
IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET
TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ,
AMSTERODAMI, AN. D. 1630. - P. 336

Line scale: *Milliaria Italica*
Com[mun]ia

Copperplate engraving.

One-color

Paper

46 × 36 cm

Language: Latin

The map title is in the figured cartouche. The upper left corner cartouche is decorated with the heads of mythical creatures. The map has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, and *Oriens*. The line scale is in the lower right corner. The privilege is over the bottom border in the corner on the left: *Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio*.

The map shows the territory of the SE Europe from Kolomyia (*Colonia*) in the north to Ochrid Lake in the south, from the upper reaches of the Danube (*Danubius fluvius*) in the west to the western coast of the Black Sea (*Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa*) in the east.

Mountains are denoted with pictures; the settlements are categorized (mapped with the help of letter-punches and pictures).

Ukrainian territories are shown to include *Bessarabia* and *Carpathians* (unnamed). Cities: Ovidiopol (*Niconia*), Mayaky (*Malack*), Oriava, Stetsa (*Steca*), Kiliya and Kiliya Nova (*Kilia*, *Kilia Nova*), Bilhorod (*Bialigrod*) is mapped in the Danube Estuary and twice to the south of Dniester Estuary under the names of *Moncastro* and *Hermontactia*; they were built in the 14th c., when this was the Genoese colony.

On the Black Sea shore we find Genoese colonies *Ginestra*, *Niconia*, *Oſka* (*Ofusia*, *Ofica*), *Falconara*, which were already non-existent at the time of mapping having been replaced with the cities with other names. In the Carpathians *Chernivtsi* (*Cerrneucz*) and *Kolonyia* (*Colonia*) are denoted. Some waterstreams are mapped erroneously; the spelling of the names of many settlements is incorrect.

This is geographic *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map. This is a fragment of the big Mercator's map of Europe made in 1572. It is based on the C. Ptolemy's *Geography* and the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528). The map was included into the map of G. Mercator published by his son Rumold in 1595; later Jodocus Hondius and Johannes Janssonius kept republishing it up to 1648.

Вопречані М. Г. Карти
українських земель. —
С. 240-245;
Данишевич Я. Р. Україна на
картах. — С. 94-100;
Кордт В. Матеріали по
історії. 1899. — С. 10,
Вичек К. Дзієже. — С. 29-30.

WALACHIA, SERVIA,
BVLGARIA, ROMANIA
Walachia, Serbia,
Bulgaria, Rumania
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius
(Jan Jansson)

Engraver: Gerard Mercator Jr.
In the atlas: ATLAS SIVE COS-
MOGRAPHICAE MEDITATIONES DE
FABRICA MUNDI ET FABRICATI FI-
GURA. PRIMUM A GERARDO MER-

**TAVRICA CHERSONESVS.
NOSTRA ATATE PRZECOPCA
ET GAZARA DICTUR**
Таврика Херсонеська, у наш
час звана Перекопською
або Газарою
1630 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавці: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENIS HENRICI HONDII, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. - P. 105

Шкала лінійного масштабу:
Miliaria Germanica communia
Мідерит
Однокопірна
Папір
40 × 32 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овалі в правому верхньому куті. Карта має дволинійну рамку з позначеннями градусів та сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. У лівому верхньому куті – шкала лінійного масштабу, під нею – привілей: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

Карта охоплює територію від Москви (*Moskow*) на півночі до Чорного моря (*Mare Madgore seu Pontus Euxinus quondam Axenos*) на півдні, від міста Мазир (*Moaszier*) на Прип'яті (*Prypiecz flu.*) на заході до озера Босагаз (*Bozagaz lac.*, тепер Цимлянське водосховище) на сході. Показані частина Росії (*Russiae Pars*), Литви (*Lithvaniae Pars*), Молдавії (*Moldaviae Pars*), Поділья (*Podolia*), Перекопська Татарія, названа Кримом (*Crimea seu Tartaria Przepensis*), частина Азії (*Aziae Pars*).

Гори та ліси показані художніми малюнками, болота – штрихуванням; на фоні водної поверхні подано художнє штрихування для надання об'ємності зображенню. Населені пункти показані без поділу на категорії. На карті є грубі помилки у зображенні русел річок, у підписах назв населених пунктів та річок; показано багато неіснуючих об'єктів, деякі міста підписані декілька разів.

На території України показані Кримський півострів (*Taurica*

Chersonesus), річки Дніпро (*Boristenes flu nunc Nieper*), Буг (Південний Буг) (*Bog flu.*), Дунай (*Danudij*), Дністер (*Tyras flu.*), Тилиул' (*Axiaces flu.*), Оріль (*Ariel flu.*), Савранка (*Sauran flu.*), Синюха (*Szinouoda flu.*), Тясмин (*Tajmema flu.*), Самара (*Samara flu.*), Ворскла (*Vorskla flu.*), Кінська (*Conskauoda flu.*), Псел (*Pfola flu.*), Десна (*Defna flu.*), Сейм (*Sem flu.*). Ліва притока Дністра (без назви, ймовірно Кучурган) витікає з озера (без назви) біля міста Кучурган (*Cutzurgan*), на ній позначено два озера – Обидове (*Obidouo lac.*, сучасний Дністровський лиман) та Куяльницьке (*Coyalnyk lac.*, сучасний Кучурганський лиман).

Пуста мережа населених пунктів, здебільшого генуезьких колоній, показана на Кримському півострові: Херсонес (*Chefona*), Каламіта (*Calamita*), Інкермен (*Incerme*), Солдая (*Soldata*), Феодосія (*Theodofia n. Caffa*), Чимбало (*Sembalo*), Євпаторія (*Eupatorium*), Перекоп (*Przepop*), Гросіда (*Hrozida*), Керкел (*Kerkel*), Бахчисарай (*Baccasaratum*). На південно-західному узбережжі півострова позначено також дві річки – Кабарда (*Caburcta flu.*) та Кача (*Cafse flu.*).

На північно-західному узбережжі Чорного моря позначені міста: Очаків (*Oczakow*), Орзабов (*Orzahow*), Дасфав (*Dassaw*), Аслан (*Oflam*), Нігрополь (*Nigropol*), Ольвія (*Olbia*), Білгород (*Bialigrod*), колонії Тамірака (*Tamyraca*), Каркіна (*Carcina*), Геркамона (*Hercamona*), Ніконія (*Niconia*), Фальконара (*Falconara*), Монкастро (*Moncastro*). Навпроти дельти Дунаю зображений острів Зміїний (*Fidonia*).

Карта походить з атласу Г. Меркатора, підготовленого до видання Йодоком Гондієм і виданого Яном Янсоном у 1630 р. Вперше друкувалася в прижиттєвих атласах Г. Меркатора 1585 і 1589 рр. та у виправленому і доповненому Румольдом Меркатором атласі 1595 р. Карта фактично є фрагментом великої карти Європи Г. Меркатора (1554 р.), основою для створення якої стали карти Північної Європи О. Магнуса (1567 р.) та Росії А. Віда (1555 р.). При зображенні території надвоєк русла Дніпра і в районі Придніпров'я автор використав карту Південної Сарматії Б. Вавоського, а узбережжя Чорного моря і Кримський півострів подані на основі карт К. Птолемея та італійських портоланів.

¹ Витікає з озера Тетикол (*Tetykol lac.*), від якого походить сучасна назва річки.

**TAVRICA CHERSONESVS.
NOSTRA ATATE PRZECOPCA
ET GAZARA DICTUR**
Chersonesus Taurica, now called
Perekop or Gazara
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENIS HENRICI HONDII, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. - P. 105

Line scale: *Miliaria Germanica communia*

Copperplate engraving

One-color

Paper

40 × 32 cm

Language: Latin

The map title is in the upper right oval cartouche. The map has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. The line scale is in the lower left corner followed by the privilege further down: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

The map shows the territory from *Moskow* in the north to the Black Sea (*Mare Madgore seu Pontus Euxinus quondam Axenos*) in the south, from the city of *Mazyr* (*Moaszier*), on *Prypyat* (*Prypiecz flu.*) in the west to the *Bosagaz* lake (*Bozagaz lac.*, now - *Tymlian Reservoir*) in the east. Also shown are a part of *Russia* (*Russiae Pars*), *Lithuania* (*Lithvaniae Pars*), *Moldavia* (*Moldaviae Pars*), *Podolia* (*Podolia*), *Perekop* *Tartary* called *Crimea* (*Crimea seu Tartaria Przepensis*), and a part of *Asia* (*Aziae Pars*).

Mountains and woods are shown as pictures, bogs are denoted with the help of hatching; the hatching of the water surface brings out the image. The settlements are not categorized. There are blunders in mapping streamflows, spelling of the names of settlements and rivers; many non-existent objects are shown; some cities are signed several times.

The Ukrainian territory is shown to contain the Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*), rivers *Dnipro* (*Boristenes flu nunc Nieper*), *Bog* (*Pivdenny Buh*) (*Bog flu.*), *Danube* (*Danudij*), *Dnister* (*Tyras flu.*), *Tylilul'* (*Axiaces flu.*), *Oril* (*Ariel flu.*), *Savranka* (*Sauran flu.*), *Synukha* (*Szinouoda flu.*), *Tiasmyn* (*Tajmema flu.*), *Samara* (*Samara flu.*), *Vorskla* (*Vorskla flu.*), *Kinska* (*Conskauoda flu.*), *Psel* (*Pfola flu.*), *Desna* (*Defna flu.*), and *Sejm* (*Sem flu.*). A left tributary of *Dnister* (unnamed, maybe *Kuchurhan*) flows out of a lake (unnamed) near the town *Kuchurhan* (*Cutzurgan*); two lakes are denoted on it - *Obydove* (*Obidouo lac.*, now - *Dnister Estuary*) and *Kuyalynske* (*Coyalnyk lac.*, now - *Kuchurhan Estuary*).

On the Crimean Peninsula the dense network of settlements, mostly Genoese colonies, is shown: *Chersonesus* (*Chefona*), *Calamita*, *Inkermen* (*Incerme*), *Soldata*, *Feodosiya* (*Theodofia n. Caffa*), *Chymbalo* (*Sembalo*), *Yevpatoriya* (*Eupatorium*), *Perekop* (*Przepop*), *Hrosida* (*Hrozida*), *Kerkel*, and *Bakhchisarai* (*Baccasaratum*). On the SW shore of the peninsula two rivers are marked - *Kabarda* (*Caburcta flu.*) and *Kacha* (*Cafse flu.*).

On the NW shore of the Black Sea the following cities are shown: *Oczakow*, *Orzahow*, *Dassaw*, *Aslan* (*Oflam*), *Nigropol* (*Nigropol*), *Olbia*, *Bilhorod* (*Bialigrod*), colonies *Tamiraka* (*Tamyraca*), *Karkina* (*Carcina*), *Hercamona* (*Hercamona*), *Niconia*, *Falconara*, *Moncastro*. The *Zmyiny* Island is shown opposite the *Danube* Estuary (*Fidonia*).

This map is from the atlas of G. Mercator, edited by *Jodocus Hondius* and published by *Jan Janszoon* in 1630. It was first published in the atlases of G. Mercator during his lifetime in 1585 and 1589 and in the atlas amended by *Rumold Mercator* in 1595. Strictly speaking, it is a fragment of the big Mercator's map of Europe (1554), based on the maps of the Northern Europe of O. Magnus (1567) and *Russia* of A. Vid (1555). The author used the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski to show the territory along the *Dnipro* river-side and in *Prydniprovyu*; the mapping of the shore of the Black Sea and Crimean Peninsula is based on the C. Ptolemy's maps and Italian portolani.

¹ Flows out of the Lake *Tetykol* (*Tetykol lac.*), from which the modern name of the river originated.

Гордеев А. Ю.
 Картографування. — С. 155–159;
 Данишевич Я. Р. Початок
 історичної картографії. —
 С. 25–26;
 Данишевич Я. Східне Поділля. —
 С. 155–169;
 Могіski P. M. Cartographia. —
 S. 434–435;
 Katalog dawnych map. —
 T. I. — S. 52.

RUSSIA
cum confinijs

Miliaria Germanica Communia

Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

RUSSIAE PARS Amplicata

RUSSIA CUM CONFINIJS
Росія з прилеглими
територіями
1630 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)
Видавець: Генрік Гондій (Henricus Hondius)
Гравець: Генрік Гондій
Друзар: Генрік Гондій, Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 99

Шкала лінійного масштабу:
Miliaria Germanica Communia
 Місдрит
 Одноколірна
 Папір
 47,5 × 35,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутній рамці, прикрашеній орнаментом в стилі бароко, у лівому нижньому куті. Карта має дволинійну рамку, на якій позначено градуси. Сторони світу підписані на карті: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. Над нижньою рамкою, по середині, – привілеї: *Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio* та шкала лінійного масштабу. В правому нижньому куті, в окремій рамці, – карта-врізка Московського князівства із заголовком (у нижньому лівому куті): *Russiae Pars Amplificata*.

Карта охоплює територію від Нової землі (*Nova Zembla*) на півночі до південного узбережжя Чорного моря (*Pontus Euxinus nunc Mare Maggioris*) на півдні, від західного узбережжя Балтійського моря (*Mare Balticum*) на заході до річки Об (*Oby fluvius*) на сході. На карті-врізці Московського князівства показано територію від Вологди (*Wologda*) на півночі до витoku Дніпра (*Borybhenes fons*) на Валдацькій височині на півдні, від Вітебська (*Witepsk*) на заході до річки Молога (*Mologa flu.*) на сході.

З українських земель зображені Русь (*Russia*), Поділля (*Podolia*), Волинь (*Wolhinia*), Покуття (*Pokucz*), Сіверщина (*Siuertia*), західне узбережжя Чорного моря, Кримський півострів (*Taurica Cherfonefus*),

Приазов'я, яке помилково назване також Кримом (*Crimea seu Tartaria Przepopenfis*). На цій території показано Азовське море (*Mare delle Zabache*), річки: Дніпро (*Nieper flu.*) з притоками Кінська (*Conkauoda flu.*), Самара (*Samara flu.*), Оріль (*Ariel flu.*), Десна (*Defna flu.*), Прип'ять (*Przybiecz flu. olim Borifthenes minor*), Ворскла (*Vorfcola flu.*), Псел (*Pfole flu.*), а також Бог (Південний Буг) (*Bog flu.*), Савранка (*Sauran flu.*), Тилігул (*Axiacus fl.*) і Тилігульський лиман – як озеро (*Tetykol lac*), Дністер (без назви). На Поділлі, нижче Городка (*Grodzec*), зображене неіснуюче Амадоцьке озеро (без назви), з якого витікає Бог (Південний Буг) і чотири річки без назв. Позначені міста: Очаків (*Oczacow*), Кілія (*Killa*), Маяки (*Maiak*), Ольвія (*Olbia*), Київ (*Kiof*), Черкаси (*Czercaff*), Кременчук (*Krzemienczyk*), Стародуб (*Starodub*), Чорнобиль (*Czernobel*), Кам'янець (*Kamieniec*), Острогож (*Ostrog*), Степань (*Stepan*), Бар (*Bar*), Луцьк (*Luczko*), Хотин (*Chotyn*), Самбір (*Sambor*), Снятин (*Sniatyn*), Галич (*Halicz*), Коломия (*Colonia*). На північно-західному узбережжі Чорного моря позначені колонії: Офіка (*Ophiuſa*), Нікосія (*Niconia*), Гермонакта (*Hermonactis*), Підея (*Pidea*), на Кримському півострові – тільки Перекоп (*Przepop*) і Кафа (*Caffa*).

Карта є вереробленням і удосконаленням Г. Меркатором варіантом карти М. Струбіча *Magni Ducatus Lithuania, Livoniae et Moscoviae descriptio* 1589 р. Для створення карти Росії Меркатор використав фрагмент карти західних провінцій Московського князівства М. Струбіча, доповнивши його новими даними при показі території між Неманом і Фінською затокою. Карта-врізка *Russiae Pars Amplificata* є копією фрагмента карти М. Струбіча. Вперше карта увійшла в атлас, виданий вже по смерті Г. Меркатора його сином Румольдом у Дуйсбурзі 1595 р. З невеликими змінами карта друкувалася у атласах Г. Меркатора до 1633 р., які видавав Йодокус Гондій, а пізніше – Ян Янсон.

RUSSIA CUM CONFINIJS
Russia with the neighboring
territories
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Henricus Hondius
Engraver: Henricus Hondius
Printer: Johannes Janssonius (Jan Jansson)

In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 99

Line scale: *Miliaria Germanica Communia*
 Copperplate engraving
 One-color
 Paper
 47,5 × 35,5 cm
Language: Latin

The map title is in a lower left rectangular frame with Baroque decoration. The map has two-line margins with degrees marked. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. There is the privilege *Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio* and the line scale over the bottom border in the middle. In a special frame in the lower right corner there is a map inset of Moscow principality entitled (in the lower left corner): *Russiae Pars Amplificata*.

The map shows the territory from the Novaya Zemlya (*Nova Zembla*) in the north down to the southern shore of the Black Sea (*Pontus Euxinus nunc Mare Maggioris*), from the western Baltic Sea shore (*Mare Balticum*) in the west to the river Ob (*Oby fluvius*) in the east. The map inset of Moscow principality shows the territory from Wologda in the north to the head of Dniipro (*Borybhenes fons*) in Valday Hills in the south, from Vitebsk (*Witepsk*) in the west to Mologa River (*Mologa flu.*) in the east.

Ukrainian lands are shown to contain Rus (*Russia*), Podillia (*Podolia*), Volyn (*Wolhinia*), Pokuttia (*Pokucz*), Sivershchyna (*Siuertia*), western shore of the Black Sea, the Crimean Peninsula (*Taurica Cherfonefus*). Pryazovya mistakenly called the Crimea (*Crimea seu Tartaria Przepopenfis*). Here we find the Sea of Azov (*Mare delle Zabache*), rivers Dniipro (*Nieper flu.*) with tributaries Kinska (*Conkauoda flu.*), Samara (*Samara flu.*), Oril (*Ari-*

el flu.), Desna (*Defna flu.*), Prypyat (*Przybiecz flu. olim Borifthenes minor*), Vorskla (*Vorfcola flu.*), Psel (*Pfole flu.*), as well as Boh (Pivdenny Buh) (*Bog flu.*), Savranka (*Sauran flu.*), Tyligul (*Axiacus fl.*) and Tyligul Estuary as a lake (*Tetykol lac*), Dniister (unnamed). Below Horodok (*Grodzec*) in Podillia there is a non-existent Amadoc Lake (unnamed), out of which Boh (Pivdenny Buh) and four unnamed rivers flow. The cities: Ochakiv (*Oczacow*), Kiliya (*Killa*), Mayaky (*Maiak*), Olvia (*Olbia*), Kyiv (*Kiof*), Cherkasy (*Czercaff*), Kremenchuk (*Krzemienczyk*), Starodub (*Starodub*), Chornobyl (*Czernobel*), Kamyanets (*Kamieniec*), Ostroh (*Ostrog*), Stepan, Bar, Lutsk (*Luczko*), Khotyn (*Chotyn*), Sambir (*Sambor*), Sniatyn (*Sniatyn*), Halych (*Halicz*), Kolomyia (*Colonia*). On the NW shore of the Black Sea the following colonies were marked: Ofika (*Ophiuſa*), Nicosia (*Niconia*), Hermonakta (*Hermonactis*), Pidea, on the Crimean Peninsula – only Perekop (*Przepop*) and Kafa (*Caffa*).

This is a variant of the map of M. Strubych *Magni Ducatus Lithuania, Livoniae et Moscoviae descriptio* (1589) revised by G. Mercator. To make the map of Russia Mercator used a fragment of the map of western provinces of Moscow principality of M. Strubych updating it for the area between Nemman and the Gulf of Finland. The inset *Russiae Pars Amplificata* is a copy of a fragment of the map of M. Strubych. For the first time it appeared in the atlas published after G. Mercator's death by his son Rumold in Duisburg in 1595. With minor changes the map appeared in the atlases of G. Mercator up to 1633 published by Jodocus Hondius and later by Jan Jansson.

- Вагнівчан М. Г. Матеріали до історії. – С. 101–109;
 Дашкевич Я. Р. Територія України. – С. 88–89;
 Кордт В. Матеріали по історії. 1899. – С. 2–3;
 Сосса Р. Історія картографування. – С. 22;
 Вуцек К. Dzieje. – S. 39–46;
 Bagrow L. A History. – P. 112–116;
 Bagrow L. A the sources. – P. 33–38;
 Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71;
 Keuning J. The Novus Atlas. – P. 71–98.

**ASIA EX MAGNA ORBIS TERRE
DESCRIPTIONE GERARDI
MERCATORIS
DEUMPTA STUDIO
ET INDUSTRIA G.M. JUNIORIS.**
Азія, велика частина світу,
описана Герардом
Меркатором і [виготовлена]
коштом, зусиллями і працею
Г[ерарда] М[еркатора]
молодшого.
1630 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

Гравець: Герард Меркатор молодший (Gerard Mercator junior)

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 37

Шкала лінійного масштабу:
Milliaria Germanica communia quorum gradum unum latitudinis constituunt

Мідерит
Одноколірна
Папір
46,5 × 39 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овальному картуші, прикрашеному орнаментом у стилі бароко, в лівому нижньому куті. Під заголовком – привілей: *Cum privilegio*. Над нижньою рамкою, на полі карти, посередині, – шкала лінійного масштабу. Карта має рамку з геометричним орнаментом. На полі карти вказані сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. На карті нанесено картографічну сітку і позначено екватор.

Карта охоплює територію від Печерського (Карського) моря (*Petzorke morie*) і Північного полярного кола (*Terrae Polaris pars*) на півночі до острова Ява (*Java maior*) на півдні, від Середземного моря (*Mare Mediterraneum*) на заході до Маріанських островів (*Archipelago de S. Lazaro*) на сході.

На українських територіях позначені Кримський півострів (*Crimea*), Карпати (без назви), Чорне море (*Pontus Euxinus*) та Дніпро (*Boryffenus fl*) з двома лівими притоками, назви яких не підписано. Невелика кількість населених пунктів

позначена на території Волині, північно-східному узбережжі Чорного моря та Кримському півострові. На території Приазов'я, Полісся та Придніпров'я населені пункти не показані.

Карта походить з латинського видання атласу Г. Меркатора, укладеного Йодоком Гондієм і виданого Я. Янсоном у 1630 р. Гравіював карту внук Герарда Меркатора. Основою для створення карти, правдоподібно, була велика карта Азії (1585 р.) Дж. Гастальді з серії стінних карт чотирьох континентів. У зменшеному і переробленому Йодоком Гондієм варіанті друкувалася у виданнях атласу Меркатора та в *Atlas Minor* до 1648 р.

**ASIA EX MAGNA ORBIS TERRE
DESCRIPTIONE GERARDI
MERCATORIS DEUMPTA STUDIO
ET INDUSTRIA G.M. JUNIORIS.**
Asia, a major part of the world,
described by Gerard Mercator
and [executed] due to funds,
efforts and industriousness of
G[erard] M[ercator] Junior.
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Johannes Janssonius
(Jan Janszoon)

Engraver: Gerard Mercator Jr.
In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDIJ, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. – P. 37

Line scale: *Milliaria Germanica communia quorum gradum unum latitudinis constituunt*
Copperplate engraving
One-color
Paper
46.5 × 39 cm
Language: Latin

The map title is in the lower left corner oval cartouche decorated with a vegetable decorative pattern; the privilege is under it: *Cum privilegio*. The line scale is written in the middle over the bottom border. The border is executed as the geometrical decorative pattern. The cardinal points are indicated in the margin: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. The map grid and equator are marked.

The map covers the territory from the Pechora (Kara) Sea (*Petzorke morie*) and North polar circle (*Terrae Polaris pars*) down to the SE Island of Java (*Java maior*), from the Mediterranean Sea (*Mare Mediterraneum*) in the west to Mariana Islands (*Archipelago de S. Lazaro*) in the east.

The Ukrainian territories include the Crimean Peninsula (*Crimea*), Carpathians (unnamed). The Black Sea (*Pontus Euxinus*) and Dniπρο (*Boryffenus fl*) are denoted with two left unnamed tributaries. A few settlements are marked in Volyn, NE coast of the Black Sea and Crimean Peninsula. No settlements are shown in Pryazovya, Polissia and Prydniprovyia.

This map is from the Latin atlas of G. Mercator compiled by Jodocus Hondius and brought out by J. Janszoon in 1630. It was engraved by the grandson of G. Mercator. Obviously, it was based on the big map of Asia (1585) of G. Gastaldi from a series of wall maps of four continents; in a diminished and simplified by Jodocus Hondius variant it was included into Mercator's *Atlas Minor* up to 1648.

- Височенко С.М., Сидуніна А.Л.* Англія та Таврида... – С. 112–114;
Дашкевич Я.Р. Україна на картах... – С. 88–89;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Соса Р.І. Історія картографування... – С. 24–25;
Katalog dawnych map... – Т. 1. – С. 45–46;
Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... – С. 228–230;
Szantowska L. Sarmacja na mapach... – С. 18–20, 169–173, 202–203;
Mojski P.M. Cartographia... – С. 52–53.

EUROPAE
PARS

AMERICA
PARS

OCEANVS
SCYTHICVS
qui et mare Tabur

El frecto de Anian

Quinea reg

Tropicvs
Cancer

MARE
INDICUM

Arcipelago de
S. Lazaro

ORIENTIS

MARE
RUBRUM

Golfo de
Bengala

Nou
Gai
nax
pars

Tropicvs
Capricorn

TERRA
AUSTRALIS
PARS

Mencius

Java
maior

Moluccas

TURCICI IMPERII IMAGO.
Карта Турецької імперії.
1630 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондіус (Jodocus Hondius)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

В атласі: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDII, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. - P. 358

Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Germanica, Miliaria Italica*

Мідерит

Одноколірна

Папір

49 × 37 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів та сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Над заголовком, в овальній рамці, подано портрет Магомета з підписом: *Sultan Mahomet Turcorum Imperat*. Під заголовком – шкала лінійного масштабу.

Карта охоплює територію від Каспійського моря (*Mare de Bachtu olim Caspium Mare et Hircanum*) на півночі до південного узбережжя Аравійського півострова (*Arabia felix*) на півдні, від острова Сіцилія (*Sicilia*) на заході до Перської затоки (*Sinus Arabicus*) на сході.

Гори на карті показані художнім малюнком, міста подані без поділу на категорії.

На східному узбережжі Чорного моря підписані Подолія (*Podolia*), Молдавія (*Maldavia*), Волощина (*Walachia*), Болгарія (*Bulgaria*).

На тлі Чорного моря подано текст: *Pontus Euxinus qui et Mare Major, Graecis Mare Nigrum, Turcis Caradeniz, cujus aqua semper in Propontidem confluit, hujus aqua salta, piscibus abundat* (Понт Евксинський, який також зветь Великим морем, греки – Чорним морем, турки – Караденіз, вода якого є солоною і багатою на рибу). На карті є описові тексти про Каспійське море, про завоювання Астрахані Московським князівством у 1494 р., про Персію та Ормузьке королівство.

З українських земель позначені Кримський півострів (*Gazaria*),

міста Очаків (*Oczakow, Ozakow, Dastlow* – місто позначене на карті тричі, з використанням різних його історичних назв в 1430-х рр. – місто Дашів в складі Великого Литовського князівства; в 1500-х рр. – турецька фортеця Очаків, а також місто зі спотвореною назвою), Кілія і Нова Кілія (*Kilia, Kilia Nova*), Білгород (*Bialigrod*), генуезькі колонії Балаклава або Чембала (*Zombarta*), Кафа (*Caffa*), Паластра (*Palastra*), гірля річок Дунай (без назви) і Дністер (*Niefter*). Гирля Дніпра і Південного Бугу на карті не позначені. Територія Московського князівства (*Ducis Moscoviae sive magnae Russiae confinia*) сягає Чорного моря.

Карта походить з латинського видання атласу Г. Меркатора, укладеного Й. Гондієм і виданого Я. Янсоном 1630 р. і є переробленим Йодоком Гондієм варіантом карти Турецької імперії, яка увійшла до атласу Г. Меркатора, виданого його сином Румолдом 1595 р.

Демченко Г. Картографічні видання... – С. 40–45; *Katalog dawnych map*... – Т. 1. – С. 52; *Lelewel J.* Géographie... – Т. 1. – P. 181–187; *Mojski P. M.* Cartographia... – S. 98–99; *Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita*... – S. 279.

TURCICI IMPERII IMAGO.
The map of Turkish Empire.
1630, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

In the atlas: ATLAS SIVE COSMOGRAPHICAE MEDITATIONES DE FABRICA MUNDI ET FABRICATI FIGURA. PRIMUM A GERARDO MERCATORE INCHOATÆ, DEINDE A IUDOCO HONDIO MEMORIA AD FINEM PERDUCTÆ IAM VEROMULTIS IN LOCIS EMENDATAE, ET DE NOVO IN LUCEM EDITAE. SUMTIBUS ET TYPIS ENEIS HENRICI HONDII, AMSTERODAMI, AN. D. 1630. - P. 358

Line scale: *Miliaria Germanica, Miliaria Italica*

Copperplate engraving

One-color

Paper

49 × 37 cm

Language: Latin

The map title is in the lower left corner figured cartouche. The map has the two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. Over the title there is the portrait of Muhammad in the oval frame signed: *Sultan Mahomet Turcorum Imperat*. Under the title there is the line scale.

The map shows the territory from the Caspian Sea (*Mare de Bachtu olim Caspium Mare et Hircanum*) in the north down to the southern coast of Arabian Peninsula (*Arabia felix*), from the Island of Sicily (*Sicilia*) in the west to the Persian Gulf (*Sinus Arabicus*) in the east.

Mountains are shown as pictures, cities are not categorized.

On the eastern shore of the Black Sea *Podillia (Podolia)*, *Moldova (Maldavia)*, *Woloschyna (Walachia)*, and *Bulgaria* are signed.

There is this text across the Black Sea: *Pontus Euxinus qui et Mare Major, Graecis Mare Nigrum, Turcis Caradeniz, cujus aqua semper in Propontidem confluit, hujus aqua salta, piscibus abundat* (Pontus Euxinus, which is also called the Great Sea, Greek name the Black Sea, and Turks – Caradeniz, and water of which is saline and teems with fish). The map features descriptions of the Caspian Sea, conquest of Astrakhan by Moscow Duchy in 1494, Persia and Kingdom of Hormuz.

The Ukrainian lands are shown to include the Crimean Peninsula (*Gazaria*), cities of Ochakiv (*Oczakow, Ozakow, Dastlow* – the city of Ochakiv is mapped three times under different historical names: in 1430s – Dashiv in the Great Duchy of Lithuania; in 1500s – Turkish fortress Ochakiv, and a city with the distorted name), Kiliya and Nova Kiliya (*Kilia, Kilia Nova*), Bilhorod (*Bialigrod*), Genoese colonies Balaklava or Chembala (*Zombarta*), Kafa (*Caffa*), Palaestra, estuaries of the rivers Danube (unnamed) and Dniester (*Niefter*). The estuaries of Dniipro and Pivdenny Buh are not denoted. The territory of the Moscow Duchy (*Ducis Moscoviae sive magnae Russiae confinia*) reaches the Black Sea.

This map is from the Latin atlas of G. Mercator compiled by J. Hondius and published by Jan Janszoon in 1630 which was a variant of the map of Turkish Empire reworked by Jodocus Hondius and which was included into the atlas of G. Mercator brought out by his son Rumold in 1595.

SEPTENTRIO 50 60 70 80 90 100
Ducis Moscoviae sive Magnae Ruffiæ confinia TARTARIAE PARS

PONTUS EUXINUS
et Mare Majore, Graecis Mare Nigrum.
Terra Carolus, cuius aqua semper in Propontide
confluit. huius aqua salis, piscibus abundat.

MARE DE BACHU olim
CASPIMUM MARE ET HIR-
CANUM. Vocatur & alijs nominibus
à regionibus scilicet & locis vicinis. Me-
ximus totius Orbis locus licet, salis, myrrae
et aqua piscium abundat.

PERSICI
REGNI
PARS

*Hic Sapienter appellatur, qui imperium à
Sarcanis & Turcis simulatum ablatum,
semel quondam recuperat omnibus inter
eos armis bella fecit.*

*ORMUS Regnum, populorum habet
Regem Legatione Regi Imperatoris. con-
sistit totum Arabiam Maritima ab Euphrate
in fine ad Sinum C. Red. hinc, nec non
peritiam Regni Persici quae dicitur Persia.
Sunt ibi insulae sine numero sine portu, in
sua Maritima quae dicitur in insula, quae
dicitur Sina, insularum aliam.*

TERRAE NEUM

PARS
ABYSSINIA

MURCOKUM
PERIAGO.

ARCICI
PERIAGO.

MERIDIES

ORIENTIS

MARE
RUBRUM

1635

EVROPA, AD MAGNÆ
EVROPÆ GERARDI
MERCATORIS
P. IMITATIONEM, RUMOLDI
MERCATORIS F. CURA
EDITA. ÆRUATO TAMEN
INITIO LONGITUDINIS EX
RATIONE MAGNETIS, QUOD
PATER IN MAGNA ÆUA
VNIÛERSALI POÛIT
Європа, видана за
зображенням великої Європи
Герарда Меркатора б[атька]
зусиллями Румольда
Меркатора сина з
дотриманням початкових
довгот за магнітними
принципами, які визначив
батько, завдяки своїй великій
вченості
1633 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Румольд Меркатор (Rumold Mercator)

Видавець: Генрік Гондіус (Henricus Hondius)

Гравець: Генрік Гондіус
В атласі: GERARDI MERCATORIS
ET I. HONDII. ATLAS OU REPRESENTATION
DU MONDE UNIVERSEL, ET
DES PARTIES D'ICELUI, FAICTE EN
TABLES ET DESCRIPTIONS TRESAMPLES,
ET EXACTES. DIVISE EN DEUX
TOMES. EDITION NOUVELLES. AUG-
MENTE D'UN APPENDICE DE PLUSIEURS
NOUVELLES TABLES ET DESCRIPTIONS.
A AMSTERDAM CHEZ
HENRY HONDIUS, DEMEURANT
SUR LE DAM, A L'ENSAIGNE DU CHIEN
VIGILANT. A.D. 1633. – S. 54–55

Шкала лінійного масштабу:
Miliaria Germanica communia
Мідерит
Одноколірна
Папір
46,6 × 38,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овалі, у правому нижньому куті. Карти прикрашені орнаментом у стилі бароко. Карта має трикутний рамок. Під заголовком, у прямокутній рамці, – текст: *Medius meridianus 50. Reliqui ad hunc inclinatur pro ratione 60. 40. Parallelorum.* Під ним – видавничі примітки: *Duyfburgi Clivorum typis œneis.* В лівому нижньому куті – шкала лінійного масштабу.

Карта охоплює територію від Атлантичного океану до східного узбережжя Каспійського моря з заходу на схід, від Північної землі (*Terrae Polaris Pars*) до Середземного моря та узбережжя Малої Азії з півночі на південь. Розмежування між Європою і Азією проходить по Волзі.

З українських територій виділено: Поділля (*Podolia*) та Кримський півострів (*Taurica*). Показано Чорне (*Pontus Euxinus Italis Mare maior*) та Азовське (*Meotis Palus*) моря. Гідрографічна мережа охоплює річки Дніпро (*Nieper fl*) та Дністер (без назви) з притоками та неіснуючим Амадоцьким озером (без назви) на території Поділля. На карті позначені Карпати. Густа мережа населених пунктів, серед яких Житомир (*Szitolmirz*), Чорнобиль (*Czernobel*), Овруч (*Ovruetz*), Чуднів (*Czudnow*), Львів (*Leopolis*), Белз (*Belz*). На Кримському півострові та на західному узбережжі Чорного моря – італійські колонії: Каламіта (*Calamita*), Підея (*Pidea*), Кафа (*Caffa*), Монкастро (*Moncastro*).

Карта є зменшеною копією карти Європи Г. Меркатора 1572 р., яка в свою чергу була доповнена і виправленим варіантом карти Європи 1554 р. Вперше надрукована у атласі Меркатора 1595 р., який видавав його син Румольд по смерті батька. Входила в усі атласи Г. Меркатора, які видавалися упродовж XVII ст.

EVROPA, AD MAGNÆ
EVROPÆ GERARDI
MERCATORIS
P. IMITATIONEM, RUMOLDI
MERCATORIS F. CURA
EDITA. ÆRUATO TAMEN
INITIO LONGITUDINIS EX
RATIONE MAGNETIS, QUOD
PATER IN MAGNA ÆUA
VNIÛERSALI POÛIT
Europe according to the drawing
of the Great Europe of Gerard
Mercator Father published by his
son Rumold Mercator with
preservation of initial longitudes
based on magnetic principles
determined by his learned father
1633, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Rumold Mercator

Publisher: Henricus Hondius
Engraver: Henricus Hondius

In the atlas: GERARDI MERCATORIS
ET I. HONDII. ATLAS OU REPRESENTATION
DU MONDE UNIVERSEL, ET
DES PARTIES D'ICELUI, FAICTE EN
TABLES ET DESCRIPTIONS TRESAMPLES,
ET EXACTES. DIVISE EN DEUX
TOMES. EDITION NOUVELLES. AUG-
MENTE D'UN APPENDICE DE PLUSIEURS
NOUVELLES TABLES ET DESCRIPTIONS.
A AMSTERDAM CHEZ
HENRY HONDIUS, DEMEURANT SUR

LE DAM, A L'ENSAIGNE DU CHIEN
VIGILANT. A.D. 1633. – S. 54–55

Line scale: *Miliaria Germanica communia*

Copperplate engraving
One-color

Paper
46.6 × 38.5 cm

Language: Latin

The map title is in the lower right-corner Baroque oval cartouche. The map has a three-line margin. The text is under the title in a rectangular frame: *Medius meridianus 50. Reliqui ad hunc inclinatur pro ratione 60. 40. Parallelorum.* The publisher's note is below it: *Duyfburgi Clivorum typis œneis.* The line scale is in the lower left corner.

The map shows the territory from the Atlantic Ocean eastwards to the east Caspian-Sea shore, from the North Land (*Terrae Polaris Pars*) to Mediterranean and the shore of Asia Minor north-south. The border between Europe and Asia runs along the Volga.

Podillia (*Podolia*) and Crimean Peninsula (*Taurica*) are brought out in Ukraine. The Black (*Pontus Euxinus Italis Mare maior*) and Azov (*Meotis Palus*) seas are shown. The surface water is represented by the rivers Dniπρο (*Nieper fl*) and Dniester (unnamed) with the tributaries and non-existent Amadoc Lake (unnamed) in Podillia. The Carpathians are mapped. The dense network of settlements includes Zhytomyr (*Szitolmirz*), Chornobyl (*Czernobel*), Ovruch (*Ovruetz*), Chudniv (*Czudnow*), Lviv (*Leopolis*), Belz (*Belz*). On the Crimean Peninsula and on the west Black-Sea shore there are Greek colonies: *Calamita*, *Pidea*, *Kafa* (*Caffa*), *Moncastro*.

This is a diminished copy of the map of Europe of G. Mercator from 1572, which in its turn was the revised variant of the map of Europe from 1554. After his father's death, Rumold Mercator included this map into Mercator's atlas for the first time in 1595. It stayed in this atlas during the whole 17th c.

Вавришин М. Г. Матеріали до історії. – С. 108–109;

Дашкевич Я. Східне Поділля. – С. 155–159;

Дашкевич Я. Р. Територія України. – С. 89;

Корбет В. Матеріали по історії. 1910. – С. 1, 2;

Сосса Р. І. Історія картографування. – С. 26;

Вучек К. Dzieje. – С. 28, 34, 36;

Kublin L., Majewska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich. – С. 228–230;

Encyklopedia. – С. 1512;

Katalog dawnych map. – T. 1 – С. 47.

M. L. J. F. R.

R. A. N. E. V. M.

Mercator

Dussburgi Cleuerum typis aeneis.

82

**TABULA RUSSIÆ
EX AUTOGRAPHO, QUOD
DELINEANDUM CURAVIT.
FEODOR FILIUS TZARIS BORIS
DESUMTA ET AD FLUVIOS
DWINAM ZUCHANAW ALIAQUE
LOCA QUANDUM EX TABULIS
NOTITIJS AD NOS DELATIS FIERI
POTUIT AMPLIFICATA ALIAS
DICTA MOSCOVIA**

Карта Росії, званої
Московією, виготовлена нами
з рукопису, накресленого
стараннями і коштом Федора,
сина царя Бориса, і від річки
Двіни до інших місць, які
відомі як з карт, так і нами
додані
[1633 р. ?], Амстердам

Автор: Гессель Геррітц (Hessel Gerritsz)
Мідерит
Сдноколірна
Папір
40 × 36,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у лівому нижньому куті, в овальному картуші із зображенням військової арматури і щита з гербом Московії й імператорською короною. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. Праворуч, посередні, у прямокутній рамці – вид міста Архангельськ, над яким зображено три постаті вельмож.

Карта охоплює територію від Нової Землі (*Nova Zembla*) на півночі до південного узбережжя Чорного моря (*Pontus Euxinus Zorno More*) на півдні, від Північного моря (*Norzee*) на заході, до Каспійського моря (*Mare Caspium olim Mare de Bachtu*) на сході.

Землі України представлені на півдні Поліссією (*Polesie*), Волинією (*Wolyntia*) – від Західного Бугу, включно з Правобережжям до Чорного моря; Поділлям (*Podolia*) – між Дністром і Південним Бугом; Сіверщиною (*Severa*) – у верхів'ї Десни. В Приазов'ї і Криму показана територія кримських або перекопських татар (*Crimea*).

Від верхів'їв лівих приток Дніпра до Волги дугою позначена оборонна лінія.

На Кримському півострові нанесено міста Перекоп (*Perecop*), Козлів (*Coslovta*), Бахчисарай (*Bacassarafum*), Кафа (*Caffa*), Судак (*Suda*), Інкерман (*Ingermenum*), Старий Крим (*Crim*), Мангун (*Mancopia*), Балаклава (*Balachejum*).

Вдоль Десни і на лівому березі Дніпра нанесено міста: Навоз (*Na-*

vos), Остер (*Ostrz*), Муравське (*Morawiesk*), Переяслав (*Przejaslaw*), Кременчук (*Krzemienczyk*), Аслан-Кермен (*Oslam Kiermen*). На правому березі Дніпра позначено міста: Черкаси (*Czyrkasi*), Київ (*Kiow*), Чорнобиль (*Czemobel*), Біла Церква (*Bialazerkiew*), Острог (*Ostrog*), Олика (*Olyka*), Ізяслав (*Saslaw*), Луцьк (*Lucuc*), Володимир (*Wlodzimierz*), Кременець (*Krzemieniec*); на Поділлі: Тернопіль (*Tarnopol*), Бучач (*Buczacz*), Кам'янець (*Kamieniec*), Брацлав (*Braslaw*), Березань (*Berezan*), Счаків (*Oczakow*), Білгород (*Bialogrod*). На заході зображені міста Галич (*Halicz*), Львів (*Leopolis*), Снятин (*Sniatyn*). На карті подана досить густа гідрографічна мережа, однак підписано назви лише деяких річок: Дніпро (*Dnieper ol. Borystenes*) та його лівих приток Оріль (*Orel fl.*), Самара (*Samar fl.*), Кінська (*Konskawoda fl.*), а також Буг (Південний Буг) (*Bog fl.*).

Карта є переопрацюванням карти Росії Гесселя Геррітца, від якої вона, однак, дуже відрізняється – змінено заголовок карти, в ньому відсутня присвятка цареві. На місці плану Москви, у лівому верхньому куті, подано зображення Скандинавського півострова. Відсутні шкали лінійного масштабу, підпис оборонної лінії та позначення державних кордонів і меж адміністративних одиниць.

**TABULA RUSSIÆ
EX AUTOGRAPHO, QUOD
DELINEANDUM CURAVIT.
FEODOR FILIUS TZARIS BORIS
DESUMTA ET AD FLUVIOS
DWINAM ZUCHANAW ALIAQUE
LOCA QUANDUM EX TABULIS
NOTITIJS AD NOS DELATIS FIERI
POTUIT AMPLIFICATA ALIAS
DICTA MOSCOVIA**

The map of Russia, called
Muscovy, made by us mainly on
the basis of manuscript, drawn
due to the efforts and
sponsorship of Fiodor, son of
Tsar Boris, and from the River
Dvina to other places, which we
had known from maps or added
anew
[1633 ?], Amsterdam

Author: Hessel Gerritsz
Copperplate engraving
One-color
Paper
40 × 36,5 cm
Language: Latin

The map title is in the oval cartouche decorated with military armament and topped by the esutcheon with the National Emblem of Muscovy and imperial crown in the lower left corner. The map has two-line borders with degrees marked. In the middle on the right, in the rectangular frame, there is the cityscape of Arkhangelsk with three figures of noblemen above.

The map shows the territory from Novaya Zemlya (*Nova Zembla*) in the north down to the southern shore of the Black Sea (*Pontus Euxinus Zorno More*), from the Northern Sea (*Norzee*) in the west to the Caspian Sea (*Mare Caspium olim Mare de Bachtu*) in the east.

The lands of Ukraine are represented in the south by Polissia (*Polesie*), Volyn (*Wolyntia*) from Zakhidny Buh, with Pravoberezhia to the Black Sea including: Podillia (*Podolia*) between Dnister and Pivdenny Buh, Siverskchyna (*Severa*) near the head of Desna. In Pryazovya and Crimea the territory of Crimean or Perekop Tatars (*Crimea*).

The arc marks the defense line from the upper reaches of the tributaries of Dniipro down to the Volga.

The Crimean Peninsula is shown to include such cities as Perekop (*Perecop*), Kozliv (*Coslovta*), Bakhchysarai (*Bacassarafum*), Kafa (*Caffa*), Sudak (*Suda*), Inkerman (*Ingermenum*), Old Crimea (*Crim*), Manhup (*Mancopia*), and Balaklava (*Balachejum*).

Along Desna and on the left bank of Dniipro the following cities are mapped: Navoz (*Nawos*), Oster (*Ostrz*),

Muravske (*Morawiesk*), Pereyaslav (*Przejaslaw*), Kremenchuk (*Krzemienczyk*), Aslan-Kermen (*Oslam Kiermen*). On the right bank of Dniipro there are cities Cherkasy (*Czyrkasi*), Kyiv (*Kiow*), Chornobyl (*Czemobel*), Bila Tserkva (*Bialazerkiew*), Ostroh (*Ostrog*), Olyka (*Olyka*), Iziaslav (*Saslaw*), Lutsk (*Lucuc*), Volodymyr (*Wlodzimierz*), Kremenets (*Krzemieniec*); in Podillia-Ternopil (*Tarnopol*), Buchach (*Buczacz*), Kamyanets (*Kamieniec*), Braclaw (*Braslaw*), Berezan (*Berezan*), Ochakiv (*Oczakow*), Bilhorod (*Bialogrod*). In the west the denoted cities include Halych (*Halicz*), Lviv (*Leopolis*), Sniatyn (*Sniatyn*). There is a dense network of surface water with only several rivers signed: Dniipro (*Dnieper ol. Borystenes*) and its left tributaries Oril (*Orel fl.*), Samara (*Samar fl.*), Kinska (*Konskawoda fl.*), as well as Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.*).

This is the amended map of Russia of Hessel Gerritsz, there are great differences though. For example, the title was changed, from which the dedication to Tsar Mikhailovich was removed. Instead of the plan of Moscow in the upper left corner there is the Scandinavian Peninsula. There are no line scale, signature of the referent deferse line and state and administrative borders.

Дашкович Я. П. Україна на картах. – С. 90.
Кордт В. Матеріали по історії. 1899. – С. 13–15;
Кордт В. Матеріали по історії. 1906. – С. 18–21;
Рыбаков Б. А. Русские карты. – С. 57–68.

Сосца П. І. Історія картографування. – С. 34;
Alexandrowicz S. Ziemie ruskie. – S. 107–116;
Bagrow L. A the sources. – P. 33–48; Katalog dawnych map. – Т. II. – S. 70–71, 164–166.
Keuning J.
Hessel Gerritsz – P. 49 – 66;
Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71;
Keuning J. The Novus Atlas. – P. 71–98.

**POLONIA REGNUM,
ET SILESIA DUCATUS**
Королівство Польща
і Князівство Сілезія
1638 р., Амстердам

Автор: Мартін Гельвіг (Martin Helwig), Матеус Меріан (Mathaei Merian)

Видавець: Матеус Меріан

Гравець: Матеус Меріан

У книзі: ARCHONTOLOGIA COSMICA, SIVE IMPERIORUM, REGNORUM. OPERA ET STUDIO I. LUDOWICI GOTOFREDI... FRANCOFURTI, SUMTIBUS MATTHAEI MERIANI ANNO M.D.C.XXXVIII

Шкала лінійного масштабу:

Milliaria Germanica

Мідерит

Однокопірна

Папір

35,6 × 27,1 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овальному картуші, в лівому верхньому куті. Карта має однієї лінійну рамку зверху і знизу та дволінійну рамку зверху і знизу та дволінійну рамку з правого і лівого боків з вказаними сторонами світу: *Occidens*, *Oriens* та підписами градусів. У правому нижньому куті напис: *M. Meriam fecit*. У правому верхньому куті – герб Польщі; в лівому нижньому куті – герб Сілезії, під ним – шкала лінійного масштабу.

На карті представлено територію Польщі та Сілезії, де позначено частину Русі (*Ruffiae pars*) та Богемії (*Bohemiae pars*), Підляшшя (*Podlachia*), Мазовію (*Mazovia*), Кувявію (*Cuiavia*).

На українських територіях нанесено річки: Віслок (*Wyslok*), Буг (Західний Буг) (*Bug flu*) з притокою Ратою (*Ratha flu*) і трьома притоками без назв на півночі. Пуста мережа населених пунктів, зокрема: Дубечне (*Dubiecz*), Динів (*Dinow*), Рыманів (*Rymanow*), Лєско (*Lisko*), Санок (*Sanok*), Перемиськ (*Przemysl*), Радимно (*Rodmito*), Олешчичі (*Oleszyce*), Прухнік (*Prochnik*), Ярослав (*Jaroslaw*), Мостиська (*Mosticzo*), Яворів (*Jaworow*), Городок (*Grodetz*), Куликів (*Kulikow*), Буськ (*Busko*), Потеліч (*Poflitz*), Белз (*Belz*), Сокаль (*Sokal*), Шебрешин (*Szebrefzin*), Крилів (*Krylon*), Грабів (*Grabow*), Воїславичі (*Woflawicze*), Холм (*Chelew*), Любомля (*Lubomlia*), Межириччя (*Miedzyszcz*), Лосичі (*Loficze*), Дорогичин (*Drogiczin*), Карів (*Karew*) та ін.

Карта є одним із багатьох перероблених карти Сілезії, створеної 1561 р. Мартіном Гельвігом.

Найвідомішим став варіант карти, створений А. Ортелієм і вперше вміщений у його атласі *Theatrum Orbis Terrarum* 1570 р. При створенні карти М. Меріан надавав перевагу вдосконаленому варіанту А. Ортелія, на якому карту було зорієнтовано на північ, її зміст виправлено, збільшено охоплення території. Карта М. Меріана вперше була додана до його видання *Archontologia cosmica* в 1632 р. і повторювалася в наступних томах цієї праці, ілюструючи розділ, присвячений Польщі.

**POLONIA REGNUM, ET SILESIA
DUCATUS**
Polish Kingdom and
Silesian Duchy
1638, Amsterdam

Author: Martin Helwig, Mathaei Merian

Publisher: Mathaei Merian

Engraver: Mathaei Merian

In the book: ARCHONTOLOGIA COSMICA, SIVE IMPERIORUM, REGNORUM. OPERA ET STUDIO I. LUDOWICI GOTOFREDI... FRANCOFURTI, SUMTIBUS MATTHAEI MERIANI ANNO M.D.C.XXXVIII

Line scale: *Milliaria Germanica*

Copperplate engraving

One-color

Paper

35,6 × 27,1 cm

Language: Latin

The map title is in the upper left corner oval cartouche. The upper and bottom borders are one-line and lateral ones are two-line with cardinal points marked *Occidens*, *Oriens* and degrees signed. The inscription in the lower left corner reads: *M. Meriam fecit*. The National Emblem of Poland is in the upper right corner. In the lower left corner there is the National Emblem of Silesia followed by the line scale below.

The map shows Poland and Silesia with a part of Rus (*Ruffiae pars*) and a part of Bohemia (*Bohemiae pars*), Podlachia (*Podlachia*), Mazovia (*Mazovia*), Kuyavia (*Cuiavia*).

The rivers mapped here are as follows: Vislok (*Wyslok*), Buh (Zakhidny Buh) (*Bug flu*) with the tributary Ratha (*Ratha flu*) and three tributaries on the north. There is a dense network of settlements including: Dubiecz (*Dubiecz*), Dyniv (*Dinow*), Rymaniv (*Rymanow*), Liesko (*Lisko*), Sanok (*Sanok*), Peremysl (*Przemysl*), Radymno (*Rodmito*), Oleshychi

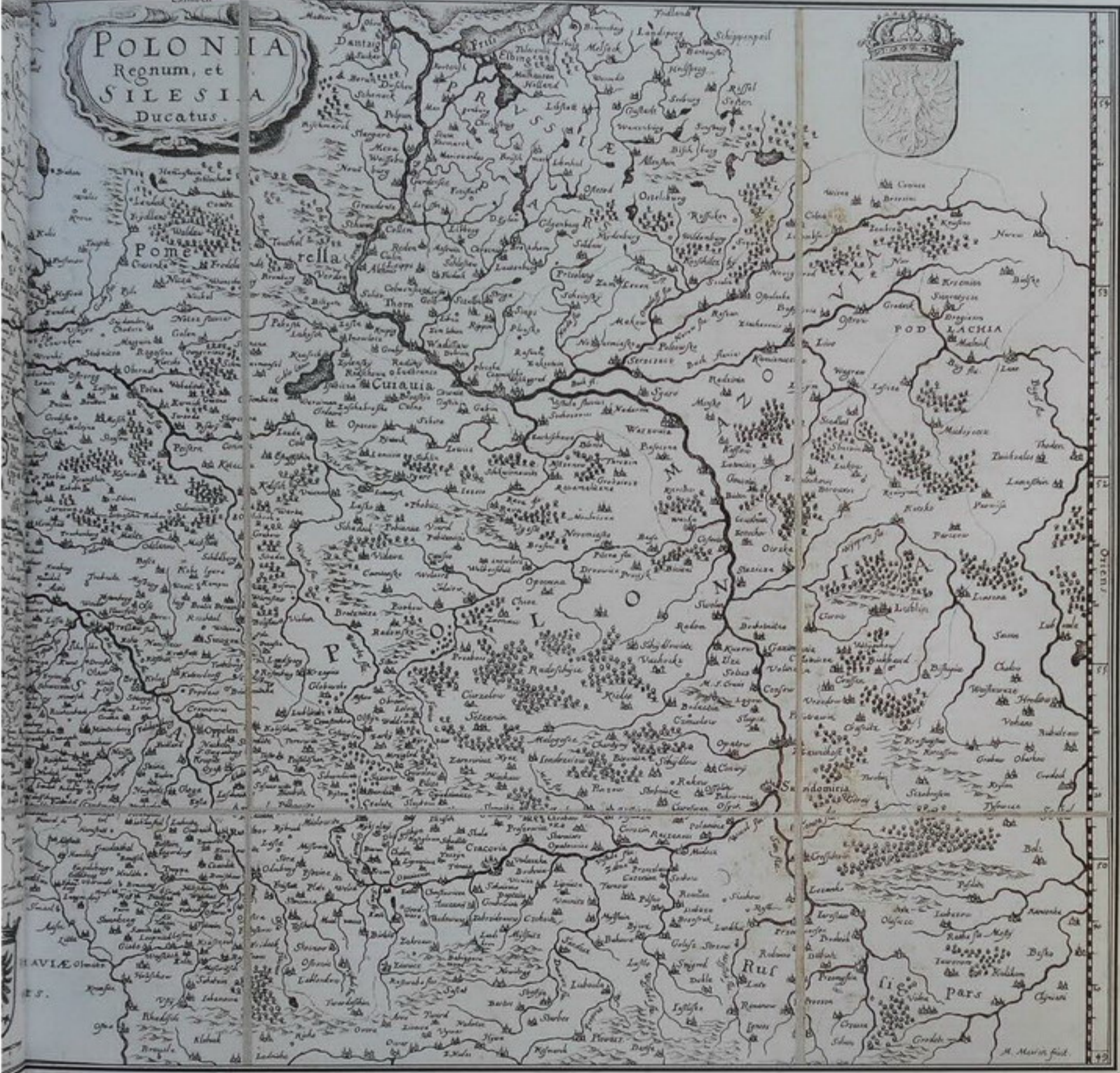
(*Oleszyce*), Prukhnyk (*Prochnik*), Yaroslav (*Jaroslaw*), Móstyska (*Mosticzo*), Yavoriv (*Jaworow*), Horodok (*Grodetz*), Kulykiv (*Kulikow*), Busk (*Busko*), Potelych (*Poflitz*), Belz (*Belz*), Sokal (*Sokal*), Shebreshyn (*Szebrefzin*), Kryliv (*Krylon*), Hrabiv (*Grabow*), Voislavychi (*Woflawicze*), Kholm (*Chelew*), Liubomia (*Lubomlia*), Mezhyricha (*Miedzyszcz*), Losychi (*Loficze*), Dorohochyn (*Drogiczin*), Kariv (*Karew*) etc.

This is a revision of the map of Silesia made by Martin Helwig in 1561. The best known is the variant made by A. Ortelius and for the first time included into his atlas *Theatrum Orbis Terrarum* in 1570. While making his map, M. Merian gave preference to the revised variant of A. Ortelius with the map north-oriented, amended content and expanded territory shown. For the first time this map of M. Merian was supplemented to his edition of *Archontologia cosmica* in 1632 and appeared in the following volumes of this work illustrating the content related to Poland.

Alexandrowicz z. Rozwój kartografii... – S. 63–65;
Mojski P.M. Cartographia... – S. 90–92;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – S. 166–167;
Wyrzeczak R. S. ask... – S. 26–27, 157.

POLO NIA
Regnum, et
SILESIA
Ducatus.

AVIA: Olmütz
S.

M. Meris. fuit.

EVROPAM AVE CELTICAM
VETEREM. AC DESCRIBERE
CONABAR ABRAHAMUS
ORTELIUS

Європа або давня Кельтія,
тепер описана зусиллями
Абрагама Ортелія
1638 р., Амстердам

Автор: Абрагам Ортелій (Abraham Ortelius)

Видавці: Генрік Гондіус (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

Гравець: Еверард фон Гамерсвелдт (Everard Symonsz von Hamersveldt)

Ватласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. - T. I. - P. I

Шкала лінійного масштабу:
Milliaria Germanica, Milliaria Gallica
Мідерит
Одноколірна
Папір
47 × 35,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутній картуші, прикрашеному візерунком у стилі бароко, у правому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеними градусів. Сторони світу підписані на полі карти: *Septemtrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*. У лівому верхньому куті, у фігурному картуші, що має вигляд зав'язи, міститься шкала лінійного масштабу. Внизу зліва, над рамкою – напис: *Everd Symonsz. Hamersveldt sculpsit*.

Карта охоплює територію від Скандинавського півострова (*Thule, que et Scandia, cuius incolae Celto siue Germano-Scythae*) до північного узбережжя Африки (*Africa Pars*) з півночі на південь, від Атлантичного океану (*Oceanus Atlanticus*) до Волги (*Rha flu. Ptolemeo qui Ate Diacono*) із заходу на схід.

Населені пункти, ліси, гори позначені на карті стилізованими малюнками. Через усю територію Європи, від Рейну до гирла Оби, тягнеться Герцинський ліс (*Hercynia flua, tantae longitudinis ut qui diem sexaginta iter processerit, ad eius initium minime pervenerit*).

На карті відображена вся територія України (*Scythia*) з Кримським півостровом (*Taurica Chersonesus*), тут показано також Чорне (*Pontus Axenus postea Evxinus dictus*)

та Азовське (*Maotis Palus*) моря. Позначені Карпати (*Carpates mons*) та Псуцінські гори (*Peuce mons*), річки Дніпро (без назви), Південний Буг (*Hypanis flu.*), Дністер (*Tyras flu.*). Підписані місця осілости племен: карпів (*Carpiani*), бастернів (*Basternae*), агатирців (*Agathyrsi*), амаксобів (*Amaxobii*), гунів (*Chuni*), мавотів (*Mavotae*). Показано небагато населених пунктів, зокрема у верхів'ї Дністра – Кародунум (*Carodunum*), у його гирлі – Гермонактис (*Hermionactis*), в гирлі Південного Бугу – Ольвія (*Olbia*), на узбережжі Чорного моря – Тамірака (*Tamyraca*), на Кримському півострові – Феодосія (*Theodostia*).

Географічна сучасна карта (*tabula moderna*) з елементами карти Птолемея.

EVROPAM AVE CELTICAM
VETEREM. AC DESCRIBERE
CONABAR ABRAHAMUS
ORTELIUS

Europe or the Old Land of Celts
described now by the efforts of
Abrahamus Ortelius
1638, Amsterdam

Author: Abraham Ortelius

Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

Engraver: Everard Symonsz von Hamersveldt

In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. - T. I. - P. I

Line scale: Milliaria Germanica, Milliaria Gallica

Copperplate engraving

One-color

Paper

47 × 35,5 cm

Language: Latin

In the lower right corner the map title is in the rectangular Baroque cartouche. The map has two-line borders with degrees marked. The cardinal points are inscribed on the map: *Septemtrio*, *Meridies*, *Occidens*, and *Oriens*. The line scale is in the upper left-corner figured curtain-like cartouche. This signature is on the left over the bottom: *Everd Symonsz. Hamersveldt sculpsit*.

The map shows the territory of Scandinavia (*Thule, que et Scandia, cuius incolae Celto siue Germano-Scythae*) southwards to the northern coast of Africa (*Africa Pars*), and west-east from the Atlantic Ocean (*Oceanus Atlanticus*) to the Volga (*Rha flu. Ptolemeo qui Ate Diacono*).

Settlements, woods and mountains are mapped with stylized pictures. The Harzian Wood stretches across Europe from Rein to the Ob Estuary (*Hercynia flua, tantae longitudinis ut qui diem sexaginta iter processerit, ad eius initium minime pervenerit*).

The map shows the whole territory of Ukraine (*Scythia*) with the Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*), Black (*Pontus Axenus postea Evxinus dictus*) and Azov (*Maotis Palus*) seas. The objects marked include the Carpathians (*Carpates mons*) and Peutsin Mountains (*Peuce mons*), rivers Dniπρο (unnamed), Pivdenny Buh (*Hypanis flu.*), and Dniстер (*Tyras flu.*). The signed tribal settlements are shown for *Carpiani*, *Basternae*, *Agathyrsi*, *Amaxobii*, *Huns* (*Chuni*), *Mavotae*.

Scarce settlements are shown in the upper reaches of Dniстер-Carodunum, in its mouth-Hermionactis, in the mouth of Pivdenny Buh-Olvia (*Olbia*), on the Black-Sea shore-Tamyraca, on the Crimean Peninsula-Feodosiya (*Theodostia*).

This is geographical *tabula moderna* with the elements of the Ptolemy's map.

Данилюк Я. Р. Территория Украины... - С. 89;
Buczak K. Dzieje... - S. 28, 34, 36;
Letevet J. Geographic... - T. II - P. 184-190;
Katalog dawnych map... - T. II - S. 120-121;
Sirko S. Zarys Historii Kartografii... - S. 121-126.

EVROPAM
sive
CELTICAM
VETEREM.
sic describere conabar
Abrahamus Ortelius.

POLONIA
Польща
1638 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Йодок Гондіус (Jodocus Hondius)

Видавець: Генрік Гондіус (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

Друк: Генрік Гондіус, Ян Янсон
В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDIJ ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS, AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T.I – P.150–151

Мідерит
Одноколірна
Папір
453 × 34,2 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овальному художньому картуші, у лівому нижньому куті карти. Картуш знизу прикрашений маскаронном. Карта має дволинійну рамку, в якій позначено градуси і підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*.

Картографічне зображення охоплює територію від Одери на заході до басейну Вісли на сході, на півночі подано території Померанії і Мазовії, на півдні зображення сягає Карпат.

На карті зображено частини Русі (*Ruffia pars*) і Волині (без назви), де позначено населені пункти: Львів (*Leopolis*), Городок (*Grodetz*), Потелич (*Posilutz*), Любачів (*Lubaczow*), Комарно (*Comarno*), Яворів (*Jawrow*), Вишня (*Vilka zu Visna*), Мостиська (*Mosticzko*), Нове Місто (*Nowemiaslo*), Перемишль (*Przomysla*), Радимно (*Radymno*), Дубецько (*Dubiecz*), Днів (*Dinow*), Сянок (*Sanock*), Леско (*Liesko*), Жмигород (*Smigrod*), Ясло (*Lasslo*); на Волині – Горай (*Goray*), Шебрешин (*Szebrzeszin*), Красностав (*Krasnystaw*), Біскувичі (*Biskupice*). На карті зображені лісові масиви, у вигляді малюнків листяних дерев, північніше Львова та на Волині.

Карта є переопрацюванням карти Меркатора – змінено картуш, назву, звітто напис про авторство Меркатора.

POLONIA
Poland
1638, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Jodocus Hondius

Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

Printer: Henricus Hondius, Johannes Janssonius

In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. - T. I. - P. 150-151

Copperplate engraving

One-color

Paper

45,3 × 34,2 cm

Language: Latin

The map title is in the lower left corner artistic oval cartouche decorated from below with a mascherone. The map has a two-line margin with degrees marked and cardinal points signed: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, and *Oriens*.

The map embraces the territory from Oder on the west to the Vistula Basin on the east, from Pomerania and Mazovia in the north down to the Carpathians.

The map shows a part of Rus (*Ruffia pars*) and Volyn (unnamed) with such settlements as Lviv (*Leopolis*), Horodok (*Grodetz*), Potelych (*Posillitz*), Liubachiv (*Lubaczow*), Komarno (*Comarno*), Yavoriv (*Javorow*), Vyshnia (*Vilka zu Visna*), Mostyska (*Mosticzko*), Nove Misto (*Nowemiasto*), Pereмышl (*Przemysla*), Radymno (*Radymno*), Dubetsko (*Dubietz*), Dyniv (*Dinow*), Sianok (*Sanock*), Liesko, Zhmyhorod (*Smigrod*), Yaslo (*Laslo*); in Volyn-Horai (*Goray*), Shcheshreshyn (*Sczeshreszin*), Krasnostav (*Krasnostaw*), Biskupychi (*Biskupice*). The map shows woods as drawings of broad-leaved trees on the north of Lviv and in Volyn.

This is a revised map of Mercator; the cartouche and title changed, Mercator's signature removed.

Dzikowski M. Katalog atlasów... - S. 59, 60;

Koeman Jr. C. Jodocus Hondius... - P. 108-110.

Kublin L., Majeuska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich... - S. 178, 186, 187;
Mojski P. M. Cartographia... - S. 99, 100.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Трансильванія, Семигород

1638 p., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавці: Генрік Гондіус (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

Гравець: Генрік Гондіус

В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDIJ ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELÆDAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIUM, 1638. – T.I – P. 430–431

Шкала лінійного масштабу:

Miliaria germanicorum communia

Місриот

Одноколірна

Папір

43,5 × 34 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у правому нижньому куті, в картуші, прикрашеному гербом Семигорода. З обох боків герба – дві символічні жіночі постаті: зліва – постать жінки з хрестом у правій руці, з правого боку – постать жінки з пильовою гілкою у правій руці. Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку, в якій подано поділки та підписи градусів, а також підписано сторони світу: *Occidens*, *Oriens*, *Septentrio*, *Meridies*. Під шкалою лінійного масштабу – напис: *Amstelodami, Apud Ioannem Janssonium*.

Карта охоплює територію від Угорщини (*Hungariae Pars*) на заході до Волощини (*Wallachiae Pars*) на південному сході. На півночі Трансильванія межує з Руським воєводством (*Russiae Pars*). На землях України позначено Карпати (*Carpatus nunc Carpathi mons a Russis Biesid dictus*), міста: Чернівці (*Cernovius*), Гвіздець (*Guozdzjecz*), Коломия (*Colonia*), Жуків (*Zukou*). Позначено, без назв, дві річки – Прут і Дністер. На північному заході від Чернівців зображено лісовий масив – малюнком у вигляді групи листяних дерев.

Карта є переробленим варіантом карти Трансильванії Г. Меркатора. Увійшла в перше видання *Atlas Novus*, який випустили в світ Г. Гондіус та Я. Янсон. Од 1638 р. входила в цей атлас амстердамської фірми цих видавців до 1662 р.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Transylvania, Semyhorod
1638, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Jansson)

Engraver: Henricus Hondius

In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. - T. I. - P. 430-431

Line scale: *Milliaria germanicorum communia*

Copperplate engraving

One-color

Paper

43.5 × 34 cm

Language: Latin

The map title is in the lower right-corner cartouche decorated with the coat of arms of Semyhorod. On both sides of the coat of arms there are two symbolic female figures: on the left a woman holding a cross in her right hand and on the right a woman holding a palm branch in her right hand. The line scale is under the title. There is a two-line margin with degrees marked and signed, as well as cardinal points: *Occidens*, *Oriens*, *Septentrio*, and *Meridies*. There is an inscription under the line scale: *Amstelodami, Apud Ioannem Ianssonium*.

The map shows the territory from Hungary (*Hungariae Pars*) in the west to Walachia (*Walachiae Pars*) in the SE. On the north Transylvania borders on Rus Principality (*Russiae Pars*). In Ukraine there are Carpathians (*Carpatus nunc Crapak mons a Russis Biecid dictus*), cities Chernivsi (*Cernouec*), Hvizdets (*Guozdzjec*), Kolomyiya (*Colonia*), Zhukiv (*Zukou*), and two unnamed rivers—Prut and Dnister. On the NW of Chernivsi there is a wood drawn as a cluster of broad-leaved trees.

This is a revised variant of G. Mercator's map of Transylvania included in the first edition of *Atlas Novus* published by H. Hondius and J. Jansson. From 1638 it appeared in all Amsterdam atlases of this firm up to 1662.

Варшавин М. Г. Матеріали до історії. - С. 101-109;
Кордон В. Матеріали по історії. - 1899. - С. 10; Дашкевич Я. Р. Територія України. - С. 88-93; Бучек К. Dzieje. - С. 25-26, 29-30;

Katalog dawnych map. - T. 1. - S. 103;
Keuning J. Jodocus Hondius. - P. 63-67;
Keuning J. The Novus Atlas. - P. 71-98.

**TAVRICA CHERSONESVS.
NOSTRA ETATE PRZECOPSCA
ET GAZARA DICTUR**
Таврика Херсонеська, в наші
часи звана Перекопською або
Газарою
1638 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator)

Видавець: Генрік Гондіус (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. – Т. I. – Р. 166–167

Шкала лінійного масштабу:
Millaria Germanica Communia
Мідеріт
Одноколірна
Папір
50 × 38 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутній рамці з декоруванням у стилі бароко, у лівому верхньому куті. Карта має дволінійну рамку з поділками та підписами градусів і підписами сторін світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Внизу, зліва, – шкала лінійного масштабу, під нею – підпис: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

Карта охоплює територію від верхів'я Бугу (Південного Бугу) (*Bog flu.*) та гирла Дунаю (*Danubij*) на заході до Передкавказзя на сході, від Смоленська (*Smolensck*) на півночі до Кримського півострова (*Taurica Chersonesus*) на півдні.

На карті зображені частина Росії (*Rustiae Pars*), Литви (*Lithvaniae*), Молдавії (*Moldaviae Pars*), Поділля (*Podolia*), Перекопська Татарія, названа Кримом (*Crimea seu Tartaria prsecopenfis*), частина Азії (*Aziae Pars*).

На території України показані: Кримський півострів, річка Дніпро (*Boristenes flu nunc Nieper*), Буг (Південний Буг) (*Bog flu.*), Дунай (*Danudij fl.*), Дністер (*Tyras flu.*), Тилігул¹ (*Axiaces flu.*), Оріль (*Ariel flu.*), Савранка (*Sauran flu.*), Тясмин (*Tasmyna flu.*), Самара (*Samara flu.*), Ворскла (*Vorskola flu.*), Кінська (*Conskauoda flu.*), Псел (*Pfola flu.*), Десна (*Defna flu.*), Сейм (*Sem flu.*). Ліва не названа притока Дністра витікає з озера (без назви) біля міста Кучурган (*Cutzurhan*), позначено два озера –

Обидове (*Obidouo lac.*) та Куйльницьке (*Coyafnyk lac.*).

Показана густа мережа населених пунктів, здебільшого генуезьких колоній, на Кримському півострові: Херсонес (*Crefsona*), Каламіта (*Calamita*), Інкермен (*Incerme*), Солдая (*Soldata*), Феодосія (*Theodosia Caffa*), Чимбало (*Sembalo*), Євпаторія (*Eupatorium*), Перекоп (*Precop*), Гросіда (*Hrozida*), Керкел (*Kerkel*), Бахчисарай (*Baccasaratum*). На південно-західному узбережжі півострова позначено також дві річки – Кабарда (*Caburcta flu.*) та Кача (*Casse flu.*).

На північно-західному узбережжі Чорного моря показано міста: Очаків (*Oczakow, Orzahow, Daffaw*), Аслан (*Oslam*), Нігрополь (*Nigropoli*), Ольвія (*Olbia*), Білгород (*Bialigrod*), колонії: Тамирака (*Tamyraca*), Каркіна (*Carcina*), Геркамона (*Hercamona*), Ніконія (*Niconia*), Фальконара (*Falconara*), Монкастро (*Moncastro*). Навпроти дельти Дунаю зображений острів Зміїний (*Fidonixi*).

Карта є переопрацьованим варіантом карти Таврики Херсонеської Г. Меркатора. Увійшла в перше видання *Atlas Novus*, який випустили в світ Г. Гондіус та Я. Янсон, починаючи з 1638 р. Входила в усі атласи амстердамської фірми цих видавців до 1662 р.

¹ Витікає з озера Тетіко́л (*Tetykol lac*), від якого походить пізніша назва річки.

**TAVRICA CHERSONESVS. NOSTRA
ETATE PRZECOPSCA ET GAZARA
DICTUR**
Chersonesus Taurica, now called
Perekop or Gazara
1638, Amsterdam

Author: Gerard Mercator
Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Jansson)

In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. – Т. I. – Р. 166–167

Line scale: *Millaria Germanica Communia*
Copperplate engraving
One-color
Paper
50 × 38 cm
Language: Latin

The map title is in the upper left-corner Baroque rectangular frame. It has a two-line margin with degrees marked and signed, as well as cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. The line scale is on the left below followed with an inscription further down: *Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio*.

The map shows the territory from the river head of Boh (Pivdenny Buh) (*Bog flu.*) and Danube Estuary (*Danubij*) on the west to Predkavkazye on the east, from Smolensk (*Smolensck*) in the north down to the Crimean Peninsula (*Taurica Chersonesus*).

The map shows a part of Russia (*Rustiae Pars*), Lithuania (*Lithvaniae*), Moldova (*Moldaviae Pars*), Podillia (*Podolia*), Perekop Tatar named the Crimea (*Crimea seu Tartaria prsecopenfis*), and a part of Asia (*Aziae Pars*).

On the territory of Ukraine there

are the Crimean Peninsula, rivers Dniipro (*Boristenes flu nunc Nieper*), Boh (Pivdenny Buh) (*Bog flu.*), Danube (*Danudij fl.*), Dniester (*Tyras flu.*), Tyliluh¹ (*Axiaces flu.*), Oril (*Ariel flu.*), Sauranka (*Sauran flu.*), Siniukha (*Szinouoda flu.*), Tiasmyn (*Tasmyna flu.*), Samara (*Samara flu.*), Vorskla (*Vorskola flu.*), Kinska (*Conskauoda flu.*), Psel (*Pfola flu.*), Desna (*Defna flu.*), Seim (*Sem flu.*). The unnamed left tributary of Dniester flows out of the lake (unnamed) near the city of Kuchurhan (*Cutzurhan*); two lakes are marked: Obydyv (*Obidouo lac.*) and Kuyalnyk (*Coyafnyk lac.*).

There is a dense network of settlements, mostly Genoese colonies, on the Crimean Peninsula: Chersonesus (*Crefsona*), Calamita, Inkerman (*Incerme*), Soldata, Feodosiya (*Theodosia Caffa*), Chymbalo (*Sembalo*), Evpatoriya (*Eupatorium*), Perekop (*Precop*), Hrozida, Kerkel, Bakhchisarai (*Baccasaratum*). On the NW shore two rivers are shown: Kabarda (*Caburcta flu.*) and Kacha (*Casse flu.*).

On the NW shore of the Black Sea there are cities Ochakiv (*Oczakow, Orzahow, Daffaw*), Aslan (*Oslam*), Nigropol (*Nigropoli*), Olvia (*Olbia*), Bilhorod (*Bialigrod*), colonies: Tamyraca, Carcina, Hercamona (*Hercamona*), Niconia, Falconara, Moncastro. Opposite the Danube Estuary there is the Zmiyiny Island (*Fidonixi*).

This is the revised variant of the Chersonesus Taurica of G. Mercator. It was included into the first edition of the *Atlas Novus* published by H. Hondius and J. Jansson from 1638. It appeared in all Amsterdam atlases of this firm up to 1662.

¹ Flows out of the Tetikol Lake (*Tetykol lac*), whence the later name of the river.

Вавриччи М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245; Даликович Я. Р. Початки історичної картографії... – С. 25–26; Даликович Я. Східне Поділля... – С. 155–169; Кордан Б. Землі козаків... – С. 12, 13; Моjski P. M. Cartographia... – С. 434–435; Каталог давніх карт... – Т. I. – С. 52.

GAZARA

TAVRICA
CHERSONESVS
Nostra xitate
PRZECOPSCA
et
GAZARA
dicitur

MARE DELLI
ZABACHE
Mæois palus

MARE MEGGIORE
Seu
Pontus luximus, quondam Axenos
id est inhospitalis, dicitur, teste Plinio

MARE
Militaria
Germanica Comitum
ardus Mercatorum Cum Privilegio

MOSCOVÆ PARS AVSTRALIS.
AUCTORE ISAACO MASSA
Частина південної
Московщини. Автор
Ісаак Масса
1638 р., Амстердам

Автор: Ісаак Масса (Isaac Massa)
Видавець: Генрік Гондіус (Henricus Hondius), Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Janszoon)

В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. – Т. I. – Р. 162–163

Шкала лінійного масштабу: *Milliaria Germanica quorum 15. uni gradui respondent. Wirß, seu Mill. Rufica, quorum 80. uni gradui respondent*

Мідеритт
Одноколірна
Папір
51 × 38,5 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у художньому картуші, у правому верхньому її куті. Картуш з двох сторін підтримують зображення чоловічої і жіночої постатей. Карта має дволінійну рамку, в якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. У правому нижньому куті, над рамкою, – шкали лінійного масштабу. У лівому верхньому куті, в декорованій рамці, зміщено текст: *D. Isaaco Massa Equiti Nobilissimo et Regiae Suecorum Maieftatis Delegato Amplissimo D. D. Joannes Janssonius*.

Карта охоплює територію від Влогоді (*Vologda*) на півночі до північної частини Кримського півострова (*Taurica Cherfonefus*) на півдні, від течії Дніпра (без назви) на заході, до течії Волги (*Volga olim Rha fl.*) на сході.

З тій частині, що охоплює територію України, на карті позначені частково Лівобережжя, Приазов'я, Азовське море (*Mare della Zabache olim Maotis Palus*), північ Кримського півострова, Сіверщина (*Ducatus Severiensis*) – в басейні річки Сейм, Кримська або Перекопська Татариї (*Crimea seu Tartaria Przecopensis*) – в Приазов'ї, між течіями Дону (*Tanais flu.*) та Сіверського Дніпа (*Donetz Reca, Sevensci Donetz fl.*). На північній схід від Приазов'я розміщено напис: *Ograina. Dikola Pole*, між течіями річок Сосна (*Sosna*)

(*una reca*) і Донець (*Donetz Reca*) – *Resania i Mordua*. З заходу Дике Поле обмежене Окою (*Occa reca*). Вся карта вкрита зображенням лісів, які позначені малюнком у вигляді окремих листяних дерев.

Населені пункти на землях України позначені на узбережжі Азовського моря, півночі Криму та на берегах Сивашу (*Golfo de Nigropoli*). Назви населених пунктів свідчать про те, що автор використав для створення карти середньовічні портогани. Позначено такі населені пункти: *Palestra, Portetti, Combra, Polonixce, Cabardi, Pifan, Lena de Isal, Lena de Gospo, S. Giordgio*, показані також солоні копальні – *Salinea*, на Перекопському перешийку – *Sescam, Nouamoenia, Przecop*. На лівому березі Дніпра позначено тільки місто Путивль (*Potulo*) та річки. Вдоль річок, з яких підписано назви лише двох, – Кінська (*Konfska Wolda flu*) та Сейм (*Sem fl.*), і ті, що впадають в Чорне море, позначені міста *Nigropol, Naubarum, Pasiris, Hercanum, Torracca, Carcina, Temiracca, Bonus Portus*.

Карта створена голландським купцем і картографом Ісааком Массою, який неодноразово бував у Москві у 1601–1634 рр. Для створення карти Росії він використав власні відомості та карти, виготовлені в Росії. Вперше карта була надрукована в доповненні *Appendix Atlantis* до атласу Г. Меркатора *Atlas Novus*, виданому Йодоком Гондієм 1633 р. Пізніше входила до всіх атласів Меркатора, які видавали Йодок Гондіус та Ян Янсон, а також – до атласів В. Блау.

MOSCOVÆ PARS AVSTRALIS.
AUCTORE ISAACO MASSA
The part of southern Muscovy.
Author Isaac Massa
1638, Amsterdam

Author: Isaac Massa
Publisher: Henricus Hondius, Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS. AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. – Т. I. – Р. 162–163

Line scale: *Milliaria Germanica quorum 15. uni gradui respondent. Wirß, seu Mill. Rufica, quorum 80. uni gradui respondent*

Copperplate engraving
One color
Paper
51 × 38,5 cm
Language: Latin

In the upper right corner the map title is in the artistic cartouche held on both sides by a man and a woman. The map has two-line margin with degrees marked and cardinal points inscribed: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. The line scales are in the lower right corner over the border. The text in a decorated frame is in the upper left corner: *D. Isaaco Massa Equiti Nobilissimo et Regiae Suecorum Maieftatis Delegato Amplissimo D. D. Joannes Janssonius*.

The map shows the territory from Vologda (*Vologda*) in the north down to the north of Crimean Peninsula (*Taurica Cherfonefus*), from Dniro

(unnamed) in the west to the Volga (*Volga olim Rha fl.*) in the east.

The Ukrainian lands are shown to include a part of Ljuberezhza, Pryazovya, Sea of Azov (*Mare della Zabache olim Maotis Palus*), north of Crimean Peninsula, Sivershchyna (*Ducatus Severiensis*) in the Seym Basin, Crimean or Perekop Tartary (*Crimea seu Tartaria przecopensis*) in Pryazovya, between channels of Don (*Tanais flu.*) and Siversky Donets (*Donetz Reca, Sevensci Donetz fl.*). To the NE of Pryazovya there is a signature: *Ograina. Dikola Pole*, between the channels of the river Sosna (*Sosna reca*) and Donets (*Donetz Reca*)–*Resania* and *Mordua*. On the west the Dyke Pole is limited by Oka (*Occa reca*). The whole map is covered with woods denoted as pictures of single broad-leaved trees.

Ukrainian settlements are shown on the shore of the Sea of Azov, north of the Crimea and on the shores of Syvash (*Golfo de Nigropoli*). The names of the settlements show that the author used the Middle-Age portolan charts to make his map. There are such settlements as *Palestra, Portetti, Combra, Polonixce, Cabardi, Pifan, Lena de Isal, Lena de Gospo, S. Giordgio*, and salt mines *Salinea*. On the Perekop Isthmus we find *Sescam, Nouamoenia, Przecop*. On the left bank of Dniro there are only rivers and the city Putyvl (*Potulo*). Down along the riversides, only two of which are inscribed–Kinska (*Konfska Wolda flu*) and Seym (*Sem fl.*)–and which flow into the Black Sea the cities *Nigropol, Naubarum, Pasiris, Hercanum, Torracca, Carcina, Tamiracca, Bonus Portus* are marked.

This map was executed by the Dutch trader and mapmaker Isaac Massa, which frequented Moscow in 1601–1634. For his map of Russia he used his own data and maps of Russian origin. For the first time it appeared in the *Appendix Atlantis* to the *Atlas Novus* of G. Mercator, published by Jodocus Hondius in 1633. Later it was included into all atlases of Mercator published by Jodocus Hondius and Jan Janszoon, as well as atlases of W. Blaeu.

Даникевич Я. Р. Україна на картах... – С. 90;
Кордт В. Матеріали по історії... 1899. – С. 13–15;
Кордт В. Матеріали по історії... 1906. – С. 18–21;
Рыбаков Б. А. Русские карты... – С. 57–68;
Сосса Р. І. Історія картографування... – С. 34;
Alexandrovicz S. Ziemie ruskie... – S. 107–116;
Bagrow L. A. the sources... – P. 33–48;
Katalog dawnych map... – T. II. – S. 70–71, 164–166;
Keuning J. Jodocus Hondius... – P. 63–71;
Keuning J. The Novus Atlas... – P. 71–98.

MOSCOWIA
PARS AVSTRALIS
Auctore
Iſaaco Maſſa

Czeremiſſi
Logowoy.

MORDO:
Czeremiſſi
Nagornoy.
WITI.

WOLODI

MERA

RESANIA

MORDUA

O GRAINA

POLE

Montes Boglowy

TARTARIA PRZECO:

Rofdori Donſki

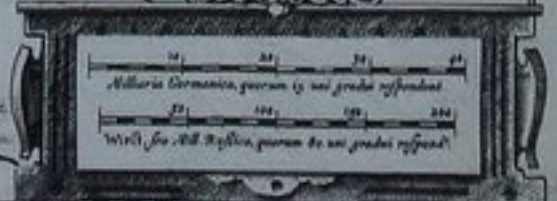
PENSIS

NAGAYYSKI ASTRACAN

ZABACHE

PET GORI

Sonſca Regio

**NOVISSIMA RUSSIAE TABULA
AUCTORE ISAACO MASSA
Найновіша карта Росії
Ісаака Масси
1638 р., Амстердам**

Автор: Ісаак Маса (Isaac Massa)
Видавець і гравер: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson), Генрік Гондіус (Henricus Hondius)

В атласі: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS, AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. – T. I. – P. 158–159

Шкала лінійного масштабу: *Wirft seu Milliaria Russica, quorum 80 uni gradui respondent. Milliaria germanica quorum 15 uni gradui respondent*

Мідерит
Одноколірна
Папір
57 × 47 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований у прямокутному картуші, що має вигляд постаменту, у лівому нижньому куті карти. Над заголовком, в овальній рамці, – текст: *Doctrina et benivolentia praedito D. Isaaco Bernart, rerum quae per Moscoviam maxime trahuntur mercatori peritissimo, hanc Moscoviae tabula dedicat affinis suis. Hen. Hondius*. Над текстом зображено п'ять постатей, які підтримують герб Росії. Під заголовком – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку. На полі карти нанесено картографічну сітку.

Карта охоплює територію від Нової Землі (*Nova Zemla*) на півночі до Малої Азії (*Natolia sive Asia Minor*) на півдні, від півострова Ютландія на заході до східного берега Каспійського моря (*Mare Caspium quod Russi vocant Gualentscha more, vocatur etiam Mare sala vel de Bachu*) на сході.

В тій частині карти, що охоплює територію України, позначено Поділля (*Podolia*), Сіверщину (*Ducatus Severiensis*), Перекопську Татарию (*Crimea seu Tartaria Przecopensis*), Кримський півострів (*Taurica Cheronesus*), Чорне (*Pontus euxinus Rubenis Zorno More*) і Азовське (*Mare della Zabache olim Maeotis Palus*) моря. Показаний Дніпро з розгалуженою мережею приток, назви більшості з них відсутні. Течія Дніпра зображена прямою лінією, що тягнеться з півночі на південь. Позначено міста: Берестя

(*Bressia*), Пінськ (*Pinsk*), Турів (*Turrow*), Городок (*Horodok*), Петриковичі (*Petrykowycze*), Чорторійськ (*Czartorysko*), Степань (*Stepen*), Олика (*Olyka*), Чуднів (*Czudnow*), Овруч (*Owruetz*), Чорнобиль (*Czernobel*), Київ (*Kyowia*), Навоз (*Nawos*), Біла Церква (*Blallacerkiew*), Летичів (*Letyczow*), Кам'янець (*Kamieniec*), Брацлав (*Braclaw*), Галич (*Halicz*), Коломия (*Colonia*), Снятин (*Sniatyn*), Білгород (двічі – *Byalogorod*, *Bialigrod*), Очаків (*Orczakow*), Аслан-Кермен (*Oslam Kiermen*). На лівому березі Дніпра позначені міста: Чернігів (*Czernibow*), Путяль (*Potulo*), Переяслав (*Prziaslaw*), Налобів (*Nalubow*), Русанів (*Russinow*) та ін.

Густа мережа населених пунктів позначена у Приазов'ї та на Кримському півострові, назви їх запозичені з італійських портоланів – *Palastra, Polonixi, Porteli, Combra, Zagon, Pidea, Bonus Portus, Nigropoli*.

Карта створена голландським купцем і картографом Ісааком Массою, який неодноразово бував у Москві в 1601–1634 рр. Для створення карти Росії він використав власні відомості та карти, виготовлені в Росії. Для укладання території Правобережжя автор використав польське картографічне джерело, можливо карту Польщі В. Гродецького або її переопрацьований варіант. Вперше карта була надрукована в доповненні *Appendix Atlantis* до атласу Г. Меркатора *Atlas Novus*, виданому Йодоком Гондієм 1633 р. Пізніше входила до всіх атласів Меркатора, які публікували Йодок Гондіус та Ян Янсон, а також – до атласу В. Блау.

**NOVISSIMA RUSSIAE TABULA AUCTORE ISAACO MASSA
The most recent map of Russia
of Isaac Massa
1638, Amsterdam**

Author: Isaac Massa

Publisher and engraver: Johannes Janssonius (Jan Jansson), Henricus Hondius

In the atlas: GERARDI MERCATORIS ET I. HONDII ATLAS NOVUS, SIVE DESCRIPTIO GEOGRAPHICA TOTIUS ORBIS TERRARUM, TABULIS AENEIS LUCULENTISSIMIS ET ACCURATISSIMIS EXORNATA, TRIBUS TOMIS DISTINCTUS, AMSTELODAMI, APUD IOANNEM JANSSONIUM ET HENRICUM HONDIIUM, 1638. – T. I. – P. 158–159

Line scale: *Wirft seu Milliaria Russica, quorum 80 uni gradui respondent. Milliaria germanica quorum 15 uni gradui respondent*

Copperplate engraving
One-color
Paper

57 × 47 cm

Language: Latin

The map title is in the pedestal-like rectangular cartouche down in the left corner. There is this text in an oval frame over the title: *Doctrina et humanitate praedito D. Isaaco Bernart, rerum quae per Moscoviam maxime trahuntur mercatori peritissimo, hanc Moscoviae tabula dedicat affinis suis. Hen. Hondius*. Over the text there are five figures holding the National Emblem of Russia. The line scale is under the title. The map has two-line borders. The grid is marked on the map.

The map shows the territory from *Novaya Zemlya (Nova Zemla)* in the north to *Asia (Natolia sive Asia Minor)*, from *Jutland* in the west to the eastern shore of the Caspian Sea (*Mare Caspium quod Russi vocant Gualentscha more, vocatur etiam Mare sala vel de Bachu*) in the east.

The territory of Ukraine is shown to include *Podillia (Podolia)*, *Sivershchyna (Ducatus Severiensis)*, *Perekop Tatars (Crimea seu Tartaria Przecopensis)*, *Crimean Peninsula (Taurica Cheronesus)*, *Black (Pontus euxinus Ruthenis Zorno More)* and *Azov (Mare della Zabache olim Maeotis Palus)* seas. Dniro is shown with the network of mostly unsigned tributaries. The channel of Dniro is mapped as the straight north-south line. The cities shown are as follows: *Berestia (Bressia)*, *Pinsk (Pinsk)*, *Turiv (Turrow)*, *Horodok (Horodok)*, *Petrykovichy (Petrykowycze)*, *Chortoryisk (Czartorysko)*, *Stepar (Stepen)*, *Olyka*

(*Olyka*), *Chudniv (Czudnow)*, *Ovruch (Owruetz)*, *Chornobyl (Czernobel)*, *Kyiv (Kyowia)*, *Nawos (Nawos)*, *Bila Tserkva (Blallacerkiew)*, *Letychiv (Letyczow)*, *Kamyanets (Kamieniec)*, *Braclaw (Braclaw)*, *Halych (Halicz)*, *Kolomyia (Colonia)*, *Sniatyn (Sniatyn)*, twice *Bilhorod (Byalogorod, Bialigrod)*, *Ochakiv (Orczakow)*, *Aslan-Kermen (Oslam Kiermen)*. On the left bank of Dniro there are cities *Chernihiv (Czernibow)*, *Putyul (Potulo)*, *Pereyaslav (Prziaslaw)*, *Nalubiv (Nalubow)*, *Rusaniv (Russinow)* etc.

The dense settlement network is shown in *Pryazovya* and on the Crimean Peninsula. Their names are from the Italian portolans: *Palastra, Polonixi, Porteli, Combra, Zagon, Pidea, Bonus Portus, Nigropoli*.

This map was executed by the Dutch trader and mapmaker Isaac Massa, which frequented Moscow in 1601–1634. For his map of Russia he used his own data and maps of Russian origin. To map *Pravoberezhya* the author used a Polish cartographic source, maybe the map of Poland by W. Grodecki or its revision. For the first time it appeared in the *Appendix Atlantis* to the *Atlas Novus* of G. Mercator, published by Jodocus Hondius in 1633. Later it was included into all atlases of Mercator published by Jodocus Hondius and Jan Jansson, as well as atlases of W. Blaeu.

Данишевський Я. П. Україна на картах. – С. 90.

Кордон В. Матеріали по історії. – 1899. – С. 13–15.

Кордон В. Матеріали по історії. – 1906. – С. 18–31.

Рыбаков Б. А. Русские карты. – С. 57–68.

Cocca P. I. Історія картографування. – С. 34.

Alexandrowicz S. Ziemia ruskie. – S. 107–116.

Bagrow L. A. the sources. – P. 33–48.

Katalog dawnych map. – T. II. – S. 70–71, 164–166.

Keuning J. Jodocus Hondius. – P. 63–71.

Keuning J. The Novus Atlas. – P. 71–98.

Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – S. 120–121.

Guilmas
Blaca occidit.

**POLONIA REGNUM, ET SILESIA
DUCATUS.**

**Польське королівство та
Сілезьке князівство.
1641 р., Амстердам**

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blaeu)

Видавці: Віллем Блау, Йоан Блау (Joan Blaeu)

Гравець: Віллем Блау

У атласі: примірник без титульного аркуша. – Р. 70–71

Шкала лінійного масштабу:
Milliaria Germanica

Мідеригт

Багатоколірна

Папір

59,3 × 50,6 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в прямокутному картуші, під верхньою рамкою, із зміщенням до середини. Картуш підтримують богиня достатку Помона з рогом достатку (вона сидить) та богиня багатства Церера зі снопом збіжжя і колосками у волоссі (теж сидить). Зверху, посередині, – картуш, прикрашений маскаронном. У правому верхньому куті, у щиті, який підтримують два путті, – герб Польщі. У лівому нижньому куті, на частині основи колони, – шкала лінійного масштабу, обабіч – два путті з глобусом та циркулем. Над шкалою лінійного масштабу, у щиті, – герб Силезії. В правому нижньому куті – напис: *Guiljelmus Blaeu excudit*. На тлі Балтійського моря – малюнок парусного корабля.

Карта має дволінійну рамку, на бокових частинах якої позначено географічну широту та підписано сторони світу: *Occidens, Oriens*.

Карта представляє територію Польщі та Силезії з позначеними частинами Русі (*Russiae pars*) та Богемії (*Bohemiae pars*), Підляшшям (*Podlachia*), Мазовією (*Mazovia*), Куявією (*Cuiavia*).

На карті позначено кордон Русі, який охоплює Підляшшя, західну Волинь. На півдні кордон Русі проходить по течії Віслока (*Wyłok fl.*), частково по Сяну (*San flu.*) і далі від міста Олешчичі (*Oleszycze*) повертає на північ, вздовж Мазовії. На українських територіях показано річки Віслок, Буг (Західний Буг) (*Bug flu.*) з притокою Ратою (*Ratha flu.*) та трьома притоками без назв на півночі. Пуста мережа населених пунктів, зокрема: Дубечне (*Dubiecz*), Динів (*Dinow*), Рыманів (*Rimanow*), Леско (*Lizsko*), Собень (*Sobien*), Санок (*Sanock*), Перемись

(*Przemysla*), Радимно (*Rodnimo*), Переворськ (*Przevorzko*), Олешчичі (*Oleszycze*), Прухник (*Prochniki*), Ярослав (*Jaroflaw*), Мостиська (*Mostyszko*), Яворів (*Jaworow*), Кам'янка (*Kamionka*), Городок (*Grodetz*), Куліків (*Kulikow*), Буськ (*Busko*), Потелич (*Poflitz*), Белз (*Belz*), Сокаль (*Sokal*), Тишівці (*Tyflowcze*), Щебрешин (*Szebrefzin*), Крилів (*Krylow*), Грабів (*Grabow*), Войславичі (*Woislawiczze*), Холм (*Chelwo*), Городло (*Hrodlow*), Любомля (*Lubomla*), Межиріччя (*Miedzyszczecz*), Лосичі (*Losiczze*), Дорогичин (*Drogiczin*), Карів (*Karew*) та ін.

Зміст і навантаження карти є ідентичними карти Г. Меркатора, це особливо добре простежується на західноукраїнських територіях. Відрізняється від неї багатим оформленням, технікою і рівнем виконання, а також розширенням зображення до узбережжя Балтійського моря.

Вперше карта увійшла в *Atlas Appendix* Віллієма Блау 1630 р., пізніше – у *Atlas Novus* та *Atlas Major*.

**POLONIA REGNUM, ET SILESIA
DUCATUS.**

**Polish Kingdom and Silesian
Duchy
1641, Amsterdam**

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu

Publisher: Willem Blaeu, Joan Blaeu

Engraver: Willem Blaeu

In the atlas: copy w/o title page. – P. 70–71

Line scale: *Milliaria Germanica*

Copperplate engraving

Full color

Paper

59.3 × 50.6 cm

Language: Latin

The map title is shifted to the center of the rectangular cartouche below the upper border. The cartouche is upheld by Pomona (sitting), the goddess of fruit trees, with the horn of plenty and Ceres (also sitting), the goddess of agriculture, with a sheaf and ears in her hair. Up in the center there is a cartouche decorated with a mascherone. The National Emblem of Poland is on the upper right-corner escutcheon held by two putti. The line scale is on the base of the lower left-corner column held on both sides by two putti with a globe and compasses. The National Emblem of Silesia is on the escutcheon over the line scale. There is an inscription in the lower right corner: *Guiljelmus Blaeu excudit*. There is a drawing of a sailer on the Baltic Sea.

The map has the two-line margin; on the lateral sides the geographical latitude is marked and cardinal points signed: *Occidens, Oriens*.

The map shows Poland and Silesia with the brought out parts of Rus (*Russiae pars*) and Bohemia (*Bohemiae pars*), Podlachia (*Podlachia*), Mazovia (*Mazovia*), Cuiavia (*Cuiavia*).

The mapped border of Rus embraces Podlachia and western Volyn. Southern border of Rus runs along the course of Wisloka (*Wyłok fl.*), partially along Sian (*San flu.*) and further turns north from the city of Oleshychi (*Oleszycze*) along Mazovia. On Ukrainian territories there are rivers Wislok, Buh (Zakhidny Buh) (*Bug flu.*) with its tributary Rata (*Ratha flu.*) and three unnamed tributaries on the north. The dense network of settlements includes Dubeczne (*Dubiecz*), Dyniv (*Dinow*), Rymaniv (*Rimanow*), Liesko (*Lizsko*), Sobien, Siarok (*Sanock*), Peremysl (*Przemysla*), Radymno (*Rodnimo*), Perevorsk (*Przevorzko*), Oleshychi (*Oleszycze*), Prukhnik (*Prochniki*), Yaroslav (*Jaroflaw*), Mostyska

(*Mostyszko*), Yavoriv (*Jaworow*), Kamianka (*Kamionka*), Horodok (*Grodetz*), Kulykiv (*Kulikow*), Busk (*Busko*), Potelych (*Poflitz*), Belz, Sokal, Tyshivtsi (*Tyflowcze*), Shcheshreshyn (*Szebrefzin*), Kryliv (*Krylow*), Hrabiv (*Grabow*), Voislavychi (*Woislawiczze*), Kholm (*Chelwo*), Horodlo (*Hrodlow*), Liubomla (*Lubomla*), Mezhyricha (*Miedzyszczecz*), Losychi (*Loszycze*), Dorohochyn (*Drogiczin*), Kariv (*Karew*) etc.

The map content is identical with that of the Mercator's map, especially in the western Ukrainian territories. However, it differs in better design and execution and vaster territory mapped toward the shore of the Baltic Sea.

For the first time it was included into the *Atlas Appendix* Willem Blaeu in 1630, later – in the *Atlas Novus* та *Atlas Major*.

- Вавричан М. Г.* Карти українських земель. – С. 240–245;
Демченко Г. Атласи. – С. 40–45;
Льскогорський В. Г. Блавинов атлас. – С. 116–121;
Bzinkowska J. Luźne mapy. – S. 29, 30;
Katalog dawnych map. – T. II. – S. 66–67;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 1524;
Mofski P. M. Cartographia. – S. 105–106.

TAVRICA CHERSONESVS.
Nostra aetate
PRZECOPSCA,
et GAZARA dicitur.

Ἐὐξῖνος ἢ Ἀξένος
Euxinus, quondam Axenos
ἀποφθιτὸς ἄλιος, ἔσθ' Ἰππίας.

Ἐὐξῖνος ἢ Ἀξένος
Euxinus, quondam Axenos
ἀποφθιτὸς ἄλιος, ἔσθ' Ἰππίας.

**TAVRICA CHERSONESVS.
NO/TRA ETATE PRZECOPSCA,
ET GAZARA DICITUR**
Таврика Херсонеська, у наші
часи звана Перекопською або
Газарою
1641 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Вільям Блау (Willem Blaeu)

Видавець: Вільям Блау

У атласі: примірник без титульного аркуша. – Р. 64–65

Шкала лінійного масштабу:
Milliaria Germanica

Мідерит

Багатоколірна

Папір

50 × 38 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в прямокутному картуші, прикрашеному візерунком в стилі бароко, у правому верхньому куті. У прямокутній рамці, в лівому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. На тлі Чорного та Азовського морів – зображення вітрильних човнів. Карта має дволінійну рамку з позначками та підписами градусів. Сторони світу – *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens* – підписані на полі карти.

Карта охоплює територію від Москви (*Moscow*) на півночі до північного узбережжя Чорного моря (*Maggiore Seu*, *Pontus Euxinus*) на півдні, від дельти Дунаю (*Danubij ostia*) до східного узбережжя Азовського моря (*Mare delle Zabache*).

Землі України представлені частиною Русі (*Russia Pars*), Поділлям (*Podolia*), перекопською Татарією (*Crimea sev Tartaria Przecopensis*), Кримом (*Taurica Chersonesus*).

Гідрографічна мережа на карті зображена з великими помилками: Дніпро (*Borjsthenes flu. nunc Nieper*) показаний прямою лінією, що проходить з півночі на південь (його русло значно відхилене на захід), Бог (Південний Буг) (*Bob sive Bog Latine Deum significat*) та його притоки Савранка (*Sauran flu.*) та Інгул (*Inskul sive Ingula flu.*) зображені зі значним відхиленням на схід. Подано густу мережу лівих приток Дніпра – Десна (*Dziesna flu.*), Хорол (*Horol flu.*), Псел (*Psol flu.*), Ворскла (*Worskla flu.*), Оріль (*Orel flu.*), Самара (*Samara flu.*), Кінська (*Konjska Wolda flu.*).

У Придніпров'ї позначені міста: Київ (*Kyovia*), Ржищів (*Rzyczow*), Канів (*Kantow*), Богуслав (*Bobuslaw*), Вільшанка (*Olczanika*), Корсунь (*Korfun*), Мошні (*Mofny*), Чер-

каси (*Czyrkaff*), Монастир (*Monaster*), Очаків (*Orczakow*), та Лівобережжя – Чернігів (*Czernibow*), Муравське (*Morawiesk*), Переяслав (*Przeiaslow*), Трахтимирич (*Terechymiraw*), Домонтов (*Domatow*), Аслан-Кермен (*Oslam Kiermen*).

Північне Причорномор'я, Призов'я і Кримський півострів, зокрема підписи об'єктів на цих територіях, подані за античними картами та середньовічними портоланами.

Карта є переробкою карти Г. Меркатора, вперше надрукованої в атласі Вільяма Блау *Theatrum orbis Terrarum* у 1635 р.

**TAVRICA CHERSONESVS.
NO/TRA ETATE PRZECOPSCA,
ET GAZARA DICITUR**
Chersonesus Taurica, now called
Perekop or Gazara
1641, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu

Publisher: Willem Blaeu

In the atlas: copy w/o title page. – P. 64–65

Line scale: *Milliaria Germanica*

Copperplate engraving

Full color

Paper

50 × 38 cm

Language: Latin

The map title is in the upper right-corner rectangular Baroque cartouche. The line scale is in the lower left-corner rectangular frame. The sailors are drawn on the Black and Azov seas. The map has the two-line margin with degrees marked and signed. The cardinal points are inscribed on the map: *Septentrio*, *Meridies*, *Occidens*, *Oriens*.

The map shows the territory from Moscow in the north to the north shore of the Black Sea (*Maggiore Seu*, *Pontus Euxinus*) in the south, from the Danube mouth (*Danubij ostia*) to the eastern shore of the Sea of Azov (*Mare delle Zabache*).

Ukraine is shown to include Rus (*Russia Pars*), Podillia (*Podolia*), Perekop Tatars (*Crimea sev Tartaria Przecopensis*), and the Crimea (*Taurica Chersonesus*).

The surface water network is mapped with numerous mistakes: Dniro (*Borjsthenes flu. nunc Nieper*) is marked with a north-south straight line (its course is shifted way westward). Boh (Pivdenny Buh) (*Bob sive Bog Latine Deum significat*) and its tributaries Sauranka (*Sauran flu.*) and Inhul (*Inskul sive Ingula flu.*) are shown shifted way eastward. The dense network of the left tributaries of Dniro includes Desna (*Dziesna flu.*), Khorol (*Horol flu.*), Psol (*Psol flu.*), Worskla (*Worskla flu.*), Orel (*Orel flu.*), Samara (*Samara flu.*), Kinska (*Konjska Wolda flu.*).

There are following cities in Prydniprovyia: Kyiv (*Kyovia*), Rzhychchiv (*Rzyczow*), Kaniv (*Kantow*), Bohuslav (*Bobuslaw*), Vilshanka (*Olczanika*), Korsun (*Korfun*), Moshny (*Mofny*), Cherkasy (*Czyrkaff*), Monaster (*Monaster*), Ochakiv (*Orczakow*); in Livoberezhza-Chernihiv (*Czernibow*), Muravske (*Morawiesk*), Pereiaslav (*Przeiaslow*), Trahymyriw (*Terechymiraw*), Domontiv (*Domatow*), Aslan-Kermen (*Oslam Kiermen*).

Northern Prychornomorya, Pryzozovia and Crimean Peninsula, especially the inscriptions here, follow the antique and medieval portolan charts.

This is the revision of G. Mercator's map published for the first time in the atlas of Willem Blaeu *Theatrum orbis Terrarum* in 1635.

- Ваоправун М. Г. Карти українських земель... – С. 240–245;*
Дашкевич Я. Р. Початки історичної картографії... – С. 25–26;
Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Кордан Б. Земля козаків... – С. 12, 13;
Моїсї П. М. Cartographia... – С. 434–435;
Katalog dawnych map... – T. 1. – S. 52.

Obolodovica, Laimonov, Labiva, Carrakov, Semens de Schyfa, Drogobich, Pansov, Kyovia, Rastava, Dnipro, Dniester, Prut, Sava, Danubij, Moldavia, Podolia, Czerkassy, Nishoran, Hercevan, Tomica, Carina, Tomyra, Domes, postea, Piba, Noyah, Gallo de Nigropoli, TAVRICA, CHERSONESVS, SEVASTOPOLIS, COPEL, MARE DELLE MEOTIS, PONTUS, Meridies, Milliaria Germanica

**TABVLA RUSSIAE EX
AUTOGRAPHO, QUOD
DELINEATUM CURAVIT.
FOEDOR FILIUS TZARIS BORIS
DESUMTA; ET AD FLUVIUS
DWINAM, ZUCHANAM ALIAQUE
LOCA, QUANTUM EX TABULIS
NOTITIIS AD NOS DELATIS FIERI
POTUIT AMPLIFICATA; AC
MAGNO DOMINO, TZARI ET
MAGNO DUCI MICHAELI
FOEDROWITS OMNIUM
RUSSORUM... DEDICATA AB
HEFFELO GERARDO M.DC.XIII**
Карта Росії, званої по-іншому
Московією, виготовлена нами
з рукопису, накресленого
стараннями і коштом Федора,
сина царя Бориса, і від річок
Двіни, Зухани до інших місць,
які відомі як з карт, так і нами
додані, присвячена Гесселем
Герардом великому панові,
цареві й великому князеві
всієї Русі Михайлові
Федоровичу... 1614
1641 р., Амстердам

Автор: Гессель Герритц (Hessel Gerritz)

Видавця: Віллем Блау, Йоанн Блау (Joan Blaeu)

Гравер: Віллем Блау (Willem Blaeu)

Ватлас: примірник без титульного аркуша. – S. 50–51

Шкала лінійного масштабу:
Milliaria Russica quorum 87 unum gradum respondent. Milliaria Germanica quorum 15 unum gradum respondent

Мідеритт
Багатокольорна

Папір
59,5 × 51,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташовано в декорованому картуші, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси. На полі карти нанесено картографічну сітку. Картуш декорований малюнками зброї, увінчаний гербом Росії. Над заголовком – текст: *Thomas Makovius Tabula...* У верхньому лівому куті подано карту-врізку з планом Москви, з підписом: *Moscvæ ad Archetypum Feodori Borissowitsi*. З правого боку, по середині, – вид міста Архангельська і дві шкали лінійного масштабу.

Над видом Архангельська – зображення трьох постатей російських вельмож дві чоловічі і одна жіноча. Над нижньою рамкою – видавничий примітка: *Amstelodami. Excudit Apud Guiljelmum Blaeu.*

Карта охоплює територію од Вісли на заході до басейну Обі і

Каспійського моря на сході. Кольоровими кантами позначено кордони держав та межі історико-географічних областей.

Землі України представлені Поділлям (*Polesia*), Волинією (*Wolynia*) – від Західного Бугу до Чорного моря; Поділлям (*Podolia*) – між Дністром і Південним Бугом; Сіверщиною (*Severa*) – у верхів'ї Десни. В Приазов'ї і Криму позначено територію кримських або перекопських татар (*Crimea, sev Tartaria Pericopensis*).

Від впадіння Орлі (*Orel fl*) у Дніпро до Волги позначена оборонна лінія у вигляді дуги, яка повторює конфігурацію верхньої течії Дону з підписом: *Saisec constans nemoribus desectis et vallis, a Tzar Foedor Iwanowitz aggestum contra irruptiones Tartarorum Crimenfium.*

На Кримському півострові позначено міста: Перекоп (*Pericop*), Козлів (*Cofovla*), Бакхчисарай (*Bacasjarajum*), Кафа (*Caffa*), Судак (*Suda*), Інкерман (*Ingermenum*), Старий Крим (*Crim*), Мангуп (*Mancopla*), Балаклєва (*Balachejum*).

Удвоє Десни і на лівому березі Дніпра нанесено міста: Назоз (*Nawos*), Остер (*Ostrz*), Муравське (*Murawiesk*), Переяслав (*Przejaslaw*), Кременчук (*Krzemionczyk*), Аслан-Кермен (*Oflankiermen*). На правому березі Дніпра позначені міста: Черкаси (*Czyrkasi*), Київ (*Kiow*), Чорнобиль (*Czernobel*), Біла Церква (*Bialazerkiew*), Острозь (*Ostrog*), Оліка (*Olyka*), Ізяслав (*Sajlaw*), Луцьк (*Lucuc*), Володимир (*Wlodzimierz*), Кременець (*Krzemientec*); на Поділлі – Тернопіль (*Tarnopol*), Бучач (*Buczacz*), Кам'янець (*Kamieniec*), Брацлав (*Braflaw*), Березань (*Berezan*), Очаків (*Oczakow*), Білгород (*Bialogrod*). У межах Польщі подані міста: Галич (*Halicz*), Львів (*Leopolis*), Сніатин (*Sniatyn*). На карті зображена доволі густа гідрографічна мережа, однак підписано лише Дніпро (*Dnieper ol. Boryffenes*) та його ліві притоки: Оріль (*Orel fl*), Самара (*Samar fl*), Кінська (*Konjkawoda fl*), а також Дністер (*Niefter ol. Tyras fl*), Бог (Південний Буг) (*Bog fl*), Савранка (*Sauran fl*), Прип'ять (*Przypiec fl*). На карті підписані пороги Дніпра: *Porobas Cataractis*, на лівому березі гирла Дніпра – солоні озера (*Lacus Salz*).

Основою для створення карти Росії Г. Герритца стали рукописна карта Росії царевича Федора Борисовича Годінова, карта Великого Литовського князівства Т. Маковського, яку він видав у 1613 р., а також карта Росії Ісаака Массі. За картою Т. Маковського Г. Герритц показав територію Литви, Дніпро і його басейн, зберігши польський правопис географічних назв. На карті виправлено нижню течію Дніпра, Південного Бугу і Дністра. Над картою Росії автор працював у 1610–1614 рр. Вперше вона була видана в 1614 р. з присвятою царю Федору Михайловичу в майстерні Блау в Амстердамі.

Копія карти надрукована у першому томі атласу В. Блау і його сина Й. Блау *Theatrum Orbis Terrarum, sive Atlas novus* 1635 р., пізніше ввійшла до всіх перевидань цього атласу останнє з яких побачило світ у 1665 р. В 1651 р. карта без імені Г. Герритца і зі змінення оформленням була видана М. Фішером (Піскактором). Описана карта міститься у німецькомовному виданні атласу 1641 р.

**TABVLA RUSSIAE EX
AUTOGRAPHO, QUOD
DELINEATUM CURAVIT. FOEDOR
FILIUS TZARIS BORIS DESUMTA;
ET AD FLUVIUS DWINAM,
ZUCHANAM ALIAQUE LOCA,
QUANTUM EX TABULIS NOTITIIS
AD NOS DELATIS FIERI POTUIT
AMPLIFICATA; AC MAGNO
DOMINO, TZARI ET MAGNO DUCI
MICHAELI FOEDROWITS
OMNIUM RUSSORUM...
DEDICATA AB HEFFELO
GERARDO M.DC.XIII**

The map of Rus, called Muscovy, made by us mainly on the basis of manuscript, drawn due to the efforts and sponsorship of Fiodor, son of Tsar Boris, and from the Rivers Dvina, Zuchana to other places, which we had known from maps or added anew, dedicated by Gerard Hessel to grand master, tsar and Grand Prince of the whole Rus Mikhail Fiodorovich... 1614
1641, Amsterdam

Author: Hessel Gerritz

Publisher: Willem Blaeu, Joan Blaeu

Engraver: Willem Blaeu

In the atlas: the copy w/o title page. – S. 50–51

Line scale: *Milliaria Russica quorum 87 unum gradum respondent. Milliaria Germanica quorum 15 unum gradum respondent*

Copperplate engraving

Full color

Paper

59.5 × 51.5 cm

Language: Latin

The map title is in the lower left decorated cartouche. The map has two-line borders with degrees marked. There is a map grid. The cartouche is decorated with the pictures of armament and crowned with the National Emblem of Russia. The text is over the title: *Thomas Makovius Tabula...* In the upper left corner the inset map shows the plan of Moscow with an inscription: *Moscvæ ad Archetypum Feodori Borissowitsi*. In the middle on the right there is a cityscape of Arkhangelsk and two line scales.

Over Arkhangelsk the picture shows three drawings of Russian nobles: two men and one woman. The publisher's note is over the bottom border: *Amstelodami. Excudit Apud Guiljelmum Blaeu.*

The map shows the territory from the Vistula to the west to the Ob Basin and Caspian Sea in the east. Colored edges show the borders of states and historical geographical areas.

The Ukrainian lands are shown to include *Polesia (Polesia)*, *Volyn (Wolynia)* from the Zakhidny Buh to the Black Sea; *Podillia (Podolia)* between Dnister and Pivdenny Buh, *Sivershchyna (Severa)* in the upper reaches of Desna. In Pryazovya and Crimea the territory of Crimean or Pericop Tartars is shown (*Crimea, sev Tartaria Pericopensis*).

From the inflow of *Orel (Orel fl)* into Dnipro to the Volga the defense line is marked as an arc following the configuration of the upper reaches of Don with inscription: *Saisec constans nemoribus desectis et vallis, a Tzar Foedor Iwanowitz aggestum contra irruptiones Tartarorum Crimenfium.*

The following cities are shown on the Crimean Peninsula: *Pericop (Pericop)*, *Kozliv (Cofovla)*, *Bakhchisarai (Bacasjarajum)*, *Ka'fa (Caffa)*, *Sudak (Suda)*, *Inkerman (Ingermenum)*, *Stary Krym (Crim)*, *Manhup (Mancopla)*, *Balakov (Balachejum)*.

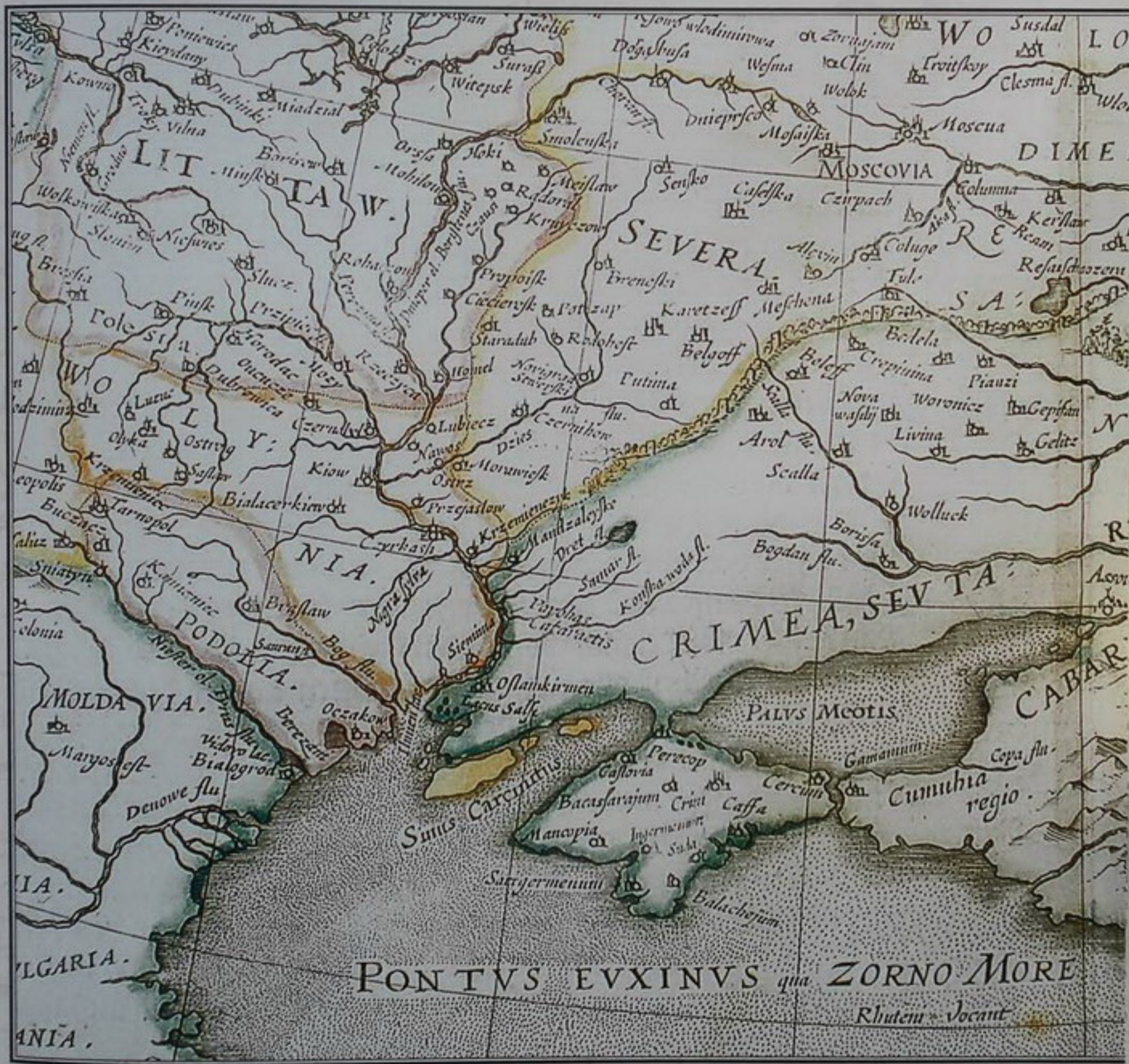
The following cities are shown along Desna and the left bank of Dnipro: *Navos (Nawos)*, *Oster (Ostrz)*, *Murawiesk (Murawiesk)*, *Przejaslaw (Przejaslaw)*, *Kremenchuk (Krzemionczyk)*, *Aslan-Kermen (Oflankiermen)*; on the right bank of Dnipro: *Cherkasy (Czyrkasi)*, *Kyiv (Kiow)*, *Chornobyl (Czernobel)*, *Bila Tserkwa (Bialazerkiew)*, *Ostroh (Ostrog)*, *Olyka (Olyka)*, *Iziaslav (Sajlaw)*, *Lutsk (Lucuc)*, *Volodymyr (Wlodzimierz)*, *Kremenets (Krzemientec)*; in Podillia-Ternopil (*Tarnopol*), *Buczacz (Buczacz)*, *Kamyanets (Kamieniec)*, *Braclaw (Braflaw)*, *Berezan, Ochakiv (Oczakow)*, *Bilhorod (Bialogrod)*. The following cities are marked in Poland: *Halicz (Halicz)*, *Lviv (Leopolis)*, *Sniatyn (Sniatyn)*. The map shows the defence network of surface water with only Dnipro (*Dnieper ol. Boryffenes*) and its left tributaries *Orel (Orel fl)*, *Samar (Samar fl)*, *Kinska (Konjkawoda fl)*, as well as *Dnister (Niefter ol. Tyras fl)*, *Bog (Pivdenny Buh) (Bog fl)*, *Savranka (Sauran fl)*, and *Przypat (Przypiec fl)* inscribed. The Dnipro cataracts are inscribed: *Porobas Cataractis*; on the left bank of Dnipro Estuary there are salt lakes (*Lacus Salz*).

H. Gerritz based his work on the manuscript map of Russia of tsarevitch Fiodor Borisovich Godunov, map of the Grand Duchy of Lithuania by T. Makowski published by him in 1613, and the map of Russia of Isaac Massa. According to the T. Makowski's map H. Gerritz showed the territory of Lithuania, Dnipro with its basin, preserving Polish spelling of geographical names. The mapmaker revised the lower reaches of Dnipro, Pivdenny Buh and Dnister. The author kept working on the map of Russia in 1610–1614. It was published in 1614 with dedication to the tsar Fiodor Mikhailovich in Blaeu's Amsterdam shop.

The copy of the map appeared in the first volume of the atlas of W. Blaeu and his son J. Blaeu *Theatrum Orbis Terrarum, sive Atlas novus* in 1635; later it was included into all reprints of this atlas with the last one brought out in 1665. In 1651 the map w/o the name of H. Gerritz and with another design was published by M. Fischer (Piscator). This map is in the German edition of the atlas from 1641.

Kordm B. Materialy po istoriji. – 1899. – C. 2–3;
Kordm B. Materialy po istoriji. – 1906. – C. 20–21;
Chechulin H. O tak nazyvamoj karte... – C. 335–344;
Rybakov B. A. Russkie karty... – C. 57–68;
Alexandrovicz S. Ziemie ruskie... – S. 107–116;
Bagrow L. A. the sources... – P. 33–48;
Katalog dawnych map. – T. II. – S. 71–72, 164–166;
Keuning J. Blaeu's Atlas. – P. 74–89;
Keuning J. Hessel Gerritz. – P. 49–66;
Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – S. 126–128.

**RVSSLE, VULGO MOSCOVIA,
PARS AUSTRALIS. AUCTORE
IACO MASSA**
Південна частина Росії,
в простірці Московщини,
Ісаак Массе
1641 р., Амстердам

Автор: Ісаак Массе (Isaac Massa)
Видавець: Віллем Блау (Willem Blaeu), Іоан Блау (Joan Blaeu)
Гравець: Іоан Блау, Корнеліс Блау (Cornelis Blaeu)
В атласі: примірник без титульного аркуша. – Р. 62–63
Шкала лінійного масштабу: *Wirß, seu Millaria Russica; Millaria Germanica communia*
Мідерит
Багатоколірна
Папір
53 × 39 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овальному картуші, у правому верхньому куті. Картуш прикрашений зображеннями бунчуків та чотирьох левів. Карта має дволінійну райку, на якій позначено градуси та підписано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. У правому нижньому куті, у картуші з оздобленням в стилі бароко, який підтримують зображення п'яти постатей купців, міститься шкала лінійного масштабу. У лівому верхньому куті – щит з гербом Московії, увінчаний імператорською короною, який підтримують зображення постатей чотирьох московських стрільців. Над нижньою райкою, посередині, – підпис: *Apud Johan et Cornelium Blaeu*.

Карта охоплює територію від Вологди (*Wologda*) на півночі до північної частини Кримського півострова (*Taurica Cherfonejus*) на півдні, від течії Дніпра (без назви) на заході до течії Волги (*Wolga olim Rha fl.*) на сході.

В тій частині карти, що охоплює територію України, позначено частково Лівобережжя, Приазов'я. На цій території показані Азовське море (*Mare delle Zabache olim Maotis Palus*) та Сиваш (*Golfo de Nigropoli*) з кількома островами, один з яких названий *Zagori*, північ Кримського півострова; Сиверщина (*Ducatus Severiensis*) – в басейні річки Сейм, Кримська або Перекопська Татари (*Crimea seu Tartaria Przepensis*) – в Приазов'ї, між течіями Дону (*Tanais flu.*) та Сіверського Дінця (*Donetz Recca, Sevencsi Donetz fl.*). На північному сході від Приазов'я розміщено підпис: *Ocraina, Dikolia Pole*, між течіями річок Сосна

(*Sosna fl.*) і Донець (*Donetz Recca*) – підписи *Resantia* і *Mordva*. Із заходу Дике Поле обмежене Окою (*Occa recca*). Вся площа карти вкрита лісами, зображеними у вигляді окремих листяних дерев.

Гідрографічна мережа представлена течією Дніпра, помилково зображеною прямою лінією, що тягнеться з півночі на південь, з лівими притоками, з яких названі тільки Кінська (*Konsba Wolda flu.*) та Оріль (*Orel fl.*), а також багатьма річками, без назви, які впадають в Азовське море і Сиваш, річкою Сіверський Донець з лівою притокою Оскол (*Oscol recca*).

На лівому березі Дніпра показані міста: Лутинь (*Potivo*), Навоз (*Nawos*), Муравське (*Moraniska*), Чернігів (*Czernibow*), Переяслав (*Przaslaw*), Русанів (*Russintw*), Лубни (*Lubne*), Налюбів (*Nalubow*), Рогут-Кермен (*Robut Kiermen*), Аслан-Кермен (*Oslam Kiermen*), на Перекопському перешийку – Перекоп (*Przepop*).

Побережжя Сивашу, Азовського моря, північне узбережжя Криму укладені на основі середньовічних портоланів та карти Сарматії К. Птолемея. Тут зустрічаються такі назви населених пунктів, як *Megaricho, Pidea, Bonus Portus, Tamiracca, Palestra, S. Giordgio, Lena de Gospo, Combra, Portetti, Papacoma, Cibardi, Pisan*, а також позначені соляні копальні – *Salinea*, на Перекопському перешийку – *Sescam, Nouamoenia, Przepop*.

Карта створена голландським купцем і картографом Ісааком Массою, який неодноразово був у Москві у 1601–1634 рр. Для створення карти Росії він використав власні відомості та карти російського походження. Вперше карта була надрукована в доповненні *Appendix Atlantis* до атласу Г. Меркатора *Atlas Novus*, виданому Йодоком Гондієм 1633 р. Пізніше входила до всіх атласів Меркатора, які публікували Йодок Гондій та Ян Янсон, а також до атласів В. Блау.

**RVSSLE, VULGO MOSCOVIA,
PARS AUSTRALIS. AUCTORE
IACO MASSA**
The southern part of Russia,
Muscovy colloquially,
by Isaac Massa
1641, Amsterdam

Author: Isaac Massa
Publisher: Willem Blaeu, Joan Blaeu
Engraver: Joan Blaeu, Cornelis Blaeu
In the atlas: the copy w/o title page. – P. 62–63
Line scale: *Wirß, seu Millaria Russica; Millaria Germanica communia*
Copperplate engraving
Full color
Paper
53 × 39 cm
Language: Latin

The map title is in the oval cartouche in the upper right corner. The cartouche is decorated with the drawings of horse-tails and four lions. The map has two-line borders with degrees marked and cardinal points signed: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. In the lower right corner Baroque cartouche supported by five figures of traders, there is the line scale. In the upper left corner there is the escu-

cheon with the National Emblem of Muscovia topped with an imperial crown supported by the figures of four streltsy. There is an inscription over the middle of the bottom border: *Apud Johan et Cornelium Blaeu*.

The map shows the territory from Wologda (*Wologda*) in the north down to the north of Crimean Peninsula (*Taurica Cherfonejus*), from Dniπρο (unnamed) in the west to the Volga (*Wolga olim Rha fl.*) in the east.

The portion showing Ukraine features on it a part of Livoberezhza and Pryazovya. Here we find the Sea of Azov (*Mare delle Zabache olim Maotis Palus*) and Syvash (*Golfo de Nigropoli*) with several islands, one of which is named *Zagori*, north of Crimean Peninsula, Sivershchyna (*Ducatus Severiensis*) in the Szym Basin, Crimean or Perekop Tartary (*Crimea seu Tartaria Przepensis*) in Pryazovya, between the Don (*Tanais flu.*) and Siversky Donets (*Donetz Recca, Sevencsi Donetz fl.*). NE from Pryazovya there is an inscription: *Ocraina, Dikolia Pole*, between rivers *Sosna (Sosna fl.)* and *Donets (Donetz Recca)* inscriptions read *Resantia* and *Mordva*. On the north the Dyke Pole is bounded by *Oka (Occa recca)*. The whole map is covered with woods denoted as separate broad-leaved trees.

The surface water system includes Dniπρο, erroneously marked with a straight north-south line with the left tributaries, only *Kinska (Konsba Wolda flu.)* and *Oril (Orel fl.)* of which are named, as well as numerous unnamed rivers flowing into the Sea of Azov and Syvash, river Siversky Donets with the left tributary *Oscol (Oscol recca)*.

The cities shown on the left bank of Dniπρο include: *Putyvl (Potivo)*, *Nawoz (Nawos)*, *Muravske (Moraniska)*, *Chernihiv (Czernibow)*, *Pereyaslav (Przaslaw)*, *Rusniv (Russintw)*, *Lubny (Lubne)*, *Nalubiv (Nalubow)*, *Rohut-Kermen (Robut Kiermen)*, *Aslan-Kermen (Oslam Kiermen)*, *Perekop (Przepop)* on Perekop Isthmus.

The shores of Syvash, Sea of Azov, and the coast of northern Crimea are shown on the basis of the Middle-Age portolan charts and C. Ptolemy's map of Sarmatia. Here we meet such settlement names as *Megaricho, Pidea, Bonus Portus, Tamiracca, Palestra, S. Giordgio, Lena de Gospo, Combra, Portetti, Papacoma, Cibardi, Pisan*, and salt mines *Salinea*, on the Perekop Isthmus – *Sescam, Nouamoenia, Przepop*.

This map was executed by the Dutch trader and mapmaker Isaac Massa, which frequented Moscow in 1601–1634. For his map of Russia he used his own data and maps of Russian origin. For the first time it appeared in the *Appendix Atlantis* to the *Atlas Novus* of G. Mercator, published by Jodocus Hondius in 1633. Later it was included into all atlases of Mercator published by Jodocus Hondius and Jan Jansson, as well as atlases of W. Blaeu.

Александрович С.
Русские карты. – С. 116–121;
Кордт В. Материалы по истории. 1906. – С. 20–21;
Кордт В. Материалы по истории. 1899. – С. 13–15;
Рыбаков В. А. Русские карты. – С. 57–68;
Alexandrovicz S. Ziemie ruskie. – S. 107–117;
Katalog dawnych map. – T. II. – S. 71–72, 164–166.

Songa Regio

MAGNI DVCATVS LITHVANIAE, CAETERARVMQVE REGIONVM ILLI ADIACENTIVM EXACTA DESCRIPTIO JLL[U]S[TRI]S[I]MI AC EXCELL[EN]T[IS]S[IM]I PRI[N]CIPIS ET D[OMI]NI D. NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIWIŁ. D.G. OLYCAE AC IN NIESWIZ DUCIS, S. ROM. IMPERII PRINCIPIS IN SZYŁOWIEC AC MIR COMITIBUS ET S. SEPULCHRI HIEROSOLIMITANI MILITIS ETC. OPERA, CURA ET IMPENSIS FACTA AC IN LUCEM EDITA

Велике Князівство Литовське з багатьма країнами, що до нього належать, останньою описане. Найсвітлішому і найвищому володареві і панові п. Миколі-Кшиштофу Радзивілу, Божою Матір'ю князеві на Оліці й Несвіжі, князеві Священній Римської імперії, графові на Шилівці й Мірі, лицареві Св. Гробу у Єрусалимі та ін., чийм старанням і коштом ця праця вийшла у світ 1643 р., Амстердам

Автор: Томаш Маковський (Tomasz Makowski), Віллем Янсон Блау (Willem Jansson Blaeu)

Видавець: Іоанн Блау (Joan Blaeu)

Гравець: Гессель Герритц (Hessel Gerritz)

В атласі: LE THEATRE DV MOND OU NOUVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIERE PAR GUILLAUME ET JEAN BLAEU. AMSTERODAMI. APUD IOHANNEM GUILJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXIII. - T. I. - P. 21-22

Шкала лінійного масштабу: *Milliaria magna*, *Milliaria mediocria*, *Milliaria communia sive uifata*

Мідерит
Багатоколірна
Папір
73 × 75; 69 × 73 см
Мова: латинська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, прикрашеному малюнками листя і плодів. Картуш знаходиться посередині, під верхньою рамкою. Карта має довільну рамку з позначеннями градусів. У лівому нижньому куті, в овальному картуші, прикрашеному гірляндами, пугги і спіральним орнаментом, увінчаному гербом Литви – легенда з дев'ятьма умовними позначеннями міст, що поділені на категорії: *Signorum vel caracterum declaratio*. Під картушем з умовними позначеннями зобра-

жено стрічку з видавничою приміткою: *Amsterdam Excudebat Guilhelmus Janfonius sub signo Solarij deaureati Anno 1613*. Під стрічкою, біля лівої рамки, – підпис гравця: *Sculptum apud Hesjolum Gerardum*. Під легендою, на зображенні стрічки, що прикрашена циркулем, – три шкали лінійного масштабу. На тлі Балтійського моря (*Balticum Mare*) – зображення кораблів і рози вітрів. На тлі Дикого Поля – зображення батальних сцен. На карті багато історичних текстів, три з них – у картушах: *Illustratio sinum M. Lithuaniae...*, *Paludes Polesiae in provincia...*, *Spectatori humano. Regiones M. Ducati Lithuaniae...*

Карта охоплює територію від Балтійського моря (*Balticum Mare*) на півночі до Брацлава (*Braclaw*) на півдні, від витоків Вісли (*Vistula*) на заході до Чернігова (*Czernibow*) на сході. Позначені державні кордони між Річчю Посполитою, Великим Московським князівством, Курляндським князівством, Лівонією, а також межі земель, воеводств, князівств.

В тій частині карти, що охоплює українські землі, позначені: Червона Русь (*Rufia rubra*), Покуття (*Pokuttia Pars*), Поділля (*Podolia*), Полісся (*Polesia*), Західна Волинь (*Wolyinia citerior*), Східна Волинь, яку звали також Україною та Нізом (*Volynia ulterior, quae tum Veraina tum Nis ab altis vocatur*), Підляшся (*Podlachia*), частина Сіверського князівства (*Severiensis Pars*). На цій території показано багато річок, а саме: Дніпро (*Borustenes fl. nunc Niepr fl.*), Рось (*Ros fl.*), Бог (Південний Буг) (*Bog fl.*), Десна (*Dziesna fl.*), Прип'ять (*Przypiec fl.*), Тетерів (*Ciecieref fl.*), Уж (*Uz fl.*), Ірпінь (*Irpien fl.*), Кам'янка (*Kamionka fl.*). На Поділлі і Покутті подано річку Дністер (*Dniestr fl.*), Серет (*Seret fl.*), Буг (Західний Буг) (*Bug fl.*) з притоками Ратою (*Rotha fl.*), Полтвою (*Polteu fl.*), Стерем (*Ster fl.*), Лугою (*Lug fl.*). Обабіч Дніпра, північніше Черкас, зображене Дике Поле (*Campi deserti ultra Boristenum*).

Карта показує густу мережу населених пунктів, особливо на Поліссі і Волині: Мошні (*Mossny*), Корсунь, заснований королем Стефаном 1581 р. (*Korsun oppidum a Rege Stephano extractum Anno 1581*), Канів (*Kaniow*), Богуслав (*Bohuslaw*), Біла Церква (*Biallakerkiew*), Київ (*Kyonia*), Трахтимирич (*Terechtymucze*), Брусилів (*Brusilow*), Радоминьш (*Radomysl*), Житомир (*Zytomirz*), Чорнобиль (*Czernobel*), Овруч (*Ovruce*), Звигель (*Zviachel*), Ковель (*Kowel*), Деражне (*Deraznia*), Клевань (*Klewan*), Оліка (*Olyka*), Острог (*Ostrog*), Ізяслав (*Zaslav*), Бердичів (*Berdiczow*), Клекотів (*Klekotyn*), Пłosкирів (Хмельницький) (*Ploskirou*); на лівому березі Дніпра позначені: Переяслав (*Przeiaslaw*), Лубни (*Lubne*), Пирятин (*Piratyn*), Русанів (*Ruscinow*), Світлиця (*Swiecelnow wroczijszcze*), фортеця Морівськ, збудована московитами (*Morawiejsk arx nuper a Moschis extracta*), Чернігів (*Czernibow*), Навоз (*Nawos*), Любеч (*Lubiecz*); в Червоній Русі, на Покутті і Поділлі: Львів (*Leopolis*), Куликів (*Kulikow*), Рогатин (*Robotyn*), Бібрка (*Bobrca*), Перемишль (*Przemysl*), Белз (*Belz*), Яворів (*Jaworow*), Буськ (*Busk*), Золочів (*Zloczow*), Галич (*Halicz*), Монастирище (*Manasteryjszcze*), Войнилів (*Wojnilow*), Тернопіль (*Tarnopol*), Броди (*Brody*), Мартинів (*Mart-*

ynow), Сатанів (*Satanow*), Летичів (*Latyczow*), Хмельник (*Czmielnik*), Вінниця (*Winnica*), Шаргород (*Szarborod*), Кам'янець (*Kamieniec*), Гусятин (*Hufiatyn*), Сухостав (*Suchustaw*), Теребовля (*Trebowlia*), Бучач (*Buczacz*), Устя (*Uście*), Підгайці (*Podhajce*).

На карті частково деформовано територію Полісся, Волині, північної частини Правобережної України, Червоної Русі і Малопольщі, помилково показані напрямки течії деяких річок. Незважаючи на ряд помилок, карта до кінця XVII ст. була важливим джерелом вивчення цієї частини Європи.

Карта Великого Литовського князівства, в роботі над якою брали участь картографи Т. Маковський і М. Струбин, правдоподібно, створена у 1603 р. Од 1631 р. голландський видавець Віллем Блау друкував у своїх атласах копію цієї карти, виконану амстердамським гравером Гесселем Герритцем у 1613 р. Меценатом підготовки і створення карти 1613 р. був князь Микола-Кшиштоф Радзивілл, званий Сиріткою. Початково на карті Литовського князівства справа була розміщена карта-врізка нижньої течії Дніпра, але вже в другому виданні *Appendix Theatri* (1631 р.) В. Блау помістив ці дві карти, віддрукувані на окремих аркушах. В такому вигляді карти входили до атласів *Theatrium Orbis Terrarum* і *Novus Atlas* фірми Блау до 1647 р.

MAGNI DVCATVS LITHVANIAE, CAETERARVMQVE REGIONVM ILLI ADIACENTIVM EXACTA DESCRIPTIO JLL[U]S[TRI]S[I]MI AC EXCELL[EN]T[IS]S[IM]I PRI[N]CIPIS ET D[OMI]NI D. NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIWIŁ. D.G. OLYCAE AC IN NIESWIZ DUCIS, S. ROM. IMPERII PRINCIPIS IN SZYŁOWIEC AC MIR COMITIBUS ET S. SEPULCHRI HIEROSOLIMITANI MILITIS ETC. OPERA, CURA ET IMPENSIS FACTA AC IN LUCEM EDITA

The latest description of the Grand Duchy of Lithuania with many lands belonging to it. To His Worship Noble Lord Mikolaj Krzysztof Radziwill, God Blessed Duke of Olycia and Nesvizh, Prince of the Holy Roman Empire, Count of Shylyvka and Mira, Knight of the Holy Sepulchre in Jerusalem etc., due to whose efforts and sponsorship this book has been brought out 1643, Amsterdam

Author: Tomasz Makowski, Willem Jansson Blaeu

Publisher: Joan Blaeu

Engraver: Hessel Gerritz

In the atlas: LE THEATRE DV MOND OU NOUVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIERE PAR GUILLAUME ET JEAN BLAEU. AMSTERODAMI. APUD IOHANNEM GUILJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXIII. - T. I. - P. 21-22

Line scale: *Milliaria magna*, *Milliaria mediocria*, *Milliaria communia sive uifata*

Copperplate engraving
Full color
73 × 75 cm; 69 × 73 cm
Paper
Language: Latin

The map title is in the figured cartouche decorated with pictures of leaves and fruits below the upper border, in the middle. The map has two-line borders with degrees marked. In the lower left corner, in the oval cartouche decorated with garlands, putti and spiral ornament topped with the National Emblem of Lithuania, there is the legend explaining denotations of categorized cities: *Signorum vel caracterum declaratio*. Under the cartouche with the legend there is the band with the publisher's note: *Amsterdam Excudebat Guilhelmus Janfonius sub signo Solarij deaureati Anno 1613*. The engraver's signature is below the band, near the left border: *Sculptum apud Hesjolum Gerardum*. Under the legend, on the band decorated with a compasses, there are three line scales. The sailers and the wind rose are shown on the Baltic Sea (*Balticum Mare*). Battlepieces are drawn against the background of Dzikie Pole. There are many historical texts on the map three of them are in cartouches: *Illustratio sinum M. Lithuaniae...*, *Paludes Polesiae in provincia...*, *Spectatori humano. Regiones M. Ducati Lithuaniae...*

The map shows the territory from the Baltic Sea (*Balticum Mare*) in the north down to Braclaw, from the river head of Vistula (*Vistula*) in the west to Chernihiv (*Czernibow*) in the east. The borders are shown for states-Rzeczpospolita, Moscow Principality, Kurland Duchy, Livonia, lands and provinces.

The Ukrainian lands are represented by Chervona Rus (*Rufia rubra*), Pokuttia (*Pokuttia Pars*), Podillia (*Podolia*), Polissia (*Polesia*), Western Volyn (*Wolyinia citerior*), Eastern Volyn, also called Ukraine and Nyz (*Volynia ulterior, quae tum Veraina tum Nis ab altis vocatur*), Podlachia, and part of Siversk Principality (*Severiensis Pars*). On Ukrainian territories many rivers are mapped, namely: Dniipro (*Borustenes fl. nunc Niepr fl.*), Ros (*Ros fl.*), Boh (Pivdenny Buh) (*Bog fl.*), Desna (*Dziesna fl.*), Prypyat (*Przypiec fl.*), Teteriv (*Ciecieref fl.*), Uzh (*Uz fl.*), Irpin (*Irpien fl.*), Kamyanka (*Kamionka fl.*), in Podillia and Pokuttia: Dniester (*Dniestr fl.*), Seret (*Seret fl.*), Buh (Zakhidny Buh) (*Bug fl.*) with tributaries Rata (*Rotha fl.*), Poltva (*Polteu fl.*), Styr (*Ster fl.*), Luga (*Lug fl.*). The Dyke Pole (*Campi deserti ultra Boristenum*) is shown on both banks of Dniipro, to the north of Cherkasy.

The map shows the dense network of settlements, especially in Polissia and Volyn: Moshny (*Mossny*), Korsun founded by the King Stefan in 1581 (*Korsun oppidum a Rege Stephano extractum Anno 1581*), Kaniv (*Kaniow*), Bohuslav (*Bohuslaw*), Bila Tserkva (*Biallakerkiew*), Kyiv (*Kyonia*), Trakhtemyriv (*Terechtymucze*), Brusyliv (*Brusilow*), Radomyshl (*Radomysl*), Zhytomyr (*Zytomirz*), Chornobyl (*Czernobel*), Ovruch (*Ovruce*), Zviachel (*Zviachel*), Kovel (*Kowel*), Derazhne (*Deraznia*), Klewan (*Klewan*), Olyka (*Olyka*), Ostroh (*Ostrog*), Iziaslav (*Zaslav*), Berdychiv (*Berdiczow*), Klekotiv (*Klekotyn*), Płoskyriv (Хмельницький) (*Ploskirou*); on the left bank of Dniipro: Pereiaslav (*Przeiaslaw*), Lubny (*Lubne*), Pyriatyn (*Piratyn*), Rusaniv (*Ruscinow*), Svitylnia (*Swiecelnow wroczijszcze*), Morivsk fortress built by Muscovites (*Morawiejsk arx nuper a Moschis extracta*), Chernihiv (*Czernibow*), Navoz (*Nawos*), Liubech (*Lubiecz*); in Chervona Rus, in Pokuttia and Podillia: Lviv (*Leopolis*), Kulykiv (*Kuli-*

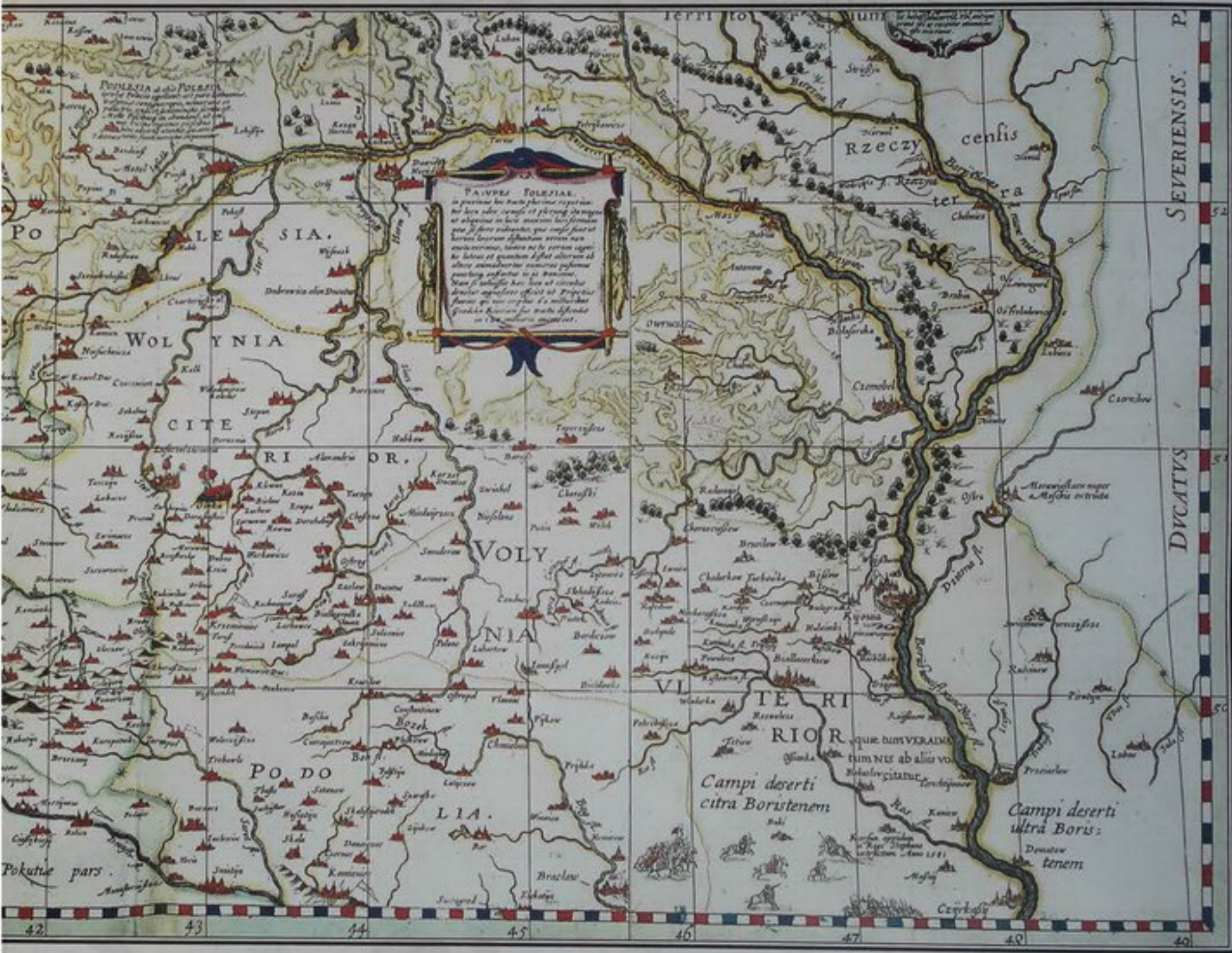
kow), Rohatyn (Rohatyn), Bibrka (Bibrka), Peremyshl (Przemysl), Belz (Belz), Yavoriv (Iavorow), Busk, Zolochiv (Zloczow), Halych (Halicz), Monastyr's'che (Manasterysze), Voinyliv (Wojnilow), Ternopil (Tarnopol), Brody (Brody), Martyniv (Martynow), Sataniv (Satanow), Letychiv (Letyczow), Khmilnyk (Chmielnik), Vinnytsia (Winnica), Sharhorod (Szarhorod), Kamyanets (Kamieniec), Husiatyn (Husiatyn), Sukhostav (Suchostaw), Terebowla (Trebowla), Buchach (Buczacz), Ustia (Vscie), Pidhaisi (Podhajce).

The territory of Polissia, Volyn, north of Pravoberezhia, Chervona Rus and Malopolska are partially deformed; there are many mistakes in mapping river channels. Nevertheless, the map was important source of data on this part of Europe up to the end of the 17th c.

The map of the Great Duchy of Lithuania, in which creation cartographers T. Makowski and M. Strubych participated, was most likely made in 1603. From 1631 on the Dutch publisher Willem Blaeu included into his atlases its copy made by the Amsterdam engraver Hessel Goeritz in 1613. The Duke Mikolaj-Kszysztof Radziwill called Orphan sponsored the map in 1613. Initially the map of the Duchy of Lithuania featured on the right the inset map of the lower reaches of Dnipro; however, in the second edition of *Apendix Theatri* (1631) W. Blaeu placed these maps on separate sheets. In such a form they entered the atlases *Theatrum Orbis Terrarum* and *Novus Atlas* of the Blaeu Co. up to 1647.

- Васильев М. Г. Материалы до истории. — С. 101–109;
 Даникевич Я. Схематическое изображение Подолья. — С. 155–169;
 Даникевич Я. Р. Украина на картах. — С. 94–100;
 Демченко Г. Атлас. — С. 40–45;
 Лисковський В. Г. Блавианов атлас. — С. 116–121;
 Alexandrowicz S. Rozwój kartografii. — S. 75–136;
 Alexandrowicz S. Mapa. — S. 33–67;
 Buczek K. Dzieje. — S. 47–51;
 Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. — S. 190–191;
 Keuning J. Hessel Gerritsz. — P. 49–66;
 Lithuania. — P. — S. 210–215;
 Merczyng H. Mapa Litwy. — 416–440;
 Mojski P. M. Cartographia. — S. 362–364;
 Ugryn K. La nation de «Russie». — P. 114–117.

PANNES POLONIAE
in provincia huius phoenice reposita
huc loca ubi cuncti et plurimum damna
et aliquos in locis nostris huiusmodi
per se fieri solent, qui cum facti et
hucusque huiusmodi huiusmodi non
interdixerimus, tamen in huiusmodi
huc loca et quantum ad huc aliorum et
alios amantibus nostris huiusmodi
multum proficit in huiusmodi.
Nunc si talia huiusmodi huiusmodi
desertis huiusmodi effecti et huiusmodi
hucusque qui non cuncti et a multitudine
hucusque huiusmodi huiusmodi
in huiusmodi huiusmodi.

Rzeczy cenfis

WOLYNIA

CITE RIOR

VI TE RIOR

PO DO LIA

Campi deserti citra Boristenem

Campi deserti ultra Boris:

SEVERIENSIS

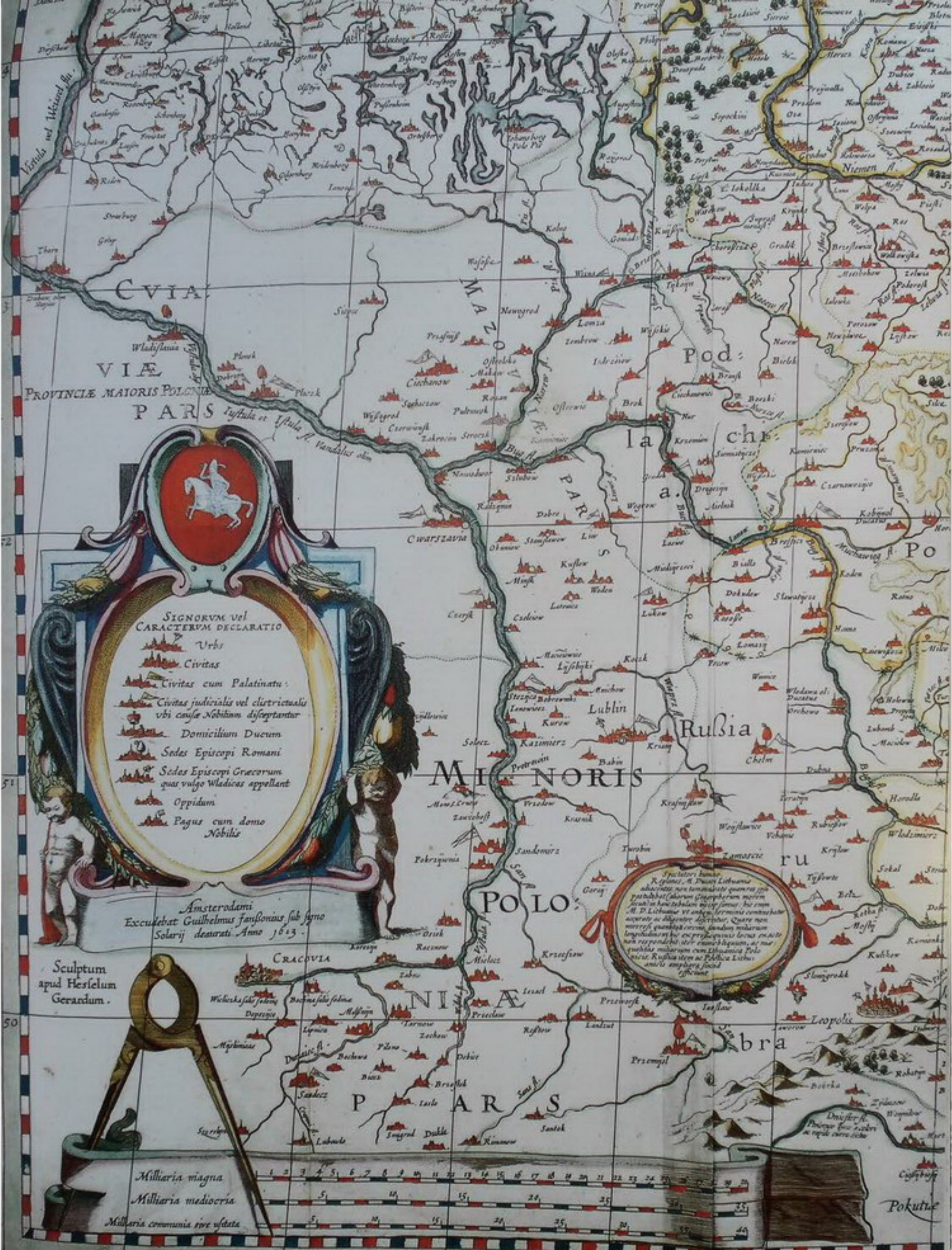
DUCATUS

42 43 44 45 46 47 48 49

52

53

50

CVIA
 VIÆ
 PROVINCIÆ MAIORIS POLONIÆ
 PARS

**SIGNORVM vel
 CHARACTERVM DECLARATIO**

- Urbs
- Civitas
- Civitas cum Palatinatu
- Civitas judicialis vel districtualis
 ubi causa Nobilium disceptantur
- Domicilium Ducum
- Sedes Episcopi Romani
- Sedes Episcopi Grecorum
 quas vulgo Vladicas appellant
- Oppidum
- Pagus cum domo
 Nobilis

Amsterdami
 Excudit Guilhelmus fanfonijs sub signo
 Solarij deaurati Anno 1613.

Sculptum
 apud Heselium
 Gerardum.

*Spiculatori humani
 Regiones, à Ducibus Lithuanie
 abactante non tamantate quoniam ipse
 partibhat Galorum Geographum meum
 fuit in hac tabula non ipse fuit. hic cum
 M. P. Lithuanie ut antea, ferimus contractum
 aperte ac diligenter descriptus. Quare non
 mireris quodammodo, tandem milium
 longitudinem hic exprophetari locis ex ante
 non respondit iter enim huiusmodi, ac me
 quibus milium cum Lithuania Polo
 nicis, Russia stem ac Polonia Lithua
 nica amplius fuit
 obstant*

LECTORI S. HUNC BORYSTHENIS TRACTUM UT AD NO/ TRAM GEOGRAPHIÆ TABULAM ADJICIANIUS DUO NOS PRÆCIPUE IMPULERUNT...

Читачеві цього ми додаємо Борисфенський шлях з двох [частин], який належить до нашої географічної карти ... 1643 р., Амстердам

Автор: Томаш Маковський (Tomasz Makowski), Віллем Янсон Блау (Willem Jansoon Blaeu)

Видавець: Йоан Блау (Joan Blaeu)
Гравець: Гессель Геррітц (Hessel Gerritz)

В атласі: LE THEATRE DV MOND OU NOUVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIER PAR GUILLAUM ET JEAN BLAEU. AMSTERODAMI APUD IOHANNEM GUIJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXIII. - T. I. - P. 21-22

Шкала лінійного масштабу: *Scala miliarium ad hunc tractum Borysthenis pertinens*

Мідерит

Багатоколірна

Папір

32 × 72 см

Мова: латинська

Заголовок розташований внизу, під картою, у фігурному картуші, який підтримують два ангели. Карта складається з двох склеєних між собою вертикальних смуг. Кожна частина має рамку. Між заголовком і картою – шкала лінійного масштабу. На лівій частині карти, посередній, – роза вітрів.

На карті є чотири фігурні картуші, які містять історичну, політичну і топографічну інформацію: лівий нижній кут лівої карти – *Progi vel Porohi* (текст має 21 рядок з описом порогів на Дніпрі); посередній лівий кут карти – *De kozacs* (текст має 25 рядків про козаків); правий нижній кут лівої карти і правий верхній кут правої карти – *Nomina Limitum vel Progo* (містить назви дев'яти найбільших порогів); посередній правої карти – умовні позначення міст (чотири категорії). На карті також багато написів, які подають інформацію про історичні традиції козаків, їхні садиби на Хортиці і Томаківці, про розміщення і стратегічне значення фортець Очаків і Перекоп, про добування солі та ін.

На карті зображена нижня течія Дніпра (*Dniepr Fluvius a Ptolomeo Borysthenes vocatus*) від Черкас (*Czyrkasy*) до Дніпровського лиману (*Il Mien lacus*) з узбережжям Чорного моря (*Pontus euxini Pars*) аж до Оча-

кова (*Oczakow*). Позначені річки Оріль (*Orel fl.*), Ворскла (*Worskla fl.*), Псел (*Psol fl.*), Сула (*Sula fl.*), Інгул (*Inskel flu ab aliis Ingula vocatur*), Інгулець (*ab aliis Inskulec flu*), Бож (Південний Буг) (*Boh fl.*); міста: Очаків, Чигирин (*Czyhyryn*), Перекоп (*Perekop*), Аслан-Кермен (*Oslam kirmen*), Рохат-Кермен (*Rohat kirmen*), острови Хортиця (*Chortica*) і Томаківка (*Nomakowka*); поля між Богом (Південним Бугом) і Дніпром (*Campus inter Bohum et Borysthenem*); Чорний ліс (*Nigra Sylva*) нижче Черкас. На лівому березі Дніпра, нижче порогів, показані володіння Кримського ханства (*Inperii Chani Perekopensis pars*).

Карта нижньої течії Дніпра, як частина Радзивіллової карти Великого Литовського князівства Т. Маковського 1613 р., з'явилася окремим відбитком у другому виданні атласу Віллема Блау *Appendix Theatri A. Ortelii et Atlantis G. Mercatoris* 1631 р.¹ Цей варіант карти є точним відтворенням доданої до карти Т. Маковського карти-врізки Дніпра. Як окрема карта вона друкувалася в атласах фірми Блау *Theatrum Orbis Terrarum* і в перших виданнях *Novus Atlas* до 1647 р.

Питання походження і авторства цієї карти донині залишається не до кінця дослідженим. Правдоподібно, вона була створена під час подорожі австрійського дипломата й військового Еріха Ласоти зі Стеблева, який, виконуючи дипломатичне доручення германського імператора Рудольфа II, у 1594 р. здійснив подорож на Запорозьку Січ і прожив там понад місяць. Відповідність текстів на карті Дніпра і записів у щоденнику Ласоти² в тій частині, де йдеться про подорож від Черкас по Дніпру через Дике Поле й пороги, дозволяє припустити, що, коли не сам Ласота, то супроводжуючі його військові інженери брали участь у створенні ескізів карти. Проте Ласота і його люди могли користуватися і картами, створеними раніше, і нанести на них свої зауваження і виправлення. Не виключена також участь київського воеводи Костянтина Василя Острозького, який за дорученням Радзивілла збирав матеріал на Волині, Київщині та сусідніх землях для створення карти Литовського князівства. З листування М.-К. Радзивілла Сирітки відомо, що готові ескізи карти нижньої течії Дніпра він отримав у кінці 1596 р., відразу після подорожі Ласоти, отже, правдоподібно, вже з урахування його відомостей.

Карта русла Дніпра, як додаток до карти Великого Литовського князівства, так і окремий відбиток, є найкращим відомим прикладом давньої карти річки і важливим картографічним матеріалом, який об'єднує в собі епістолярне і графічне історичні джерела XVI ст. Незначні помилки стосуються позначення відстаней між населеними пунктами. Напрямок течії Дніпра показано помилково: річка на карті тече з півночі на південь.

¹ Перше видання цього атласу 1631 р. містить Радзивіллову карту Т. Маковського, відбитку з картою-врізкою Дніпра з правого боку. Цілювачі Ласоти містять багато топографічної інформації, історичну інформацію, відомості про фортефікаційні міст і замки, архітектуру й побут, написані саксонською мовою, багато разів публікувалося, перекладено російською і польською мовами. Українською мовою див.: Сварник І. Ласота Еріх зі Стеблева. Щоденник. – Жовтень. – 1984. – № 10. – С. 94–110.

² Щоденник Ласоти містить багато топографічної інформації, історичну інформацію, відомості про фортефікаційні міст і замки, архітектуру й побут, написані саксонською мовою, багато разів публікувалося, перекладено російською і польською мовами. Українською мовою див.: Сварник І. Ласота Еріх зі Стеблева. Щоденник. – Жовтень. – 1984. – № 10. – С. 94–110.

LECTORI S. HUNC BORYSTHENIS TRACTUM UT AD NO/ TRAM GEOGRAPHIÆ TABULAM ADJICIANIUS DUO NOS PRÆCIPUE IMPULERUNT...

For the reader of this we append the Borysthenis Road of two [parts] belonging to our geographic map ... 1643, Amsterdam

Author: Tomasz Makowski, Willem Jansoon Blaeu

Publisher: Joan Blaeu

Engraver: Hessel Gerritz

In the atlas: LE THEATRE DV MOND OU NOUVEL ATLAS CONTENANT LES CHARTES ET DESCRIPTIONS DE TOUS LES PAIS DE LA TERRE MIS EN LUMIER PAR GUILLAUM ET JEAN BLAEU. AMSTERODAMI APUD IOHANNEM GUIJELMI F. BLAEU. ANNO MDCXXXIII. - T. I. - P. 21-22

Line scale: *Scala miliarium ad hunc tractum Borysthenis pertinens*

Copperplate engraving

Full color

Paper

32 × 72 cm

Language: Latin

The title is under the map in the figured cartouche supported by two angels. The map consists of two vertical sheets stuck together. Every part has its margins. The line scale is between the title and the map. In the middle on the left there is the wind rose.

The map features four figured cartouches with historical, political and topographical information: the lower left corner of the left map – *Progi vel Porohi* (twenty-one-line text with the description of the Dniipro cataracts); in the middle of the left map – *De kozacs* (twenty-five-line text about Kozaks); the lower right corner of the left map and upper right corner of the right map – *Nomina Limitum vel Progo* (names of 9 major cataracts); in the middle of the right map – notations of cities (4 categories). Besides there are many inscriptions on the map about hystorical traditions of Kozaks and their settlements on Khortytsia and Tomakivka, strategic place of Ochakiv and Perekop fortresses, salt-mining etc.

The map shows the lower reach of Dniipro (*Dniepr Fluvius a Ptolomeo Borysthenes vocatus*) from Cherkasy (*Czyrkasy*) down to Dniipro Estuary (*Il Mien lacus*) with the Black Sea shore (*Pontus euxini Pars*) down to Ochakiv (*Oczakow*). The tributaries: Oril (*Orel fl.*), Vorskla (*Worskla fl.*), Psel (*Psol fl.*), Sula (*Sula fl.*), Inhuł (*Inskel flu ab aliis Ingula vocatur*), Inhulets (*ab aliis Inskulec flu*), Boh (Pivdenny Buh) (*Boh fl.*). The cities: Ochakiv, Czyhyryn (*Czyhyryn*), Perekop (*Perekop*), Aslan-Kermen (*Oslam kirmen*), Rohat-Kermen (*Rohat kirmen*); islands: Khortytsia (*Chortica*) and Tomakivka (*Nomakowka*); there are also marked fields between Boh (Pivdenny Buh) and Dniipro (*Campus inter Bohum et Borysthenem*), and Chorny wood (*Nigra Sylva*) down from Cherkasy. The Khanate of the Crimea is shown on the left bank of Dniipro, down south from the cataracts (*Inperii Chani Perekopensis pars*).

The map of the lower reach of Dniipro as a part of the Radziwill map of the Great Duchy of Lithuania of T. Makowski (1613) appeared as a separate print in the second edition of the atlas of Willem Jansoon Blaeu *Appendix Theatri A. Ortelii et Atlantis G. Mercatoris* 1631 p.¹ This variant is a precise copy of the inset map of Dniipro attached to the map of T. Makow-

ski. As a separate map it was included into the atlases of the Blaeu firm *Theatrum Orbis Terrarum* and initial editions of the *Novus Atlas* up to 1647.

The question of the origin of this map is still open. Maybe, it was created during the travel of the Austrian diplomat and military Erich Lasota from Stebliv carrying out the diplomatic errand of the German Emperor Rudolf II; in 1594 he went to Zaporog Sich and stayed there for a month. The correspondences among the texts on the map of Dniipro and notes in Lasota's diary² concerning his travel from Cherkasy down Dniipro via Dyke Pole and cataracts, allows us to assume that either Lasota or accompanying military engineers took part in sketching maps. However, both Lasota and his men could use earlier maps making their own amendments. It is also likely that Kyiv provincial governor Kostiantyn Vasył Ostrozky took part in it, as far as he was charged by Radziwill with gathering material in Volyn, Kyiv and neighboring lands for the future map of the Duchy of Lithuania. It is known from the letters of M. K. Radziwill Syritka that ready sketches of the lower reach of Dniipro were received by him late in 1596, right after Lasota's travel; therefore, the latter's information was taken into account.

The map of Dniipro both as a supplement to the map of the Great Duchy of Lithuania, and a separate print is the best known example of the old map of a river and an important cartographic material combining epistolary and graphic historic sources from the 16th c. There are errors in distances between settlements. The river bed of Dniipro is shown incorrectly: the river in the map is shown to flow from the north down south.

¹ The first edition of this atlas (1631) contained the Radziwill map of T. Makowski printed from the plates of the Dutch engraver Hessel Gerritz with the inset map of Dniipro on the right.

² The Lasota's Diary contains a lot of information on topography, history cities and castles fortification, architecture and everyday life in German; its many editions were translated into Russian and Polish. There is also a Ukrainian edition. – see: Сварник І. Ласота Еріх зі Стеблева. Щоденник. – Жовтень. – 1984. – № 10. – С. 94–110.

- Варшавин М. Г.* Карти українських земель. – С. 240–245;
Дашкович Я. Східне Поділля. – С. 13–21;
Кордан Б. Земля козаків. – С. 14–16;
Сварник І. Ласота Еріх. – С. 94–110;
Сосса Р. І. Історія картографування. – С. 34–35, 36;
Шелухан С. Україна. – С. 162–171;
Сосса Р. І. Історія картографування. – С. 34–35;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii. – S. 95–99;
Alexandrowicz S. Buczek K. Polska kartografia. – S. 30–36;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita. – S. 190–191;
Keuning J. Blaeu's Atlas. – P. 74–89;
Lithuania. – P. 210–215;
Merczyng H. Mapa Litwy. – S. 416–440;
Mojski P. M. Cartographia. – S. 380–382;
Ugryn K. La nation de «Russie». – P. 11–27.

HVNGARIA REGNUM
Королівство Угорщина
1643 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blau)

Видавець: Йоан Блау (Joan Blaeu)

В атласі: LE THEATRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. – P. 46

Шкала лінійного масштабу: *Miliaria Hungarica communia*

Мідерит

Егатоволірна

Папір

51,5 × 43 см

Мова: латинська, угорська

Заголовок карти розташований у фігурному картуші, в лівому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з позначеннями градусів і вказаними сторонами світу у бокових сторонах: *Occidens*, *Oriens*. Над заголовком, у щиті, увінчаному королівською короною, – герб Угорського королівства. Поряд із щитом зображено чоловічу і жіночу постаті, з протилежного боку – пуття з пташкою. Шкала лінійного масштабу – у правому нижньому куті. Над нижньою рамкою, посередині, – напис: *Amsterdam. Apud Guljelmmum et Johannem Blaeu.*

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи од міста Коломнія (*Colonia*) на півночі до міста Пітешть (*Pitesztii*) на півдні, від річки Кереш (*Kerez flu.*) на заході до міста Бакеу (*Bachono*) на сході.

Гори на карті показані стилізованим малюнком, ліси – малюнком у вигляді груп дерев. Населені пункти не поділені на категорії. Болота показані горизонтальним штрихуванням; для надання об'ємності зображенню подане штрихування на тлі водної поверхні.

З українських земель позначена частина Прикарпаття: Городок (*Grodetz*), Комарно (*Comarno*), Дрогобич (*Dobrobicz*), Самбір (*Sambor*), Стара Сіль (*Sol*), Сянок (*Sanoek*), річки Дністер (*Nyefter fl.*) і Уж (*Vza fl.*), в районі міст Комарно і Городок – неіснуючу річку *Groc fl.* (можливо – Верещиця). Позначено також Карпати (*Crpate mons*), на них – Холодну гору (*Kallberg*) з витокami річок Тиса (*Thisz fontes*) і Ріка (*Reca fl.*). Нижче Дністра окреслена територія Мараморошчини (*Moramarijens com.*), Угоцький (*Vgoghienjis comit.*) і Затмарський (*Zatmariens com.*) комітати. Територія Закарпаття відтворена з великими похибками, проте з густою

мережею населених пунктів, названих угорською мовою.

Карта є копією карти Угорщини Г. Меркатора, створеної на основі карти Південної Сарматії Б. Вاپовського (1528 р.) і великої карти Європи Г. Меркатора (1554 р.). У атласах фірми Блау карта друкувалася з невеликими змінами од 1631 р.

HVNGARIA REGNUM
The Kingdom of Hungary
1643, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blau

Publisher: Joan Blaeu

In the atlas: LE THEATRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. – P. 46

Line scale: *Miliaria Hungarica communia*

Copperplate engraving

Full color

Paper

51.5 × 43 cm

Language: Latin, Hungarian

The map title is in the lower left corner figured cartouche. The map has two-line borders with degrees and cardinal points denoted in the side margins: *Occidens*, *Oriens*. The National Emblem of the Hungarian kingdom is on the crowned escutcheon over the title. A male and female figures are depicted near the escutcheon; a putto with a bird is on the opposite. The line scale is in the lower right corner. Over the bottom margin in the middle there is an inscription: *Amsterdam. Apud Guljelmmum et Johannem Blaeu.*

The map shows the territory of the NE Europe from the city of Kolomyia (*Colonia*) in the north down to Piteszt (*Pitesztii*), from Keresh River (*Kerez flu.*) in the west to Bakeu city (*Bachono*) in the east.

Mountains are mapped with stylized pictures; woods are drawn as clusters of trees. Settlements are not categorized. Bogs are hatched horizontally; the hatching over the water surface is intended to bring out the image.

The Ukrainian lands are shown to include a part of Prykarpattia–Horodok (*Grodetz*), Komarno (*Comarno*), Drohobych (*Dobrobicz*), Sambir (*Sambor*), Stara Sil (*Sol*), Sianok (*Sanoek*); rivers Dniester (*Nyefter fl.*) and Uzh (*Vza fl.*); in the vicinity of Komarno and Horodok there is a non-existent river *Groc fl.* (maybe Vereshchytzia). The Carpathians (*Crpate mons*) are shown with Kholodna Mountain (*Kallberg*) and river heads of Tisza (*Thisz fontes*) and Rika (*Reca fl.*). Below Dniester the borders are mapped of Maramor (*Moramarijens com.*), Ugog (*Vgoghienjis comit.*) and Zatmar (*Zatmariens com.*) regions. The Transcarpathians are shown with blunders though with the dense network of settlements named in Hungarian.

This is a copy of Mercator's map of Hungary based on the map of Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528) and big map of Europe of G. Mercator (1554). The atlases of Blaeu Co. included the map with minor amendments after 1631.

Вавришан М. Г. Матеріали до історії... – С. 101–109;
Данишевський Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Демченко Г. Атласи... – С. 40–45;
Кордт В. Матеріали по історії... 1899. – С. 10;
Ляскоронський В. Г. Близьконов атлас... – С. 116–121;
Вуцек К. Dzieje... – С. 25–26, 29–30;
Katakog dawnych map... – Т. 1. – С. 103;
Keuning J. Blaeu's Atlas... – P. 74–89.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Трансильванія, Семігород
1643 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Віллем Блау (Willem Blaeu)

Видавець: Віллем Блау

В атласі: LE THEATRE DU MONDE OU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. – V. II. – P. 47

Шкала лінійного масштабу:
Miliaria Germanica communia

Мідерит

Багатоколірна

Папір

51,5 × 43 см

Мова: латинська, угорська

Заголовок карти розташований у правому нижньому куті, у прямокутній рамці, над якою зображено дві жіночі постаті, що сидять і підтримують герб Трансильванії. Карта має дволінійну рамку, на якій позначено градуси та вказано сторони світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Під заголовком – шкала лінійного масштабу, під нею – підпис: *Amstelodami Apud, Guiljelmum et Ioannem Blaeu*.

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від міста Коломия (*Colonia*) на півночі до міста Пітешть (*Piteszt*) на півдні, від річки Кереш (*Kerez flu.*) на заході до міста Бакау (*Bachono*) на сході.

Гори, болота, деякі міста показані художніми малюнками, ліси – малюнком у вигляді невеликих груп дерев. Більшість міст позначені пунсонами.

З українських територій (*Rusiae Pars*) позначені Карпати (*Carpatus nunc Crapak mons a Russis Blekid dictus*) і частина Прикарпаття. Позначено річку Прут (без назви), міста: Чернівці (*Cernoucz*), Коломия (*Colonia*), Гвіздець (*Guczdziecz*), Снятин (*Snatin*), Устя (*Vczye*), Жуків (*Zukou*) та кілька населених пунктів без назв.

Карта є варіантом карти Трансильванії Герарда Меркатора. Вперше друкувалася в атласах Г. Меркатора 1554 і 1572 рр., а з 1595 р., по смерті автора, входила в атласи, укладені його сином Румольдом. Карту Трансильванії Меркатор створив на основі своєї великої карти Європи (1572 р.), карт Угорщини Лазаря (1513 р.) та Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.). Після 1595 р. плити атласу Меркатора викупив Йодок Гондіус I, який з сином Генріком та Йодоком II друкували карти з невеликими змінами, додавши на них видавничу примітку

Гондіус, але зберігши примітку Меркатора. В атласах амстердамської картографічної фірми Блау карта з'явилася у 1630 р., коли Віллем Блау для свого атласу *Atlantis Appendix* (Амстердам, 1630 р.) використав плити, придбані у фірми Гондіус. Друкуючи карти, Віллем та Йоан Блау затерли видавничі примітки Меркатора та Гондіус, замінивши їх своєю приміткою.

TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN
Transylvania, Semyhorod
1643, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu

Publisher: Willem Blaeu

In the atlas: LE THEATRE DU MONDE OU NOUVEL ATLAS. AMSTERDAM. 1643. – V. II. – P. 47

Line scale: *Miliaria Germanica communia*

Copperplate engraving

Full color

Paper

51.5 × 43 cm

Language: Latin, Hungarian

The map title is in the lower right corner, in a rectangular frame with two sitting female figures above which held the National Emblem of Transylvania. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. The line scale is under the title followed further down by a signature: *Amstelodami Apud, Guiljelmum et Ioannem Blaeu*.

The map shows the territory of the NE Europe from Kolomyia (*Colonia*) in the north down to *Piteszt*, from Keresz River (*Kerez flu.*) in the west to Bakau City (*Bachono*) in the east.

Mountains, bogs, certain cities are shown as artistic pictures; woods are depicted as small clusters of trees. The majority of cities is marked with the help of letter-punches.

Ukrainian territories (*Rusiae Pars*) are represented with Carpathians (*Carpatus nunc Crapak mons a Russis Blekid dictus*) and a part of Prycarpatia. There are also the river Prut (unnamed), cities Chernivtsi (*Cernoucz*), Kolomyia (*Colonia*), Hvizdets (*Guczdziecz*), Sniatyn (*Snatin*), Ustia (*Vczye*), Zhukiv (*Zukou*) and several unnamed settlements.

This is the first variant of the map of Transylvania of Gerard Mercator. For the first time it appeared in the atlases of G. Mercator in 1554 and 1572, after the author's death in 1595, it was included into the atlases, compiled by his son Rumold. Mercator based his map of Transylvania on his big map of Europe (1572), maps of Hungary of Lazar (1513) and Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528). After 1595 the plates of Mercator's atlas were acquired by Jodocus Hondius I, which together with his sons Henrick and Jodocus II printed the maps with minor changes, having added the publisher's note of Hondius but preserved the note of Mercator. In the Amsterdam atlases of the Blaeu's cartographic firm the map appeared in 1630, when for

his *Atlantis Appendix* (Amsterdam, 1630) Willem Blaeu used the plates acquired from the Hondius'. Printing the maps, Willem and Joan Blaeu effaced the publisher's notes of Mercator and Hondius' and replaced it with their note.

Кордт В. Матеріали по історії. – С. 10;
 Лисковський В. Г. Блауванов
 атлас. – С. 116–121;
 Буцек К. Dzieje. –
 S. 25–26, 29–30;
 Katalog dawnych map. –
 T. I. – S. 103;
 Lelewel J. Géographie. –
 T. II. – P. 181–190;
 Szathmáry T. Descriptio
 Hungariae. – Ol. 214.

TRANSYLVANIA
Sibenburgum

**WALACHIA, SERVIA,
BVLGARIA, ROMANIA**
Волощина, Сербія, Болгарія,
Румунія
1643 р., Амстердам

Автор: Герард Меркатор (Gerard Mercator), Вільям Блау (Willem Blaeu)

Видавець: Вільям Блау

Гравер: Вільям Блау

В атласі: LE THÉÂTRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. – AMSTERDAM, 1643. – VOL. II. – P. 336

Шкала лінійного масштабу:

Millaria Germanica, Millaria Italica

Мідерит

Багатоколірна

Папір

51 × 39 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в лівому верхньому куті, у прямокутному картуші, прикрашеному зображенням мусульманської військової арматури і гербового щита з білим півмісяцем на синьому тлі. В правому нижньому куті – шкала лінійного масштабу. Карта має дволінійну рамку з позначеними градусів та взаємними сторонами світу: *Occidens, Oriens*. Над нижньою рамкою, в лівому куті карти, – примітки: *Per Gererdum Mercatorum* та *Guiljelmus Blaeu excudebat*.

Карта охоплює територію Південно-Східної Європи від Коломиї (*Colonia*) на півночі до Охридського озера на півдні, від витоків Дунаю (*Danubius fluvius*) на заході до західного узбережжя Чорного моря (*Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa*) на сході.

Гори, ліси та міста з поділом на категорії зображені художнім малюнком.

З українських територій зображені Бессарабія (*Bessarabia*) та Карпати (без назви), північно-західне узбережжя Чорного моря. Показані міста: Маяки (*Maiak*), Оряза (*Oriava*), Стеца (*Steca*), Клія та Клія Нова (*Kilia, Kilia Nova*). Білгород (*Bialigrod*) позначений в дельті Дунаю і двічі – нижче Дністровського лиману, під назвами Монкастро (*Moncastro*) і Пермонакція (*Hermonaestia*), які були ужитку в XIV ст., коли місто було генуезькою колонією.

На узбережжя Чорного моря позначені генуезькі колонії: Гінестра (*Ginestra*), Ніконія (*Niconia*, тепер Овідіополь), Офіка (*Ofnisia, Ofica*), Фальконара (*Falconara*), яких на час створення карти вже не існувало, а на їхньому місці утворилися міста з іншими назвами. В Карпа-

тах позначені міста Чернівці (*Cerrneucz*) і Коломия (*Colonia*). На карті є помилки у зображенні русел річок, назви деяких населених пунктів спотворені.

Карта створена Г. Меркатором на основі його великої карти Європи (1572 р.), карти Угорщини Лазаря (1513 р.) та карти Південної Сарматії Б. Ваповського (1528 р.). Вперше увійшла в атлас Г. Меркатора, який видав його син Румольд у 1595 р. В атласах амстердамської картографічної фірми Блау карта з'явилася у 1630 р., коли Вільям Блау для свого атласу *Atlantis Appendix* (Амстердам, 1630 р.) використав плити, придані у фірми Гондів. З невеликими змінами у картографічному зображенні та зі збереженою авторською приміткою Г. Меркатора карта друкувалася в усіх атласах фірми Блау.

**WALACHIA, SERVIA, BVLGARIA,
ROMANIA**
Walachia, Serbia, Bulgaria,
Rumania
1643, Amsterdam

Author: Gerard Mercator, Willem Blaeu

Publisher: Willem Blaeu

Engraver: Willem Blaeu

In the atlas: LE THÉÂTRE DU MONDE AU NOUVEL ATLAS. – AMSTERDAM, 1643. – VOL. II. – P. 336

Line scale: *Millaria Germanica, Millaria Italica*

Copperplate engraving

Full color

Paper

51 × 39 cm

Language: Latin

The map title is in the upper left corner, in a rectangular cartouche, decorated with Muslim armament and escutcheon with a white crescent against the blue background. The line scale is in the lower right corner. The map has two-line borders with degrees and cardinal points marked: *Occidens, Oriens*. The notes are over the bottom border in the left corner of the map: *Per Gererdum Mercatorum* та *Guiljelmus Blaeu excudebat*.

The map shows the territory of the NE Europe from Kolomyia (*Colonia*) in the north down to Ochrid Lake, from the head of the Danube (*Danubius fluvius*) in the west to the western shore of the Black Sea (*Mare Magiore Turcis Manrotha Lassa*) in the east.

Mountains, woods and categorized cities are shown as artistic pictures.

The Ukrainian territories are shown to contain Besarabia (*Bessarabia*) and Carpathians (unnamed), NW shore of the Black Sea. The cities shown are Maiaky (*Maiak*), Oriava (*Oriava*), Stetsa (*Steca*), Kilia and Kilia Nova. Bilhorod (*Bialigrod*) is denoted in the Danube Estuary and twice below the Dniester Estuary under the names of *Moncastro* and *Hermonaestia* which were in use in the 16th c., when it was a Genoese colony.

On the Black Sea shore Genoese colonies *Ginestra*, *Niconia* (now Ovidiopol), *Ofika* (*Ofnisia, Ofica*), *Falconara* which were non-existing at the time of mapping being replaced by other cities with different names. The cities marked in the Carpathians are *Cerrnivsi* (*Cerrneucz*) and *Kolomyia* (*Colonia*). There are mistakes in mapping rivers and the names of several settlements are misspelled.

G. Mercator based this map on his own big map of Europe (1572), maps of Hungary of Lazarus (1513) and Southern Sarmatia of B. Wapowski (1528). It was included into G. Mercator's atlas published by his son Rumbold in 1595. The atlases of the Amsterdam cartographic firm of Blaeu contained it in 1630, when Willem Blaeu used plates acquired from the Hondius Co. to make his atlas *Atlantis Appendix* (Amsterdam, 1630). With minor changes of cartographic content and retained author's note of G. Mercator the map entered all atlases of the Blaeu firm.

Ваоричин М. Г. Матеріали до історії. – С. 101–109;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах. – С. 94–100;
Демченко Г. Атлас. – С. 40–45;
Корди В. Матеріали по історії. 1899. – С. 10;
Лясковський В. Г. Блавианов атлас. – С. 116–121;
Висчек К. Dzieje. – S. 29–30.
Kouning J. Blaeu's Atlas. – P. 74–89.

Востокъ Миссиссиппи
и западъ Атлантики

Милля Грессиса
0 1 2 3 4 5
Милля Италия
0 1 2 3 4 5

PARIS

MAGNI DVCATVS LITHVANÆ
CÆTERARVMQ; RGIORVM ILLI
ADIACENTIVM EXACTA
DESCRIP. ILLVS AC EXCELL.^{ISS}
PRINCIPIS AC DNI. D. NICOLAI
CHRISTOPHORI RADZIWIL
D.G. OLYCÆ AC IN NIESWIEC
DUCIS, S. ROM. IMP. PRINCIPIS
IN SZYLOWEC AC MIR
COMITIS, ET SEPVLCHRI
HIROSVMITANI MILITIS ETC.
OPERA ET CURA IN LUCEM
EDITA

Велике Князівство
Литовське та інші прилегли
райони, останньою описані.
Вийшло в світ завдяки праці
і турботі Найяснішого і
найдостойнішого князя і пана
п. Миколи Христофора
Радзивілла Б[ожою] м[илістю]
князя на Оліці й Несвіжі,
князя С[вященної] Рим[ської]
ім[перії], графа на Шилівці й
Мирі і лицаря С[вятого] Гробу
Єрусалимського та ін.
1649 р., Амстердам

Автор: Томаш Маковський (Tomasz Makowski), Генрік Гондій (Henricus Hondius)

Видавець: Ян Янсон (Johannes Janssonius, Jan Jansson)

Гравець: Генрік Гондій

В атласі: примірник без титульного аркуша – Р. 152

Шкала лінійного масштабу: *Millaria Magna, Millaria Communia*

Мінерит

Одноколірна

Папір

54 × 45,5 см

Мова: латинська

Заголовок карти розташований в овальному картуші, прикрашеному орнаментом в стилі бароко, у правому нижньому куті. Карта має дволінійну рамку з поділками і підписами градусів і вказаними сторонами світу: *Septentrio, Meridies, Occidens, Oriens*. Зліва внизу, в прямокутній рамці, увінчаний гербом Литви, – легенда з поясненням дев'яти умовних позначень: *Signorum vel Characterum declaratio*. Над нижньою рамкою, зліва, у прямокутній рамці – шкала лінійного масштабу, справа – примітка: *Summibus locis Janzonii*.

З правого боку карти, у прямокутній рамці, – карта-врізка нижньої течії Дніпра (складається з двох частин у вигляді вертикальних смуг), нижче – шкала лінійного масштабу: *Scala militarium ad hunc tractu Boryfbenensis pertinet*. Під нею, у прямокутній рамці розміщено легенду: *Lectori Sal. Hunc Boryfbenensis tractu.* (19 рядків).

Посередині карти, в прямокутній рамці, – текст про польські болота: *Paludes Polesiae* (14 рядків). На полі карти подано багато написів, що містять історичну та топографічну інформацію.

Карта охоплює територію від Балтійського моря (*Balticum Mare*) на півночі до Брацлава (*Braclaw*) на півні, від витоків Вісли (*Vistula*) на заході до Чернігова (*Czeribow*) на сході. На карті позначені державні кордони між Річчю Посполитою, Великим Московським князівством, Курляндським князівством, Лівонією, межі земель, воеводств, князівств.

Територія України представлена Червоною Руссю (*Russia Rubra*), Покуттям (*Pokuttia Pars*), Поділлям (*Podolia*), Поліссям (*Polesia*), Західною Волинією (*Volynia citerior*), Східною Волинією (*Volynia ulterior*), Підляшшям (*Podlachia*), Сіверським князівством (*Severiensis Pars*).

На українських територіях позначена густа гідрографічна мережа: Дніпро (*Boriffenes fl. Nunc Niebr fl.*), Рось (*Ros fl.*), Десна (*Dziesna fl.*), Прип'ять (*Przipiac fl.*), Тетерів (*Ciecierev fl.*), Узин (*Ussa fl.*), Ірпінь (*Irpien fl.*), Кам'янка (*Kamionka fl.*). На Поділлі і Покутті подано річки: Дністер (*Dniestr fl.*), Серет (*Seret fl.*), Буг (Західний Буг) (*Bug fl.*) з притоками Ратою (*Rotha fl.*), Полтвою (*Polteu fl.*), Стирем (*Ster fl.*), Лугою (*Lug fl.*).

Карта має густу мережу населених пунктів, особливо на Поліссі і Волині. Тут позначено міста: Мовни (*Mossni*), Корсунь, заснований королем Стефаном 1581 р. (*Korsan oppidum a Rege Stephano extractum Anno 1581*), Канів (*Kaniov*), Богуслав (*Bobuslaw*), Біла Церква (*Biala-cerkiew*), Київ (*Kyovia*), Трахтимирів (*Trochtymitse*), Брусилів (*Brusilow*), Радоминьш (*Radomysl*), Житомир (*Zytomirz*), Чорнобиль (*Czetobel*), Овруч (*Owyticz*), Звягель (*Zwiacbel*), Ковель (*Kowel*), Деражня (*Deraznia*), Клевань (*Klewan*), Олика (*Olika*), Острог (*Ostrog*), Ізяслав (*Zaslav*), Бердичів (*Bierdiczow*), Клекотів (*Klekoty*), Плоскірив (Хмельницький) (*Ploskirow*); на Лівобережжі позначені міста: Переяслав (*Przeiaslaw*), Лубни (*Lubne*), Пирятин (*Piriatyn*), Русанів (*Russinow*), Світлицький (*Swiecelnow troczyszcze*), фортеця Моріськ, збудована московитами (*Morawiesk arc nuper a Moschis extracta*), Чернігів (*Czeribow*), Навоз (*Nawos*), Любеч (*Lubiecz*); в Черонній Русі, на Покутті і Поділлі: Львів (*Leopolls*), Куликів (*Kulikow*), Пота-

тин (*Robatyn*), Бібрка (*Bobrca*), Перемишль (*Przemysl*), Белз (*Belz*), Яворів (*Javorow*), Буськ (*Busk*), Золочів (*Zloczow*), Галич (*Halicz*), Монастириське (*Manasteryszce*), Войничів (*Woinilow*), Тернопіль (*Tarnopol*), Броди (*Brody*), Мартинів (*Martynow*), Сатанів (*Satanow*), Летичів (*Latyczow*), Хмельник (*Chmieinik*), Вінниця (*Winnica*), Шаргород (*Szarhorod*), Кам'янець (*Kamieniec*), Хусьтин (*Hussiatyn*), Сухостав (*Suchostaw*), Теребовля (*Trebowlia*), Бучач (*Buczacz*), Устя (*Vscie*), Підгайці (*Podhajce*).

На карті-врізці зображена течія Дніпра від Черкас (*Czyrkassy*) до узбережжя Чорного моря (*Pontus Euxinus pars*) з Очаковом (*Ozahow*), а також притоки Дніпра: Оріль (*Orel*), Ворскла (*Worskla*), Псел (*Psol*), Сула (*Sula*), Інгул (*Inskul fl. ab aliis Ingula vocatur*), Інгулець (*ab aliis Inskulec fl.*), річка Бог (Південний Буг) (*Boh fl.*). Позначено міста: Очаків, Чигирин (*Czyhyryn*), Перекоп (*Perekop*), Аслан-Кермен (*Oslam kirmen*), Рогат-Кермен (*Rohat kirmen*), острови Хортиця (*Chortica*) і Томаківка (*Nomakouka*); поля між Богом (Південним Бугом) і Дніпром (*Campus inter Bohum et Borysfenem*); Чорний ліс (*Nigra Sylva*) нижче Черкас. На лівому березі Дніпра, нижче порогів, позначено володіння Кримського ханства (*Imperii Chami Perekopensis pars*).

Карта є зменшенням, але доволі детальним переопрацюванням видання Террітца-Блау Радзивіллової карти Великого Литовського князівства Т. Маковського з картою-врізкою нижньої течії Дніпра. В атласах фірми Гондіів карта з'явилася переопрацьованою Генріком Гондієм¹. Од 1636 р. він замінив нею карту Литви Г. Меркатора в атласі *Gerardi Mercatoris Atlantis novi pers tercia*. Г. Гондієв зберіг з правого боку карту-врізку нижньої течії Дніпра, проте вона має певні відмінності від карти Т. Маковського 1613 р.: фігурний картуш замінений на прямокутну рамку, на карті-врізці немає картушів з переліком порогів Дніпра та з текстами про козаків, а на самій карті відсутні додаткові тексти.

Ян Янсон (1588–1664 pp.), який по смерті Генріка Гондієва керував його картографічною фірмою, друкував цю карту з невеликими змінами в *Atlas Novus* 1649 р., змінивши в нижній частині карти, біля шкали лінійного масштабу, видавничу примітку на: (*Sumtibus*) *Ioannis Ianfsonii*. Пізніше цю саму карту без змін друкував у своїх ат-

ласах його нащадок Ян Янсон ван Васберген, змінивши видавничу примітку на таку: (*Sumtibus*) *Janssonio-Waesbergior*.

¹ П. М. Моїскай (*Cartographia Rapperswiliana Polonorum* – Rapperswil, 1995. – S. 374–376) автором цієї переробки карти називає Волода Іондія, хоча з'явилася вона в атласах фірми Гондієв уже по його смерті, приблизно 1633 р.

MAGNI DVCATVS LITHVANLÆ
CÆTERARUMQ; RGIORUM ILLI
ADIACENTIVM EXACTA DESCRIP
ILLSS^{us} AC EXCELL^{ent} PRINCIPIS
AC DNI. D. NICOLAI
CHRISTOPHORI RADZIWIŁ
D.G. OLYCAE AC IN NIESWIES
DUCIS, S. ROM. IMP. PRINCIPIS
IN SZYLOWIEC AC MIR COMITIS,
ET SEPULCHRI
HIROSOLIMITANI MILITIS ETC.
OPERA ET CURA IN LUCEM
EDITA

The Great Duchy of Lithuanian
and neighboring regions
described of late. Published
under the auspices of noble and
worthy Grand Duke Nicolai
Christophor Radziwill by Divine
Mercy duke of Olytsia and
Nesvizh, Princeps of the Holy
Roman Empire Count of Shylyvka
and Mir and Knight of the Holy
Sepulchre in Jerusalem etc.
1649, Amsterdam

Author: Tomasz Makowski, Henricus Hondius

Publisher: Johannes Janssonius (Jan Janszoon)

Engraver: Henricus Hondius
In the atlas: copy w/o title page. – P. 152

Line scale: *Milliaria Magna, Milliaria Communia*

Copperplate engraving

One-color

Paper

54 × 45.5 cm

Language: Latin

The title is in the oval decorated Baroque cartouche in the lower right corner. The map has two-line borders with divisions, degree signatures and marked cardinal points: *Septentrio, Meridies, Occidens, and Oriens*. Down on the left, in the rectangular frame crowned with the National Emblem of Lithuania, there is a legend explaining nine symbols: *Signorum vel Characterum declaratio*. The line scale is over the lower left margin in a rectangular frame; on the right there is a note: *Sumtibus Ioannis Ianfsonii*.

In a rectangular frame on the right there is the map inset of the lower reach of Dniro (in two vertical-stripe parts) with the line scale below: *Scala militarium ad hunc tractu Borsifhenis pertinet*. The framed legend is below it: *Lectori Sal. Hunc Borsifhenis tractu...* (19 lines).

In the rectangular mid-frame there is a text on Polissia bogs: *Paludes Polestæ* (14 lines). The map features many inscriptions with historical and topographical information.

The map shows the territory from the Baltic Sea (*Balticum Mare*) in the north to *Breclaw* in the south, from the river head of the *Vistula* in the west to *Chernihiv (Chernihow)* in the east. The borders are marked among *Rzeczpospolita*, Great-Principality of Moscow, Duchy of Kurland, Livonia, lands, provinces, and duchies.

The territory of Ukraine is represented with *Chervona Rus (Russia*

Rubra), *Pokuttia (Pokuttia Pars)*, *Podillia (Podollia)*, *Polissia (Polesia)*, *Western Volyn (Wolyntia ceterior)*, *Eastern Volyn (Wolyntia ulterrior)*, *Pidlissha (Podlissia)*, *Siversk Duchy (Sivertensis Pars)*.

The dense surface water network in Ukraine includes: *Dniro (Borsifhenis fl. Nunc Niepr fl.)*, *Ros (Ros fl.)*, *Desna (Dziesna fl.)*, *Przypat (Przypiec fl.)*, *Teteriv (Cieclerev fl.)*, *Uzyn (Ussa fl.)*, *Irpın (Irpın fl.)*, *Kamyanka (Kamionka fl.)*. In *Podillia* and *Pokuttia* the rivers are mapped: *Dniester (Dniestr fl.)*, *Seret (Seret fl.)*, *Buh (Zakhidny Buh) (Bug fl.)* with its tributaries *Rata (Rotha fl.)*, *Poltva (Polteu fl.)*, *Styr (Ster fl.)*, and *Luh (Lug fl.)*.

The map shows the dense network of settlements especially in *Polissia* and *Volyn*. Here we find *Moshny (Mossny)*, *Korsun* founded by King Stefan in 1581 (*Korsun oppidum a Rege Stephano extructum Annj 1581*), *Kaniv (Kaniov)*, *Bohuslav (Bohuslaw)*, *Bila Tserkva (Biallacerkiew)*, *Kyiv (Kyovia)*, *Trakhtemyriv (Terechtymuciv)*, *Brusyliv (Brustlow)*, *Radomyshl (Radomysl)*, *Zhytomyr (Zytomyrz)*, *Chornobyl (Chernobel)*, *Ovruch (Ovrucz)*, *Zviahel (Zviachel)*, *Kovel (Kowel)*, *Derazhnia (Deraznia)*, *Klewan, Olyka, Ostroh (Ostrog)*, *Iziaslav (Zaslav)*, *Berdycziv (Bierdyczow)*, *Klekotiv (Klekotyn)*, *Ploskyriv (Khmelnitsky) (Ploskirov)*; in *Livoberezhia*: *Pereyaslav (Przelaslaw)*, *Lubny (Lubne)*, *Pyriatyn (Piratyn)*, *Rusaniv (Russinov)*, *Svitylnia (Swiecelnow vroczyssce)*, *Morivsk fortress built by Muscovites (Morawiesk arx nuper a Moschis extructa)*, *Chernihiv (Chernihow)*, *Navoz (Nawos)*, *Lubech (Lubiecz)*; in *Chervona Rus*, *Pokuttia* and *Podillia* – *Lviv (Leopols)*, *Kulykiv (Kullkow)*, *Rohatyn (Rohatyn)*, *Bibrka (Bobrca)*, *Peremyshl (Przemysl)*, *Belz (Belz)*, *Javoriv (Javorow)*, *Busk*, *Zolochiv (Zloczow)*, *Halych (Halicz)*, *Monastyrishche (Manasteryszce)*, *Voinyliv (Woinilow)*, *Ternopil (Tarnopol)*, *Brody (Brody)*, *Martyniv (Martynow)*, *Sataniv (Satanow)*, *Letychiv (Latyczow)*, *Khmilnyk (Chmieinik)*, *Vinnitsia (Winnica)*, *Szarhorod*, *Kamyanets (Kamieniec)*, *Husiatyn (Hussiatyn)*, *Sukhostav (Suchostaw)*, *Terebovla (Trebowlia)*, *Buchach (Buczacz)*, *Ustia (Vscie)*, *Pidhaisi (Podhajce)*.

The inset map shows the channel of Dniro from *Cherkasy (Czyrkassy)* to the Black Sea shore (*Pontus Euxinus pars*) with *Ochakiv (Ozahow)* and such tributaries of Dniro as *Oril (Orel)*, *Vorskla (Worskla)*, *Psol (Psol)*, *Sula (Sula)*, *Inhul (Inskul fl. ab aliis Ingula vocatur)*, *Inhulets (ab aliis Inskulec fl.)*, *Boh (Pivdenny Buh) (Boh fl.)*. The cities shown are as follows: *Ochakiv*, *Chyhyryn (Czyhyryn)*, *Perekop (Perekop)*, *Aslan-Kermen (Oslam kirmen)*, *Rohat-Kermen (Rohat kirmen)*; islands – *Khortytsia (Chortica)* and *Tomakivka (Nomakouka)*; there are islands between *Boh (Pivdenny Buh)* and *Dniro (Campus inter Bohum et Borysfenem)*, *Chorny wood (Nigra Sylva)* down from *Cherkasy*. The *Crimean Khanate* is mapped on the left bank below the *Dniro cataracts (Imperii Chami Perekopensis pars)*.

This is a diminished though detailed remake of the *Gerritz-Blaeu* edition of the *Radziwill* map of the Great Duchy of Lithuania of T. Makowski with the inset map of the lower reach of Dniro. The atlases of *Hondius*' firm included the map remake by *Henricus Hondius*¹. In 1636 he used it to replace the map of Lithuania of G. Mercator in the atlas *Gerardi Mer-*

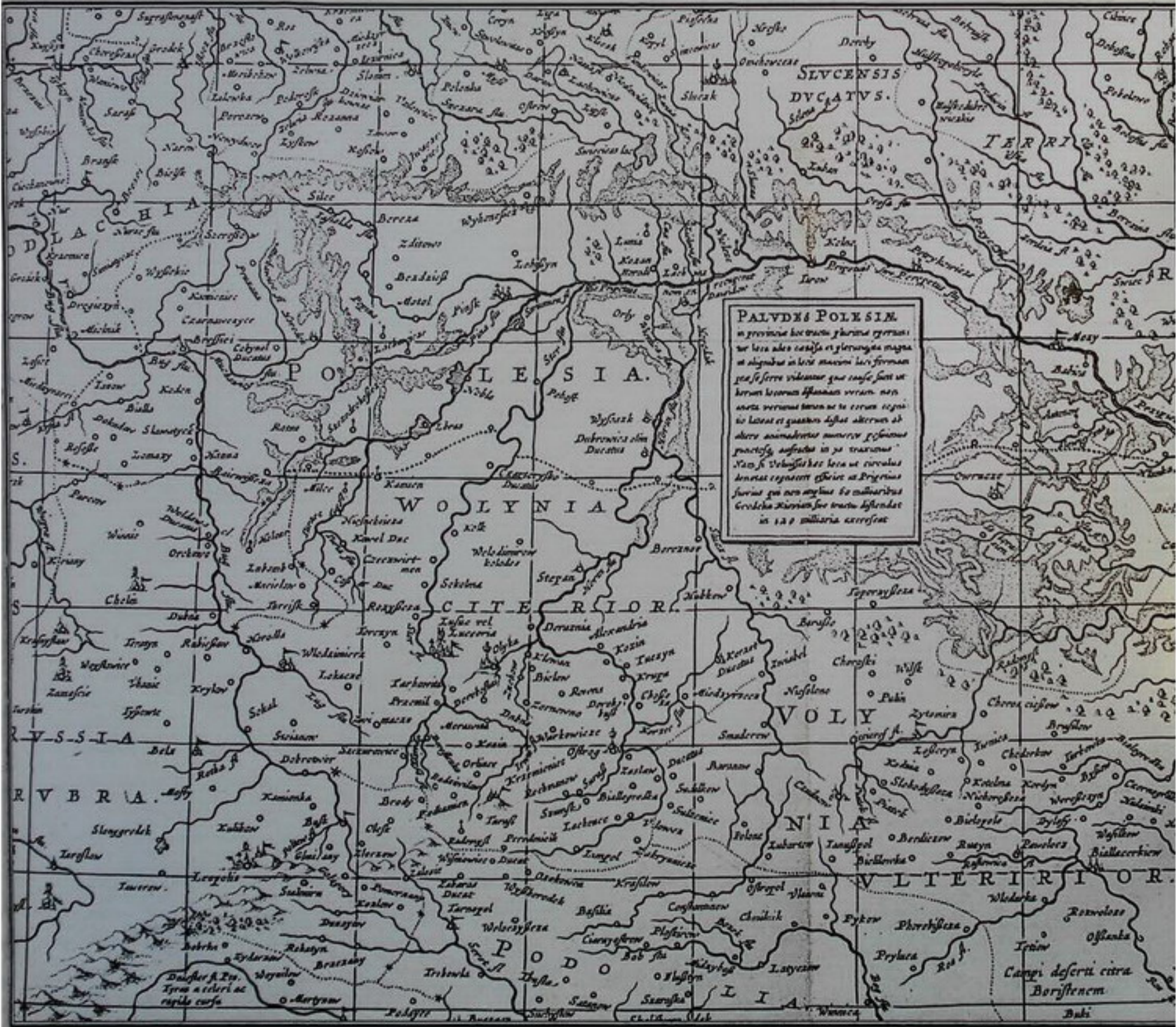
catoris Atlantis novi pers tercia... *H. Hondius* kept the right inset map of the lower each of *Dniro*, though it differs from the map of T. Makowski, 1613: the figured cartouche was replaced by a rectangular frame; the inset map features no cartouches with the listed cataracts of *Dniro* and texts about *Kozaks*; the map itself has no additional texts as well.

Jan Janszoon (1588–1664), which took over the cartographic firm after the demise of *Henticus Hondius*, included this map with minor amendments into the *Atlas Novus* in 1649, having changed the bottom publisher's note near the line scale to: (*Sumtibus*) *Ioannis Ianfsonii*. *Jan Janszoon* van *Wasbergen* changed the publisher's note to (*Sumtibus*) *Janssonio-Waesbergior* and went on including this map unchanged into his atlases.

¹ P. M. Mojski (*Cartographia Rapperswiliana Polonorum* – Rapperswil, 1995. – S. 374–376) considers *Jodocus Hondius* the author, though the map appeared in the atlases of the firm after his demise c. 1633.

Дашкевич Я. Східне Поділля... – С. 155–169;
Дашкевич Я. Р. Україна на картах... – С. 94–100;
Alexandrowicz S. Mapa... – С. 33–67;
Alexandrowicz S. Rozwój kartografii... – С. 75–137;
Encyklopedia... – С. 894;
Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita... – С. 194–195;
Lithuania... – P. 210–215;
Merczyng H. Mapa Litwy... – С. 416–440;
Mojski P. M. Cartographia... – С. 380–382;
Rastawiecki E. Mapografia... – С. 117–119;
Ugryn K. La nation de «Russie»... – P. 11–27.

PALVDVS POLK SIM
*in provincia hoc tractu plurima exstant
 ut terra ab eis caesa et plerumque magna
 et aliquibus in locis maxime hinc firmam
 per se ferre videntur quae tunc sunt ut
 hinc hinc locorum hinc hinc verum non
 tanta veritate tenent ut se certis signis
 hic locis et quibus hinc hinc ab
 aliis animadversis numeris hinc hinc
 praeterea hinc hinc in se traxerunt
 Nam si hinc hinc hinc hinc ut circulus
 hinc hinc hinc hinc hinc ut hinc hinc
 hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc
 in 127 miliaria accrescit*

Список використаної літератури

Bibliography cited

- Александрович С. Ред.: Русские карты. Ред.: Б. А. Рыбаков. Русские карты Московии XV – начала XVI века. – М., 1974. – 111 с. // *Russia Mediaevalis*. – 1977. – Т. III. – С. 116–121.
- Вагричян М. Г. Карты украинских земель XVI–XVIII ст. у бібліотеках і архівах Львова // *Бібліотека – скарбниця духовності: Міжнародна наукова конференція, присвячена 50-річчю Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка АН України*, Львів, 5–8 вересня 1990 р. – К., 1993. – С. 240–245.
- Вагричян М. Г. Матеріали до історії картографії України XVI ст. у фондах ЛНБ АН УРСР // *Бібліотека і науково-технічний прогрес*. – Львів, 1975. – С. 101–109.
- Вагричян М. Г. Нижнє Подніпров'я у європейській картографії першої половини XVII ст. // *Запорозьке козацтво в пам'ятках історії та культури: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 2–4 жовтня 1997*. – Запоріжжя, 1997. – Секція 1, 2. – С. 110–114.
- Вагричян М. Г. Українські землі на географічних картах XV–XVII ст. // *II Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства*, Вінниця, 19–21 жовтня 1982 р.: Тези доповідей. – К., 1982. – С. 155–229.
- Височенко С. М., Симушніна А. Л. Антична Таврида у ранніх картографічних зображеннях // *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України*. – Львів, 1994. – С. 107–147.
- Геродот. *Історія*. – Ленінград, 1972. – 599 с.
- Гурдеев А. Ю. Картографування Чорного та Азовського морів з найдавніших часів до кінця XVII століття // *Геоморфологія в Україні: Новітні напрями і завдання*. – К., 1999. – С. 155–159.
- Дашкевич Я. Поділля на картах XV–XVII ст. // *Проблеми історичної географії Поділля: Тези доповідей обласної наукової конференції*. – Кам'янець-Подільський, 1982. – С. 131–132.
- Дашкевич Я. Р. Пограничні нотатки про українські степи у «Географії» Птолемея 1562 р. // *Болван і Україна: Збірник наукових праць*. – Львів, 1998. – С. 82–87.
- Дашкевич Я. Р. Початки історичної картографії Поділля (XV–XVI ст.) // *Тези доповідей VIII Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції*. – Вінниця, 1989. – С. 25–26.
- Дашкевич Я. Східне Поділля на картах XVI ст. Флора, анотації та іконографія (джерелознавче значення) // *Історико-географічні дослідження на Україні: Збірник наукових праць*. – Київ, 1992. – С. 13–21.
- Дашкевич Я. Східне Поділля на картах XV ст. // *Географічний фактор в історичному процесі*. – К., 1990. – С. 155–169.
- Дашкевич Я. Р. Територія України на картах XIII–XVIII ст. // *Історичні дослідження: Вітчизнина історія*. – Київ, 1981. – Вип. 7. – С. 88–93.
- Дашкевич Я. Р. Україна на картах XIV–XVI ст.: Стан і проблема дослідження // *Історико-географічне вивчення природних та соціально-економічних процесів на Україні*. – К., 1988. – С. 94–100.
- Демченко Г. Атласи картографічної фірми Блау – найвище досягнення голландського атласного картографування XVII ст. // *Картографія та історія України: Збірник наукових праць*. – Львів; Київ; Нью-Йорк, 2000. – С. 40–45.
- Демченко Г. Картографічні видання XVI – першої половини XVII ст. як взірці друкарського мистецтва: (На матеріалах відділу рукописів та рідкісної книги Наукової бібліотеки Львівського університету) // *Збірник наукових праць / Відділ рукописів, стародруків та рідкісної книги ім. Ф. П. Максименка*. – Львів, 1997. – С. 107–127.
- Дитмар Ф. В. *От Птолемея до Колумба*. – Москва, 1989. – 254 с.
- Кордан В. Земля козаків: старовинні карти України. – Вінніпег, 1987. – 57 с.
- Кордт В. Матеріали по історії русской картографії. – К., 1899. – Вип. I. Карты всей России и южных ее областей до половины XVII века. – 15 с., XXXII на 42 л. карты.
- Кордт В. Матеріали по історії русской картографії. – К., 1906. – 2 серия. Вип. I. Карты всей России, Северных ее областей и Сибири. – 28 с., XXXVI на 46 л. карт.
- Кордт В. Матеріали по історії русской картографії. – К., 1910. – 2 серия. Вип. II. Карты всей России и Западных ее областей до конца XVII века. – 31 с., XLV на 56 л. карты.
- Кордт В. Матеріали до історії картографії України. – К., 1931. – Ч. 1. – 198 с.
- Кравців В. *Картографія* // *Енциклопедія українознавства*. – Львів, 1994. – Т. III. – С. 977–980.
- Лютя Т. Україна на старожитніх мапах // *Пам'ятки України: історія та культура*. – К., 1996. – № 2. – С. 51–65.
- Ляскоронський В. Г. Завнапов атлас второй половины XVII в. // *Чтения Исторического общества Нестора Летописца*. – К., 1899. – Кн. 13. – С. 116–121.
- Ляскоронський В. Г. Иностранные карты и атласы XVI и XVII вв., относящиеся к Южной России // *Чтения Исторического общества Нестора Летописца*. – К., 1898. – Кн. 12. – С. 97–137. 4 карты.
- Огородник Т. М., Падюка Н. В. *Картографічна збірка з бібліотеки Й. Т. Павликовського // Записки ЛНБ ім. В. Стефаніка*. – Львів, 2000. – Вип. 7/8. – С. 85.
- Постриков А. Развитие картографии и вопросы использования старых карт. – Москва, 1985. – 214 с.
- Рыбаков Б. А. Русские карты Московии XV – начала XVI века. – М., 1974. – 112 с.
- Свартик І. Лясота Еріх зі Стеблєва: Щоденник // *Жовтень*. – Львів, 1984. – № 10. – С. 94–110.
- Сосса Р. Історія картографування території України. – К., 2000. – 247 с.
- Український радянський енциклопедичний словник (УРЕС). – К., 1986. – Т. I–III.
- Чечулін Н. О так называемой карте Царевича Федора Борисовича Водунова // *Журнал Министерства Народного Просвещения*. – СПб., 1903. – Ч. CCCXIV. – С. 335–344.
- Шелухин С. Україна – назва нашої землі з найдавніших часів. – Прага, 1936. – С. 162–202; репр. Дрогобич, 1992.
- Alexandrowicz S., Buczek K. Polska kartografia wojskowa do połowy XVII wieku // *Dzieje polskiej kartografii wojskowej i myśli strategicznej: Materiały z konferencji*. – Warszawa, 1982. – S. 7–32.
- Alexandrowicz S. Mapa Wielkiego Księstwa Litewskiego Tomasz Makowskiego z 1613 r. tzw. «radziwiłłowska», jako źródło do dziejów Litwy i Białorusi // *Studia źródłoznawcze*. – Warszawa; Poznań, 1965. – T. X. – S. 33–67.
- Alexandrowicz S. Rozwój kartografii Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku. – Poznań, 1989. – Wyd. 2. – 279 s.
- Alexandrowicz S. Ziemia ruskie w kartografii polskiej XVI–XVII wieku // *Studia źródłoznawcze*. – Warszawa; Poznań, 1978. – T. XXIII. – S. 107–116.
- Alexandrowicz S. Stosunki z Turcją i Tatarszczyzną w Kartografii staropolskiej XVI–XVIII w. // *Poliska: Niemcy, Europa. Studia*. – Poznań, 1977. – S. 91–100.
- Bagrow I., Skolton R. A. *Meister der Kartographie*. – Berlin, 1994. – 591 s.
- Bagrow I. A History of the cartography of Russia up to 1600 / Ed. H. W. Costner. – Ontario, 1975. – T. I. – 139 p.
- Bagrow I. A the sources of the cartography of Russia // *Imago Mundi. A review of early cartography*. – N. Israel: Amsterdam, 1962. – T. XVI. – P. 33–48.
- Buczek K. Dzieje kartografii polskiej od XV do XVIII wieku. Zar's analytical-syntetyczny. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1963. – 120 s., 48 map.
- Buczek K. Grodecki (Grodziecki, Grodetus) Waclaw // *Polski Słownik Biograficzny*. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1959. – T. 8. – S. 609–610.
- Buczek K. Waclaw Grodecki (studium biograficzne) // *Polski Przegląd Kartograficzny*. – 1933. – R. XI. – T. VI. – № 43. – S. 69–86.
- Bzbiłowska J. Luźne mapy ziem polskich do końca XVIII wieku w zbiorach kartograficznych Biblioteki Jagellońskiej. – Warszawa, 1993. – 156 s.

- Centrálny katalog zbiorów kartograficznych w Polsce / Red. M. Łocynski, T. Paćko. – Warszawa, 1961–1968. – T. 1–4.*
- Corrector V. Historia orbis terrarum, geographica et civilis. – Francofurti et Lipsiae, M DCCIC. – 775 p.*
- Cosmography. Maps from Ptolemy's geography / Introductio by Lelio Pagani. – Wigston, 1990. – XXVII p.*
- Dziękowski M. Katalog atlasów Biblioteki Uniwersyteckiej ze szczególnym uwzględnieniem zbioru J. Lelewela i map Polski. – Wilno, 1940. – 676 s.*
- Encyklopedia wiedzy o książce. – Wrocław, Warszawa, Kraków, 1971. – 2873 s.*
- Estreichner K. Bibliografia polska. – Kraków, 1899. – Cz. III, T. VI – 488 s.*
- Fabiani-Madejska J. Hondius (Hondt) Wilhelm // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław, Warszawa, Kraków, 1961. – S. 606–608.*
- Hajdukiewicz L. Pograbka (Pograbius) Andrzej // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław, Warszawa, Kraków, 1983. – T. 27. – S. 220–221.*
- Imago Poloniae. Dawna Rzeczpospolita na mapach, dokumentach i starodrukach w zbiorach Tomasa Niewodniczańskiego / Autorzy katalogu: K. Kozlica, J. Pezda. – Warszawa, 2002. – T. II. – 324 s.*
- Katalog wystawy zbiorów kartograficznych Biblioteki Narodowej w Warszawie. – Warszawa, 1934.*
- Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego i w innych zbiorach / Opracował Wojciech Kret. – Wrocław, 1978. – T. I. Mapy XV–XVI wieku. – 164 s.*
- Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego / Opracowały: Tereza Paćko, Danuta Stachura-Talanda, Ewa Gołębjańska. – Wrocław, Warszawa, Kraków, 1992. – T. II. Mapy XVII wieku. – 250 s.*
- Keuning J. Blaeu's Atlas // Imago Mundi. – N. Israel, Amsterdam, 1959. – T. XIV. – P. 74–89.*
- Keuning J. Hessel Gerritsz // Imago Mundi. – N. Israel, Amsterdam, 1949. – T. VI. – P. 49–66.*
- Keuning J. Jodocus Hondius // Imago Mundi. – Amsterdam, 1965. – T. V. – P. 63–71.*
- Keuning J. The Novus Atlas of Johannes Janssonius // Imago Mundi. – N. Israel, Amsterdam, 1967. – T. VIII. – P. 71–98.*
- Koornant Jr. C. Jodocus Hondius' wall-map of Europe, 1595 // Imago Mundi. A Review of early cartography. – N. Israel, Amsterdam, 1965. – T. XVII. – P. 108–110.*
- Kublin L., Mojevska B., Tomaszewska M. Mapy ziem polskich kartografów niderlandzkich XVI i XVII w. – Warszawa, 1987. – 263 s.*
- Lelevel J. Géographie de Moyen Age. – Bruxelles, 1852. – T. I–II.*
- Lithuania on the Map / Compiled by: Bielūniene A., Kulnyte B., Sobatnickiene R. – Vilnius, 2002. – 218 p.*
- Merczyng H. Mapa Litwy z r. 1613 ks. Radziwiłła Sierotki pod względem matematycznym i kartograficznym. Jubileusz 300-letni wydanej pracy na polu matematyki stosowanej // Sprawozd. z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. – Wyd. III. – Warszawa, 1913. – T. VI, Nr 6. – S. 416–440.*
- Mojski P. M. Cartographia Rapperswiliana Polonorum. Katalog zbiorów kartograficznych Muzeum Polskiego w Rapperswilu. – Rapperswil, 1995. – 642 s.*
- Nowy Dykeyonarz historyczny, albo Historia skrócona wszystkich ludzi. – Warszawa, 1785–1786. – T. 1–7.*
- Olewnicz B. Kartografia polska XV i XVI wieku. (Przegląd chronologiczno-bibliograficzny) // Polski przegląd kartograficzny. – Iwów, Warszawa, 1930. – T. IV, Nr 31. – S. 147–168.*
- Ortelius A. Thesaurus Geographicus Recognitus et auctus. – Antverpia, 1594.*
- Pellico S. Mapy ziem polskich w wydawnictwach książkowych XVI–XVIII wieku. – Warszawa, 1985. – 151 s.*
- Pompontius Meke. De Orbis situ. Libri III. & C. Ivlii Scolini, Polyhistor. – Basileae, 1595. – 397 p.*
- Potter J. Antique maps: An introduction to the history of maps and how to appreciate them. – London, 1999.*
- Rastawiecki E. Mappografia dawnej Polski. – Warszawa, 1846. – 159 s.*
- Ruland H. L. A Survey of the double-page maps in thirty-five editions of the Cosmographia Universalis 1544–1628 of Sebastian Münster and in his Editions of Ptolemy's Geographia 1540–1552 // Imago Mundi. – N. Israel, Amsterdam, 1962. – T. XVI. – S. 84–96.*
- Sirko S. Zarys Historii Kartografii. – Lublin, 1999. – 351 c.*
- Szaniawska L. Analiza wybranych małoskalowych map ziem polskich (XVI–XVIII w.) – Warszawa, 1987. – 421 s.*
- Szaniawska L. Sarmacja na mapach Ptolemeusza w edycjach jego «Geografii». – Warszawa, 1993. – 228 s.*
- Szatbmáry T. Descriptio Hungariae: Magyarország és erdély nyomtatott térképei 1477–1600. – Budapest, 1987. – 254 ol.*
- Szeliga J. Mapy ziem i Rzeczypospolitej w Atlasach Biblioteki Gdańskiej PAN. – Warszawa, 1993. – 184 s.*
- Szykula K. Mapa Rosji Jerkinsona (1562) – kolejne podsumowanie wyników badań // Czasopismo geograficzne LXXI. – 2000. – Nr 1. – S. 67–97.*
- Szykula K. Zbiory kartograficzne Biblioteki Uniwersyteckiej wrocławskiej. – Wrocław, 1978. – 200 s.*
- Ugryni K. La nation de «Russie» dan la cartographie occidentale (XVI e – XVIII e siècle). – Paris: Manich, 1975. – 144 p.*
- Wyryczak R. Śląsk w dawnej kartografii. – Wrocław, 1998. – 76 s.*
- Z kroniki Sarmacji Europejskiej, Alexandra Gwagnina z Werony / Red. K. J. Turowskiego. – Kraków, 1860. – 375 s.*

З М І С Т

C O N T E N T S

Переднє слово	5	Foreword	5
[Карта Середньої та Східної Європи], Є. Мюнцер, Микола з Кузи, 1493 р., Нюрнберг	8	[Map of the Central and Eastern Europe], H. Münzer, N. Cusanus, 1493, Nuremberg	8
Четверта карта Європи, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	10	The fourth map of Europe, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice	10
Восьма карта Європи, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	12	The eighth map of Europe, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice	12
Дев'ята карта Європи, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	14	The ninth map of Europe, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice	14
Друга карта Азії, К. Птолемей, Б. Сильван, 1511 р., Венеція	16	The second map of Asia, C. Ptolemaeus, B. Sylvanus, 1511, Venice	16
Генеральна карта світу Птолемея, К. Птолемей, Н. Герман, 1513 р., Страсбург	18	The general map of the world of Ptolemy, C. Ptolemaeus, N. Germanus, 1513, Strasbourg	18
Восьма карта Європи, К. Птолемей, Н. Герман, 1513 р., Страсбург	20	The eighth map of Europe, C. Ptolemaeus, N. Germanus, 1513, Strasbourg	20
Сучасна карта Європейської Сарматії або Угорщини, Польщі, Русі, Пруссії і Волощини, К. Птолемей, М. Вальдсеємюллер, 1513 р., Страсбург	22	Modern map of European Sarmatia or Hungary, Poland, Rus, Prussia, and Walachia, C. Ptolemaeus, M. Waldseemüller, 1513, Strasbourg	22
Друга карта Азії, К. Птолемей, Н. Герман, 1513 р., Страсбург	26	The second map of Asia, C. Ptolemaeus, N. Germanus, 1513, Strasbourg	26
Нова карта Польщі та Угорщини, Б. Ваповський, С. Мюнстер, 1540 р., Базель	28	The new map of Poland and Hungary, B. Wapowski, S. Münster, 1540, Basel	28
Про Польщу. Опис усіх країн, які коли-небудь підкорили Королівство Польщі, або взагалі мали з ним справу. Розділ 54, Й. Гюнтер, С. Мюнстер, 1550 р., Базель	30	About Poland. Description of all countries the Kingdom of Poland ever conquered or dealt with. Chapter 54, J. Honter, S. Münster, 1550, Basel	30
Про Королівство Польщі, що також розташоване у Сарматії, із зображенням інших земель, які належать до цього Королівства. Розділ 49, Й. Гюнтер, С. Мюнстер, 1550 р., Базель	31	On the Kingdom of Poland, which is situated in Sarmatia as well, with mapping of other lands which belong to this Kingdom. Part 49, J. Honter, S. Münster, 1550, Basel	31
Опис Московщини Джакомо Гастальді, п'ємонтійця, космографа у Венеції 1550, Дж. Гастальді, С. Герберштайн, 1550 р., Венеція	32	The description of Muscovy by Giacomo Gastaldi from Piedmont, cosmographer in Venice, 1550, G. Gastaldi, S. Herberstein, 1550, Venice	32
Московія Сигізмунда, вільного барона в Герберштайні, Нейберзі та Гуттенгазі 1549 року, С. Герберштайн, 1551 р., Базель	34	The Muscovy of Sigismund, free baron in Herberstein, Neuburg and Gettenhag, in 1549, S. Herberstein, 1551, Basel	34
Московія Сигізмунда, вільного барона в Герберштайні, з позначенням лісів, С. Герберштайн, 1556 р., Базель	36	The Muscovy of Sigismund, free baron in Herberstein, with woods denoted, S. Herberstein, 1556, Basel	36
Європа, третина землі, за станом на наш час, К. Птолемей, С. Мюнстер, 1559 р., Базель	40	Contemporary Europe as one third of the Earth, C. Ptolemaeus, S. Münster, 1559, Basel	40
Новий опис Польщі та Угорщини, С. Мюнстер, 1559 р., Базель	42	New description of Poland and Hungary, S. Münster, 1559, Basel	42
Польща, описана в [її] кордонах і місцевостях Вацлавом Гродецьким, поляком, В. Гродецький, 1570 р., Антверпен	44	Poland with its bounds and lands described by Waclaw Grodeski, the Pole, W. Grodeski, 1570, Antwerp	44
Опис усіх країн, які коли-небудь підкорили Королівство Польщі, або взагалі мали з ним справу, Й. Гюнтер, С. Мюнстер, 1578 р., Базель	48	The description of all countries, which the Kingdom of Poland ever conquered or dealt with, J. Honterus, S. Münster, 1578, Basel	48
Карта Угорщини, Польщі, Литви, Русі, Волощини та Болгарії, С. Мюнстер, 1578 р., Базель	50	The map of Hungary, Poland, Lithuania, Rus, Walachia and Bulgaria, S. Münster, 1578, Basel	50

Трансільванія / Семигород.
Й. Гонтер, С. Мюнстер, 1578 р., Базель	52	Transylvania / Semyhorod.
J. Honterus, S. Münster, 1578, Basel
[Карта Московщини].
Дж. Гастальді, С. Мюнстер, 1578 р., Базель	54	[The map of Muscovy].
G. Gastaldi, S. Münster, 1578, Basel
Карта світу за Птолемеєм.
К. Птолемеєм, Г. Меркатор, 1584 р., Кельн	56	The map of the world according to Ptolemy.
C. Ptolemaeus, G. Mercator, 1584, Cologne
Карта Європи VIII.
К. Птолемеєм, Г. Меркатор, 1584 р., Кельн	58	Map of Europe VIII.
C. Ptolemaeus, G. Mercator, 1584, Cologne
Карта Азії II.
К. Птолемеєм, Г. Меркатор, 1584 р., Кельн	60	Map of Asia II.
C. Ptolemaeus, G. Mercator, 1584, Cologne
Польща, у її кордонах і територіях, описана автором
Вацлавом Гродецьким, поляком, зображена Йоганном
Буссемехером, виконана Генріхом Нагелем,
В. Гродецький, 1592 р., Кельн	62	The borders and territories of Poland described by
Waclaw Grodecki, a Pole, drawn by Johann
Bussemecher, and made by Henricus Nagel.
W. Grodecki, 1592, Cologne
Загальний опис усього відомого світу. Який також
має зображення тих самих частин світу, що містяться
на двох півкулях, з додатком численних рідкісних
документів про цей опис світу. Року 1589,
Г. де Йоде, 1593 р., Антверпен	64	The general description of the whole known world. It
delineates the parts of the world in both hemispheres
with supplemented admirable documents
related to this description of the world. 1589.
G. de Jode, 1593, Antwerp
Нова карта всієї Європи, укладена з великої Герардом
з Юдеїв батьком. Присвячена шляхетному
і вельможному панові Теодорікові Ехтерові
з Меспельбруна, першому радникові Царської
величності і Превелебного князя єпископа
гербіполенського. Року 1593.
Г. де Йоде, 1593 р., Антверпен	68	The new map of the whole Europe reduced
from the big one of Gerard the Jew Senior and
dedicated to the noble honorable Theodoric
Echter from Mespelbrun, the first councilor to His
Majesty the Caesar and Reverend Principal
Bishop of Herbipolens. 1593.
G. de Jode, 1593, Antwerp
Найпросторіше Королівство
Польщі у географічному зображенні.
Г. де Йоде, 1593 р., Антверпен	72	The geographic presentation of the amplest
Kingdom of Poland.
G. de Jode, 1593, Antwerp
Московія, найпросторіше велике князівство. Опис із
місцевостями автора Антонія Дженкінсона, англійця.
А. Дженкінсон, Г. де Йоде, 1593 р., Антверпен	74	Muscovy, the amplest great duchy. The chorography
by Anthonius Jankinson, Englishman.
A. Jankinson, G. de Jode, 1593, Antwerp
Перша частина Азії...
Дж. Гастальді, Г. де Йоде, 1593 р., Антверпен	76	The carefully drawn first part of Asia...
G. Gastaldi, G. de Jode, 1593, Antwerp
Азія, найбільша частина світу,
Г. де Йоде, 1593 р., Антверпен	78	Asia, the major part of the world,
Gerard de Jode, 1593, Antwerp
Європейська Скіфія,
К. Птолемеєм, 1595 р., Базель	82	European Scythia,
C. Ptolemaeus, 1595, Basel
Карта Європи VIII,
К. Птолемеєм, Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн	83	Map of Europe VIII.
C. Ptolemaeus, G.A. Magini, 1597, Cologne
Королівство Польщі,
В. Гродецький, Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн	84	Kingdom of Poland,
W. Grodecki, G.A. Magini, 1597, Cologne
Московська Імперія,
Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн	86	The Empire of Muscovites,
G.A. Magini, 1597, Cologne
Карта Азії II,
К. Птолемеєм, Дж. А. Маджіні, 1597 р., Кельн	88	Map of Asia II.
C. Ptolemaeus, G.A. Magini, 1597, Cologne
Опис Русі, Московії і Тартарії...
А. Дженкінсон, 1598 р., Антверпен	90	The description of Rus, Muscovy, and Tartary...
A. Jenkenson, 1598, Antwerp
Європа,
М. Квад, 1600 р., Кельн	92	Europe,
M. Quad, 1600, Cologne
Польща,
В. Гродецький, 1600 р., Мідделбург	94	Poland.
W. Grodeski, 1600, Middleburg

Московська імперія. Видана у Кельні Йоганном Буссемехером 1600. Дж. А. Маджіні, 1600 р., Кельн	95	Moscow Empire. Published in Cologne by Johann Bussemacher in 1600. G.A. Magini, 1600, Cologne
Опис Угорщини Вольфганга Лацио, В. Лацио, 1601 р., Антверпен	96	The description of Hungary by Wolfgang Lazio. W. Lazio, 1601, Antwerp
Європа, А. Ортелій, 1602 р., Антверпен	98	Europe, A. Ortelius, 1602, Antwerp
Опис Румунії (яку колись називали Фракією) із сусідніми країнами, втім числі Болгарією, Волощиною, Сирфією і т. д. Автора Джакомо Гастальді, Дж. Гастальді, А. Ортелій, 1602 р., Антверпен	100	The description of Romania (in former times called Thracia) with the neighboring countries, including Bulgaria, Walachia, Syrfia etc., executed by Giacomo Gastaldi. G. Gastaldi, A. Ortelius, 1602, Antwerp
Опис Польщі і Литви автора Вацлава Гродецького і коректора Андрія Пограбкі пілзенського, В. Гродецький, А. Пограбка, А. Ортелій, 1602 р., Антверпен	102	The description of Poland and Lithuania by Waclaw Grodeski and corrector Andreas Pograbijs from Plzen, W. Grodeski, A. Pograbijs, A. Ortelius, 1602, Antwerp
Польща і Сілезія, Г. Меркатор, 1602 р., Дюссельдорф	104	Poland and Silesia, G. Mercator, 1602, Dusseldorf
Угорщина з попередніми, повернутими місцевостями, виправлена і видана Йоанном Самбуком Панонським, істориком Імператорської величності, 1579, Й. Самбук, А. Ортелій, 1602 р., Антверпен	108	Hungary with earlier returned territories, amended and published by Joannes Sambucus Panonian, historian of His Majesty, 1579, J. Sambucus, A. Ortelius, 1602, Antwerp
Литва, Г. Меркатор, 1609 р., Амстердам	110	Lithuania, G. Mercator, 1609, Amsterdam
Карта або опис Московського князівства з усіма приналежними державами та околицями, С. Герберштайн, 1611 р., [?]	112	The map and description of the Moscow principality with all belonging states and neighborhood, S. Herberstein, 1611, [?]
Нова карта Польщі, Й. Гондіус II, 1620 р., Амстердам	114	The new map of Poland, J. Hondius II, 1620, Amsterdam
Нова карта Європи, Г. Меркатор, Й. Гондіус, 1628 р., Амстердам	118	The new map of Europe, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam
Польща і Сілезія, Г. Меркатор, 1628 р., Амстердам	120	Poland and Silesia, G. Mercator, 1628, Amsterdam
Литва, Г. Меркатор, Й. Гондіус, 1628 р., Амстердам	122	Lithuania, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam
Таврика Херсонеська, Г. Меркатор, Й. Гондіус, 1628 р., Амстердам	124	Chersonesus Taurica, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam
Росія з прилеглими територіями, Г. Меркатор, 1628 р., Амстердам	126	Russia and neighboring territories, G. Mercator, 1628, Amsterdam
Карта Турецької імперії, Г. Меркатор, Й. Гондіус, 1628 р., Амстердам	128	The map of Turkish Empire, G. Mercator, J. Hondius, 1628, Amsterdam
Нова Європа, описана автором Йодоком Гондієм, Й. Гондіус I, 1630 р., Амстердам	130	The New Europe described by Jodocus Hondius, J. Hondius I, 1630, Amsterdam
Угорщина, Г. Меркатор, 1630 р., Амстердам	134	Hungary, G. Mercator, 1630, Amsterdam
Трансильванія, Г. Меркатор, Г. Гондіус, 1630 р., Амстердам	136	Transylvania, G. Mercator, J. Hondius, 1630, Amsterdam
Волощина, Сербія, Болгарія, Румунія, Г. Меркатор, 1630 р., Амстердам	138	Walachia, Serbia, Bulgaria, Rumania, G. Mercator, 1630, Amsterdam
Таврика Херсонеська, у наш час звана Перекопською або Газарою, Г. Меркатор, 1630 р., Амстердам	140	Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara, G. Mercator, 1630, Amsterdam
Росія з прилеглими територіями, Г. Меркатор, 1630 р., Амстердам	142	Russia with the neighboring territories, G. Mercator, 1630, Amsterdam

Азія, велика частина світу, описана Герардом Меркатором і [виготовлена] коштом, зусиллями і працею Г.[ерарда] М.[еркатора] молодшого, Г. Меркатор, 1630 р., Амстердам	146	Asia, a major part of the world, described by Gerard Mercator and [executed] due to funds, efforts and industriousness of G.[erard] M.[ercator] Junior, G. Mercator, 1630, Amsterdam
Карта Турецької імперії, Г. Меркатор, Й. Гондій, 1630 р., Амстердам	148	The map of Turkish Empire, G. Mercator, J. Hondius, 1630, Amsterdam
Європа, видана за зображенням великої Європи Герарда Меркатора б[атька] зусиллями Румольда Меркатора сина..., Г. Меркатор, Р. Меркатор, 1633 р., Амстердам	150	Europe according to the drawing of the Great Europe of Gerard Mercator Father published by his son Rumold Mercator..., G. Mercator, R. Mercator, 1633, Amsterdam
Карта Росії..., Г. Геррітц, [1633 р. ?], Амстердам	152	The map of Russia..., H. Gerritsz, [1633 ?], Amsterdam
Королівство Польща і Князівство Сілезія, М. Гельвіг, М. Меріан, 1638 р., Амстердам	154	Polish Kingdom and Silesian Duchy, M. Helwig, M. Merian, 1638, Amsterdam
Європа або давня Кельтія, тепер описана зусиллями Абрахама Ортелія, А. Ортелій, 1638 р., Амстердам	156	Europe or the Old Land of Celts described now by the efforts of Abrahamus Ortelius, A. Ortelius, 1638, Amsterdam
Польща, Г. Меркатор, Й. Гондій, 1638 р., Амстердам	158	Poland, G. Mercator, J. Hondius, 1638, Amsterdam
Трансільванія, Семигород, Г. Меркатор, 1638 р., Амстердам	160	Transylvania, Semyhorod, G. Mercator, 1638, Amsterdam
Таврика Херсонеська, в наші часи звана Перекопською або Газарою, Г. Меркатор, 1638 р., Амстердам	162	Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara, G. Mercator, 1638, Amsterdam
Частина південної Московщини. Автор Ісаак Масса, І. Масса, 1638 р., Амстердам	164	The part of southern Muscovy. Author Isaac Massa, I. Massa, 1638, Amsterdam
Найновіша карта Росії Ісаака Масси, І. Масса, 1638 р., Амстердам	166	The most recent map of Russia of Isaac Massa, I. Massa, 1638, Amsterdam
Польське королівство та Сілезьке князівство, Г. Меркатор, В. Блау, 1641 р., Амстердам	170	Polish Kingdom and Silesian Duchy, G. Mercator, W. Blaeu, 1641, Amsterdam
Таврика Херсонеська, у наші часи звана Перекопською або Газарою, Г. Меркатор, В. Блау, 1641 р., Амстердам	174	Chersonesus Taurica, now called Perekop or Gazara, G. Mercator, W. Blaeu, 1641, Amsterdam
Карта Росії..., Г. Геррітц, 1641 р., Амстердам	178	The map of Rus..., H. Gerritz, 1641, Amsterdam
Південна частина Росії, в простріччі Московщини, Ісаака Масси, І. Масса, 1641 р., Амстердам	182	The southern part of Russia, Muscovy colloquially, by Isaac Massa, I. Massa, 1641, Amsterdam
Велике Князівство Литовське..., Т. Маковський, В. Я. Блау, 1643 р., Амстердам	184	The latest description of the Grand Duchy of Lithuania..., T. Makowski, W.J. Blaeu, 1643, Amsterdam
Читачеві цього ми додаємо Борисфенський шлях з двох [частин], який належить до нашої географічної карти ..., Т. Маковський, В. Я. Блау, 1643 р., Амстердам	188	For the reader of this we append the Borysthenis Road of two [parts] belonging to our geographic map..., T. Makowski, W.J. Blaeu, 1643, Amsterdam
Королівство Угорщина, Г. Меркатор, В. Блау, 1643 р., Амстердам	190	The Kingdom of Hungary, G. Mercator, W. Blaeu, 1643, Amsterdam
Трансільванія, Семигород, Г. Меркатор, В. Блау, 1643 р., Амстердам	194	Transylvania, Semyhorod, G. Mercator, W. Blaeu, 1643, Amsterdam
Волощина, Сербія, Болгарія, Румунія, Г. Меркатор, В. Блау, 1643 р., Амстердам	196	Walachia, Serbia, Bulgaria, Rumania, G. Mercator, W. Blaeu, 1643, Amsterdam
Велике Князівство Литовське..., Т. Маковський, Г. Гондій, 1649 р., Амстердам	198	The Great Duchy of Lithuanian..., T. Makowski, H. Hondius, 1649, Amsterdam
Список використаної літератури	202	Bibliography cited

Наукове видання

**Вавричин Марія Григорівна
Дашкевич Ярослав Романович
Кришталович Уляна Романівна**

**УКРАЇНА НА СТАРОДАВНІХ КАРТАХ
Кінець XV – перша половина XVII ст.**

Технічний редактор Л. Васильківська

Фото М. Іващенко

Художнє редагування О. Гутман

Підп. до друку 29.12.04. Формат 70x100/8.

Папір крейдяний, 150 г/м².

Гарн. Garamond. Ум. друк. арк. 33,7.

Обл.-вид. арк. 41,5. Наклад 1 500 прим.

Зам. 906д.

Державне науково-виробниче підприємство «Картографія»

вул. Попудренка, 54, м. Київ-94, МСП-660, 02660

Свідоцтво про державну реєстрацію № 02570463 від 08.02.01

ТОВ «Новий друк»

вул. Магнітогорська, 1, м. Київ, 02094

B12 Вавричин М., Дашкевич Я., Кришталович У. Україна на стародавніх картах. Кінець XV – перша половина XVII ст. – К.: ДНВП «Картографія», 2004. – 208 с.; іл.

ISBN 966-631-526-2

Альбом «Україна на стародавніх картах» включає репродукції західноєвропейських середньовічних карт із зображенням території України, що зберігаються у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України та Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка. В альбомі подані в хронологічному порядку 83 карти із зображенням українських земель, що були видані од кінця XV до середини XVII ст. Факсиміле стародавніх карт доповнені ґрунтовними описами українською та англійською мовами.

Альбом з репродукціями стародавніх карт продовжує започатковану в Україні традицію перевидання факсимільних картографічних творів, що мають історичне та наукове значення.

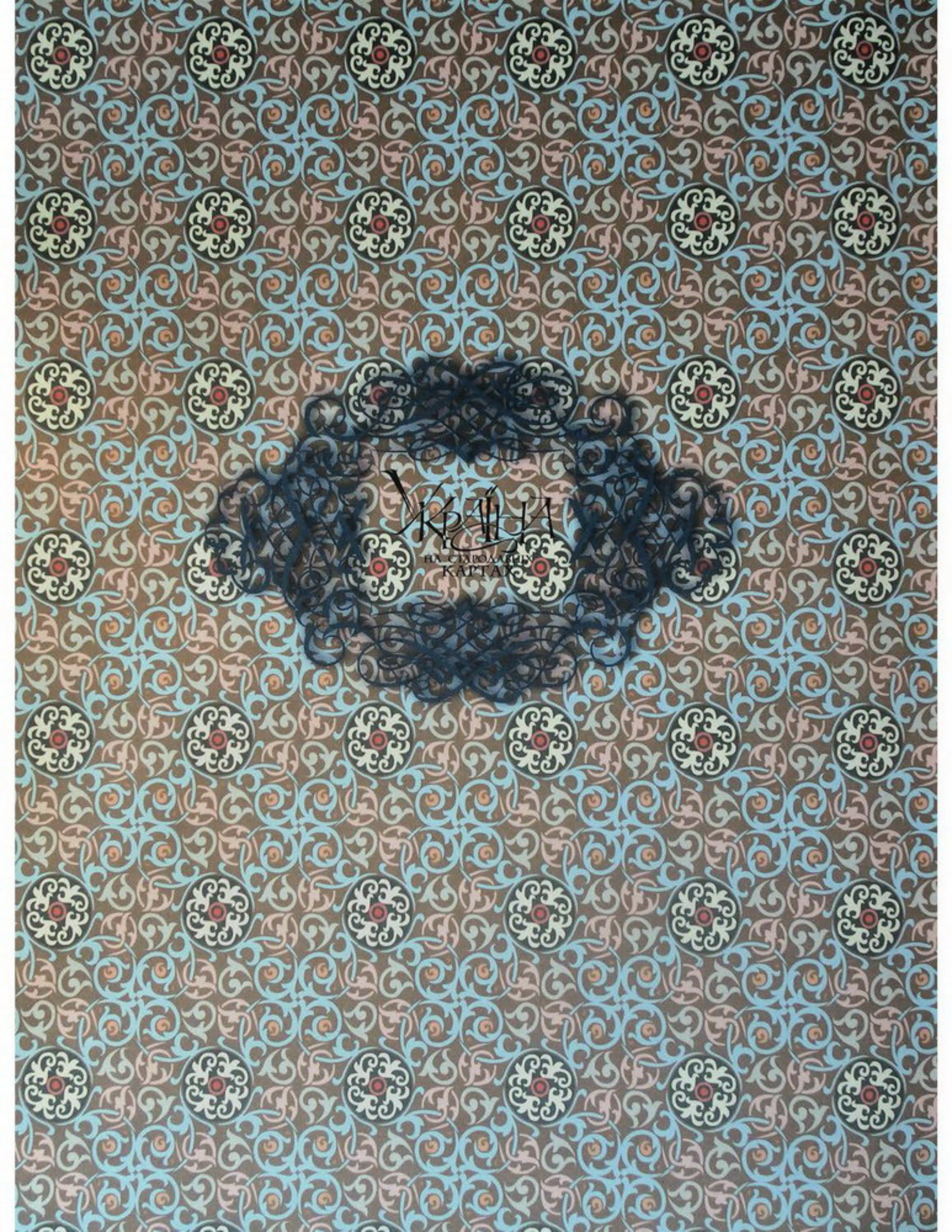
The album *Ukraine On Old Maps* includes reproductions of Western European medieval maps showing the territory of Ukraine, which are preserved in the funds of the Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of the NAS of Ukraine and Scientific Library of the Ivan Franko Lviv National University. Eighty three chronologically sequenced maps showing Ukrainian lands were published from the late 15th to the mid-17th centuries. The facsimile reproductions are accompanied by the detailed descriptions in Ukrainian and English.

This album of reproductions of the old maps is a continuation of the series of reproductions of cartographic works in Ukraine which have historical and scientific value.

УДК 528.9(477)(091)(084)

ББК 26.17.(4УКР)я6

Україна
на старовині
картас

KRAIA
HA CIBOBAHIN
KAPPAK

MAPPE OCCIDENTALI
DELL'EUROPA

Dal P. Comandante Caselli
in collaborazione con il Geografo
GIOVANNI DE' TULLI
Scienze Anonime
Via S. Tomaso 10 - Milano

ITALIA DI SAN PIETRO
Superficie

ITALIA
AVIT

ISBN 966-631-526-2

9 789666 13152601